

JUSTITSMINISTERIET

Begrænsning af langvarige sigtelser og
varetægtsfængslinger

Betænkning nr. 1492

Kronologisk fortegnelse over betænkninger

2005

1457 Betænkning fra udvalget vedrørende markedsføringsloven og prismærkningsloven	1464 Betænkning om Lovtidende i elektronisk form
1458 Betænkning om forbedring af voldtægtslovens retstilling	1465 Betænkning fra udvalget om dommeres bibeskæftigelse
1459 Betænkning om virksomhedspant	1466 Ægtefællers pensionsrettigheder
1460 Betænkning om revision af forældelseslovgivningen	1467 Haagerbørnebeskyttelseskonventionen
1461 Varetagelse af tinglysningsopgaven	
1462 Straffelovrådets betænkning om kriminalisering af generelle opfordringer til selvmord m.v.	
1463 Betænkning om restsikkerhed i anbringelsessager	

2006

1468 Reform af den civile retspleje IV	1480 Betænkning om revision af ophavsretslovens kapitel 3
1469 Betænkning om varetægtsfængsling i isolation efter 2000-loven	1481 Reform af den civile retspleje V (Retsmægling)
1470 Dansk straffemyndighed i forhold til seksuel udnyttelse af børn i udlandet	1482 Betænkning om arbejdsskadesikring (kun elektronisk udgave)
1471 Digital Tinglysning	1483 Betænkning om tv-overvågning
1472 Ytringsfrihed og meddeleret for offentlige ansatte	1484 Betænkning om hurtigere behandling af konkursboer
1473 Betænkning om revision af arvelovgivningen m.v.	1485 Betænkning om forurettedes processuelle retsstilling i straffesager
1474 Straffelovrådets betænkning om det strafferetlige værn mod terrorisme	1487 Kommunal og regional revision – sagkundskab, uafhængighed og tilsyn hermed
1475 Barnets perspektiv: Forældremyndighed, barnets bopæl, samvær, tvangsfuldbyrdelse (Udvalget om Forældremyndighed og Samvær)	
1476 Betænkning fra Udvalget for planlægning og detailhandel	
1477 Betænkning fra arbejdsgruppen om ændring af den kirkelige struktur	
1478 Revisorlovgivning i internationalt perspektiv (Revisorkommissionen)	
1479 Betænkning om retsplejelovens regler om advokater	

2007

1486 Betænkning om alkohol i udåndingsluft og en nulgrænse for euforiserende stoffer mv.	1491 Betænkning fra udvalget om den lokale økonomi i folkekirken
1488 Dansk Straffemyndighed	
1489 Udvalget om arbejdsretten og faglige voldgiftsretter	
1490 Betænkning fra udvalget om ændring af ATP-Ordningens optjeningsmodel og formuefællesskab	

IT- og Telestyrelsen

Holsteinsgade 63, 2100 København Ø
Telefon 35 45 00 00 Fax 33 37 92 91

Betænkning
om
Begrænsning af langvarige sigtelser
og varetægtsfængslinger

Afgivet af
Justitsministeriets Strafferetsplejeudvalg

Betænkning nr. 1492
København 2007

Betænkning om Begrænsning af langvarige sigtelser og varetægtsfængslinger
Betænkning nr. 1492 / 2007

Publikationen kan bestilles
via Justitsministeriets hjemmeside (www.jm.dk)
eller hos
Schultz Distribution
Herstedvang 12
2620 Albertslund
Telefon: 43 22 73 00
Fax: 43 63 19 69
schultz@schultz.dk

ISBN: 87-91851-42-4

ISBN: 87-91851-43-2 (internet)

Tryk: Schultz Grafisk

Pris: Kr. 100 pr. stk. inkl. moms

INDHOLDSFORTEGNELSE

KAPITEL 1 <i>Indledning</i>	9
1.1. Udvalgets hidtidige arbejde	9
1.2. Udvalgets nuværende arbejdsprogram	9
1.3. Særligt om udvalgets arbejde med denne betænkning	10
1.3.1. Udvalgets kommissorium	10
1.3.2. Udvalgets sammensætning	14
1.4. Resumé af udvalgets overvejelser og forslag	14
KAPITEL 2 <i>Gældende ret</i>	27
2.1. Indledning	27
2.2. Sigtelser	27
2.2.1. Retsplejelovens § 96, stk. 2 (tempomaksimen)	27
2.2.2. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 1	28
2.2.3. Administrative forskrifter og målsætninger mv.	30
2.2.3.1. Cirkulæreskrivelse nr. 10029 af 22. december 1997	30
2.2.3.2. Målsætninger for sagsbehandlingstiden i volds- og voldtægtssager	31
2.2.3.3. Administrativt fastsat kontrolordning	31
2.3. Varetægtsfængsling	33
2.3.1. Betingelser for varetægtsfængsling	33
2.3.2. Formelle regler mv.	35
2.3.3. Administrative forskrifter (indberetningsordning)	35
2.4. Anticiperet bevisførelse	36
2.5. Domstolene	38
2.5.1. Berømmelse af straffesager	38
2.5.2. Sagens forberedelse før hovedforhandlingen	39
2.5.3. Administrative forskrifter og målsætninger	40
2.6. Forsvarerbeskikkelse	41
KAPITEL 3 <i>Fremmed ret</i>	47
3.1. Indledning	47
3.2. Norge	47
3.3. Sverige	57
3.4. Tyskland	62
3.5. Skotland	67
KAPITEL 4 <i>Tidligere overvejelser og statistik</i>	73
4.1. Indledning	73
4.2. Økonomisk kriminalitet	75
4.2.1. Betænkning nr. 1066/1987	75
4.2.2. Brydesholt-udvalgets betænkninger	76
4.2.1.1. Delbetænkning IX (betænkning nr. 1438/2004)	76
4.2.1.2. Delbetænkning XI (betænkning nr. 1454/2004)	78
4.2.1.2.1. Kontrol med langvarige sigtelser	78
4.2.1.2.2. Berømmelse af straffesager	80

4.2.1.2.3. Forsvarerskifte	82
4.2.1.2.4. Forberedende retsmøder mv.	83
4.3. Målsætninger for sagsbehandlingstiden i volds- og voldtægtssager	84
4.3.1. Målsætninger for politiet og anklagemyndigheden	86
4.3.2. Målsætninger for domstolene	87
4.4. Statistik om sagsbehandlingstiden i straffesager	90
4.4.1. Den tidsmæssige udstrækning af sigtelser	90
4.4.2. Sagsbehandlingstiden i volds- og voldtægtssager	92
4.4.2.1. Politiets og anklagemyndighedens sagsbehandlingstid i volds- og voldtægtssager	92
4.4.2.2. Domstolenes sagsbehandlingstid i volds- og voldtægtssager	94
4.4.3. Udviklingen i anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger	97
4.4.3.1. Indledning	97
4.4.3.2. Antal og varighed af langvarige varetægtsfængslinger	98
4.4.3.3. Lokale forskelle	100
4.4.3.4. Mulige årsager	101
KAPITEL 5 Udvalgets overvejelser	105
5.1. Indledning	105
5.1.1. Udvalgets opgave	105
5.1.2. Generelle overvejelser om fristregler	107
5.1.3. Generelle overvejelser om andre tiltag end fristregler	109
5.1.4. Sammenfatning af udvalgets generelle overvejelser	111
5.2. Anklagemyndigheden	112
5.2.1. Den tidsmæssige udstrækning af sigtelser	112
5.2.1.1. Indledning	112
5.2.1.2. Frist for afgørelse af tiltalespørgsmålet	113
5.2.1.3. Administrative tiltag	115
5.2.1.4. Domstolsprøvelse af den tidsmæssige udstrækning af sigtelser	116
5.3. Forsvarere	119
5.3.1. Indledning	119
5.3.2. Udvalgets overvejelser om nægtelse og tilbagekaldelse af beskikkelse som forsvarer	120
5.4. Domstolene	125
5.4.1. Indledning	125
5.4.2. Lovregler om hurtig behandling af straffesager ved domstolene	126
5.4.3. Sagsstyring	132
5.4.3.1. Indledning	132
5.4.3.2. Forhåndsberømmelse	133
5.4.3.3. Forberedende retsmøder (sagsstyring)	134
5.5. Varetægtsfængsling	136
5.5.1. Indledning	136
5.5.2. Frister for varetægtsfængslingers samlede varighed	138
5.5.2.1. Almindelige frister	138
5.5.2.2. Særlige frister for varetægtsfængsling af unge under 18 år	145
5.5.3. Formelle krav	147
5.5.3.1. Krav til anklagemyndighedens anmodning	147
5.5.3.2. Rettens kendelse om varetægtsfængsling	149

5.5.4. Administrative tiltag.....	151
5.5.4.1. Indledning	151
5.5.4.2. Indberetningsordning og Rigsadvokatens årlige redegørelse.....	152
5.5.5. Begrænsende foranstaltninger.....	154
5.5.5.1. Anticiperet bevisførelse	154
5.5.6. Forenklingsforslag på varetægtsområdet.....	157
5.5.6.1. Forlængelse af varetægtsfængsling uden fastsættelse af frist	157
5.6. Andre tiltag med henblik på forenkling.....	160
5.6.1. Indledning	160
5.6.2. Forkyndelse af ankemeddelelser	161
5.6.3. Oplæsning af indankede domme.....	165
KAPITEL 6 Udvalgets lovudkast med bemærkninger.....	167
6.1. Lovudkast	167
6.2. Almindelige bemærkninger til lovudkastet.....	176
6.3. Bemærkninger til lovudkastets enkelte bestemmelser	180

BILAG:

1. Spørgsmål om reglerne for straffesagsbehandling i udlandet
2. Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse af brugen af langvarige varetægtsfængslinger i 2005 (december 2006)

KAPITEL 1

Indledning

1.1. Udvalgets hidtidige arbejde

Strafferetsplejeudvalget blev nedsat den 16. januar 1968 med den opgave at gennemgå den del af retsplejelovens regler om strafferetsplejen, som vedrører tidsrummet forud for tiltalens rejsning og forberedelsen af hovedforhandlingen. I en række betænkninger har udvalget beskæftiget sig med den del af straffeprocessen, der også betegnes efterforskningsstadiet, herunder de såkaldte straffeprocessuelle tvangsmidler. Med afgivelsen af betænkning nr. 1298/1995 om fotoforevisning, konfrontation, efterlysning og observation afsluttede Strafferetsplejeudvalget for så vidt sin opgave med gennemgang og revision af førnævnte del af retsplejelovens regler om strafferetsplejen.

Udvalget har efterfølgende afgivet en række betænkninger og udtalelser om straffeprocessuelle spørgsmål, herunder senest betænkning nr. 1458/2005 om forbedring af voldtægtsofres retsstilling, betænkning nr. 1469/2006 om vare-tægtsfængsling i isolation, udtalelse om telefonskanning (september 2006) og betænkning nr. 1485/2006 om forurettedes processuelle retsstilling i straffesager.

1.2. Udvalgets nuværende arbejdsprogram

Justitsministeriet anmodede ved kommissorium af 30. april 2004 Strafferetsplejeudvalget om at foretage en generel gennemgang af retsplejelovens regler om protokollering i straffesager og på den baggrund overveje spørgsmålet om en modernisering af reglerne om protokollering i straffesager ud fra en retsikkerhedsmæssig synsvinkel samt under hensyntagen til de teknologiske muligheder.

Ved tillægskommissorium af 1. juni 2005 blev udvalget anmodet om at se nærmere på mulige tiltag, som uden at tilsidesætte hensynet til en effektiv efterforskning og kriminalitetsbekæmpelse vil kunne begrænse udstrækningen af sigtelser og varetægtsfængslinger, herunder på muligheden for at fastlægge generelle regler om den maksimale tid en person kan være sigtet eller være varetægtsfængslet. I overvejelserne bør indgå både mulige lovgivningsmæssige og administrative/praktiske tiltag.

Ved brev af 29. september 2006 blev udvalget endvidere anmodet om, at udvalget som led i overvejelserne om, hvorledes den tidsmæssige udstrækning af sigtelser mv. kan begrænses, jf. ovenfor, særskilt overvejer, om der inden for rammerne af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra c, kan være anledning til at foretage ændringer eller justeringer af retsplejelovens regler om forsvarerbeskikkelse.

Senest har Justitsministeriet ved kommissorium af 10. oktober 2006 anmodet Strafferetsplejeudvalget om at overveje, om de gældende regler om retshåndhævelsesarrest er fuldt tilstrækkelige i sædelighedssager, eller om der kan være behov for at ændre eller justere disse regler med henblik på at udvide mulighederne for at anvende retshåndhævelsesarrest i sædelighedssager.

Genstanden for nærværende betænkning er udvalgets overvejelser om mulige tiltag, som vil kunne begrænse udstrækningen af sigtelser og varetægtsfængslinger, og i den forbindelse om der inden for rammerne af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra c, er anledning til at foretage ændringer eller justeringer af retsplejelovens regler om forsvarerbeskikkelse.

1.3. Særligt om udvalgets arbejde med denne betænkning

1.3.1. Udvalgets kommissorium

Strafferetsplejeudvalget blev som nævnt ved kommissorium 1. juni 2005 anmodet om at se nærmere på mulige tiltag, som uden at tilsidesætte hensynet til en effektiv efterforskning og kriminalitetsbekæmpelse vil kunne begrænse

udstrækningen af sigtelser og varetægtsfængslinger, herunder på muligheden for at fastlægge generelle regler om den maksimale tid en person kan være sigtet eller være varetægtsfængslet. Kommissoriet har følgende ordlyd:

”1. Reglerne om varetægtsfængsling er fastsat i retsplejelovens kapitel 70, og det følger af reglerne i dette kapitel, at varetægtsfængsling alene kan ske efter rettens kendelse herom. Varetægtsfængsling kan ske for en periode på op til 4 uger ad gangen. Der gælder ingen absolutte frister for en varetægtsfængslings samlede længde, men for alle varetægtsfængslinger gælder, at indgrebet ikke kan anvendes, hvis frihedsberøvelsen vil stå i misforhold til den herved forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold, sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis den sigtede findes skyldig (proportionalitetsgrundsætningen).

Rigsadvokaten har i sin meddelelse nr. 2/2000 af 21. juni 2000 fastsat administrative retningslinier med henblik på at sikre, at varetægtsfængslinger bliver af så kort varighed som muligt. Efter retningslinierne skal politimestrene underrette statsadvokaten om alle sager, hvor sigtede er varetægtsfængslet i mere end 3 måneder. Underretningen skal danne grundlag for statsadvokaternes eventuelle drøftelser med politimesteren om sagens tilrettelæggelse og videre behandling. Politimesteren skal endvidere underrette statsadvokaten om senere forlængelser af fristen for varetægtsfængslingen og om begrundelsen for, at det har været nødvendigt at anmode om forlængelse af varetægtsfængslingen.

Rigsadvokaten har endvidere i sin ”Rigsadvokaten Informerer” nr. 8/2005 oplyst, at de årlige indberetninger fra statsadvokaterne i de seneste år har vist en stigning i antallet af længerevarende varetægtsfængslinger. Rigsadvokaten har derfor aftalt med Justitsministeriet, at Justitsministeriets Forskningsenhed skal forestå en nærmere undersøgelse af anvendelsen af varetægtsfængsling med henblik på at få tilvejebragt yderligere oplysninger om antallet af varetægtsfængslinger m.v. og med henblik på at finde frem til årsagerne til stigningen.

Når resultatet af undersøgelsen foreligger, vil Rigsadvokaten vurdere, om udviklingen gør det nødvendigt at tage nye initiativer med henblik på at sikre, at varetægtsfængslinger bliver af så kort varighed som muligt. ...

3. Retsplejeloven indeholder ikke særlige regler om den tidsmæssige udstrækning af en sigtelse, og sigtelsen er i modsætning til straf-

feprocessuelle tvangsindgreb ikke undergivet domstolskontrol. Det følger dog af retsplejelovens § 96, stk. 2, at straffesager skal fremmes med den hurtighed, som sagens beskaffenhed tillader.

Justitsministeriets Udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet (Brydensholt-udvalget) har i betænkning nr. 1454/2004 om behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet m.v. foreslået forskellige tiltag til begrænsning af tidsforbruget i disse omfattende straffesager, herunder af den periode i hvilken den mistænkte er sigtet og dermed undergivet en strafferetlig undersøgelse, uden at der er taget stilling til, om der skal rejses tiltale mod pågældende.

4. I regeringsgrundlaget ”Nye mål”, der blev offentliggjort i februar 2005, er det tilkendegivet, at regeringen vil anmode Strafferetsplejeudvalget om at se nærmere på mulige tiltag, som vil kunne begrænse udstækningen af sigtelser og varetægtsfængslinger, herunder på muligheden for at fastlægge generelle regler om den maksimale tid en person kan være sigtet eller sidde varetægtsfængslet, samt på mulighederne for yderligere at begrænse anvendelsen af isolationsfængsling.

Justitsministeriet skal på den anførte baggrund anmode Strafferetsplejeudvalget om at foretage en vurdering af, hvorledes der kan iværksættes yderligere hensigtsmæssige tiltag, som uden at til sidesætte hensynet til en effektiv efterforskning og kriminalitetsbekæmpelse vil kunne begrænse den tidsmæssige udstækning af sigtelser og varetægtsfængslinger. Strafferetsplejeudvalget bør inddrage både mulige lovgivningsmæssige og administrative/praktiske tiltag i vurderingen.

Justitsministeriet skal under hensyntagen til Strafferetsplejeudvalgets øvrige opgaver, jf. kommissorier af henholdsvis 24. januar 2001 og 30. april 2004, anmode om, at udvalgets udtalelse om tiltag til begrænsning af den tidsmæssige udstækning af varetægtsfængslinger og sigtelser afgives inden sommeren 2007. ...

I det omfang Strafferetsplejeudvalget anbefaler lovændringer, anmodes udvalget om at udarbejde lovudkast.”

Om rækkevidden af det ovenfor refererede kommissorium, herunder om det indebærer, at udvalget kan overveje mulige tiltag, der angår perioden efter det tidspunkt, hvor en sigtelse eventuelt afløses af en tiltale, har Justitsministeriet ved brev af 15. februar 2007 oplyst, at det efter Justitsministeriets opfattelse

vil være naturligt, at udvalget med henblik på at kunne foretage en sammenhængende vurdering af forhold, der kan have betydning for sagsbehandlingstiden i straffesager, også inddrager spørgsmål, der vedrører perioden efter en eventuel tiltalerejsning. I den forbindelse vil hensynet til, at eventuelle tiltag på området kan indpasses i det praktiske retsarbejde, naturligvis kunne inddrages, f.eks. hvis der måtte blive rejst spørgsmål om at indføre egentlige sagsbehandlingsfrister eller lignende for domstolene.

Justitsministeriets brev af 29. september 2006, hvorved udvalget blev anmodet om særskilt at overveje, om der inden for rammerne af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra c, kan være anledning til at foretage ændringer eller justeringer af retsplejelovens regler om forsvarerbeskikkelse, har følgende ordlyd:

”Der er bl.a. i offentligheden i en række tilfælde blevet omtalt straffesager, hvor det har været nødvendigt at foretage en væsentlig udskydelse af tidspunktet for domstolenes behandling af sagen, fordi en forsvarer på grund af andre arbejdsopgaver, som vedkommende har påtaget sig, ikke har haft mulighed for at afsætte tid til sagens behandling. Dette kan ligesom en række andre forhold medvirke til, at der sker en betydelig forlængelse af den samlede sagsbehandlingstid.

Justitsministeriet finder, at der kan være behov for at overveje, om der med henblik på at reducere sagsbehandlingstiden i straffesager bl.a. kan være anledning til at foretage ændringer eller justeringer af de gældende regler om rettens mulighed for af hensyn til sagens fremme at nægte at beskikke eller at afbeskikke en forsvarer, som ikke uden væsentlig udsættelse af sagen har mulighed for at afsætte tid til sagens behandling.

På den baggrund skal Justitsministeriet anmode Strafferetsretsplejeudvalget om, at udvalget som led i sine overvejelser om, hvorledes den tidsmæssige udstrækning af sigtelser m.v. kan begrænses, jf. kommissorium af 1. juni 2005, overvejer, hvorvidt der inden for rammerne af den europæiske menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra c, kan være anledning til at foretage ændringer eller justeringer af retsplejelovens regler om forsvarerbeskikkelse, jf. f.eks. retsplejelovens § 733, stk. 2, og § 736, stk. 2.”

1.3.2. Udvalgets sammensætning

Ved afgivelsen af denne betænkning har udvalget haft følgende sammensætning:

Landsdommer Christian Bache (formand)

Politiadvokat Carsten Egeberg Christensen, Foreningen af Offentlige Anklagere

Retsassessor Annette Goldschmidt, Dommerfuldmægtigforeningen

Kontorchef Jens Røn, Justitsministeriet

Dommer Carsten Michelsen, Den Danske Dommerforening

Advokat Hanne Rahbæk, Advokatrådet

Politidirektør Johan Reimann, Rigspolitiet

Statsadvokat Hanne Schmidt, Rigsadvokaten

Professor, dr. jur. Eva Smith, Københavns Universitet

Advokat Merethe Stagetorn, Landsforeningen af Beskikkede Advokater

Den 31. december 2006 er politimester Ole Scharf udtrådt af udvalget og afløst af politidirektør Johan Reimann.

Den 31. juli 2007 er kontorchef Ole Hasselgaard udtrådt af udvalget og afløst af kontorchef Jens Røn.

Hvervet som sekretær for udvalget har under udarbejdelsen af denne betænkning været varetaget af konsulent Joachim Kromann og fuldmægtig Thomas Tordal-Mortensen, begge Justitsministeriet.

Udvalget har afholdt 9 møder.

1.4. Resumé af udvalgets overvejelser og forslag

Strafferetsplejeudvalgets overvejelser om mulige tiltag til begrænsning af den tidsmæssige udstrækning af sigtelser og varetægtsfængslinger er gengivet i *kapitel 5*, mens betænkningens *kapitel 6* indeholder udvalgets lovudkast.

Der er de senere år, senest ved lov nr. 1398 af 21. december 2005 om ændring af retsplejeloven (Behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet, adgang til teleoplysning i visse børsstrafferetlige sager m.v.) og lov nr. 538 af 8. juni 2006 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Politi- og domstolsreform), gennemført lovgivningsmæssige – og i tilknytning hertil også administrative – tiltag med henblik på at sikre grundlaget for en hurtig behandling af straffesager.

De gennemførte tiltag er endnu ikke (fuldt ud) slået igennem, og udvalget har derfor ikke kunnet vurdere virkningerne af de gennemførte tiltag. Udvalget har alligevel fundet, at der kan peges på en række forskellige *yderligere* tiltag, der vil kunne virke i retning af hurtigere behandling af straffesager og begrænsning af langvarige sigtelser og varetægtsfængslinger, og som på hensigtsmæssig måde vil kunne supplere de allerede iværksatte tiltag.

Ønsket om hurtigere behandling af straffesager rejser efter udvalgets opfattelse i princippet spørgsmål om den samlede procesordning. Efter navnlig kommissoriets udformning og de tidsmæssige rammer for udvalgets arbejde har udvalget imidlertid anset den foreliggende opgave for at være betydeligt snævrere. Udvalget har således koncentreret sine overvejelser om mulighederne for at anvende særlige fristregler og mulighederne for andre tidsbegrænsende tiltag, der kan gennemføres uden gennemgribende ændringer af den gældende procesordning.

Efter udvalgets opfattelse bør overvejelser om en styrkelse af bestræbelserne for hurtigere behandling af straffesager navnlig med henblik på begrænsning af langvarige sigtelser og varetægtsfængslinger bygge på, at en straffesag må opfattes som en helhed. Det tidsmæssige forløb af straffesager beror således ikke blot på det enkelte led, men i høj grad på samspillet mellem de enkelte led og straffeprocessens aktører.

I overensstemmelse hermed har udvalget taget udgangspunkt i en vurdering af ansvaret for straffesagens fremme hos hver af de tre professionelle hovedaktører i straffeprocessen: Anklagemyndigheden, forsvarerne og domstolene. Strafferetsplejeudvalget har i den forbindelse fundet det af væsentlig betyd-

ning, at alle tre aktører inddrages i det omfang, det er relevant, og at nye tiltag afbalanceres efter den rolle, som tilkommer den enkelte aktør i straffeprocessen.

Spørgsmålet om den tidsmæssige udstrækning af sigtelser angår straffeprocessens første fase, dvs. den fase, hvor anklagemyndigheden er hovedansvarlig for sagens fremme.

Efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse er det – uanset en straffesags kompleksitet – meget væsentligt, at tiltalespørgsmålet afgøres inden rimelig tid, herunder at sagsbehandlingstiden frem til denne afgørelse ikke strækkes længere, end hvad der efter den enkelte sags karakter er nødvendigt til en grundig og forsvarlig undersøgelse.

Udvalget har i den forbindelse overvejet, om der bør indføres lovregler om særlige frister for anklagemyndighedens afgørelse af tiltalespørgsmålet.

Efter udvalgets opfattelse er det forbundet med betydelig vanskelighed at fastsætte en almindelig frist for anklagemyndighedens behandling af straffesager, idet en sådan frist – med henblik på at den også skal kunne rumme de alvorligste og mest komplicerede straffesager – i givet fald måtte blive så lang, at den i forhold til flertallet af sager ville overstige normal sagsbehandlingstid ganske væsentligt. Et alternativt system med forskellige frister for forskellige sagstyper ville omvendt blive så kompliceret, at det ikke er egnet til regulering i en lovbestemmelse.

Strafferetsplejeudvalget har bl.a. på den baggrund fundet, at der ikke bør udformes en lovregel om én eller flere eksakte tidsfrister for afgørelsen af tiltalespørgsmålet.

Udvalget foreslår, at det i retsplejeloven i stedet fastsættes, at anklagemyndighedens afgørelse af tiltalespørgsmålet skal træffes inden rimelig tid. Er sigtede varetægtsfængslet eller under 18 år, skal afgørelsen træffes hurtigst muligt.

Udvalget foreslår endvidere, at det i retsplejeloven fastsættes, at sigtede ved langvarige sigtelser skal underrettes om, hvorpå sagen beror, og hvornår afgørelsen kan forventes truffet. Ifølge forslaget vil denne underretningspligt indtræde 1 år og 6 måneder efter sigtelsestidspunktet. Der henvises om de nævnte forslag til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.2.1.2., og § 1, nr. 1, i udvalgets lovudkast.

Udvalget har desuden overvejet spørgsmålet om, hvorvidt sigtede bør gives mulighed for domstolsprøvelse med hensyn til langvarige sigtelsers tidsmæssige udstrækning.

Efter udvalgets opfattelse rummer den nugældende ordning, hvor politiet og anklagemyndigheden – og ikke domstolene – bærer ansvaret for straffesagens behandling frem til afgørelsen af tiltalesspørgsmålet og sagens fremsendelse til retten, væsentlige fordele navnlig med hensyn til det effektive samarbejde mellem politi og anklagemyndighed og den entydige placering af ansvaret for sagens behandling. Udvalget foreslår på den baggrund ikke nogen principiel ændring i retstilstanden på dette område.

Derimod kan det efter udvalgets opfattelse – til dels med inspiration i de ordninger, som findes i andre lande – være hensigtsmæssigt at indføre en meget begrænset modifikation i dette klare udgangspunkt i form af en adgang for retten til helt undtagelsesvis at fastsætte en frist for anklagemyndighedens afgørelse af tiltalesspørgsmålet, når sigtelsen har været meget langvarig.

Strafferetsplejeudvalget foreslår i overensstemmelse hermed, at der i retsplejeloven indsættes en bestemmelse om en vis, begrænset domstolsprøvelse af den tidsmæssige udstrækning af langvarige sigtelser. Ifølge udvalgets forslag kan en sigtet indbringe spørgsmålet om sagsbehandlingstiden for retten, når anklagemyndigheden ikke har truffet afgørelse om tiltalesspørgsmålet inden 1 år og 6 måneder fra sigtelsestidspunktet. Retten skal i givet fald afgøre, om der efter en samlet vurdering af hensyn til den sigtede, sagens beskaffenhed og omstændigheder samt dens samfundsmæssige betydning er særlig grund til at kræve fremskyndelse af anklagemyndighedens afgørelse af tiltalesspørgsmålet ved fastsættelse af en frist herfor. Overskridelse af fristen vil –

eventuelt efter fristforlængelse – kunne medføre, at sagen anses for opgivet. Der henvises herom til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.2.1.4., og § 1, nr. 1 (§ 718 b) og nr. 2 (§ 724), i udvalgets lovudkast.

Efter udvalgets opfattelse indgår som nævnt også forsvarerne naturligt i bestræbelser på at sikre, at straffesager behandles inden for rimelig tid.

Strafferetsplejeudvalget er ikke i besiddelse af oplysninger, der nærmere kan belyse omfanget af de problemer, der er med forsinkelser begrundet i forsvarerens forhold. Almindelige erfaringer peger imidlertid på, at forsvarerens tidsmæssige mulighed for at deltage i navnlig hovedforhandlingen i nogle tilfælde får væsentlig betydning for, at sager afsluttes senere, end de ellers kunne være afsluttet.

På den baggrund er der efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse i relation til bestræbelserne på at nedbringe den tidsmæssige udstrækning af sigtelser og varetægtsfængslinger grund til at overveje de gældende regler om forsvarerbeskikkelse.

Det er væsentligt at sondre mellem det at kunne vælge mellem flere forsvarere, der kan medvirke til sagens behandling inden rimelig tid, og det at blive nægtet en ønsket forsvarer, der er ledig. Det afgørende må efter udvalgets opfattelse være, at den sigtede frit kan vælge blandt de forsvarere, der har mulighed for at medvirke ved sagens behandling inden rimelig tid.

Udvalget har i den forbindelse fundet, at den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 733, stk. 2, om rettens nægtelse af at beskikke den advokat, som sigtede ønsker, bør afstemmes med de krav, der stilles til anklagemyndigheden og domstolene. Hensynet til sagens fremme bør derfor indgå i afvejningen med større vægt end efter gældende ret. Udvalget foreslår på den baggrund, at retsplejelovens § 733, stk. 2, ændres således, at bestemmelsen kan anvendes i tilfælde, hvor der er tale om en forsinkelse af betydning for sagen. Der henvises om udvalgets overvejelser og forslag på dette punkt i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.3.2., og § 1, nr. 3, i udvalgets lovudkast.

For så vidt angår tiltag med henblik på en hurtigere behandling af straffesager ved domstolene har udvalget overvejet spørgsmålet om, hvorvidt der bør fastsættes frister for den tid, der må gå fra sagens modtagelse med anklageskrift til dommens afsigelse i første instans.

Sagstyperne og de enkelte sager er imidlertid meget forskellige. Bl.a. dette forhold medfører efter udvalgets opfattelse, at en fælles frist i givet fald måtte være så lang, at den i en række tilfælde ville fremstå som aldeles uambitiøs. Det vil efter udvalgets opfattelse heller ikke være realistisk at opstille forskellige, lovbestemte frister for forskellige sagstyper, idet sådanne frister bl.a. ville rejse spørgsmål om sagernes indbyrdes prioritering, hvilket ikke egner sig til regulering i en mere præcis lovregel.

Udvalget har bl.a. på den baggrund fundet, at der ikke bør fastsættes egentlige fristregler i retsplejeloven for behandlingen af straffesager ved domstolene. Det bør således fortsat som det almindelige princip være op til retten at vurdere, om en sag eller en sagstype er af en sådan karakter, at sagen skal behandles forud for andre sager.

Derimod finder udvalget, at det i retsplejeloven udtrykkeligt bør fastslås, at retten har ansvaret for, at enhver sag fremmes med den hurtighed, som dens beskaffenhed kræver og tillader.

Udvalget foreslår herefter, at der i retsplejeloven indsættes en bestemmelse, der i overensstemmelse med de anførte synspunkter fastslår rettens ansvar for sagens fremme og hovedprincipperne herfor. Ifølge bestemmelsen skal retten fremme enhver sag med den hurtighed, som dens beskaffenhed kræver og tillader, og hovedforhandling skal så vidt muligt berammes inden for 2 uger til et sådant tidspunkt, at sagen kan gennemføres inden rimelig tid. I den foreslåede bestemmelse fastslås det endvidere, at det påhviler anklagemyndigheden og forsvareren at tilrettelægge deres virke på en sådan måde, at sagen kan gennemføres inden rimelig tid. Der henvises herom i øvrigt til kapitel 5, pkt. 5.4.2., og § 1, nr. 11, i udvalgets lovudkast.

I lyset af de gode resultater, som sagsstyring har medført på den civile retsplejes område, finder udvalget endvidere, at sagsstyring også i straffesager bør anvendes i højere grad. Som tidligere nævnt er det efter udvalgets opfattelse centralt, at en straffesags enkelte faser og handlinger ikke anskues hver for sig, men som en helhed, der i mange tilfælde ved hensigtsmæssig planlægning kan gennemføres således, at sagen ikke unødigt forsinkes.

Udvalget foreslår for det første, at der i retsplejeloven indføres en bestemmelse, der fastslår parternes adgang til at anmode retten om forhåndsberømmelse. Formålet med den foreslåede bestemmelse er at opnå en styrkelse af den i praksis anvendte mulighed for forhåndsberømmelse med henblik på, at den samlede gennemløbstid for straffesager nedbringes. Der henvises herom i øvrigt til kapitel 5, pkt. 5.4.3.2., og § 1, nr. 11, i udvalgets lovudkast.

Udvalget foreslår for det andet, at den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 849 om særligt forberedende retsmøder udbygges med henblik på, at bestemmelsen kan anvendes som led i sagsstyring i alle sager, der er egnede dertil. Udvalget foreslår endvidere, at det i bestemmelsen præciseres, at den kan anvendes også forud for anklagemyndighedens indlevering af anklageskrift. Der henvises om udvalgets overvejelser på dette punkt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.4.3.3., og § 1, nr. 12, i udvalgets lovudkast.

Efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse er varetægtsfængsling et særligt alvorligt straffeprocessuelt tvangsindgreb. Det gælder i helt særlig grad, når der er tale om varetægtsfængsling af personer under 18 år. Den belastning, som en varetægtsfængsling må antages at være forbundet med, skyldes ikke alene den usikkerhed, der følger af sigtelsen og den skete fængsling, men også usikkerhed med hensyn til fængslingens længde og f.eks. spørgsmål om, hvorvidt den pågældende kan genoptage sit arbejde eller sin uddannelse efter endt fængsling, forholdet til familie og venner mv. Belastningen må endvidere antages normalt at blive større i takt med indgrebets varighed.

Strafferetsplejeudvalget finder på den anførte baggrund og i lyset af de seneste års udvikling i antallet af langvarige varetægtsfængslinger, at der er behov

for yderligere tiltag med henblik på at begrænse den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængslinger.

Udvalget har i den forbindelse særskilt overvejet, om der bør fastsættes absolutte overgrænser for varetægtsfængsling. Udvalget har på dette punkt været delt.

Udvalgets flertal (8 medlemmer) finder, at der i retsplejeloven bør markeres et punkt, hvor varetægtsfængsling enten bør være ophørt eller må kræve en særlig begrundelse. Med sigte på at opnå en begrænsning i den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængslinger foreslår flertallet i overensstemmelse hermed, at der i retsplejeloven indføres fravigelige frister for, hvor længe varetægtsfængsling kan opretholdes.

Ifølge flertallets forslag må varetægtsfængsling i sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år, ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 6 måneder, medmindre retten finder, at der foreligger særlige omstændigheder. I sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover, må varetægtsfængsling ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 1 år, medmindre retten finder, at der foreligger særlige omstændigheder.

Der lægges med den af flertallet foreslåede fristregel ikke op til en ændring af fængslingsgrundene som sådanne, men der lægges op til en skærpelse af kravene for anvendelsen af den enkelte fængslingsgrund med henblik på en mere nuanceret vurdering end efter gældende ret af, om fortsat fængsling efter de foreslåede frister er nødvendig.

Udvalgets mindretal (2 medlemmer) finder, at der bør indføres en absolut overgrænse for varetægtsfængsling. Ifølge mindretallets forslag må varetægtsfængsling i sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år, ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 6 måneder. I sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover, må varetægtsfængs-

ling ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 1 år. Der vil efter dette forslag ikke være mulighed for at opretholde en varetægtsfængsling ud over de anførte tidsgrænser, men i tilfælde, hvor betingelserne for varetægtsfængsling i retsplejelovens § 762, stk. 1 eller 2, fortsat er opfyldt, vil retten ved fristudløb dog kunne træffe bestemmelse om, at arrestanten skal undergive sig en af de mindre indgribende foranstaltninger end varetægtsfængsling, der er opregnet i retsplejelovens § 765, stk. 2 (varetægtsurrogater). Fortsat varetægtsfængsling ud over fristerne skal efter mindretallets forslag dog kunne ske, hvis sigtede selv er indforstået hermed.

Varetægtsfængsling af unge under 18 år må efter udvalgets opfattelse antages at udgøre en særlig belastning.

Flertallet i udvalget foreslår på den baggrund, at der fastsættes dels kortere fravigelige frister for varetægtsfængsling af denne gruppe af sigtede, dels skærpede betingelser – i form af *helt* særlige omstændigheder – for fravigelse af disse frister.

Udvalgets flertal foreslår i overensstemmelse hermed, at varetægtsfængsling af unge under 18 år i sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år, ikke kan ske i et sammenhængende tidsrum på mere end 4 måneder, medmindre retten finder, at der foreligger helt særlige omstændigheder. I sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover, må varetægtsfængslingen ikke overstige 8 måneder, medmindre retten finder, at der foreligger helt særlige omstændigheder.

Mindretallet i udvalget finder, at der på samme måde som for varetægtsfængsling i almindelighed bør gælde ufravigelige overgrænser for varetægtsfængsling af unge under 18 år, og at disse frister bør være kortere end de almindelige frister (henholdsvis 4 måneder, hvis sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år, og 8 måneder, hvis sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover). Også over for unge under 18 år vil der ifølge mindretallets forslag dog være mulighed for at anvende varetægtsurrogat efter fristudløb,

hvis fængslingsbetingelserne i retsplejelovens § 762, stk. 1 eller 2, fortsat er opfyldt. Forsat varetægtsfængsling af unge under 18 år ud over fristerne skal dog kunne ske, hvis sigtede selv er indforstået hermed.

Der henvises om flertallets og mindretallets overvejelser og forslag i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.5.2., og § 1, nr. 9, i udvalgets lovudkast.

På varetægtsområdet stiller udvalget endvidere nogle forslag af mere formel karakter.

Udvalget foreslår for det første, at det i retsplejeloven fastsættes, at anklagemyndighedens anmodning om fortsat varetægtsfængsling skal fremsættes skriftligt over for retten, og at anmodningen skal angive den eller de fængslingsbestemmelser, som anklagemyndigheden påberåber sig, og de faktiske omstændigheder, hvorpå anmodningen støttes. Der henvises herom til kapitel 5, pkt. 5.5.3.1., og § 1, nr. 5, i udvalgets lovudkast.

Udvalget foreslår for det andet, at kravene til domstolenes kendelser om varetægtsfængsling skærpes. Det gælder helt generelt med hensyn til kendelser om varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, der ifølge udvalgets forslag tillige skal indeholde en angivelse af de væsentligste af de eventuelle efterforskningskridt, som forventes foretaget inden for den meddelte frist for varetægtsfængslingen. Dette gælder dog i sagens natur kun så længe, at efterforskning i sagen fortsat pågår.

Under forudsætning af en gennemførelse af flertallets forslag om fravigelige frister for varetægtsfængsling, jf. ovenfor, foreslår udvalget endvidere, at kendelser om fortsat varetægtsfængsling ud over disse tidsfrister også skal indeholde en angivelse af de særlige omstændigheder i sagen, hvorpå det støttes, at varetægtsfængsling ud over fristen findes påkrævet. Dette forslag kan udvalgets mindretal i øvrigt tilslutte sig, såfremt udvalgets flertals forslag om en bestemmelse med fravigelige frister for varetægtsfængsling måtte blive gennemført. Der henvises herom i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.5.3.1. og 5.5.3.2., og § 1, nr. 5 og 6, i udvalgets lovudkast.

Udvalget har endvidere overvejet at styrke mulighederne for at anvende indenretlige afhøringer forud for selve hovedforhandlingen med henblik på herigennem at begrænse anvendelsen af varetægtsfængsling. Udvalget foreslår i den forbindelse, at retsplejelovens § 747, stk. 3, om afholdelse af retsmøde før hovedforhandlingen med henblik på at begrænse udstrækningen af varetægtsfængsling i isolation ændres, således at bestemmelsen også kan anvendes med henblik på at begrænse udstrækningen af varetægtsfængsling. Der henvises om udvalgets overvejelser og forslag på dette punkt til kapitel 5, pkt. 5.5.5.1., og § 1, nr. 4, i udvalgets lovudkast.

Med henblik på at minimere antallet af formelle retsmøder om fristforlængelser uden protest foreslår udvalget desuden, at retten allerede på tidspunktet for berømmelse af hovedforhandlingen efter modtagelse af anklageskrift skal kunne bestemme, at en varetægtsfængsling skal fortsætte uden yderligere forlængelser. Udvalget foreslår endvidere, at også ankeinstansen skal kunne træffe bestemmelse herom. Der henvises om disse forslag til betænkningens kapitel 5.5.6.1., og § 1, nr. 7, 8 og 10, i udvalgets lovudkast.

Endelig gengives i kapitel 5, pkt. 5.6., udvalgets overvejelser om nogle yderligere forenklingstiltag. Det drejer sig dels om en forenkling af fremgangsmåden ved anklagemyndighedens anke til skade for tiltalte, og dels en præcisering i retsplejeloven af, at landsretten i ankesager kan træffe bestemmelse om, at den indankede dom ikke skal oplæses.

Med hensyn til fremgangsmåden ved anklagemyndighedens anke til skade for tiltalte foreslår udvalget, at der med henblik på at begrænse de ressourcer, der fra anklagemyndighedens og navnlig politiets side anvendes på forkyndelse af ankemeddelelser, samt at begrænse ankeinstansens ressourceforbrug i forbindelse med stillingtagen til, om ankemeddelelsen er lovligt forkyndt, og om forkyndelsen er sket rettidigt, foretages en ændring af retsplejeloven. Efter forslaget skal tiltalte som hovedregel underrettes om anken ved almindeligt og anbefalet brev i stedet for ved forkyndelse. Udvalget anser denne fremgangsmåde for at være fuldt forsvarlig, idet tiltalte i forbindelse med vejledningen om reglerne for anke forudsættes vejledt også herom. Desuden vil til-

talte kunne konstatere, om anklagemyndigheden har anket, ved henvendelse til anklagemyndigheden, retten eller den pågældendes eventuelle forsvarer.

Udvalget foreslår i tilknytning hertil i øvrigt, at den måde, hvorpå 14-dagesfristen for tiltaltes kontraanke beregnes, ændres, således at fristen altid regnes fra dagen efter udløbet af den ordinære ankefrist, uanset om anklagemyndigheden anker før den sidste dag under den ordinære ankefrist. På denne måde vil tiltalte, selv om denne først bliver klar over anklagemyndighedens anke ved udløbet af den ordinære ankefrist, alligevel have 14-dages frist for kontraanke.

Om udvalgets overvejelser og forslag på dette punkt henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.6.2., og § 1, nr. 13-17 og 19 og 21, i udvalgets lovudkast.

I relation til spørgsmålet om oplæsning af domme i ankeinstansen foreslår udvalget, at retten skal kunne bestemme, at den indankede dom ikke skal oplæses ved hovedforhandlingens begyndelse, såfremt retten finder det mere hensigtsmæssigt, at anklageren i stedet redegør for den indankede doms indhold, eller at retten (og lægdommerne) gør sig bekendt med dommen på anden måde. Formålet hermed er dels at mindske det tidsforbrug, der i dag ofte anvendes i ankeinstansen til oplæsning af den indankede dom, dels at give retten et mere hensigtsmæssigt grundlag for ankesagens behandling. Der henvises herom i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.6.3., og § 1, nr. 20, i udvalgets lovudkast.

København, oktober 2007

Christian Bache (formand)	Carsten Egeberg Christensen	Annette Goldschmidt
Jens Røn	Carsten Michelsen	Hanne Rahbæk
Johan Reimann	Hanne Schmidt	Eva Smith
Merethe Stagetorn		_____
		Joachim Kromann
		Thomas Tordal-Mortensen

KAPITEL 2

Gældende ret

2.1. Indledning

I dette kapitel gennemgås retsplejelovens og Den Europæiske Menneskerettighedskonventions regler samt de administrative forskrifter mv., der har betydning for den tidsmæssige udstrækning af sigtelser og varetægtsfængslinger, jf. pkt. 2.2.-2.4. nedenfor.

Kapitlet indeholder endvidere en gennemgang af retsplejelovens regler om berømmelse af straffesager og forsvarerbeskikkelse, jf. pkt. 2.5. og 2.6.

2.2. Sigtelser

2.2.1. Retsplejelovens § 96, stk. 2 (tempomaksimen)

Det er en almindelig anerkendt grundsætning inden for den offentlige forvaltning, at alle sager skal behandles så hurtigt som muligt. Grundsætningen gælder også for politiet og anklagemyndigheden, og den kaldes i den forbindelse for ”tempomaksimen”. Det fremgår udtrykkeligt af retsplejelovens § 96, stk. 2, at de offentlige anklagere skal fremme enhver sag med den hurtighed, som sagens beskaffenhed tillader.

En person, mod hvem der er rejst sigtelse, anses som sigtet indtil det tidspunkt, hvor (1) påtale i sagen mod den pågældende opgives, (2) tiltalefrafald meddeles den pågældende, eller (3) tiltale mod den pågældende rejses.

Retsplejeloven indeholder ikke ud over bestemmelsen i § 96, stk. 2, særlige regler om den tidsmæssige udstrækning af en sigtelse.

Hvis politiet eller anklagemyndigheden ikke har fremmet behandlingen af en sag med den fornødne hurtighed, vil det imidlertid efter omstændighederne kunne blive tillagt betydning i forbindelse med en efterfølgende strafudmåling, ligesom det kan give anledning til reaktioner fra bl.a. den overordnede anklagemyndighed og/eller kritik fra Folketingets Ombudsmand.

Ifølge retsplejelovens § 746 afgør retten tvistigheder om bl.a. lovligheden af politiets efterforskningsskridt, men denne bestemmelse finder ikke anvendelse på spørgsmål om klager over sagsbehandlingstiden i straffesager, jf. herved Østre Landsrets afgørelse gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen (UfR) 1982, side 1201. Berettigelsen af en sigtelse og dennes tidsmæssige udstrækning er i modsætning til f.eks. straffeprocessuelle tvangsindgreb således ikke undergivet domstolsprøvelse.

Det tilsyn med den underordnede anklagemyndighed, som den overordnede anklagemyndighed fører i henhold til reglerne i retsplejelovens kapitel 10, omfatter imidlertid også sagsbehandlingstiden, herunder tilsyn med, at enhver sag fremmes med den hurtighed, som dens beskaffenhed tillader, jf. retsplejelovens § 96, stk. 2. I kraft af dette over/underordningsforhold kan den overordnede anklagemyndighed give den underordnede anklagemyndighed pålæg om behandlingen af konkrete sager. Dette betyder, at den overordnede anklagemyndighed f.eks. kan pålægge den underordnede anklagemyndighed at afslutte efterforskningen af en sag, fremme behandlingen af sagen, tage stilling til spørgsmålet om tiltalerejsning mv.

Det følger heraf også, at en sigtet vil kunne klage til den overordnede anklagemyndighed over sagsbehandlingstiden i en straffesag. I Rigsadvokatens Meddelelse nr. 4/2006 er der fastsat retningslinjer for behandlingen af klager fra sigtede over sagsbehandlingstiden i straffesager, som indgives, før tiltale-spørgsmålet er afgjort.

2.2.2. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 1

Ifølge artikel 6, stk. 1, i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention har enhver ret til en rettergang ”inden en rimelig frist”.

En stor del af de klager, der indgives til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol mod Danmark, vedrører helt eller delvis spørgsmål om sagsbehandlingstid.

Det følger af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols faste praksis, at den relevante periode, dvs. den periode der skal vurderes i forhold til konventionens krav, i *straffesager* begynder at løbe fra det tidspunkt, hvor en person er ”anklaget” (”charged”) for en forbrydelse. Dette tidspunkt ligger i mange tilfælde forud for sagens indbringelse for domstolene. Den relevante periode omfatter hele straffesagen, herunder appelinstansers behandling af sagen. Den relevante periode slutter i almindelighed på tidspunktet for Procesbevillingsnævnets afslag på anketilladelse.

Spørgsmålet om, hvorvidt sagsbehandlingstiden har været rimelig, kan ikke besvares generelt med angivelse af absolutte frister. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol anlægger således i hvert enkelt tilfælde en konkret helhedsvurdering, hvori en række faktorer indgår, herunder sagens karakter og betydning, sagens kompleksitet og parternes og myndighedernes adfærd.

Med hensyn til *sagens karakter og betydning* har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol udtalt, at det i straffesager bl.a. skal tillægges betydning ved vurderingen af en rimelig frist, at tiltalte har været varetægtsfængslet under sagen.

Med hensyn til *sagens kompleksitet* kan dette moment vedrøre både sagens retlige og faktiske omstændigheder.

Hvor der ikke er tale om ”døde” perioder af nogen betydning, har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol været tilbøjelig til i sager om omfattende økonomisk kriminalitet at acceptere selv ganske lange sagsbehandlingstider, jf. f.eks. klagesag nr. 23523/02 (*Jan Wallin Karlsen mod Danmark*). I denne sag, der vedrørte selskabstømmer-kriminalitet, varede sagen 9 år og 51 dage. Sagen havde været behandlet i to retsinstanser. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol afviste klagen som åbenbart ugrundet, idet domstolen bl.a.

lagde vægt på, at sager om økonomisk kriminalitet er komplekse, at den konkrete sag var meget omfattende (75 ”tømte” selskaber), og at det havde været nødvendigt at foretage efterforskning i 10 forskellige lande. Tilsvarende fandt domstolen klagen åbenbart ugrundet i klagesag nr. 23012/02 (*Frank Clarence Provstgaard Frederiksen mod Danmark*), der også vedrørte selskabstømmerkriminalitet, hvor sagen havde været i mere end 10 år og 3 måneder i to retsinstanter.

Med hensyn til *parternes adfærd* har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol udtalt, at forsinkelser, som skyldes den tiltaltes flugt til udlandet med henblik på at unddrage sig strafforfølgningen, ikke kan tilregnes staten. Det vil endvidere kunne være relevant for vurderingen, hvis klager har anmodet om yderligere efterforskningsskridt eller har appelleret afgørelser truffet som led i sagens behandling. Der sker endvidere identifikation mellem tiltalte og dennes forsvarer, således at forsinkelser forårsaget af forsvareren tilregnes tiltalte. Det tillægges endvidere betydning, hvis tiltalte undlader at protestere mod udsættelser, skifter forsvarer eller fremkommer med indsigelser mv. sent i forløbet.

Med hensyn til *de kompetente myndigheders adfærd* har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol udtalt, at sager om international retshjælp i straffesager i sagens natur er tidskrævende, og at dette er relevant ved vurderingen af myndighedernes adfærd. Også rettens adfærd kan tillægges betydning, f.eks. om retten har forsøgt at fremskynde behandlingen af sagen.

2.2.3. Administrative forskrifter og målsætninger mv.

2.2.3.1. Cirkulæreskrivelse nr. 10029 af 22. december 1997

Justitsministeriet har i cirkulæreskrivelse nr. 10029 af 22. december 1997 om mål for hurtig sagsbehandling m.v. fastsat målsætninger for sagsbehandlingstiden i straffesager.

Det følger af cirkulæreskrivelsen bl.a., at sigtede i almindelige færdselssager skal modtage et bødeforlæg inden for 20 dage.

Cirkulæreskrivelsen fastsætter ikke målsætninger for sagsbehandlingstiden i sager, der nødvendiggør efterforskning. Ifølge cirkulæreskrivelsen bør der imidlertid internt fastsættes en målsætning om, at 75 pct. af sagerne om tyveri og lovovertrædelser, der behandles af ordenspolitiet, sagsbehandles inden 30 dage. For den juridiske sagsbehandling bør der på tilsvarende måde internt fastsættes målsætninger om en sagsbehandlingstid på 30 dage for 75 pct. af sagernes vedkommende.

For Rigsadvokaten og de regionale statsadvokater er der for alle sagstyper fastsat en målsætning om en sagsbehandlingstid på 60 dage.

2.2.3.2. Målsætninger for sagsbehandlingstiden i volds- og voldtægtssager

I forbindelse med den såkaldte ”Voldspakke I” fra 1994, jf. lov nr. 366 af 18. maj 1994 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og offererstatningsloven (Bekæmpelse af vold), og ”Voldspakke II” fra 1997, jf. lov nr. 350 af 23. maj 1997 om ændring af straffeloven, våbenloven og lov om restaurations- og hotelvirksomhed m.v. (Skærpelse af straffen for særlig grov vold og for besiddelse af knive og slagvåben, sikkerhedsmæssige krav til restaurationsindretning m.v.), er der opstillet målsætninger om hurtig sagsbehandling af voldssager.

Som opfølgning på Folketingets vedtagelse den 4. juni 2004 af folketingsbeslutning B 82 om forbedring af voldtægtsorfres retsstilling, er der endvidere opstillet målsætninger for sagsbehandlingstiden i voldtægtssager.

De ovenfor omtalte målsætninger i volds- og voldtægtssager er nærmere omtalt i kapitel 4, pkt. 4.3., hvortil henvises.

2.2.3.3. Administrativt fastsat kontrolordning

Brydensholt-udvalget anbefalede i delbetænkning XI om behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet m.v. (*betænkning nr. 1454/2004*), der er nærmere omtalt i kapitel 4, pkt. 4.2.1.2., at der etableres en

administrativ kontrolordning med langvarige sigtelser således, at der foretages indberetning til den overordnede anklagemyndighed i sager, hvor der 2 år efter sigtelsens rejsning ikke er truffet afgørelse om tiltalespørgsmålet.

Justitsministeriet kunne tiltræde denne anbefaling, jf. herved pkt. 1.4. i de almindelige bemærkninger til forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet, adgang til teleoplysninger i visse børsretlige sager m.v.) (L 26), gennemført som lov nr. 1398 af 21. december 2005 om ændring af retsplejeloven (Behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet, adgang til teleoplysninger i visse børsretlige sager m.v.).

Som opfølgning herpå har Rigsadvokaten i Meddelelse nr. 3/2006 om indberetning af langvarige sigtelser fastsat, at politidirektøren skal underrette statsadvokaten om *alle* sigtelser, der har verseret i 2 år, uden at der er taget stilling til tiltalespørgsmålet. Indberetning skal foretages første gang, når der er forløbet to år siden sigtelsen, og den skal indeholde en redegørelse for det hidtidige forløb af efterforskningen, herunder oplysninger om eventuelle strafferetlige tvangsindgreb, hindringer for sagens fremme, påtænkte efterforskningskridt samt en vurdering af tidspunktet for tiltalebeslutning i sagen. Politidirektøren skal herefter løbende underrette statsadvokaten om forløbet af sagen hver tredje måned. Politidirektørens indberetning til statsadvokaten skal indeholde oplysning om begrundelsen for, at det endnu ikke har været muligt at træffe afgørelse om tiltalespørgsmålet. Når der er truffet afgørelse om tiltalespørgsmålet, udfylder politidirektøren snarest muligt et skema, hvor bl.a. årsagerne til sagens varighed skal angives.

Politidirektørens indberetnings- og underretningspligt skal ifølge meddelelsen danne grundlag for statsadvokatens eventuelle drøftelser med politidirektøren om sagens tilrettelæggelse og videre behandling med det formål at sikre, at sagen fremmes mest muligt.

Det følger af Rigsadvokatens Meddelelse nr. 3/2006 endvidere, at sigtede (eller forsvareren, hvis en sådan er beskikket for sigtede) skal orienteres om sagens indberetning til statsadvokaten. Denne orientering skal bl.a. indeholde en

sagsfremstilling, angivelse af, at efterforskningen har verseret i 2 år, oplysning om, hvor længe efterforskningen endnu forventes at vare, og oplysning om klagemuligheder, herunder om muligheden for at klage til den overordnede anklagemyndighed over sagsbehandlingstiden.

I bemærkningerne til lovforslag nr. L 26 har Justitsministeriet – på baggrund af en anbefaling fra Brydesholt-udvalget i delbetænkning nr. XI om behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet m.v. (betænkning nr. 1454/2005) – endvidere forudsat, at Rigsadvokaten vil udarbejde retningslinjer for behandlingen af klager over politiets sagsbehandlingstid.

Sådanne retningslinjer er fastsat ved Rigsadvokatens Meddelelse nr. 4/2006 om sagsbehandlingstiden i straffesager. Denne meddelelse fastsætter retningslinjer dels om indberetning af domme, der indeholder en vurdering af sagsbehandlingstiden, dels om behandling af klager fra sigtede over sagsbehandlingstiden i straffesager forud for tiltaleespørgsmålets afgørelse.

2.3. Varetægtsfængsling

2.3.1. Betingelser for varetægtsfængsling

I retsplejelovens § 762 er fastsat de materielle betingelser for varetægtsfængsling. Bestemmelsen indeholder dels et krav til den kriminalitet, som kan begrunde varetægtsfængsling (kriminalitetskravet), dels et krav til styrken af den mistanke, som rettes mod sigtede (mistankekravet), og dels et krav til behovet for varetægtsfængslingen (fængslingsgrunden/indikationskravet).

Ifølge retsplejelovens § 762, stk. 1, kan en person varetægtsfængsles, når der er begrundet mistanke om, at vedkommende har begået en lovovertrædelse, der er undergivet offentlig påtale, og som efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover.

Det er endvidere en betingelse for varetægtsfængsling, at der er bestemte grunde til at antage, at (1) den sigtede vil unddrage sig forfølgningen eller fuldbyrdelsen (*unddragelsesfare*), (2) der efter det om sigtedes forhold oply-

ste er bestemte grunde til at frygte, at han eller hun på fri fod vil begå ny lovovertrædelse af den foran nævnte beskaffenhed (*gentagelsesfare*), eller (3) der efter sagens omstændigheder er bestemte grunde til at antage, at sigtede vil vanskeliggøre forfølgningen i sagen, navnlig ved at fjerne spor eller advare eller påvirke andre (*kollusionsrisiko*), jf. retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1-3.

Efter retsplejelovens § 762, stk. 2, kan en sigtet endvidere varetægtsfængsles, når der foreligger en *særligt* bestyrket mistanke om, at han eller hun har begået (1) en lovovertrædelse, som er undergivet offentlig påtale, og som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover, og hensynet til retshåndhævelsen efter oplysningerne om forholdets grovhed skønnes at kræve, at sigtede ikke er på fri fod, eller (2) en overtrædelse af straffelovens § 119, stk. 1, § 123, § 134 a, §§ 244-246, § 250 eller § 252, såfremt lovovertrædelsen efter oplysningerne om forholdets grovhed kan ventes at ville medføre en ubetinget dom på fængsel i mindst 60 dage, og hensynet til retshåndhævelsen skønnes at kræve, at sigtede ikke er på fri fod. Varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 2, nr. 1 eller 2, betegnes ofte som *retshåndhævelsesarrest*.

Retsplejelovens § 762, stk. 3, indeholder et krav om proportionalitet således, at varetægtsfængsling ikke kan anvendes, hvis den vil stå i misforhold til den herved forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold, sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis sigtede findes skyldig. Denne almindelige grundsætning suppleres med, at varetægtsfængsling ikke kan finde sted, hvis lovovertrædelsen alene ventes at ville medføre straf af bøde eller fængsel i højst 30 dage.

Hvis betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldt, jf. ovenfor, men formålet hermed kan opnås ved mindre indgribende foranstaltninger (i form af f.eks. tilsyn, ophold i egnet hjem eller institution, fremmøde hos politiet, sikkerhedsstillelse mv., jf. retsplejelovens § 765, stk. 2 – de såkaldte "*fængslingssurrogater*"), kan retten med sigtedes samtykke træffe afgørelse om at anvende en sådan mindre indgribende foranstaltning, jf. retsplejelovens § 765, stk. 1.

2.3.2. Formelle regler mv.

Afgørelse om varetægtsfængsling træffes af retten efter anmodning fra politiet, jf. retsplejelovens § 764, stk. 1. Anmodningen kan fremsættes skriftligt eller mundtligt i retten. Rettens afgørelse træffes ved kendelse. Varetægtsfængsles sigtede, skal retten i kendelsen anføre de konkrete omstændigheder i sagen, som varetægtsfængslingen støttes på, jf. lovens § 764, stk. 4.

Ifølge retsplejelovens § 767, stk. 1, skal en kendelse om varetægtsfængsling indeholde en frist for fængslingens varighed. Fristen skal være så kort som mulig og må ikke overstige 4 uger. Varetægtsfængslingen kan efterfølgende forlænges med op til 4 uger ad gangen.

Retsplejeloven indeholder ikke en absolut frist for en varetægtsfængslings samlede længde, men for alle varetægtsfængslinger gælder, at indgrebet ikke kan anvendes, hvis frihedsberøvelsen vil stå i misforhold til den herved forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold, sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis den sigtede findes skyldig (proportionalitetsgrund-sætningen), jf. retsplejelovens § 762, stk. 3. Herudover følger det af retsplejelovens § 768, 2. pkt., at en iværksat varetægtsfængsling skal ophæves, hvis retten finder, at undersøgelsen ikke fremmes med tilstrækkelig hurtighed, og at fortsat varetægtsfængsling eller anden foranstaltning ikke er rimelig.

2.3.3. Administrative forskrifter (indberetningsordning)

I Rigsadvokatens meddelelse nr. 2/2000 om indberetning af varetægtsfængsling ud over 3 måneder og forelæggelse af isolationsfængsling ud over 3 måneder er der fastsat regler om forelæggelse af arrestantsager, hvor varetægtsfængslingen opretholdes i mere end 3 måneder.

Ifølge disse retningslinjer skal politidirektøren underrette statsadvokaten om alle sager, hvor sigtede er varetægtsfængslet i mere end 3 måneder. Underretning foretages første gang, så snart den sigtede har været varetægtsfængslet i mere end 3 måneder. Indberetningen skal ske ved udfyldelse af et særligt skema, jf. herved Rigsadvokaten Informerer nr. 26/2006. Indberet-

ningen skal bl.a. indeholde oplysning om, hvorfor det har været nødvendigt at begære varetægtsfængsling i mere end 3 måneder, hvilke efterforsknings-skridt der skal foretages, hvornår anklageskrift eller indstilling til statsadvokaten om tiltalespørgsmålet kan forventes at foreligge, samt om sagen (alene) beror på udfærdigelse af mentalundersøgelse. Politidirektøren skal endvidere underrette statsadvokaten om senere forlængelser af fristen for varetægtsfængslingen. Denne underretning skal bl.a. indeholde oplysning om begrundelsen for, at det har været nødvendigt at anmode om forlængelse af varetægtsfængslingen. I sager, hvor der rejses tiltale ved byretten, skal der endvidere fremsendes en kopi af anklageskriftet, ligesom det skal oplyses, hvornår sagen er eller kan forventes berammet. I de tilfælde, hvor sagen ikke er berammet eller ikke kan berammes inden 2 måneder efter anklagemyndighedens tiltalerejsning, skal baggrunden herfor oplyses.

De omtalte underretninger af statsadvokaten har til formål at danne grundlag for dennes eventuelle drøftelser med politidirektøren om sagens tilrettelæggelse og videre behandling med det formål at sikre, at varetægtsfængslingen bliver så kort som mulig.

Om udviklingen i anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger, dvs. varetægtsfængslinger af en varighed på mere end 3 måneder, henvises til kapitel 4, pkt. 4.4.3., nedenfor.

2.4. Anticiperet bevisførelse

I overensstemmelse med princippet om bevisumiddelbarhed finder bevisførelsen i straffesager som hovedregel sted for den dømmende ret under hovedforhandlingen. I retsplejelovens § 747, stk. 2 og 3, er der imidlertid gjort to undtagelser fra denne hovedregel. De nævnte undtagelser medfører, at bevisførelse under nærmere angivne betingelser kan afholdes *før* hovedforhandlingen (såkaldt ”anticiperet bevisførelse”).

For det første kan retsmøde afholdes efter anmodning, når det er påkrævet for at sikre bevis, som det ellers må befrygtes vil gå tabt, eller som ikke uden uvæsentlig ulempe eller forsinkelse vil kunne føres for den dømmende ret, el-

ler når det må antages at være af betydning for efterforskningen eller af hensyn til en offentlig interesse, jf. § 747, stk. 2.

For det andet kan der efter anmodning afholdes retsmøde med henblik på at sikre bevis, såfremt sigtede er varetægtsfængslet i isolation, og sikringen af bevis vil kunne få betydning for spørgsmålet om isolationens ophævelse, og væsentlige praktiske hensyn ikke taler imod, jf. § 747, stk. 3.

Bestemmelsen om anticiperet bevisførelse blev senest ændret ved lov nr. 1561 af 20. december 2006 om ændring af retsplejeloven (Varetægtsfængsling i isolation), hvor adgangen til at anvende anticiperet bevisførelse blev udvidet med henblik på at opnå en reduktion i antallet af længerevarende varetægtsfængslinger i isolation.

Lovændringen har medført, at en anmodning om anticiperet bevisførelse i sager om varetægtsfængsling i isolation ikke bør afslås alene af retsplejemæssige hensyn til, at bevisførelsen finder sted under hovedforhandlingen, herunder med det formål, at lægdommere overværer den umiddelbare reaktion på et stillet spørgsmål. Dette hensyn af retsplejemæssig karakter bør således vige for hensynet til muligheden for at begrænse anvendelsen af varetægtsfængsling i isolation gennem foretagelse af anticiperet bevisførelse.

Den særlige adgang til anticiperet bevisførelse i isolationssager omfatter ikke sager, hvor sigtede er varetægtsfængslet uden samtidig isolation. I sådanne tilfælde kan anticiperet bevisførelse derfor kun gennemføres, hvis det er påkrævet for at sikre bevis, som det ellers må befrygtes vil gå tabt, eller som ikke uden uvæsentlig ulempe eller forsinkelse vil kunne føres for den dømmende ret, eller når det må antages at være af betydning for efterforskningen eller af hensyn til en offentlig interesse, jf. retsplejelovens § 747, stk. 2.

2.5. Domstolene

2.5.1. Berømmelse af straffesager

Når anklagemyndigheden har besluttet at rejse tiltale og i den forbindelse indbringer sagen for retten i form af fremsendelse af et anklageskrift, eller når anklagemyndigheden anmoder om retsmøde til behandling af en sag som tilståelsessag, bliver retten (hoved-)ansvarlig for sagens fremme.

Ifølge retsplejelovens § 844, stk. 1, underretter retten herefter anklagemyndigheden om tidspunktet for hovedforhandlingen. I praksis berammes straffesager typisk efter aftale mellem retten, anklagemyndigheden og en eventuel forsvarer.

Retsplejeloven indeholder ikke frister for rettens berømmelse af hovedforhandling eller for hovedforhandlingens påbegyndelse.

Ved lov nr. 1398 af 21. december 2005 om ændring af retsplejeloven (Behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet, adgang til teleoplysning i visse børsretlige sager m.v.) blev der imidlertid indsat et nyt stykke i den dagældende bestemmelse i retsplejelovens § 840, hvorefter parterne i en straffesag kan anmode retten om at beramme sagen, når anklageskriftet er indleveret på rettens kontor.

Med denne lovændring, der bygger på et forslag fra Brydesholt-udvalget, jf. herved kapitel 4, pkt. 4.2.1.2.2., blev parternes adgang til at anmode retten om berømmelse præciseret med det formål at tydeliggøre parternes reaktionsmulighed, såfremt retten ikke berammer sagen inden for en rimelig frist, jf. artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Ved lov nr. 538 af 8. juni 2006 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Politi- og domstolsreform) blev den omtalte bestemmelse udvidet til også at omfatte civile sager, og bestemmelsen blev i den forbindelse – som ny bestemmelse i retsplejelovens § 152 a – indsat i retsplejelovens anden bog, der indeholder fælles bestemmelser for den civile retspleje og strafferetsplejen.

Rettens afgørelser i medfør af retsplejelovens § 152 a kan kæres efter lovens almindelige regler, hvad enten retten har imødekommet eller afslået en anmodning om at fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen, jf. retsplejelovens §§ 968 (byretskendelser) og 968 a (landsretskendelser).

Såfremt retten har imødekommet anmodningen om at fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen, kan denne afgørelse således også kæres. F.eks. kan en part få prøvet, om hovedforhandlingen bør fastsættes til et tidligere tidspunkt, eller om en hovedforhandling, der løber over flere dage, bør afvikles inden for en kortere periode, end det følger af rettens afgørelse (dvs. om der bør afsættes flere dage pr. uge til hovedforhandlingen).

En straffesag berammes som udgangspunkt efter anklagemyndighedens indlevering af anklageskrift i sagen, jf. retsplejelovens § 844.

Navnlig i sager, hvor hovedforhandlingen forventes at ville strække sig over et ganske betydeligt antal retsdage, samt i sager med flere tiltalte, sker det i praksis imidlertid ikke sjældent, at der allerede inden anklagemyndighedens indlevering af anklageskrift i sagen anmodes om en såkaldt *”forhåndsberammelse”*. Begrebet dækker over, at dommer, forsvarer(e) og anklager reserverer nærmere aftalte tidspunkter til hovedforhandlingen, således at man ikke ved den formelle berammelse efter anklageskriftets indlevering står i den situation, at retten og/eller forsvaret først kan medvirke til hovedforhandlingen meget sent eller med for store pauser til, at den kan tilrettelægges og gennemføres mest hensigtsmæssigt.

2.5.2. Sagens forberedelse før hovedforhandlingen

Retten kan efter retsplejelovens § 849 indkalde til et forberedende retsmøde med henblik på at fastlægge parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder, herunder hvilke omstændigheder der ikke bestrides, og hvilke der skal føres bevis for, samt hovedforhandlingens tilrettelæggelse.

Både efter bestemmelsens placering i retsplejeloven og efter indholdet angår muligheden for at afholde sådanne særligt forberedende retsmøder navnlig perioden *efter* anklagemyndighedens indlevering af anklageskrift i sagen.

Bestemmelsen, der særlig tager sigte på at undgå overflødig bevisførelse, blev indsat ved lov nr. 385 af 10. juni 1987 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Økonomisk kriminalitet), der byggede på en række anbefalinger i betænkning nr. 1066/1986 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet. Der henvises herom i øvrigt til kapitel 4, pkt. 4.2.1.

2.5.3. Administrative forskrifter og målsætninger

Som omtalt under pkt. 2.5.1. ovenfor indeholder retsplejeloven ikke frister for rettens berømmelse af hovedforhandling eller for hovedforhandlingens påbegyndelse.

Domstolsstyrelsen har imidlertid opstillet målsætninger for domstolenes sagsbehandlingstid bl.a. i straffesager.

For 2006 var det målsætningen, at 60 pct. af de almindelige straffesager skulle afsluttes inden 2 måneder og 95 pct. inden 6 måneder. ”Almindelige straffesager” omfatter domsmandssager, sager uden domsmænd (bødesager mv.), tilståelsessager og øvrige straffesager (erstatningssager vedrørende strafprocessuelle indgreb, forvandlingsstraf og ændring af foranstaltninger og betingede domme), jf. Danmark Domstoles Årsberetning 2006, side 14.

Om de særlige målsætninger for domstolenes sagsbehandlingstid i volds- og voldtægtssager, som er opstillet i forbindelse med henholdsvis ”Voldspakke I og II” fra henholdsvis 1994 og 1997 og vedtagelsen af folketingsbeslutning nr. B 82 om forbedring af voldtægtsofres retsstilling henvises til kapitel 4, pkt. 4.3., nedenfor.

Med hensyn til domstolenes opfyldelse af de omtalte målsætninger, henvises til kapitel 4, pkt. 4.4.2.2., nedenfor.

2.6. Forsvarerbeskikkelse

Sigtede har som udgangspunkt ret til selv at vælge sin forsvarer, jf. retsplejelovens § 730, stk. 1. Hvis sigtede ikke vælger en forsvarer, kan han eller hun få en forsvarer beskikket efter reglerne i retsplejelovens §§ 731-732. Ifølge disse bestemmelser skal forsvarer bl.a. beskikkes, når sigtede skal fremstilles for retten med henblik på varetægtsfængsling eller opretholdelse af anholdelse, eller når en sag skal afgøres under medvirken af domsmænd eller nævninger.

De forsvarere, som retten beskikker for sigtede, vælges som regel fra den kreds af advokater, som justitsministeren har beskikket til at påtage sig dette hverv (de såkaldte ”beneficerede advokater”). Ifølge retsplejelovens § 735, stk. 1, skal sagerne så vidt muligt fordeles mellem de beneficerede advokater, men hvis sigtede ønsker én bestemt af disse, og den pågældende advokat er villig til at påtage sig beskikkelsen, bør advokaten i reglen beskikkes uden hensyn til, hvem der i øvrigt står for tur.

Sigtede kan imidlertid også anmode om at få beskikket en advokat, der ikke hører til kredsen af beneficerede advokater, hvis den advokat, som sigtede ønsker beskikket, er mødeberettiget for den pågældende ret og er villig til at lade sig beskikke.

Retterne er i vidt omfang imødekommende over for sigtedes ønske om at få beskikket en bestemt forsvarer, og den praktiske ordning efter retsplejeloven er i dag den såkaldte ”valgte beskikkede forsvarer”.

Ifølge retsplejelovens § 730, stk. 3, kan retten på ethvert tidspunkt under sagen ved kendelse afvise en valgt forsvarer, hvis betingelserne efter § 733, stk. 2, for at nægte beskikkelse er opfyldt.

Efter retsplejelovens § 733, stk. 2, kan retten nægte at beskikke den advokat, som sigtede ønsker som forsvarer, hvis dennes medvirken ud fra retsplejemæssige hensyn til sagens behørig fremme, herunder særligt hensynet til

medsigtedes tarv, ikke kan anses for forsvarlig, eller der er påviselig risiko for, at advokaten vil hindre eller modvirke sagens opklaring.

Retten kan på samme måde tilbagekalde en beskikkelse, jf. retsplejelovens § 736, stk. 2. Efter retsplejelovens § 736, stk. 1, kan retten endvidere på begæring fra sigtede tilbagekalde en beskikkelse, hvis det kan ske uden forhaling af sagen.

Retsplejelovens § 733, stk. 2, fik sin nuværende ordlyd ved lov nr. 243 af 8. juni 1978 om ændring af retsplejeloven m.v. (Efterforskning i straffesager, anholdelse og varetægtsfængsling, erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning, herunder for frakendelse eller inddragelse af førerretten, m.v.). Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at den kun bør bringes i anvendelse, hvor tungtvejende hensyn gør det påkrævet, idet udelukkelse af en advokat fra at virke som forsvarer i en bestemt sag er en vidtgående foranstaltning, jf. herved Folketingstidende 1977/78, Tillæg A, sp. 2382. Det fremgår endvidere, at bestemmelsen f.eks. kan tænkes anvendt i tilfælde, hvor den advokat, som sigtede ønsker beskikket, er så optaget, at den pågældende advokat ikke vil være i stand til at udføre sagen inden for rimelig tid. Det fremhæves, at det navnlig vil kunne være uforsvarligt i sager med varetægtsfængslede. Under Folketingets behandling af lovforslaget blev det tilføjet, at også særligt hensynet til medsigtedes tarv kan begrunde, at den ønskede advokat ikke beskikkes, jf. Folketingstidende 1977/78, Tillæg B, sp. 1404.

Det frie forsvarervalg er også beskyttet i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra c, hvorefter enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, har ret til at forsvare sig personligt eller ved bistand af en forsvarer, som han eller hun selv har valgt.

Retten til at vælge forsvarer er – til trods for bestemmelsens ordlyd – ikke ubegrænset. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har således i klagesag nr. 13611/88 Croissant mod Tyskland (dom af 22. september 1992) slået fast, at artikel 6, stk. 3, litra c, ikke udelukker, at retten udpeger en forsvarer mod den tiltaltes ønske, når det er af retsplejemæssig betydning. Som eksem-

pel herpå er nævnt det retsplejemæssige hensyn til at undgå afbrydelser og udsættelser af sagen.

I en anden sag har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol udtalt, at formålet med bestemmelsen er at sikre, at begge sider af sagen høres ved om nødvendigt at give den sigtede bistand fra en uafhængig forsvarer til at bistå, jf. klagesagerne nr. 7572/76, 7586/76 og 7587/76, *Ensslin, Baader og Raspe mod Tyskland*. Der kan endvidere henvises til Højesterets afgørelse gengivet i UfR 1987, side 440.

Rettens afgørelse efter retsplejelovens § 730, stk. 3, § 733, stk. 2, eller § 736, stk. 2, kan påkæres til Den Særlige Klageret, jf. retsplejelovens § 737, stk. 1.

Det er ikke på baggrund af Den Særlige Klagerets praksis muligt at fastsætte fuldstændig eksakte tidsmæssige grænser for, hvornår en forsinkelse ud fra retsplejemæssige hensyn må anses for uforsvarlig. Det skyldes, at der er tale om meget konkrete afgørelser.

Den afvejning, som må foretages, er hensynet til sigtedes interesse i frit at kunne vælge sin forsvarer over for hensynet til den pågældendes – og eventuelle medtalttes – krav på en afgørelse inden for en rimelig tid. Der er i den forbindelse bl.a. blevet henvist til Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 1, om ret til rettergang inden for en rimelig frist, jf. herved Østre Landsrets afgørelse gengivet i UfR 2000, side 1912, hvor landsretten bl.a. anførte, at advokatens manglende mulighed for at deltage ud fra retsplejemæssige hensyn udgjorde en væsentlig hindring for sagens fremme, der af hensyn til de medtalttes tarv ikke fandtes forsvarlig. Der kan desuden henvises til retsformandens kritik af berammelsestidens længde i Østre Landsrets afgørelse gengivet i UfR 2000, side 1286. Praksis synes dog at vise, at afvisning navnlig kan komme på tale ved forsinkelser i størrelsesordenen 3-5 måneder eller derover.

Ved afgørelsen af, om hensynet til den sigtedes interesse i frit at kunne vælge sin forsvarer, skal veje tungere end hensynet til sagens fremme, lægges der i praksis vægt på oplysningerne om straffesagens karakter, det tidsmæssige for-

løb af sagen, årsagen til en eventuel forsinkelse samt oplysninger om, hvornår sagen kan forventes afgjort, såfremt forsvarerbeskikkelsen ikke tilbagekaldes, jf. afgørelsen gengivet i Tidsskrift for Kriminalret (TfK) 2005, side 527.

I overensstemmelse med ordlyden og forarbejderne til retsplejelovens § 733, stk. 2, tages der i praksis et særligt hensyn til, om der er medsigtede i sagen, herunder om de er varetægtsfængslede, jf. afgørelserne gengivet i UfR 2000, side 1912, og TfK 2005, side 527, samt Den Særlige Klagerets kendelser af henholdsvis 11. december 2001 og 19. marts 2002.

Hensynet til *forurettede* synes derimod ikke at have været så fremtrædende i de afgørelser, der har været indbragt for Den Særlige Klageret. I TfK 2005, side 527, stadfæstede Den Særlige Klageret imidlertid byrettens beslutning om at tilbagekalde beskikkelsen af tiltaltes forsvarer. Klageretten henviste i sin afgørelse bl.a. til sagens karakter. Tiltaltes sag, der vedrørte overtrædelse af straffelovens § 263, stk. 2, og § 291, stk. 1, var sammenlagt med sager mod tre andre tiltalte. Anklagemyndigheden havde oplyst, at sammenlægningen bl.a. var sket for at undgå, at den forurettede, der var bosiddende i Oslo, skulle møde som vidne i fire forskellige hovedforhandlinger. Desuden var der tale om en sammenhængende sag. Med sin henvisning til sagens karakter må det antages, at Den Særlige Klageret bl.a. har lagt vægt på hensynet til forurettede.

I Den Særlige Klagerets kendelse af 2. august 1996 havde byretten i en volds-sag nægtet at beskikke advokat A for sigtede T under henvisning til sagens karakter. Sagen var sendt til byretten den 1. maj 1996 som en tilståelsessag, og sagen var berammet til den 10. juni 1996. Advokat A kunne imidlertid først møde i september 1996. Henset til det konkrete hændelsesforløb sammenholdt med den forsinkelse, en beskikkelse af advokat A ville indebære, fandt Klageretten ikke, at T's anmodning om at få advokat A beskikket burde imødekommes.

I praksis lægges der også vægt på, om den sigtede har skiftet forsvarer før, jf. f.eks. Den Særlige Klagerets kendelse af 13. februar 2001, hvor landsrettens nægtelse af at foretage ombeskikkelse i en drabssag blev omgjort. I denne sag

havde den tiltalte siddet varetægtsfængslet i ca. 1 år. Hovedforhandlingen var berammet til at finde sted i februar 2001, og tiltaltes anmodning om ombesikkelse blev fremsat den 30. januar 2001. Den nye advokat oplyste, at han kunne møde i uge 16 (medio april). Klageretten lagde ved sin afgørelse navnlig vægt på, at den tiltalte ikke tidligere havde skiftet forsvarer.

I praksis lægges der endvidere vægt på, hvornår en anmodning om ombesikkelse er fremsættes, jf. Den Særlige Klagerets kendelse af 28. april 1999, der er omtalt ovenfor. Der kan desuden henvises til Østre Landsrets afgørelse gengivet i UfR 2001, side 720, hvor landsretten i en sag, hvor tiltaltes anmodning om besikkelse af en anden advokat blev fremsat 3 uger før hovedforhandlingen, hjemviste sagen til fornyet behandling, idet den tiltalte ikke havde fået beskikket den ønskede advokat.

Hvis hovedforhandling i en sag er berammet, og en ombesikkelse vil medføre, at hovedforhandlingen må udsættes, udvises en større grad af tilbageholdenhed med hensyn til at imødekomme tiltaltes ønske om ombesikkelse, jf. Klagerettens kendelse 5/92 samt 82/86 refereret i UfR 1999 B, side 543.

I forlængelse heraf kan det nævnes, at Klageretten i sin kendelse af 11. december 2001 under henvisning til, at landsretten i en ankesag, hvor tiltalte den 26. juni 2001 var blevet dømt i byretten, først havde rettet henvendelse til forsvareren med henblik på sagens berammelse 3½ måned efter den pågældende advokats besikkelse, ikke fandt, at der var grundlag for at tilbagekalde besikkelsen, selv om forsvareren først kunne møde i maj 2002.

Som det fremgår, beror det i praksis på en konkret afvejning af en række til tider modstående hensyn, hvornår en forsvarer ud fra retsplejemæssige hensyn til sagens behørig fremme kan nægtes beskikket eller en meddelt besikkelse kan tilbagekalde. Der kan ikke siges noget nærmere om, med hvilken vægt de enkelte hensyn indgår i vurderingen, men det er dog klart, at hensynet til den sigtedes ønske om at få beskikket en bestemt forsvarer i overensstemmelse med forarbejderne til bestemmelsen tillægges stor vægt, og at der efter praksis skal tungtvejende grunde til at nægte en besikkelse eller tilbagekalde en allerede meddelt besikkelse.

KAPITEL 3

Fremmed ret

3.1. Indledning

Strafferetsplejeudvalget har til brug for sine overvejelser om mulige tiltag til begrænsning af den tidsmæssige udstrækning af sigtelser og varetægtsfængslinger mv. indhentet oplysninger om fremmed ret.

De spørgsmål, som udvalget i den forbindelse har anmodet de relevante myndigheder i Norge, Sverige, Tyskland og Skotland om at besvare, er optrykt som **bilag 1** til denne betænkning.

De respektive landes besvarelser, der følger den samme systematik som i de stillede spørgsmål, fremgår af pkt. 3.2.-3.5. nedenfor.

3.2. Norge

Det norske Justitsministerium har om norsk ret oplyst følgende:

Definition af begrebet ”sigtede”:

Det følger af straffeprocesslovens § 82, 1. led, at en mistænkt anses for sigtet, når 1) anklagemyndigheden meddeler den pågældende dette, 2) når forfølgning mod den pågældende indledes ved retten, eller 3) når det er besluttet at foretage anholdelse eller iværksætte ransagning, beslaglæggelse eller lignende forholdsregler mod den pågældende.

En person, der er sigtet for et strafbart forhold, har pligt til at være til stede i retten under hovedforhandlingen og, når retten finder det nødvendigt, under andre retsmøder (straffeprocesslovens § 82). En sigtet har ret til at benytte en forsvarer (straffeprocesslovens § 94), ret til at undlade at udtale sig til politiet

og i retten (straffeprocesslovens § 232) og som hovedregel ret til aktindsigt i sagens dokumenter (straffeprocesslovens § 242).

En person, mod hvem der er rejst sigtelse, anses som sigtet indtil det tidspunkt, hvor (1) påtale i sagen mod den pågældende opgives, (2) tiltalefrafald meddeles, eller (3) tiltale mod den pågældende rejses.

I norsk straffeprocess betegnes den sigtede ofte som sigtet også efter tiltalerejsning, jf. f.eks. straffeprocesslovens § 96, hvorefter ”siktede” skal have en forsvarer under hovedforhandlingen.

Påtalemyndighed:

Efter straffeprocesslovens § 67 har politiet kompetencen til at rejse sigtelse. Ved ”politiet” forstås anklagemyndighedens tjenestemand i politiet (dvs. politimesteren).

Spørgsmålet om kompetencen til at rejse tiltale er reguleret i straffeprocesslovens §§ 64-67. Rigsadvokaten træffer afgørelse om tiltalerejsning i sager om overtrædelse af bestemmelser med en strafferamme på op til 21 års fængsel og straffelovens kapitel 8-10 (forbrydelser mod staten mv.), mens politimesteren træffer afgørelse om tiltalerejsning dels i forseelsessager, dels ved lovovertrædelser, som ikke kan medføre fængsel i mere end 1 år. I de resterende sager afgøres tiltalespørgsmålet af statsadvokaten.

I sager, hvor tiltalespørgsmålet afgøres af den overordnede anklagemyndighed (statsadvokaten eller Rigsadvokaten), skal den underordnede anklagemyndighed afgive en indstilling eller udtalelse om tiltalespørgsmålet.

Beskrivelse af gældende regler om sigtelser og varetægtsfængsling:

Efter straffeprocesslovens § 184, 2. led, kan en person varetægtsfængsles, når betingelserne for anholdelse i straffeprocesslovens §§ 171, 172 eller 173, 2. led, er opfyldt. De centrale bestemmelser har følgende ordlyd:

”§ 171. Den som med skjellig grunn mistenkes for en eller flere handlinger som etter loven kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 måneder, kan pågripes når:

- 1) det er grunn til å frykte for at han vil unndra seg forfølgningen eller fullbyrdingen av straff eller andre forholdsregler,
- 2) det er nærliggende fare for at han vil forspille bevis i saken, f eks ved å fjerne spor eller påvirke vitner eller medskyldige,
- 3) det antas påkrevd for å hindre at han på ny begår en straffbar handling som kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 måneder,
- 4) han selv begjærer det av grunner som finnes fyldestgjørende.

Når det er reist sak om overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 39 eller tvungen omsorg etter straffeloven § 39 a, eller det er sannsynlig at slik sak vil bli reist, kan pågripelse skje uansett om straff kan idømmes, såfremt vilkårene i første ledd for øvrig foreligger. Det samme gjelder når det er avsagt dom på overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg.

§ 172. Når noen mistenkes for

- a) en forbrytelse som kan medføre straff av fengsel i 10 år eller mer, eller forsøk på en slik forbrytelse, eller
- b) en forbrytelse mot straffeloven § 228 annet ledd annet straffalternativ jf. § 232, § 229 annet straffalternativ jf. § 232, eller § 229 tredje straffalternativ,

kan han pågripes såfremt det foreligger tilståelse eller andre forhold som i særlig grad styrker mistanken, selv om vilkårene i § 171 ikke er oppfylt. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på om det er egnet til å støte allmennhetens rettsfølelse eller skape utrygghet dersom den mistenkte er på frifot. Forhøyelse av maksimumsstraffen på grunn av gjentakelse eller sammenstøt av forbrytelser kommer ikke i betraktning.

§ 173. Den som treffes på fersk gjerning og ikke avstår fra den straffbare virksomhet, kan pågripes uten hensyn til størrelsen av straffen.

Det samme gjelder den mistenkte som ikke vites å ha fast bopel i riket, når det er grunn til å frykte for at han ved flukt til utlandet vil unndra seg forfølgningen eller fullbyrding av straff eller andre forholdsregler.”

Hvis formålet med varetægtsfængslingen kan opnås gjennom andre foranstaltninger (dvs. de såkaldte fængslingssurrogater), kan fængsling ikke ske, jf. straffeprosesslovens § 184, jf. §§ 188 og 181. Varetægtsfængsling kan i øvrigt kun ske, hvis der er tilstrækkelig grund til at iværksætte indgrebet, og hvis det

ikke er et uforholdsmæssigt indgreb, jf. straffeprocesslovens § 170 a. Unge under 18 år kan ikke varetægtsfængsles, medmindre fængslingen er ”særlig påkrevd”, jf. § 185, jf. § 174.

Træffer retten afgørelse om varetægtsfængsling, skal der fastsættes en frist for indgrebet. Fristen, der skal være så kort som mulig, må ikke overstige 4 uger, jf. straffeprocesslovens § 185. Fængslingsfristen kan undtagelsesvis forlænges ud over 4 uger (med indtil 4 uger ad gangen).

Straffeprocessloven indeholder ikke absolutte frister for en varetægtsfængslingss samlede længde. Af den Europæiske Menneskerettigheds Konventions artikel 6, der ved lov nr. 30 af 21. maj 1999 er gjort til en del af norsk ret, følger imidlertid en ret for sigtede til rettergang inden rimelig tid, ligesom retten i medfør straffeprocesslovens § 185 skal løslade sigtede, hvis efterforskningen på noget tidspunkt ikke fremmes med tilstrækkelig hurtighed.

Med henblik på at opnå en begrænsning i anvendelsen af varetægtsfængsling blev der i 2002 foretaget en ændring af straffeprocesslovens § 183, hvorved fristen for fremstilling af en anholdt for en dommer blev forlænget fra én til tre dage. Lovændringen er endnu ikke trådt i kraft. Det er forudsat, at sigtede har ret til en forsvarer, og at den sigtede i 3-dagesperioden ikke er ringere stillet, end hvis vedkommende havde været fængslet. Det norske Justitsministerium er i øjeblikket ved at udarbejde (administrative) regler herom.

Efter straffeprocesslovens § 249 skal tiltalespørgsmålet afgøres, så snart sagen er tilstrækkelig forberedt. For personer, der på gerningstidspunktet var under 18 år, skal tiltalespørgsmålet dog afgøres inden 6 uger efter, at den pågældende er mistænkt, medmindre hensynet til efterforskningen eller andre særlige grunde nødvendiggør, at tiltalespørgsmålet først afgøres senere. Straffeprocessloven indeholder ikke ud over bestemmelsen i § 249 regler om, hvor længe en person kan være sigtet.

Med henblik på, at pådømmelsen af straffesager kan ske ”inden rimelig tid”, indeholder straffeprocesslovens § 275 frister for berømmelse og gennemførelse af hovedforhandlingen. Efter denne bestemmelse skal hovedforhand-

lingen berammes senest 2 uger efter byrettens (eller ankeinstansens) modtagelse af sagen, medmindre særlige forhold er til hinder herfor. For så vidt angår sager, hvor den sigtede er varetægtsfængslet ved rettens modtagelse af sagen, eller hvor den sigtede på gerningstidspunktet var under 18 år, skal hovedforhandlingen endvidere være påbegyndt inden 6 uger (8 uger i ankeinstansen) efter sagens modtagelse, medmindre særlige forhold er til hinder herfor.

Oplysning om gennemsnitlig efterforskningstid (dvs. tidsrummet fra anmeldelse til tiltalerejsning):

Oplysningerne om sagsbehandlingstiden er baseret på politiets sagsbehandlingssystem. Sagsbehandlingstiden regnes fra registreringen af en anmeldelse, til anklagemyndigheden har truffet afgørelse om tiltalespørgsmålet. I det omfang kompetencen til at rejse tiltale tilkommer statsadvokaten eller Rigsadvokaten, beregnes sagsbehandlingstiden fra registreringen af en anmeldelse til afgivelsen af politimesterens indstilling til den overordnede anklagemyndighed om tiltalespørgsmålet.

Hvis politimesterens afgørelse om tiltalespørgsmålet går ud på, at sagen skal henlægges, vil sagen typisk optræde i statistikken som uopklaret. Går politimesterens afgørelse derimod ud på, at der skal udfærdiges anklageskrift, retsmødebegæring eller bødeforlæg, at der skal meddeles tiltalefrafald, eller at sagen bør overføres til mægling i konfliktråd, vil sagen optræde i statistikken som opklaret.

I 2005 var den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i sager om bødeforlæg 78 dage, mens sagsbehandlingstiden i sager, hvor tiltale blev rejst, var på 168 dage.

Der er væsentlige forskelle i den gennemsnitlige sagsbehandlingstid mellem de enkelte sagskategorier: Voldtægt (172 dage), seksuel omgang med børn under 10 år (174 dage), drab (208 dage), legemsbeskadigelse med kniv (105 dage), narkotikakriminalitet (110 dage), grov narkotikakriminalitet (220 dage), narkotikakriminalitet omfattende store kvanta (315 dage), simpelt tyveri (112 dage), groft tyveri (135 dage), røveri/afpresning (137 dage), bedrageri

(209 dage, men 230 dage ved groft bedrageri), groft underslæb (350 dage), grove toldovertrædelser (275 dage), momslovsovertrædelser (363 dage) og forbrydelser i gældsforhold (324 dage).

I 2005 fastsatte regeringen bl.a. følgende frister for sagsbehandlingstiden: I voldssager må sagsbehandlingstiden ikke overstige 90 dage, medmindre hensynet til efterforskningen eller andre særlige omstændigheder nødvendiggør det. I sager mod personer, der på gerningstidspunktet ikke var fyldt 18 år, skal tiltalespørgsmålet afgøres inden 6 uger efter, at den pågældende er mistænkt.

I praksis udgjorde den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i voldssager 99 dage i 2005, mens sagsbehandlingstiden i sager mod personer, der på gerningstidspunktet ikke var fyldt 18 år, udgjorde 52 dage. For begge sagskategorier er der tale om en væsentlig hurtigere sagsbehandlingstid end tidligere.

Faktorer, der kan bevirke en forlængelse af sagsbehandlingstiden:

Forhold, der forlænger sagsbehandlingstiden i straffesager, kan f.eks. være foretagelse af retstekniske undersøgelser/analyser, undersøgelser vedrørende den sigtedes psykiske tilstand, ekspeditionstid i forbindelse med afgørelsen om påtale, lang berammelsestid, udsættelse på grund af manglende forkyndelse for tiltalte eller vidner, eller at den tiltalte er syg.

Gennemførte tiltag til forkortelse af sagsbehandlingstiden og oplysning om administrative kontrolordninger og opstillede målsætninger:

Politiet og anklagemyndigheden arbejder vedvarende på at forkorte efterforskningstiden. I den forbindelse udarbejder Rigsadvokaten bl.a. rundskrivelser om mål og prioriteringer, hvor der fastsættes mål for sagsbehandlingstiden i forskellige sagskategorier.

Oplysning om gennemsnitlig berammelsestid (dvs. tidsrummet fra retens modtagelse af sagen til påbegyndelse af hovedforhandlingen):

I 2005 udgjorde byretternes berammelsestid 14,5 dage, mens den samlede gennemsnitlige gennemløbstid i byretterne udgjorde 82,9 dage. De tilsvarende tal for landsretterne udgjorde henholdsvis 22,9 dage og 123,8 dage. Der foreligger ikke statistik for gennemløbstiden for de enkelte sagskategorier.

Oplysning om mulighederne for at afholde forberedende retsmøder mv.:

Efter straffeprocesslovens § 272 kan retten beslutte, at der skal afholdes et forberedende retsmøde til behandling af bl.a. sagens afvisning, afskæring af bevis, vidnepligt, anonym vidneførsel mv. Endvidere afholdes i praksis – ofte i større sager, men kun sjældent i de små og mellemstore sager – uformelle forberedende retsmøder. Efter det norske Justitsministeriums vurdering må det antages, at anvendelsen af sådanne uformelle forberedende retsmøder vil blive langt mere udbredt de kommende år, bl.a. også som følge af domstolernes mere aktive sagsstyring i civile sager efter en ændring af tvisteloven i 2005, som i nogen grad forventes at ”smitte af” på sagsstyringen i straffesager.

Bevisoptagelse uden for domsforhandling kan ske, hvis beviset af praktiske grunde kun vanskeligt kan føres under hovedforhandlingen, jf. straffeprocesslovens § 270. Som hovedregel skal den sigtede tilsiges til et sådant retsmøde, og den pågældende har som hovedregel ret til at være til stede, jf. lovens § 271, jf. §§ 243-245. Også den sigtedes forsvarer har ret til at være til stede, og denne kan stille spørgsmål, jf. § 244.

Oplysning om muligheden for dokumentation under hovedforhandling af politirapporter mv.:

Som hovedregel skal vidner afgive mundtlig forklaring under hovedforhandlingen, jf. straffeprocesslovens § 296. Oplæsning af en forklaring afgivet til politirapport eller retsbog kan dog ske, hvis et vidne forklarer i modstrid med den i rapporten/retsbogen indeholdte forklaring, hvis et vidne nægter at afgive forklaring, eller hvis vidnet ikke kan huske noget om det forhold, som spørgsmålet vedrører, jf. lovens § 296. Tilsvarende gælder for skriftlige erklæringer, som vidnet tidligere måtte have afgivet. Hvis et vidne ikke er til stede under hovedforhandlingen, kan en forklaring afgivet til politirapport eller retsbog endvidere læses op, hvis det enten ikke er muligt, eller det kun med uforholdsmæssig ulempe eller udgifter er muligt at foretage afhøring af det pågældende vidne, jf. § 297.

Ombesikkelse af forsvarer:

De centrale bestemmelser om beskikkelse af en anden forsvarer end den, sigtede ønsker, samt tilbagekaldelse af en foretaget forsvarerbeskikkelse, er indeholdt i straffeprocesslovens § 102, 1. led, og § 105, der har følgende ordlyd:

”§ 102. Forsvarer for den enkelte sak eller det enkelte rettsmøte oppnevnes av retten. Forsvarer etter § 98 første ledd kan også oppnevnes av påtalemyndigheten. Har siktede fremsatt ønske om en bestemt forsvarer, skal denne oppnevnes. En annen forsvarer kan likevel oppnevnes dersom oppnevningen av den ønskede forsvareren vil føre til forsinkelse av betydning for saken, herunder til overskridelse av fristen for å avholde hovedforhandling i § 275 annet ledd annet punktum. Det samme gjelder dersom forholdene ellers gjør det utilrådelig å oppnevne forsvareren.

[2. og 3. led udeladt her]

§ 105. Retten kan oppnevne en annen som offentlig forsvarer i stedet for den tidligere oppnevnte om det finnes ønskelig av hensyn til siktets tarv eller for å unngå forsinkelse av saken. Det samme gjelder når det av andre grunner finnes utilrådelig at den tidligere oppnevnte fortsatt gjør tjeneste, eller det er oppstått forhold som gjør det urimelig å pålegge ham å fullføre oppdraget.”

Betingelserne for at beskikke en anden forsvarer end den, sigtede ønsker, jf. § 102, 1. led, blev lempet ved lov nr. 55 af 28. juni 2002. Af forarbejderne fremgår bl.a. følgende, jf. Ot.prp. nr. 66 (2001-2002), kapitel 7, afsnit 4:

”Høringen har styrket departementet i synet på at det er nødvendig å begrense det frie forsvarervalget for å redusere behandlingstiden i straffesaker.

Av særlig betydning er det at forsvarervalget ikke fører til forsinkelse i de saker hvor departementet foreslår frister for å avholde hovedforhandling. ...

Men også i andre sakstyper er det viktig at saksbehandlingen ikke tar for lang tid. Særlig gjelder det i seksuallovbrudds- og voldsaker og i andre saker hvor det kan være av stor betydning for den fornærmede å få avsluttet saken innen rimelig tid. En lovendring bør derfor gjelde generelt og ikke bare for de saker hvor det er aktuelt å innføre frister for å avholde hovedforhandling.

...

Departementet vil ... understreke betydningen av at det legges opp til rutiner som gjør at det bare er aktuelt å oppnevne en annen forsvarer enn den siktede ønsker, i de saker hvor forsvareren er den reelle årsaken til forsinkelse. I punkt 6 er det pekt på mulighetene for forhåndsberammelser. ...

Hensynet til en effektiv saksbehandling må veies opp mot den siktetes rett til å velge den forsvareren han ønsker, Men etter departementets syn er det et viktig skille mellom det å måtte velge mellom de forsvarere som for tiden har kapasitet til å ta saken innen rimelig tid og det å bli nektet en ønsket forsvarer som er ledig.

Flere høringsinstanser peker på at retten i dag vegrer seg for å nekte å oppnevne den forsvareren som den siktede ønsker i de tilfeller hvor loven åpner for det. Dette kan tyde på at det neppe er noen stor fare for at den siktetes vilje etter en lovendring vil bli tillagt mindre vekt enn forutsatt. Departementet legger også vekt på erfaringene i Sverige.

...

... Retten bør kunne oppnevne en annen forsvarer dersom oppnevningen av den ønskede forsvareren vil føre til forsinkelse av saken av betydning. Departementet ønsker å markere at det skal foretas en viss innstramming av det frie forsvarervalg sammenliknet med dagens praksis. Samtidig vil man understreke at det frie forsvarervalg på ingen måte skal oppheves, og fremdeles skal være den klare hovedregelen.

Departementet kan ikke se at den foreslåtte innstramming av valgfriheten vil stride mot EMK art 6, nr. 3 c. ...

...

Derimot vil en regel om automatisk bytte av forsvarer ved fare for overtredelse av fristen for å avholde hovedforhandling lett kunne tenkes å stride mot EMK art. 6, nr. 3 c. Departementet legger som nevnt vekt på at det skal utøves skjønn ved anvendelsen av § 102 første ledd. Dermed vil man unngå konvensjonsstridige unntak fra prinsippet om fritt forsvarervalg. ...”

Tilbakekaldelse af en forsvarerbeskikkelse forudsætter efter straffeprosesslovens § 105, at den sigtede har mulighed for at vælge, hvem der skal beskikkes i stedet, jf. princippet (og proceduren) i straffeprosesslovens § 102. Afgørelsen om tilbagekaldelse kan kæres af den sigtede.

Som eksempel fra retspraksis kan nevnes Høyesterets kendelse af 31. december 2003 (optrykt i Rt-2003-1869), hvor Høyesteret i en sag, hvor forsvareren først kunne møte 4 måneder og 4 dage efter det af retten foreslåede tidspunkt, stadfæstede rettens berømmelse af sagen med følgende begrundelse:

”...

- (8) Straffeprosessloven § 102 ble endret ved lov 28. juni 2002 nr. 55. Mens den valgte forsvarer tidligere bare kunne nektes oppnevnt dersom dette ville føre til en ”vesentlig forsinkelse” av saken, er det nå tilstrekkelig at oppnevning vil føre til ”forsinkelse av betydning for saken, herunder en overskridelse av fristen for å avholde hovedforhandling i § 275 annet led annet punktum”. ...
- (9) Som påpekt blant annet i utvalgets kjennelse 17. november 2003 i sak 2003/1405 (HR-2003-01405-1), innebar lovendringen en helt bevisst endring når det gjelder kravet til forsinkelse. Utvalget viste blant annet til Ot.prp. nr. 66 (2001-2002), der det i punkt 7.4. understrekes at man ønsker at det skal foretas en viss innstramning sammenlignet med dagjel-dende praksis.
- (10) Om kjæremålsutvalgets praksis etter den nye bestemmelsen vises, foruten til den nevnte kjennelsen, til Rt-2003-420 og til utvalgets avgjørelser 1. august 2003 i sak 2003/907 (HR-2003-00907-1), 3. oktober 2003 i sak 2003/1184 (HR-2003-01184-1) og 28. oktober 2003 i sak 2003/1318 (HR-2003-01318-1). Det følger av disse sakene at avgjørelsen må bero på en helhetsvurdering, der hensynet til tiltaltes frie forsvarervalg må avveies, særlig mot det klart uttalte ønske om en raskere avvikling av straffesakene. Forsinkelser på mellom seks uker og to måneder er funnet å være forsinkelser av betydning.
- (11) I den aktuelle sak ville hovedforhandlingen måtte utsettes i flere måneder. Det er åpenbart at dette er en forsinkelse av betydning. A har gjort gjeldende at fristen primært er satt av hensyn til siktede, som i dette tilfelle samtykker i fortsatt varretksfengsel med sikte på utsatt berømmelse. Det er videre vist til at det dreier seg om en alvorlig drapssak, og til at det ikke foreligger medsiktede i saken å ta hensyn til. Utvalget viser til at formålet med den nye lovbestemmelsen var en generell rask avvikling av straffesakene. At siktede selv aksepterer forlengelse i situasjoner der det ikke foreligger andre siktede, kan ikke i seg selv være et særlig forhold i bestemmelsens for-

stand. Hensynet til det frie forsvarervalg kan efter utvalget-soppfatning ikke berettige en så lang utset-telse som det her er tale om.”

Det bemærkes, at afgørelsen må ses bl.a. i lyset af, at der gælder en 8-ugersfrist for påbegyndelse af hovedforhandlingen i ankesager, når den tiltalte/dømte er varetægtsfængslet, jf. straffeprocesslovens § 275.

3.3. Sverige

Det svenske Justitsministerium har om svensk ret oplyst følgende:

I rättegångsbalken og förundersökningskungörelsen er fastsat nærmere regler om ”förundersökning i brottmål”, dvs. politiets og anklagemyndighedens indledende efterforskning i straffesager.

Forundersøgelsen finder i princippet sted uden rettens medvirken, medmindre straffeprocessuelle tvangsmidler (f.eks. indgreb i meddelelshemmeligheden eller varetægtsfængsling) skal iværksættes. Normalt består forundersøgelsen i afhøring af den, som mistænkes, og vidner m.fl.

Definition af begrebet ”sigtede”:

Når der foreligger en rimelig mistanke (”skäligen misstänks för brottet”), skal den mistænkte underrettes herom, jf. rättegångsbalkens kapitel 23, § 18. I udtrykket ”skäligen misstänks för brottet” ligger, at mistanken skal være konkret begrundet. Når den mistænkte er underrettet herom, tillægges den pågældende en række partsrettigheder, herunder f.eks. en ret til at begære yderligere efterforskningsskridt foretaget.

Tiltale sker ved indlevering af et anklageskrift til retten, jf. rättegångsbalkens kapitel 45, § 1. Frem til dette tidspunkt anvendes betegnelsen ”den misstänkte”, herefter betegnes den pågældende som ”tilltalad”.

Påtalemyndighed:

Når forundersøgelsen er tilendebragt, skal der træffes afgørelse i spørgsmålet om tiltalerejsning, jf. rättegångsbalkens kapitel 23, § 20. Denne afgørelse træffes af anklagemyndigheden.

Der gælder ikke lovbestemte tidsfrister for, hvor lang tid der må gå fra afgørelsen om tiltalerejsning til udfærdigelse af anklageskrift, men det påhviler anklagemyndigheden at sikre, at det sker, så snart omstændighederne tillader det.

Beskrivelse af gældende regler om sigtelser og varetægtsfængsling:

Reglerne om anholdelse og varetægtsfængsling er indeholdt i rättegångsbalkens kapitel 24.

Kompetencen til at træffe afgørelse om anholdelse tilkommer anklagemyndigheden, mens selve anholdelsen effektueres af politiet. Anklagemyndigheden skal hurtigst muligt efter anholdelsesbeslutningen, og senest kl. 12 på tredjedagen, indgive anmodning til retten om varetægtsfængsling af den pågældende, jf. rättegångsbalkens kapitel 24, § 12. Retsmøde skal afholdes hurtigst muligt og senest fire døgn efter pågribelsen/anholdelsen af sigtede.

En sigtet kan varetægtsfængsles, hvis (1) den påsigtede lovovertrædelse efter loven kan straffes med fængsel i 1 år eller derover, (2) det må antages, at den sigtede ikke kun vil blive idømt en bødestraf, og (3) det af hensyn til forbrydelsens beskaffenhed, sigtedes forhold eller nogen anden omstændighed foreligger flugtrisiko, kollusionsrisiko eller risiko for, at sigtede vil fortsætte sin strafbare virksomhed, jf. rättegångsbalkens kapitel 24, § 1.

Der gælder dog hertil bl.a. den modifikation, at personer under 18 år kun kan varetægtsfængsles, hvis der foreligger særlige grunde.

Der skal fastsættes en frist for varetægtsfængslingen. Fristen kan maksimalt udgøre 2 uger, jf. rättegångsbalkens kapitel 24, § 18. Der er ikke fastsat regler for, hvor længe varetægtsfængslingen kan opretholdes.

Der gælder ikke tidsfrister for, hvor længe en person kan være mistænkt, inden der rejses tiltale (eller sagen sluttes på anden vis). For unge under 18 år gælder dog særlige regler, jf. besvarelsen af spørgsmål 6.

Oplysning om gennemsnitlig efterforskningstid (dvs. tidsrummet fra anmeldelse til tiltalerejsning):

Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid hos *politiet* beregnes fra tidspunktet for anmeldelsen til forundersøgelsens afslutning. I 2004 udgjorde den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i voldssager 108 dage, i sager om økonomisk kriminalitet 445 dage, i narkotikasager 76 dage, i færdselssager 29 dage, i sager om tyveri, røveri mv. 18 dage og i sager om anden kriminalitet (restgruppe) 108 dage.

Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid hos *anklagemyndigheden* beregnes fra tidspunktet for forundersøgelsens afslutning til afgørelse om tiltalerspørgsmålet er truffet. I 2004 udgjorde den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i voldssager 25 dage, i sager om økonomisk kriminalitet 92 dage, i narkotikasager 20 dage, i miljøsager 62 dage, i bødesager 21 dage og i sager om anden kriminalitet (restgruppe) 21 dage.

Ekobrottsmyndigheden er en (special-)myndighed, der varetager behandlingen af sager om økonomisk kriminalitet. I Ekobrottsmyndigheden samarbejder polititjenestemænd, anklagere og revisorer sammen. I 2004 udgjorde den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i mindre omfattende sager 264 dage, i mellemstore sager 463 dage og i de store sager 766 dage.

Faktorer, der kan bevirke en forlængelse af sagsbehandlingstiden:

Som eksempler på forhold, der kan forlænge sagsbehandlingstiden, kan nævnes: Indhentelse af sagkyndige vurderinger, forkyndelse af anklageskrift mv. for tiltalte, berømmelse af hovedforhandling (særligt i store sager med flere tiltalte, forsvarere, vidner m.fl.) og foretagelse af retspsykiatriske undersøgelser af tiltalte.

Det følger af § 6 i lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning (LRPU), at retspsykiatriske undersøgelser af sigtede/tiltalte skal foretages in-

den for 4 uger, hvis den pågældende er varetægtsfængslet. Hvis sigtede/tiltalte er på fri fod, skal undersøgelsen foretages inden for 6 uger.

Gennemførte tiltag til forkortelse af sagsbehandlingstiden:

I december 2000 besluttede den svenske regering at nedsætte et udvalg, som skal se på mulighederne for at øge effektiviteten og kvaliteten i retsvæsenets arbejde, herunder på mulighederne for at afkorte den gennemsnitlige sagsbehandlingstid fra anmeldelse til endelig dom, jf. Beredningen för Rättsväsendets utveckling (BRU) (Dir. 2000:90). BRU har afgivet følgende delbetænkninger: Snabbare lagföring 1 – Några förslag till forenklingar (SOU 2001:59, Snabbare lagföring 2 – Förenklad brottsutredning (SOU 2001:93) og Snabbare lagföring 3 – Ett snabbförfarande för brottsmål (SOU 2002:45).

For unge under 18 år gælder særlige regler, jf. propositionen Handläggning av ungdomsmål (prop. 1994/95:12), som Rigsdagen antog i 1995. Således skal forundersøgelsen i sager mod unge under 18 år normalt afsluttes (og tiltale-spørgsmålet afgøres) hurtigst muligt og inden 6 uger, hvis der er tale om sigtelse for en lovovertrædelse, for hvilken der er foreskrevet straf af fængsel i 6 måneder eller derover. For domstolenes behandling af sådanne sager gælder det, at hovedforhandlingen skal afholdes inden 2 uger efter sagens modtagelse.

Oplysning om administrative kontrolordninger og opstillede målsætninger:

Som eksempler kan nævnes strammere sagsstyring fra anklagemyndighedens side, møder mellem politiet og anklagemyndigheden med henblik på en mere effektiv sagsbehandling, specialisering af anklagere mv.

Oplysning om gennemsnitlig berammelsestid (dvs. tidsrummet fra rettens modtagelse af sagen til påbegyndelse af hovedforhandlingen):

Gennemløbstiden ved domstolene, der beregnes fra rettens modtagelse af anklageskriftet til domsafsigelse udgjorde i 2004 i gennemsnit 2,6 måneder i byret, 3,2 måneder i landsret og 2 måneder i højesteret. I denne gennemsnitlige gennemløbstid er ikke medregnet de såkaldte ”notariemål”, dvs. mindre alvorlige straffesager, hvor afgørelsen er truffet af en dommerfuldmægtig.

Oplysning om mulighederne for at afholde forberedende retsmøder mv.:

Forberedende retsmøde i straffesager kan afholdes, hvis retten finder, at der foreligger særlige grunde, jf. rättegångsbalkens kapitel 45, § 13, f.eks. med henblik på afskæring af bevisførelse for så vidt angår spørgsmål, hvorom der er enighed mellem parterne. Der kan endvidere ske bevisoptagelse forud for hovedforhandlingen. I sådanne tilfælde har forsvareren ret til at være til stede og stille spørgsmål.

Oplysning om muligheden for dokumentation under hovedforhandling af politirapporter mv.:

Strafferetsplejen er mundtlig, men parterne kan dog oplæse skriftlige indlæg mv. under hovedforhandlingen, hvis retten finder, at dette vil lette forståelsen. Også vidner skal afgive forklaring mundtligt, men en vidneforklaring afgivet under et forudgående forhør i retten, hos politiet eller hos anklagemyndigheden kan dog anvendes bl.a. i tilfælde, hvor et vidne forklarer i modstrid med en tidligere afgivet forklaring, eller hvor vidnet forklarer, at vedkommende ikke kan eller vil udtale sig, jf. rättegångsbalkens kapitel 36, § 16.

Ombeskikkelse af forsvarer:

Som forsvarer skal den beskikkes, som den sigtede ønsker, medmindre beskikkelsen af den pågældende forsvarer vil medføre betydelige meromkostninger eller andre særlige grunde foreligger, jf. rättegångsbalkens kapitel 21, § 5.

En meddelt beskikkelse kan tilbagekaldes, hvis behovet for beskikkelse er ophørt, eller hvis andre gyldige grunde herfor foreligger, jf. rättegångsbalkens kapitel 21, § 5. Det svenske Justitsministerium er i øvrigt ikke bekendt med sager, hvor en forsvarerbeskikkelse er blevet tilbagekaldt af de i spørgsmålet nævnte tilfælde. Dette skyldes bl.a., at domstolene på baggrund af en udtalelse fra Justitieombudsmanden har anlagt en ganske restriktiv praksis.

3.4. Tyskland

Det tyske Justitsministerium har om tysk ret oplyst følgende:

Definition af begrebet "sigtede":

"Beschuldiger" og "Angeschuldigter" defineres i tysk ret i det væsentlige som sigtede og tiltalte i dansk ret.

En person anses for "Beschuldiger", når der er en indledende mistanke om, at han eller hun har begået et strafbart forhold. En sådan mistanke foreligger, når der efter kriminalistisk erfaring er en nærliggende mulighed for, at en person har deltaget i et strafbart forhold.

"Angeschuldigter" er i henhold til § 157 i Strafprozessordnung (StPO) den "Beschuldiger", mod hvem der er rejst offentlig påtale. "Angeklagter" er ifølge § 157 i StPO den "Beschuldiger" eller "Angeschuldigter", hvis sag retten har besluttet at realitetsbehandle.

Påtalemyndighed:

Spørgsmålet om rejsning af sigtelse afgøres af politiet og statsadvokatur. Afgørelsen meddeles den berørte person. Tiltale kan kun rejses af statsadvokaturen, og afgørelsen kan ikke påklages.

Beskrivelse af gældende regler om sigtelser og varetægtsfængsling:

Til sigtedes grundlæggende rettigheder hører retten til at ytre sig, retten til at nægte at afgive forklaring, retten til en forsvarer og retten til at anmode om yderligere efterforskning.

Varetægtsfængsling er reguleret i StPO §§ 112 ff. En sigtet, som er anholdt, skal senest dagen efter sin anholdelse stilles for en dommer (StPO § 115a). Den sigtede kan kære en kendelse om fængsling til næste instans (StPO § 304) og kære dennes afgørelse videre (StPO § 310, stk. 1). Sigtede kan endvidere når som helst begære fængslingen prøvet (StPO § 117, stk. 1). En sådan prøvelse finder sted ex officio, når sigtede har været varetægtsfængslet i 3 måneder og endnu ingen forsvarer har (StPO § 117, stk. 5).

Der er ingen absolut frist for den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængslinger. Så længe der ikke er afsagt dom i første instans, kan en varetægtsfængsling imidlertid kun i særlige undtagelsestilfælde vare længere end 6 måneder.

En længere varetægtsfængsling kan især begrundes med, at sagen er særlig vanskelig, eller at efterforskningen er særlig omfattende (StPO § 121, stk. 1). Det afgøres af "Oberlandesgericht" (dvs. højeste domstolsinstans på delstatsplan), om der foreligger et sådant undtagelsestilfælde (StPO § 122). Disse domstole anlægger som regel en meget streng målestok. I enkelte tilfælde, der i øvrigt har medført offentlig omtale, har dette i praksis medført, at selv personer sigtet for alvorlige forbrydelser er blevet løsladt efter 6 måneder, f.eks. fordi efterforskningen ikke er foregået hurtigt nok. I sådanne tilfælde udsættes de ansvarlige efterforskningsmyndigheder for stærk kritik, hvorfor efterforskningsmyndighederne som regel fremmer behandlingen af varetægtsfængslingssager i fornødent omfang.

Oplysning om gennemsnitlig efterforskningstid (dvs. tidsrummet fra anmeldelse til tiltalerejsning):

I Tyskland påhviler strafforfølgningen de enkelte delstater, og der er med hensyn til varigheden af efterforskningen ret betragtelige forskelle mellem disse.

I statistikken for Tyskland som helhed udgjorde den gennemsnitlige sagsbehandling – beregnet fra statsadvokatens modtagelse af sagen til dennes afgørelse af tiltalespørgsmålet – i 2003 1,9 måneder. For så vidt angår de sager, hvor der ved efterforskningens afslutning blev rejst tiltale, udgjorde den gennemsnitlige sagsbehandlingstid dog 2,8 måneder.

Efterforskningen i sager om organiseret kriminalitet og særligt omfangsrige straffesager om økonomisk kriminalitet varer for det meste væsentligt længere (10 måneder eller mere), mens dette ikke er tilfældet for den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i sager om narkotikakriminalitet.

Faktorer, der kan bevirke en forlængelse af sagsbehandlingstiden:

Statistiske undersøgelser har vist, at der er en helt klar sammenhæng mellem antallet og omfanget af skønserklæringer og den samlede varighed af sagerne. Andre faktorer, der kan medføre en forlængelse af sagen, er den strukturelle overbelastning af politi, statsadvokatur og domstole. Endvidere kan forsvarers bevispåstande under hovedforhandlingen medføre en forlængelse. Således påstås ikke sjældent såkaldte ”overskøn” (”Ober-gutachten”) indhentet.

Anklagedes fravær ved møder i sagen vurderes ikke at forlænge sagsbehandlingstiden, idet den anklagedes tilstedeværelse kan gennemtvinges. Ligeledes kan et vidne, der ikke er mødt til en afhøring i statsadvokaturen eller retten, fremstilles ved politiets foranstaltning.

Gennemførte tiltag til forkortelse af sagsbehandlingstiden:

Der er ingen absolutte frister for udarbejdelse af skønserklæringer. Ifølge StPO § 73, stk. 1, 2. pkt., skal dommeren dog indgå aftale med den sagkyndige om, inden for hvilken frist denne kan udarbejde skønserklæringen. Det samme gælder for statsadvokaturen under efterforskningen. Der påhviler i den forbindelse retten og statsadvokaturen en koncentrationsmaksime, og det gælder navnlig i sager, hvor varetægtsfængsling er iværksat. Om nødvendigt kan retten eller statsadvokaturen fratage den sagkyndige opdraget og udpege en anden. Som regel overskrides de frister, som er aftalt med de sagkyndige, ikke voldsomt, og der overvejes derfor ikke i øjeblikket særlige lovgivningsinitiativer på dette område.

Oplysning om administrative kontrolordninger og opstillede målsætninger:

Der er ingen absolutte frister for varigheden af en efterforskning. Sagsbehandlerne i statsadvokaturen skal dog som regel rapportere til deres chef én gang om måneden om status på efterforskningen, hvis denne ikke er afsluttet inden for en vis frist. Længden af denne frist fastsættes for det meste af chefen for den pågældende statsadvokatur. En sådan frist kan f.eks. være 9 måneder fra statsadvokatens modtagelse af sagen. Chefen for en statsadvokatur kan principielt instruere en sagsbehandler om ikke at gennemføre yderligere

efterforskning, men i praksis afgør sagsbehandleren, om yderligere efterforskning kan anses for nødvendig og fornuftig.

Den sigtede kan under efterforskningen klage over statsadvokatens sagsbehandling.

Med hensyn til domstolene er der overvejelser om at indføre en såkaldt passivitetskære, dvs. at sagens parter skal kunne påkære en domstols undladelse af at fremme en sag tilstrækkeligt, hvorefter kæreinstansen kan pålægge underinstansen at tage skridt til at fremme sagen. Det er dog i øjeblikket usikkert, om en sådan passivitetskæreadgang vil blive indført.

Oplysning om gennemsnitlig berammelsestid (dvs. tidsrummet fra rettens modtagelse af sagen til påbegyndelse af hovedforhandlingen):

Statistiske data om "Zwischenverfahren" (tidsrummet fra rettens modtagelse af anklageskriftet til rettens afgørelse om realitetsbehandling) foreligger kun frem til 2003.

For de ved underretten ("Amtsgericht") behandlede straffesager udgjorde i 2003 den gennemsnitlige sagsbehandlingstid for hele Tyskland 3,9 måneder. Varigheden af "Zwischenverfahren" (dvs. tidsrummet fra rettens modtagelse af anklageskriftet til rettens afgørelse om realitetsbehandling) foreligger der ikke særskilte oplysninger om for underinstansens vedkommende.

For de ved den mellemste instans ("Landgericht") som første instans behandlede straffesager udgjorde i 2003 den gennemsnitlige varighed af "Zwischenverfahren" 3 måneder, mens denne for den øverste delstatsdomstols ("Oberlandesgericht") vedkommende udgjorde 3,4 måneder.

Der foreligger ikke statistik for sagsbehandlingstiden inden for de enkelte sagskategorier.

Oplysning om mulighederne for at afholde forberedende retsmøder mv.:

Mulighederne for at gennemføre bevisførelse (især afhøring af vidner) inden den egentlige hovedforhandling er relativt begrænsede, medmindre sigtede/tiltalte og dennes forsvarer er indforstået hermed.

Afholdes bevisførelse inden hovedforhandlingen i form af indenretlig afhøring af sigtede, vidner eller sagkyndige, har forsvareren ret til at være til stede og stille spørgsmål (StPO § 168c). I øvrigt har forsvareren kun ret til at være til stede og stille spørgsmål ved statsadvokatens afhøring af *sigtede* (StPO § 163a, stk. 3). Hvorvidt forsvareren bør være til stede ved politiets eller statsadvokatens afhøringer af vidner og sagkyndige, er overladt til statsadvokatens skøn.

I øvrigt kan statsadvokaturen under efterforskningen når som helst tage kontakt til forsvareren med henblik på at afklare nødvendigheden af yderligere bevisførelsesforanstaltninger eller med henblik på drøftelse af særlige juridiske spørgsmål. Dette forekommer hyppigt i praksis.

I praksis afholdes endvidere hyppigt møder mellem statsadvokaturen og forsvareren forud for den retslige "Zwischenverfahren", hvorunder det drøftes, om en sag bør afsluttes i medfør af opportunitetsbestemmelser (StPO §§ 153 ff., f.eks. på vilkår af betaling af et pengebeløb).

Endvidere drøftes det på sådanne møder jævnligt, om sagen kan afgøres ved en summarisk retssag (StPO §§ 407 ff., f.eks. bødesager og andre småsager). En sådan afgørelse, der behandles i retten på begæring af statsadvokaturen, sidestilles med en dom. Afgørelsen bliver endelig, hvis ikke sigtede eller forsvareren gør indsigelse herimod inden 2 uger. Det påhviler de tyske statsadvokaturer i videst muligt omfang at søge sager afgjort ved en summarisk retssag. I praksis har denne procedure medført en betydelig fremskyndelse og lettelse af arbejdet.

Oplysning om muligheden for dokumentation under hovedforhandling af politirapporter mv.:

Mulighederne for at dokumentere tidligere afhøringer under selve hovedforhandlingen er relativt begrænsede. Bestemmelser herom er indeholdt i StPO §§ 249-256. Svarende til de danske principper om mundtlighed og umiddelbarhed skal vidner principielt afhøres under hovedforhandlingen (StPO § 250). I visse undtagelsestilfælde kan tidligere vidneafhøringer dog dokumenteres (StPO §§ 251 og 253).

Ombeskikkelse af forsvarer:

I visse alvorlige straffesager er medvirken af en forsvarer et ufravigeligt krav, jf. § 140 i StPO. En tiltalt, der endnu ikke har en valgt forsvarer, får i så fald en forsvarer beskikket.

En tiltalt, der allerede har valgt en forsvarer, kan under særlige omstændigheder få yderligere en forsvarer beskikket, hvis hovedforhandlingen vurderes ikke at kunne gennemføres behørigt alene med den forsvarer, som den tiltalte har valgt. Det er i den forbindelse ikke tilstrækkeligt, at den valgte forsvarer ikke kan komme til et enkelt retsmøde, hvorimod længerevarende eller gentagne forfald fra den valgte forsvarers side kan berettige, at der yderligere udpeges en beskikket forsvarer. Tiltalte kan påkære rettens afgørelse om udpegning af en beskikket forsvarer ved siden af den valgte forsvarer.

3.5. Skotland

Den skotske myndighed COPFS (Crown Office and Procurator Fiscal Service), der er ansvarlig for forfølgningen af straffesager i Skotland, har om skotsk ret oplyst følgende:

I Skotland benævnes den øverste anklager ”Lord Advocate”. Denne assisteres af ”Solicitor General”. Under disses instruktion efterforskes og retsforfølges straffesager af de lokale anklagere (benævnt ”Procurators Fiscal”).

Den skotske strafferetspleje er reguleret i Criminal Procedure (Scotland) Act 1995 med senere ændringer. Der eksisterer to former for straffesagsbehand-

ling: "solemn procedure" (nævningetingsbehandling) og "summary procedure" (lægdommerbehandling).

"Solemn procedure" iværksættes efter en anmodning fra anklagemyndigheden, hvori sigtelsen er angivet. Anmodningen indleveres til retten. Efterfølgende udarbejdes et anklageskrift, der forkyndes for den tiltalte.

"Summary procedure" iværksættes ved anklagemyndighedens udarbejdelse af et klageskrift, hvori sigtelsen angives. Der afholdes herefter en høring ("diet"), hvorunder retsmøde berammes, hvis sigtede nægter sig skyldig.

"District Court" behandler kun "summary procedure"-sager. I sådanne sager sættes retten af en fredsdommer ("Justice of Peace"), dvs. en ikke-juridisk kvalificeret person (lægdommer).

"Sheriff Court" behandler såvel "summary procedure"-sager som "solemn procedure"-sager. Hvis der er tale om en "solemn procedure"-sag, hvor der er udsigt til en længerevarende straf, behandles sagen af "High Court". Denne domstol fungerer ligeledes som appeldomstol i forhold til afgørelser truffet af "District Courts", "Sheriff Courts" og sager behandlet af "High Court" i 1. instans.

I skotsk ret skelnes mellem "detention" (tilbageholdelse) og "arrest" (anholdelse). Afgørelse om tilbageholdelse, der træffes af politiet, kan ske med henblik på at fremme efterforskningen. Tilbageholdelse kan kun ske med hensyn til personer, som med rimelig grunde mistænkes for strafbart forhold, jf. § 14 i Criminal Procedure (Scotland) Act 1995. Tilbageholdelse kan ske i maksimalt 6 timer. Den tilbageholdte skal orienteres om grundlaget herfor. Den pågældende har – bortset fra oplysning om navn og adresse – ikke pligt til at udtale sig til politiet under tilbageholdelsen. Den tilbageholdte har ret til at orientere en advokat om den skete tilbageholdelse, men advokaten har ikke nødvendigvis ret til at være til stede under tilbageholdelsen.

Anholdelse kan ske, hvis dette er nødvendigt for at undgå flugt, recidiv (gentagelse) eller kollusion (vanskeliggørelse af forfølgningen). Den anholdte skal

orienteres om grundlaget herfor. Dagen efter anholdelsen skal den pågældende fremstilles i retten. Den anholdte har ret til en advokat, og den anholdte skal have mulighed for at drøfte sagen med advokaten før fremstilling i retten.

Definition af begrebet ”sigtede” og oplysning om påtalemyndighed:

Politiet rejser sigtelse mod en person, hvorefter anklagemyndigheden udarbejder en anmodning til retten, hvori sigtelsen er indeholdt. Anklagemyndigheden er ikke i den forbindelse bundet af den sigtelse, som politiet har rejst.

En person anses for tiltalt, når et anklageskrift, der udfærdiges af anklagemyndigheden, er forkyndt for den pågældende.

Beskrivelse af gældende regler om sigtelser og varetægtsfængsling:

Når den anholdte fremstilles i retten (*”first appearance”*), har anklagemyndigheden to valgmuligheder: Anklagemyndigheden kan enten anmode om, at sagen fremmes til retslig behandling (*”full committal”*) med varetægtsfængsling af den anholdte eller løsladelse af denne mod kaution, eller at sagen foreløbigt udsættes og undersøges nærmere (*”CFE – Continued for Further Examination”*) med varetægtsfængsling af den anholdte eller løsladelse af denne mod kaution.

Beslattes det, at sagen foreløbigt skal udsættes og undersøges nærmere (*”CFE”*), og varetægtsfængsles den anholdte i den forbindelse, skal anklagemyndigheden inden for 8 dage fremstille arrestanten i retten påny (*”second appearance”*) og anmode om, at sagen fremmes til retslig behandling (*”full committal”*) med fortsat varetægtsfængsling eller løsladelse af arrestanten mod kaution.

Når sagen fremmes til retslig behandling (*”full committal”*), undergives sagen særlige frister.

Behandles sagen af *”Sheriff Court”*, og er sigtede varetægtsfængslet, skal anklageskrift i sagen foreligge senest 80 dage efter, at sagen er fremmet til retslig behandling (*”full committal”*). Hvis anklageskriftet ikke foreligger på det

te tidspunkt, vil den sigtede være berettiget til løsladelse mod kaution. ”High Court” kan forlænge 80-dagesfristen.

Sigtede er endvidere berettiget til løsladelse mod kaution, såfremt hovedforhandling ikke er indledt senest 110 dage efter, at sagen er fremmet til retslig behandling (”*full committal*”). ”Sheriff Court” kan forlænge 110-dagesfristen.

Behandles sagen af ”*Sheriff Court*”, og er sigtede løsladt mod kaution, skal hovedforhandlingen indledes senest 12 måneder efter sigtedes første fremmøde i retten (”*first appearance*”). ”Sheriff Court” kan forlænge 12-månedersfristen.

Behandles sagen af ”*High Court*”, og er sigtede varetægtsfængslet, er sigtede berettiget til løsladelse mod kaution, såfremt der ikke er afholdt et forberedende retsmøde senest 110 dage efter, at sagen er fremmet til retslig behandling (”*full committal*”). Sigtede er endvidere berettiget til løsladelse mod kaution, såfremt hovedforhandling ikke er indledt senest 140 dage efter begæringen om, at sagen fremmes til retslig behandling (”*full committal*”). ”High Court” kan forlænge fristerne.

Behandles sagen af ”*High Court*”, og er sigtede blevet løsladt mod kaution, skal et forberedende retsmøde afholdes senest 11 måneder efter sigtedes første fremmøde i retten (”*first appearance*”). Hovedforhandling skal indledes senest 12 måneder efter det første fremmøde. ”High Court” kan forlænge de angivne frister.

En anmodning om løsladelse mod kaution skal efterkommes af retten, medmindre denne finder, at den offentlige interesse og hensynet til retshåndhævelsen taler herimod. Løsladelse mod kaution kan i princippet finde sted, selv når sigtelsen vedrører de mest grove lovovertrædelser.

I sidste kvartal af 2005 blev 69 pct. af de sigtede i ”*solemn procedure*”-sager løsladt mod kaution.

Oplysning om gennemsnitlig efterforskningstid (dvs. tidsrummet fra anmeldelse til tiltalerejsning):

De ovenfor nævnte tidsfrister sætter en normal grænse for efterforskningstiden. Forlængelse tillades i sager, der på grund af deres særlige beskaffenhed, ikke kan forberedes forsvarligt inden for de fastsatte frister. I praksis tillades forlængelse dog meget sjældent, såfremt formålet med forlængelsen er at muliggøre påtaleudvidelse eller yderligere efterforskning. Selv om fristerne for varetægtsfængsling forlænges i mange sager, indledes hovedforhandlingen i de fleste af denne type sager senest 6 måneder efter begæringen om varetægtsfængsling.

Faktorer, der kan bevirke en forlængelse af sagsbehandlingstiden:

Ved indhentelse af sagkyndige erklæringer, herunder erklæringer fra lægelige myndigheder, skal de ovenfor nævnte tidsfrister respekteres. Tillades det alligevel, at fristerne forlænges, sker det normalt efter anmodning fra forsvaren.

Oplysning om administrative kontrolordninger og opstillede målsætninger:

I sager, hvor den sigtede er varetægtsfængslet, har COPFS som målsætning, at anklageskrift udfærdiges inden for 80 dage (uanset sagskategori). I sager, hvor den sigtede er på fri fod mod kaution, er det målsætningen, at anklageskrift udfærdiges inden for 10 måneder (uanset sagskategori).

Oplysning om gennemsnitlig berammelsestid (dvs. tidsrummet fra retens modtagelse af sagen til påbegyndelse af hovedforhandlingen):

Fristen på 80 dage for udfærdigelse af anklageskrift og afholdelse af første retsmøde overskrides kun i sjældne tilfælde.

Oplysning om mulighederne for at afholde forberedende retsmøder mv.:

Der skal afholdes forberedende retsmøder, hvorunder bl.a. præjudicielle spørgsmål afklares, og datoen for hovedforhandlingen fastsættes.

Under disse forudgående retsmøder skal forsvaren, hvis denne ikke er enig i den påtænkte bevisførelse, protestere herimod. Sker dette ikke, kan forsvaret

afskæres fra senere at gøre en sådan indsigelse gældende. Hvis det findes hensigtsmæssigt, kan der endvidere føres bevis under sådanne forberedende retsmøder. I så fald har forsvareren ret til at være til stede og stille spørgsmål.

Oplysning om muligheden for dokumentation under hovedforhandling af politirapporter mv.:

Som hovedregel skal vidneforklaringer afgives mundtligt i retten. Denne hovedregel kan dog fraviges i tilfælde, hvor det ikke er muligt at føre et vidne direkte for retten, f.eks. fordi vidnet ikke (længere) er i stand til at afgive forklaring. Dertil kommer tilfælde, hvor vidnet nægter at afgive forklaring, eller hvor vidnet nægte at aflægge ed.

Forklaringer, som et vidne tidligere måtte have afgivet, kan i medfør af § 260 i Criminal Procedure (Scotland) Act 1995 anvendes som bevis, når tre betingelser er opfyldt: 1) Erklæringen skal fremgå af et dokument, 2) vidnet skal kunne tilslutte sig erklæringens indhold, og 3) vidnet skal have været kompetent på det tidspunkt, hvor erklæringen blev afgivet.

Ombeskikkelse af forsvarer:

Skotsk ret indeholder ingen specifikke bestemmelser vedrørende rettens adgang til at afsætte og erstatte den beskikkede forsvarer med en anden. Retten vil afslå anmodninger om fristforlængelser, der ikke tjener andet formål end at opsætte sagen. Kan forsvaret ikke forberedes inden for den fastsatte frist, og kan der ikke ske fristforlængelse, må anklagemyndigheden sørge for beskikkelse af en anden forsvarer.

KAPITEL 4

Tidligere overvejelser og statistik

4.1. Indledning

Spørgsmålet om sagsbehandlingstiden i straffesager har i mange år været genstand for debat, og en række lovforberedende udvalg har overvejet, hvordan behandlingen af straffesager har kunnet gøres mere effektiv, bedre og hurtigere.

Allerede i 1974 anmodede Justitsministeriet Retsplejerådet om at overveje mulighederne for at gennemføre foranstaltninger med henblik på at sikre en rimelig berammelsestid i landsretterne for herigennem – på længere sigt – at opnå sikkerhed for hurtigere behandling af straffesager.

Retsplejerådet afgav sin betænkning om spørgsmålet i 1977 (*betænkning nr. 825/1977 om retternes kompetence og arbejdsform i straffesager*), der med henblik på navnlig at opnå en forkortelse af berammelsestiderne i landsretterne og en forenkling af ankesagsbehandlingen indeholdt en række anbefalinger om behandlingen af nævningsager, behandling af politisager under medvirken af (kun) én landsdommer og begrænsning af bevisførelsen i ankesager mv.

Retsplejerådets betænkning om retternes kompetence og arbejdsform omfattede straffesager helt generelt, men i debatten om sagsbehandlingstiden i straffesager har fokus navnlig været rettet mod behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet. Det skyldes, at gennemførelsen af store sager om økonomisk kriminalitet i mange tilfælde tager flere år.

I 1982 nedsatte Justitsministeriet et udvalg, der fik til opgave bl.a. at overveje, om der ved en ændring af de strafferetlige og processuelle regler kunne

tilvejebringes grundlag for en intensivering af retsvæsenets indsats mod økonomisk kriminalitet. Udvalgets overvejelser om spørgsmålet mundede ud i betænkning nr. 1066/1987 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet. Der henvises herom til pkt. 4.2.1. nedenfor.

I 1997 nedsatte Justitsministeriet et udvalg om økonomisk kriminalitet og daktriminalitet (det såkaldte Brydensholt-udvalg). Udvalget fik til opgave bl.a. at overveje spørgsmålet om længere forældelsesfrister på en række områder samt at foretage en vurdering af, hvordan ressourcerne kan anvendes bedst muligt i kampen mod økonomisk kriminalitet. Udvalget, der afsluttede sit arbejde i 2004, afgav i alt 11 delbetænkninger. Der henvises herom til pkt. 4.2.2. nedenfor.

Overvejelser om sagsbehandlingstiden i straffesager har ofte taget udgangspunkt i hensynet til sigtede. I den såkaldte "Voldspakke I" fra 1994, jf. lov nr. 366 af 18. maj 1994 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og offererstatningsloven (Bekæmpelse af vold), blev spørgsmålet om en nedbringelse af sagsbehandlingstiden i voldssager imidlertid taget op med udgangspunkt i hensynet til forurettede. En nedbringelse af sagsbehandlingstiden af hensyn til forurettede blev på tilsvarende måde tillagt stor betydning i forbindelse med Folketingets vedtagelse af folketingsbeslutning nr. B 82 om forbedring af retsstillingen for voldtægts ofre i juni 2004.

Under pkt. 4.2. og 4.3. nedenfor omtales en række af de overvejelser, som man tidligere har gjort sig bl.a. med henblik på en nedbringelse af sagsbehandlingstiden i sager om økonomisk kriminalitet og i sager om vold og voldtægt.

Pkt. 4.4. nedenfor indeholder en gennemgang af de foreliggende statistiske oplysninger om sagsbehandlingstiden i straffesager, herunder bl.a. en gennemgang af udviklingen i anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger, dvs. varetægtsfængslinger af en varighed på mere end 3 måneder.

Det bemærkes i øvrigt, at også den ved lov nr. 538 af 8. juni 2006 gennemførte politi- og domstolsreform indeholder en lang række elementer, der skal

sikre bl.a. høj faglig kvalitet, fleksibilitet og effektiv sagsbehandling hos politiet, anklagemyndigheden og domstolene. Reformen tilsigter således at skabe gode rammer for en hurtig behandling af bl.a. straffesager.

4.2. Økonomisk kriminalitet

4.2.1. Betænkning nr. 1066/1987

Det udvalg, som Justitsministeriet nedsatte i 1982, anførte i sin betænkning om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet (*betænkning nr. 1066/1987*) bl.a., at sager om økonomisk kriminalitet frembyder en række særlige problemer, idet sagerne ofte er meget omfattende og ofte har tilknytning til udlandet, hvilke forhold kan medføre meget lange sagsbehandlingstider.

Med henblik på en effektivisering af straffesagsbehandlingen fandt udvalget bl.a., at det ville være hensigtsmæssigt at indføre en mulighed for at afholde særligt forberedende retsmøder i straffesager på samme måde som i civile sager, hvorunder parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder, herunder hvilke omstændigheder der ikke bestrides, og hvilke der skal føres bevis for, kunne fastlægges. Udvalget foreslog i forlængelse heraf endvidere, at retten skulle kunne pålægge anklagemyndigheden at foretage en skriftlig forelæggelse af sagen. Herudover foreslog udvalget, at adgangen til at beskære sager af ressourcemæssige hensyn blev udvidet.

Ved lov nr. 385 af 10. juni 1987 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Økonomisk kriminalitet) blev der på baggrund af udvalgets anbefalinger dels indsat en bestemmelse om afholdelse af (særligt) forberedende retsmøder, jf. den dagældende retsplejelovs § 927 a (nu retsplejelovens § 849), dels en bestemmelse, hvorefter retten i særlige tilfælde under hensyn til sagens beskaffenhed kan pålægge anklagemyndigheden at fremsende en skriftlig forelæggelse, jf. den dagældende retsplejelovs § 927 b (nu retsplejelovens § 850).

Der blev ved nævnte lov endvidere indsat en bestemmelse i den dagældende retsplejelovs § 723, stk. 3 (nu retsplejelovens § 721, stk. 1, nr. 3), hvorefter påtale i en sag kan opgives helt eller delvis, hvis sagens gennemførelse vil

medføre vanskeligheder, omkostninger eller behandlingstider, som ikke står i rimeligt forhold til sagens betydning og den straf, som i givet fald kan forventes idømt.

4.2.2. Brydesholt-udvalgets betænkninger

Af særlig interesse for Strafferetsplejeudvalgets overvejelser om mulige tiltag til begrænsning af den tidsmæssige udstrækning af sigtelser er Brydesholt-udvalgets delbetænkning IX om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v. (*betænkning nr. 1438/2004*) samt delbetænkning XI om behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet m.v. (*betænkning nr. 1454/2004*).

De anbefalinger, som Brydesholt-udvalget kom med i de omtalte betænkninger, gennemgås straks nedenfor under pkt. 4.2.1.1. og 4.2.1.2.

4.2.1.1. Delbetænkning IX (betænkning nr. 1438/2004)

Brydesholt-udvalget overvejede i delbetænkning IX spørgsmålet om forældelse af strafansvaret for særlovsovertrædelser m.v., herunder om der burde fastsættes en absolut maksimumgrænse for forældelse som et alternativ til de gældende regler, hvorefter der ikke efter forældelsesafbrydelse løber en ny frist, men alene gælder en passivitetsregel.

Udvalget fremhævede bl.a., at hensynet til sigtede kan tale for at indsætte en *absolut* forældelsesfrist. Også processuelle og præventive hensyn kunne tale for en sådan regel. Det skyldes, at vidneforklaringer ofte svækkes, når der er gået lang tid, samt at det kan virke mere præventivt, såfremt politiet bruger sine ressourcer på at opklare nyere kriminalitet.

Hensynet til bekæmpelse af internationalt relateret kriminalitet fandtes heroverfor at tale imod en absolut forældelsesfrist. Udvalget pegede i den forbindelse i øvrigt på, at den gældende passivitetsregel i straffelovens § 94, stk. 6, i visse tilfælde vil kunne give en bedre beskyttelse af sigtede end en absolut frist.

Udvalgets overvejelser mundede ud i følgende forslag til en ny bestemmelse i straffelovens § 94, stk. 5, jf. betænkningens side 81 ff.:

”Stk. 5. Forældelsesfristen afbrydes, når den pågældende gøres bekendt med sigtelsen, eller når anklagemyndigheden anmoder om rettergangsskridt mod den pågældende. Er forældelsesfristen afbrudt, skal tiltale være rejst, bødeforlæg sendt eller administrativ bøde pålagt inden udløbet af en frist, der svarer til den dobbelte forældelsesfrist. ...”

Justitsministeriet anmodede efterfølgende Straffelovrådet om at overveje Brydensholt-udvalgets forslag. I Straffelovrådets betænkning om visse forældelsesretlige spørgsmål (*betænkning nr. 1441/2004*) anførte udvalget bl.a. følgende, jf. betænkningens side 65 ff.:

”**5.1.** Straffelovrådet finder i lighed med Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, at såvel hensynet til den sigtede som hensynet til at afskære gamle sager, der har taget uforholdsmæssigt lang tid, kan tale for indførelse af absolutte forældelsesfrister. Nutidens betydeligt større respekt for menneskerettigheder kan også indgå til støtte for overvejelser om en vis nytænkning på området, ...

Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har heroverfor peget på hensyn, der kan tale imod indførelse af absolutte forældelsesfrister. Det gælder bl.a. hensynet til bekæmpelse af internationalt relateret kriminalitet.

Under rådets drøftelse er tillige fremdraget en række hensyn, der kan tale imod indførelse af absolutte forældelsesfrister. Det gælder bl.a. hensynet til at sikre, at forbrydelser inden for særlovgivningen kan afdækkes og strafforfølges. Det er også nævnt, at kravet om rettergang inden en rimelig frist i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 1, ikke nødvendiggør absolutte fristregler, ...

5.2. Et flertal af Straffelovrådets medlemmer (*Henning Fode, Jacques Hermann, Lars Hjortnæs, Torben Jessen, Jakob Lund Poulsen, William Rentzmann og Sven Ziegler*) finder, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for at ændre de gældende regler om retsvirkningerne af forældelsesafbrydelsen. Efter flertallets opfattelse sik-

res hensynet til at imødegå konventionsstridig, langtrukken behandling bedst ved interne sagsbehandlingsregler i anklagemyndigheden. Flertallet har i den forbindelse noteret sig det ovenfor nævnte udvalgs overvejelser af muligheden for at indføre en administrativ kontrolordning, så sager, hvor der 2 år efter, at sigtelse er rejst, ikke er truffet afgørelse om tiltalen, skal udløse indberetning til den overordnede anklagemyndighed med redegørelse for det hidtidige forløb af efterforskningen og hindringer for sagens fremme, påtænkte efterforskningsskridt samt en vurdering af tidspunktet for tiltalebeslutning i sagen.

Et mindretal (*Vagn Greve*) kan tilslutte sig det synspunkt, som fandt udtryk i betænkning nr. 1438/2004, og dermed dette udvalgs udkast til nye regler. ...”

I lovforslag nr. L 98 om ændring af straffeloven (Forældelse, skærpelse af straffen for falske afsonere m.v.), der blev gennemført ved lov nr. 364 af 24. maj 2005, omtalte Justitsministeriet både Brydesholt-udvalgets og Straffelovrådets overvejelser, jf. pkt. 4.1.-4.4. i lovforslagets almindelige bemærkninger. Justitsministeriet tilsluttede sig i den forbindelse den holdning, som Straffelovrådets flertal havde givet udtryk for, og lovforslaget indeholdt derfor ikke en bestemmelse om forældelse som skitseret af Brydesholt-udvalget.

4.2.1.2. Delbetænkning XI (betænkning nr. 1454/2004)

Brydesholt-udvalget overvejede i delbetænkning XI spørgsmålet om en effektivisering og forbedring af straffesagsbehandlingen (betænkning nr. 1554/2004). I den forbindelse overvejede Brydesholt-udvalget bl.a. spørgsmålet om kontrol med langvarige sigtelser, rettens berømmelse af straffesager, forsvarerskift af hensyn til berømmelsen samt spørgsmålet om anvendelsen af (særligt) forberedende retsmøder.

4.2.1.2.1. Kontrol med langvarige sigtelser

Det fremgår af delbetænkning nr. XI, at spørgsmålet om domstolskontrol med langvarige sigtelser har været rejst flere gange, herunder af Advokatrådet i 1997. Justitsministeriet fandt dengang, at det bedst egnede kontrolsystem ville

være en effektiv kontrol-, tilsyns- og instruktionsvirksomhed fra statsadvokaternes og Rigsadvokatens side.

Advokatrådet rejste i 1998 på ny spørgsmålet om domstolskontrol med langvarige sigtelser. Advokatrådets forslag gik ud på, at retten efter anmodning fra sigtede skulle kunne tage stilling til, om en efterforskning blev fremmet tilstrækkeligt, samt fastsætte en frist for afgørelsen af tiltalespørgsmålet. Forslaget blev sendt i høring, i hvilken forbindelse Den danske Dommerforening udtalte, at problemet med langvarige sigtelser fandtes primært at burde imødegås ved en effektiv kontrol-, tilsyns- og instruktionsvirksomhed fra Rigsadvokatens side, og at foreningen – i det omfang regler om domstolskontrol fandtes at burde indføres – i givet fald ville foretrække en regel, hvorefter tiltale skal være rejst inden passende frister med begrænsede dispensationsmuligheder. Også Rigsadvokaten og statsadvokaterne fandt, at det bedst egnede kontrolmiddel ville være en effektiv kontrol-, tilsyns- og instruktionsvirksomhed fra statsadvokaternes og Rigsadvokatens side. Københavns Politidirektør og Politimesterforeningen tilsluttede sig dette synspunkt.

Advokatrådets forslag samt de indkomne høringssvar blev herefter sendt til Brydensholt-udvalget med henblik på, at materialet kunne indgå i udvalgets overvejelser.

For indførelsen af domstolskontrol med langvarige sigtelser anførte udvalget bl.a., at domstolskontrol ville kunne modvirke, at en efterforskning går i stå uden særlig grund. Domstolskontrol antoges endvidere at kunne have en betydelig præventiv effekt, hvorved kontrollen muligvis ville kunne bidrage til en mere hensigtsmæssig ressourceudnyttelse. Udvalget pegede desuden på, at domstolene ikke er ubekendte med at udføre kontrolfunktioner i forhold til sagsbehandlingstid.

Heroverfor anførte udvalget bl.a., at en sådan domstolskontrolordning ville være meget ressourcekrævende, idet det ikke vil være muligt for domstolene at tage stilling på et begrænset grundlag. Udvalget pegede endvidere på, at det er tvivlsomt, om domstolene er et egnet forum til at tage stilling til, om en sag, der ikke er gået i stå, fremmes med den fornødne hurtighed. Hertil kom,

at den overordnede anklagemyndighed i øvrigt allerede er forpligtet til at føre kontrol og tilsyn med den underordnede anklagemyndigheds behandling af sagerne, i hvilken forbindelse en sigtet kan klage til den overordnede anklagemyndighed over f.eks. spørgsmål om sagsbehandlingstiden.

På den baggrund fandt Brydesholt-udvalget ikke grundlag for at anbefale indførelsen af domstolskontrol med langvarige sigtelser. I stedet anbefalede udvalget, at der etableredes en administrativ kontrolordning med langvarige sigtelser, hvorefter der foretages indberetning til den overordnede anklagemyndighed i sager, hvor der 2 år efter sigtelsens rejsning ikke er truffet afgørelse om tiltalerspørgsmålet.

Ved Rigsadvokatens Meddelelse nr. 3/2006 er der etableret en sådan administrativ kontrolordning med langvarige sigtelser. Der henvises herom til kapitel 2, pkt. 2.2.3.3.

4.2.1.2.2. Berømmelse af straffesager

Justitsministeriet udarbejdede til brug for Brydesholt-udvalgets overvejelser et notat om effektive retsmidler i forhold til lang sagsbehandlingstid i straffesager. Notatet, der er optrykt som bilag 1 til delbetænkning XI, indeholder bl.a. – på baggrund af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis – en gennemgang af de krav, der følger af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6 (om rettergang ”inden en rimelig frist”) og artikel 13 (om effektive retsmidler i tilfælde af en krænkelse af retten til rettergang inden en rimelig frist). Notatet indeholder endvidere en beskrivelse af eksisterende retsmidler i dansk ret, herunder Justitsministeriets vurdering af, om disse retsmidler opfylder konventionens krav.

Af notatet fremgår, at der efter Justitsministeriets opfattelse findes effektive retsmidler over for påståede krænkelse af retten til en rettergang inden en rimelig frist i straffesager. Samtidig anbefalede ministeriet imidlertid, at det præciseres i f.eks. retsplejeloven, at der er mulighed for at anmode om at få berømmet en sag, hvis tiltalte eller anklagemyndigheden mener, at retten til en rettergang inden en rimelig frist er blevet krænkelse eller er ved at blive

krænket. Notatet indeholdt endvidere en anbefaling om at indføre kæreadgang med hensyn til rettens beslutning om berømmelse.

Brydesholt-udvalget tilsluttede sig de nævnte anbefalinger og foreslog i overensstemmelse hermed dels en ændring af den dagældende bestemmelse i retsplejelovens § 927 a (indførelse af mulighed for at anmode retten om berømmelse), dels en ændring af retsplejelovens § 968, stk. 2 (nu retsplejelovens § 968, stk. 4), hvorved det blev præciseret, at rettens beslutning om ikke at beramme, først at beramme langt ude i fremtiden, eller ikke at fremme en påbegyndt hovedforhandling mest muligt (f.eks. ved kun at anvende én retsdag om ugen i en meget omfattende sag), kunne påkæres, uanset at der formelt set ikke foreligger en egentlig udsættelse, jf. betænkning nr. 1454/2004, kapitel 3, pkt. 3.4.2.1.

Justitsministeriet kunne principielt tilslutte sig udvalgets forslag om indførelse af mulighed for at anmode retten om berømmelse, men fandt samtidig, at en sådan adgang ikke burde begrænses til straffesager, der behandles i 1. instans under medvirken af domsmænd, men også i ankesager, og Justitsministeriet foreslog på den baggrund, at muligheden for at anmode retten om berømmelse blev indføjet i § 840 i retsplejelovens kapitel 76 om iværksættelse af tiltale og forberedelse af hovedforhandling for landsret, jf. herved pkt. 2.3.1. i de almindelige bemærkninger forslag til lov om ændring af retsplejeloven (Behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet, adgang til teleoplysninger i visse børsretlige sager m.v.) (L 26), der blev gennemført ved lov nr. 1398 af 21. december 2005.

For så vidt angår anbefalingen om kære af rettens beslutning om berømmelse kunne Justitsministeriet tilslutte sig udvalgets forslag, og ovennævnte lovforslag indeholdt derfor også en ændring af den dagældende § 968, stk. 2, i retsplejeloven. Ved lov nr. 538 af 8. juni 2006 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Politi- og domstolsreform) blev denne bestemmelses anvendelsesområde udvidet til også at omfatte berømmelse af civile sager, i hvilken forbindelse bestemmelsen blev indsat i retsplejelovens anden bog, der indeholder fælles bestemmelser for den civile retspleje og strafferetsplejen, som ny bestemmelse i retsplejelovens § 152 a.

Brydesholt-udvalget overvejede endvidere spørgsmålet om såkaldt ”forhåndsberømmelse”. Begrebet dækker over, at dommer, forsvarer(e) og anklager reserverer nærmere aftalte tidspunkter til hovedforhandlingen, således at man ikke ved den formelle berømmelse efter anklageskriftets indlevering står i den situation, at retten og/eller forsvaret først kan medvirke til hovedforhandlingen langt ude i tiden eller kun på spredte datoer således, at hovedforhandlingen ikke kan tilrettelægges og gennemføres mest hensigtsmæssigt.

Med hensyn til dette spørgsmål anførte udvalget, at det i praksis er almindeligt i store sager, at der anmodes om forhåndsberømmelse, og det i almindelighed på et tidspunkt, der ligger 1-3 måneder før anklageskriftets forventede indgivelse til retten, jf. pkt. 3.4.3. i udvalgets betænkning.

Udvalget anbefalede herefter, at der i almindelighed i sager om økonomisk kriminalitet, der kan forventes at have en betydelig varighed, bør ske forhåndsberømmelse af sagen, når anklagemyndigheden kan oplyse, hvornår de sidste mere væsentlige bevisligheder og anklageskrift kan foreligge, dog senest 3 måneder før hovedforhandlingens start. Udvalget fandt derimod ikke grundlag for at indføje en bestemmelse i retsplejeloven, hvorved adgangen til at anmode om forhåndsberømmelse lovfæstes.

4.2.1.2.3. Forsvarerskifte

Brydesholt-udvalget overvejede som tidligere omtalt desuden, om der burde opstilles regler for, hvor lang tid afhøringer eller hovedforhandling kan udskydes på grund af forsvarerens forhold, uden at dette bør medføre beskikkelse af en ny forsvarer.

Udvalget anførte om spørgsmålet bl.a., at det næppe er muligt at fastsætte egentlige frister for, hvor længe en sag kan udsættes på grund af forsvarerens forhold, idet dette må bero på en konkret vurdering i hver enkelt sag. Udvalget pegede endvidere på, at en advokat ifølge de advokatetiske regler skal varetage klientens interesser grundigt, samvittighedsfuldt og med fornøden hurtighed, og at en advokat derfor ikke bør påtage sig en opgave, medmindre den

pågældende under hensyntagen til andet arbejdspres kan behandle sagen passende hurtigt. Endelig anførte udvalget, at en ændret praksis med hensyn til forhåndsberammelser ville kunne bidrage til en løsning af eventuelle problemer, jf. herved betænkningens kapitel 3, pkt. 3.5.1.

På baggrund af det anførte fandt udvalget ikke grundlag for at foreslå nye regler på dette område.

4.2.1.2.4. Forberedende retsmøder mv.

Brydesholt-udvalget overvejede tillige spørgsmålet om afholdelse af forberedende retsmøder.

Udvalget anførte herom, at der efter udvalgets opfattelse næppe ville kunne opnås en virkelig mærkbar forkortelse af hovedforhandlingen i byretten ved at anvende den dagældende retsplejelovs § 927 a (nu retsplejelovens § 849) om forberedende retsmøder. Det skyldes navnlig, at det ofte vil være vanskeligt for både den tiltalte og forsvareren at tage stilling til bevisførelsens omfang og indsigelser på et så tidligt stadium af sagen. Bestemmelsen fandtes derimod at kunne være af stor betydning for tilrettelæggelse af hovedforhandlingen i ankeinstansen, jf. betænkningens kapitel 3, pkt. 3.6.1.

Med hensyn til spørgsmålet om skriftlig forberedelse af sagen fandt udvalget, at de gældende regler om skriftlig forelæggelse og procedure var tilstrækkelige, hvorimod en øget anvendelse af reglerne i praksis måtte antages at ville kunne indebære en tidsmæssig gevinst.

Udvalget overvejede herefter, om revisionsrapporter og andre omfattende dokumenter kunne forudsættes læst. Efter udvalgets opfattelse kunne en sådan ordning være tidsbesparende, selv om det i et vist omfang vil være nødvendigt med forklarende mundtlige gennemgange og mere detaljerede gennemgange af punkter, hvorom parterne er uenige. Udvalget fandt endvidere, at en sådan ordning ville give domsmændene en bedre tilegnelse af de ofte komplerede problemstillinger.

Ved lov nr. 1398 af 21. december 2005 om ændring af retsplejeloven (Behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet, adgang til teleoplysning i visse børsretlige sager m.v.) blev der indført hjemmel til, at retten efter høring af parterne kan beslutte, at oplæsning af omfattende sagkyndige erklæringer eller andre dokumenter i sagen kan undlades. Retsformanden skal i givet fald sikre, at rettens medlemmer gennemlæser disse dokumenter, og det skal fremgå af retsbogen, hvilke af de fremlagte bilag der har været behandlet efter denne bestemmelse. Retten kan endvidere bestemme, at der helt eller delvis skal gives en mundtlig sammenfatning i retten af dokumenter, hvor oplæsning er undladt, jf. den dagældende retsplejelovs § 927 c (nu retsplejelovens § 871, stk. 6).

4.3. Målsætninger for sagsbehandlingstiden i volds- og voldtægtssager

I forbindelse med den såkaldte "*Voldspakke I*" fra 1994, jf. lov nr. 366 af 18. maj 1994 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og offererstatningsloven (Bekæmpelse af vold), og "*Voldspakke II*" fra 1997, jf. lov nr. 350 af 23. maj 1997 om ændring af straffeloven, våbenloven og lov om restaurations- og hotelvirksomhed m.v. (Skærpelse af straffen for særlig grov vold og for besiddelse af knive og slagvåben, sikkerhedsmæssige krav til restaurations- og hoteller m.v.), er der opstillet målsætninger om hurtig behandling af *voldssager* for politiet og anklagemyndigheden samt domstolene.

Under pkt. 7.1. i de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. L 78, der blev vedtaget som lov nr. 366 af 18. maj 1994, anførte Justitsministeriet om baggrunden for at iværksætte initiativer med henblik på, at retsforfølgningen i voldssager kan ske så hurtigt som muligt, at det må antages, at straffens præventive virkning er størst, når den iværksættes umiddelbart eller kort efter, at forbrydelsen er begået. Desuden mindsker en hurtig retsforfølgning risikoen for, at den pågældende gerningsmand – inden vedkommende mærker reaktionen på sin kriminalitet – begår ny voldskriminalitet. Endvidere kan det virke stødende for retsfølelsen, hvis gerningsmanden til en alvorlig voldsforbrydelse længe efter forbrydelsen ses i lokalsamfundet, uden at samfundet har reageret med straf. Endelig kan det forhold, at voldsforbrydelser af myndighederne udsondres som en kriminalitetsform, hvor en hurtig indsats er sær-

lig nødvendig, på samme måde som straffniveaulet markere en særlig afstandtagen fra samfundets side.

Med dette udgangspunkt fandt Justitsministeriet, at der med hensyn til politiets og anklagemyndighedens behandling af voldssager var grundlag for en yderligere effektivisering på flere områder, og Justitsministeriet ville på den baggrund anmode Rigsadvokaten om at iværksætte ordninger, der sikrer, at politiets efterforskning og tiltalespørgsmålets afgørelse foregår så hurtigt som muligt, jf. pkt. 7.1.2. i de almindelige bemærkninger i lovforslaget fra 1994.

Som opfølgning herpå opstillede Rigsadvokaten målsætninger for politiets og anklagemyndighedens behandling af voldssager, jf. herved Rigsadvokatens vejledning af 11. januar 1994 om nedbringelse af sagsbehandlingstiden. De opstillede målsætninger er nærmere omtalt nedenfor under pkt. 4.3.1. Om politiets og anklagemyndighedens målopfyldelse (statistik) henvises til pkt. 4.4.2.1. nedenfor.

Med hensyn til domstolenes sagsbehandling anførte Justitsministeriet under pkt. 7.1.3. i de almindelige bemærkninger i lovforslaget fra 1994, at det navnlig i sager om den helt meningsløse vold over for sagesløse borgere er uacceptabelt, hvis retshåndhævelsen ikke sker hurtigst muligt, hvorfor sådanne sager bør have højere prioritet end mindre alvorlige voldssager, der alene forventes at resultere i bødestraf, og sager om f.eks. værtshusvold med begrænsede skadevirkninger. På den anførte baggrund tilkendegav Justitsministeriet at ville tage spørgsmålet om en effektivisering og fremskyndelse af sagsbehandlingen i voldssager op i forhold til domstolene.

Om de målsætninger for domstolenes sagsbehandlingstid i alvorlige voldssager, som herefter blev opstillet af Justitsministeriet, henvises til pkt. 4.3.2. nedenfor. Om domstolenes målopfyldelse (statistik) henvises til pkt. 4.4.2.2. nedenfor.

Med hensyn til *voldtægtssager* vedtog Folketinget den 4. juni 2004 ”Folketingsbeslutning om forbedring af voldtægtsorfres retsstilling før og under rets-

sagen”, der byggede på et privat beslutningsforslag fremsat den 2. december 2003 (B 82), Folketingsåret 2003-04.

Det fremgår af beslutningsforslagets punkt 3, at ”sagsbehandlingstiden for voldtægtssager skal nedbringes og på samme måde som for voldssager være omfattet af en konkret målsætning for sagsbehandlingstiden”.

På baggrund af folketingsbeslutningen og efter anmodning fra Justitsministeriet fastsatte Rigsadvokaten forskrifter om målsætninger for politiets og anklagemyndighedens sagsbehandlingstid i voldtægtssager. Justitsministeriet foranledigede endvidere målsætninger opstillet for domstolenes sagsbehandlingstid i denne type sager.

Om målsætningerne for politiets og anklagemyndighedens sagsbehandlingstid i voldtægtssager henvises til pkt. 4.3.1. nedenfor. Om politiets og anklagemyndighedens målopfyldelse (statistik) henvises til pkt. 4.4.2.1. nedenfor.

Om målsætningerne for domstolenes sagsbehandlingstid i voldtægtssager henvises til pkt. 4.3.2. nedenfor. Om domstolenes målopfyldelse (statistik) henvises til pkt. 4.4.2.2. nedenfor.

4.3.1. Målsætninger for politiet og anklagemyndigheden

Rigsadvokaten har som anført ovenfor under pkt. 4.3. som opfølgning på politiske initiativer opstillet målsætninger for politiets og anklagemyndighedens behandling af volds- og voldtægtssager.

For *voldssagers* vedkommende følger det af Rigsadvokatens vejledning af 11. januar 1994 om nedbringelse af sagsbehandlingstiden, hvortil der henvises i Rigsadvokatens Meddelelse nr. 8/1997 om indberetning i sagsbehandlingstiden i voldssager, at det bør tilstræbes, at det samlede tidsforbrug fra anmeldelse til sagens indbringelse for retten ikke overstiger 30 dage. Endvidere bør det tilstræbes, at sagen fremsendes til retten inden 1 uge efter, at efterforskningen er afsluttet.

De voldssager, der er omfattet af målsætningen om en sagsbehandlingstid på 30 dage, er ifølge Rigsadvokatens vejledning fra 1994 sager om vold efter straffelovens §§ 244-246, som efter et konkret skøn forventes afgjort med ubetinget frihedsstraf, uden at der heri indgår andre lovovertrædelser af væsentlig betydning for strafudmålingen.

For *voldtægtssagers* vedkommende anmodede Justitsministeriet som opfølgning på Folketingets vedtagelse den 4. juni 2004 af beslutningsforslag nr. B 82 om forbedring af voldtægtsofres retsstilling m.v. Rigsadvokaten om at udarbejde et oplæg til målsætninger for sagsbehandlingstider for voldtægtssager. Oplægget blev efterfølgende forelagt for Folketingets Retsudvalg. Ved Rigsadvokatens Meddelelse nr. 3/2005 er der – i overensstemmelse med den for Retsudvalget forelagte ordning – opstillet målsætninger for politiets og anklagemyndighedens sagsbehandlingstid i voldtægtssager.

Det følger af disse målsætninger, at det samlede tidsforbrug fra sigtelsen i en voldtægtssag til sagens indbringelse for retten ikke bør overstige 60 dage, mens det samlede tidsforbrug i sager, hvor der gennemføres en mentalundersøgelse af sigtede og eventuelt tillige sker forelæggelse for Retslægerådet, ikke bør overstige 4 måneder. Uden for ordningen falder dog bl.a. nævningesager.

Om politiets og anklagemyndighedens målopfyldelse (statistik) henvises til pkt. 4.4.2.1. nedenfor.

4.3.2. Målsætninger for domstolene

Som anført under pkt. 4.3. ovenfor opstillede Justitsministeriet i forbindelse med gennemførelsen i 1994 af ”Voldspakke I” en målsætning for domstolenes sagsbehandlingstid i alvorlige voldssager, hvorefter disse sager bør behandles inden 37 dage. De voldssager, der er omfattet af målsætningen om en sagsbehandlingstid på 37 dage, er sager om vold efter straffelovens §§ 244-246, som afgøres med en ubetinget frihedsstraf.

De 37 dage er sammensat af 30 dage til forberedelse og berømmelse (fastsættelse af tidspunktet for hovedforhandling, dvs. den tid, som man fra tidspunktet for rettens beslutning om fastsættelse af hovedforhandlingen må frem i kalenderen for at finde ledig tid) samt 7 dage fra hovedforhandlingens begyndelse til dommens afsigelse.

For *voldtægtssagers* vedkommende udarbejdede Justitsministeriet som opfølgning på Folketingets vedtagelse den 4. juni 2004 af beslutningsforslag nr. B 82 et oplæg om målsætninger, som den 12. april 2005 blev sendt til Folketingets Retsudvalg. Om målsætningen for domstolene fremgår følgende:

”En målsætning for sagsbehandlingstiden ved domstolene bør i voldtægtssager – som i voldssagerne – omfatte den tid, der medgår fra rettens modtagelse af anklageskriftet (eller i tilståelsessager retsmødebegæringen) og indtil domsafsigelsen.

De særlige forhold, der i voldtægtssager vil kunne have betydning for sagsbehandlingstiden ved politiet og anklagemyndigheden, vil efter omstændighederne tilsvarende kunne indebære en forlængelse af sagsbehandlingstiden ved domstolene. Det gælder navnlig i forhold til gennemførelsen af en eventuel person- eller mentalundersøgelse i tilfælde, hvor spørgsmål herom opstår i forbindelse med rettens behandling af sagen, eller hvor undersøgelsens resultat eller Retslægerådets udtalelse endnu ikke foreligger ved rettens modtagelse af sagen.

Herudover vil der naturligvis under den retlige behandling af en sag kunne opstå spørgsmål om andre sagsskridt, f.eks. gennemførelse af supplerende bevismæssige undersøgelser. Der vil også i voldtægtssager som i andre sager være tilfælde, hvor udeblivelse, lovligt forfald eller forsvarerskift kan have væsentlig betydning for sagsbehandlingstiden.

Justitsministeriet finder – på samme måde som med hensyn til målsætningerne for politiet og anklagemyndigheden – at sådanne forhold vil kunne fremhæves og indgå i en vurdering af målsætningernes opfyldelse, og at det på grundlag heraf i givet fald må overvejes, om der mere generelt kan være behov for at tilpasse ordningen for så vidt angår målsætningerne for domstolenes sagsbehandling på dette område.

Det er på den angivne baggrund Justitsministeriets opfattelse, at en målsætning for sagsbehandlingstiden ved domstolene bør fastsættes til **37 dage** (30 dage til berømmelse og 7 dage til domsforhandling) svarende til målsætningen i voldssager.”

De af Justitsministeriet opstillede målsætninger blev ved brev af 10. maj 2005 sendt til Domstolsstyrelsen, der ved brev af 23. juni 2005 efter høring af Den Danske Dommerforening meddelte Justitsministeriet følgende:

”Vi finder som tidligere nævnt, at behovet for at fastsætte mål for sagsbehandlingstiden i voldtægtssager er beskedent. Endvidere er vi ligesom Dommerforeningen betænkelig i relation til, at endnu en sagstype skal opprioriteres i forhold til andre sager. Opprioriteringen af enkelte sagstyper vanskeliggør en effektiv og hensigtsmæssig konkret ressourcestyring, herunder for eksempel i relation til retssalskapaciteten. Det vil samtidig – alt andet lige – betyde, at sagsbehandlingstiden i andre sager bliver længere, og at de brugere, der er involveret i disse sager, bliver mindre tilfredse.

Styrelsen finder på den baggrund ikke anledning til at fastsætte en målsætning for domstolenes sagsbehandlingstider i voldtægtssager.

Vi har imidlertid forstået Justitsministeriets brev af 10. maj 2005 således, at det på baggrund af folketingsbeslutningen er Justitsministeriets opfattelse, at der bør gælde en målsætning på 37 dage for behandling af voldtægtssager.

Domstolsstyrelsen vil i den anledning foretage de fornødne tekniske ændringer af it-systemerne med henblik på, at sagsbehandlingstiden kan måles i voldtægtssagerne. Samtidig vil vi løbende afrapportere målopfølgelsen over for Justitsministeriet.”

Domstolsstyrelsen har siden holdt Justitsministeriet orienteret om, i hvilket omfang retternes sagsbehandlingstid i voldtægtssager har levet op til den målsætning om en sagsbehandlingstid på 37 dage, som Justitsministeriet har fastsat. Der henvises herom til pkt. 4.4.2.2. nedenfor.

4.4. Statistik om sagsbehandlingstiden i straffesager

4.4.1. Den tidsmæssige udstrækning af sigtelser

Der blev i 2005 truffet i alt 222.799 strafferetlige afgørelser (omfatter alle strafferetlige afgørelser, dvs. både påtaleopgivelser, tiltalefrafald, udenretlige bøvededtagelser og straffedomme). Heraf vedrørte 56.552 afgørelser straffelovsovertrædelser (25,4 pct.), 137.511 afgørelser færdselslovovertrædelser (61,7 pct.) og 28.736 afgørelser andre særlovsovertrædelser (12,9 pct.).

Fordelt efter overtrædelsens art og anmeldelsesår kan de strafferetlige afgørelser, der blev truffet i 2005, illustreres som følger:

Tabel 1. Afgørelser fordelt efter overtrædelsens art og anmeldelsesår¹:

Overtrædelsens art		Anmeldelsesår			
		2005	2004	2003	2002 eller tidligere
Afgørelser i alt	222.799 (100 pct.)	167.501 (75,2 pct.)	51.117 (22,9 pct.)	3.178 (1,4 pct.)	620 (0,5 pct.)
Straffelov	56.552 (100 pct.)	32.979 (58,3 pct.)	20.458 (36,2 pct.)	2.297 (4,1 pct.)	818 (1,4 pct.)
Sædelighedsforbrydelser ²	1.393 (100 pct.)	695 (49,9 pct.)	618 (44,4 pct.)	69 (4,9 pct.)	11 (0,8 pct.)
Voldsforbrydelser ³	12.657 (100 pct.)	8685 (68,6 pct.)	3662 (28,9 pct.)	239 (1,9 pct.)	71 (0,6 pct.)
Ejendomsforbrydelser ⁴	37.747 (100 pct.)	21.323 (56,5 pct.)	14.059 (37,2 pct.)	1.709 (4,5 pct.)	656 (1,7 pct.)
Andre forbrydelser ⁵	4.755 (100 pct.)	2.276 (47,9 pct.)	2.119 (44,5 pct.)	280 (5,9 pct.)	80 (1,7 pct.)

Færdselslov	137.511 (100 pct.)	115.152 (83,74 pct.)	21.899 (15,93 pct.)	399 (0,29 pct.)	61 (0,04 pct.)
Færdselsuheld med spiritus	1.594 (100 pct.)	925 (58 pct.)	638 (40 pct.)	26 (1,6 pct.)	5 (0,4 pct.)
Spiritus- og promillekørsel	10.687 (100 pct.)	7.588 (71 pct.)	2.970 (27,8 pct.)	107 (1 pct.)	22 (0,2 pct.)
Mangler ved Køretøj	8.048 (100 pct.)	6.513 (80,93 pct.)	1.524 (18,94 pct.)	9 (0,11 pct.)	2 (0,02 pct.)
Færdselslov i øvrigt	117.182 (100 pct.)	100.126 (85,44 pct.)	16.767 (14,31 pct.)	257 (0,22 pct.)	32 (0,03 pct.)
Andre særlove	28.736 (100 pct.)	19.370 (67,4 pct.)	8.760 (30,5 pct.)	482 (1,7 pct.)	124 (0,4 pct.)
Lov om eufori- serende stoffer	12.460 (100 pct.)	8.715 (69,9 pct.)	3.587 (28,8 pct.)	131 (1,1 pct.)	27 (0,2 pct.)
Våbenloven	2.853 (100 pct.)	1.818 (63,72 pct.)	970 (34 pct.)	55 (1,93 pct.)	10 (0,35 pct.)
Skatte- og af- giftslove	378 (100 pct.)	178 (47,1 pct.)	121 (32 pct.)	42 (11,1 pct.)	37 (9,8 pct.)
Særlove i øvrigt	13.045 (100 pct.)	8.659 (66,4 pct.)	4.082 (31,3 pct.)	254 (1,9 pct.)	50 (0,4 pct.)

¹ Kilde: "Kriminalitet 2005" fra Danmarks Statistik, side 93, tabel 3.26.

² Omfatter bl.a. blodskam, voldtægt, heteroseksuelle og homoseksuelle sædelighedsforbrydelser over for børn, blufærdighedskrænkelser mv.

³ Omfatter bl.a. vold mv. mod offentlig myndighed, opløb/forstyrrelse af den offentlige orden, manddrab og forsøg herpå, simpel og grov vold, uagtsomt manddrab, forbrydelse mod den personlige frihed, trusler mv.

⁴ Omfatter bl.a. dokumentfalsk, brandstiftelse, tyveri, underslæb, bedrageri, mandatsvig, afpresning, skyldnersvig, hæleri, røveri, hærværk mv.

⁵ Omfatter salg og smugling af narkotika mv., uagtsomt manddrab ved færdselsuheld og øvrige straffelovsovertrædelser.

Som det fremgår af tabel 1, blev der i 2005 truffet afgørelse i 98,1 pct. af sagerne inden for to år efter tidspunktet fra anmeldelsen. Heraf blev der i 75,2 pct. af sagerne truffet afgørelse samme år, som anmeldelse blev indgivet.

Der blev i de sager, der vedrører straffelovsovertrædelser, truffet afgørelse i 58,3 pct. af sagerne i anmeldelsesåret. Denne procentsats dækker imidlertid over store forskelle de enkelte sagskategorier imellem – f.eks. blev der i 68,6 pct. af sagerne i kategorien "voldsforbrydelser" truffet afgørelse i anmeldel-

sesåret, mens der i kategorien ”andre forbrydelser”, der dækker over bl.a. narkotikakriminalitet, blev truffet afgørelse i 47,9 pct. af sagerne i anmeldelsesåret.

4.4.2. Sagsbehandlingstiden i volds- og voldtægtssager

Som omtalt under pkt. 4.3.1. og 4.3.2. findes der for voldtægtssagers og visse voldssagers vedkommende særlige målsætninger for henholdsvis politiets og anklagemyndighedens samt domstolenes sagsbehandlingstid.

Under pkt. 4.4.2.1. og 4.4.2.2. nedenfor gennemgås – på baggrund af Rigsadvokatens og Domstolsstyrelsens løbende indberetninger til Justitsministeriet om opfyldelsen af de særlige målsætninger for volds- og voldtægtssager – udviklingen i sagsbehandlingstiden i disse sagskategorier hos henholdsvis politiet og anklagemyndigheden samt hos domstolene.

4.4.2.1. Politiets og anklagemyndighedens sagsbehandlingstid i volds- og voldtægtssager

I Rigsadvokatens Meddelelse nr. 8/1997 om indberetning af sagsbehandlingstiden i voldssager er der fastsat en indberetningsordning dels om domme, hvor byretten har idømt tiltalte en ubetinget frihedsstraf for overtrædelse af straffelovens §§ 244-246 (vold), og dels om sager, hvor anklagemyndigheden har vurderet, at en overtrædelse af straffelovens §§ 244-246 ville medføre ubetinget frihedsstraf, men hvor byretten har afgjort sagen med en mildere sanktion eller frifindelse.

Rigsadvokaturen har senest ved Rigsadvokaten Informerer nr. 5/2007 udarbejdet en oversigt over sagsbehandlingstiderne i volds- og voldtægtssager.

Af tabel 2 nedenfor fremgår det, at politiet og anklagemyndigheden i 2. halvår 2006 i 70,2 pct. af voldssagerne levede op til målsætningen om indbringelse af sagen for retten inden 30 dage fra anmeldelsen. Der er tale om en forbedring i forhold til 1. halvår 2004, hvor politiet og anklagemyndigheden kun i 65,7 pct. af sagerne kunne opfylde målsætningen.

Tabel 2. *Udviklingen i politiets og anklagemyndighedens målopfyldelse i voldssager¹*

	1. halvår 2004	2. halv- år 2004	1. halvår 2005	2. halvår 2005	1. halvår 2006	2. halvår 2006
Inden 30 dage	65,7 pct.	66,7 pct.	69,7 pct.	69,1 pct.	67,0 pct.	70,2 pct.
30 dage til 2 måneder	20,8 pct.	22,7 pct.	20,3 pct.	20,6 pct.	22,0 pct.	18,80 pct.
Efter 2 måneder	13,5 pct.	10,9 pct.	10,0 pct.	10,3 pct.	11,0 pct.	11,0 pct.

¹ Kilde: Rigsadvokaten Informerer nr. 5/2007.

Som anført under pkt. 4.3.1. ovenfor bør det samlede tidsforbrug fra sigtelsen i en voldtægtssag til sagens indbringelse for retten ikke overstige 60 dage, når der ikke er behov for at gennemføre en mentalundersøgelse af sigtede, mens det samlede tidsforbrug i sager, hvor der gennemføres en mentalundersøgelse af sigtede og eventuelt tillige sker forelæggelse for Retslægerådet, ikke bør overstige 4 måneder. Uden for ordningen falder dog bl.a. nævningesager.

Der er sket en forbedring af politiets og anklagemyndighedens opfyldelse af de målsætninger, der er opstillet for voldtægtssagers vedkommende, jf. tabel 3 nedenfor, fra en målopfyldelsesprocent på 52,8 i 2. halvår 2005 til 68,6 i 2. halvår 2006 for så vidt angår de sager, hvor sagsbehandlingstiden højst må udgøre 60 dage, og fra en målopfyldelsesprocent på 25 i 2. halvår 2005 til 42,8 for så vidt angår de sager, hvor sagsbehandlingstiden højst må udgøre 4 måneder, jf. tabel 4 nedenfor.

Tabel 3. *Udviklingen i politiets og anklagemyndighedens målopfyldelse i voldtægtssager med en sagsbehandlingstid på højst 60 dage¹*

	2. halvår 2005	1. halvår 2006	2. halvår 2006
Inden 60 dage	52,8 pct.	50 pct.	68,6 pct.
60 dage-4 måneder	25 pct.	31,6 pct.	17,1 pct.
Efter 4 måneder	22,2 pct.	18,4 pct.	14,3 pct.

¹ Kilde: Rigsadvokaten Informerer nr. 5/2007.

Tabel 4. *Udviklingen i politiets og anklagemyndighedens målopfyldelse i voldtægtssager med en sagsbehandlingstid på højest 4 måneder¹*

	2. halvår 2005	1. halvår 2006	2. halvår 2006
Inden 4 måneder	25 pct.	22,2 pct.	42,8 pct.
4-6 måneder	37,5 pct.	33,3 pct.	28,6 pct.
Efter 6 måneder	37,5 pct.	44,5 pct.	28,6 pct.

¹ Kilde: Rigsadvokaten Informerer nr. 5/2007.

4.4.2.2. Domstolenes sagsbehandlingstid i volds- og voldtægtssager

Som anført under pkt. 4.3.2. har Justitsministeriet angivet målsætningen for retternes sagsbehandlingstid i alvorlige voldssager til 37 dage (30 dage til berømmelse og påbegyndelse af hovedforhandling og 7 dage til gennemførelse af hovedforhandling og domsafsigelse). Samme målsætning er af Justitsministeriet angivet for retternes behandling af voldtægtssager.

Domstolsstyrelsen har senest i november 2006 redegjort for domstolenes målopfyldelse for så vidt angår volds- og voldtægtssager, jf. Domstolsstyrelsens status for målsætninger om sagsbehandlingstider for volds- og voldtægtssager, november 2006. Denne status indeholder tal til og med 1. halvår 2006.

Tabel 5. *Udviklingen i domstolenes målopfyldelse vedrørende de særlige voldssager¹*

	2004	2005	1. halvår 2006
Antal sager	1.702	2.626	867
Inden 37 dage	52,8 pct.	57,6 pct.	58,2 pct.
37 dage – 2 måneder	18,7 pct.	17,1 pct.	18,6 pct.
2-6 måneder	20,5 pct.	21,1 pct.	19,7 pct.

¹ Kilde: Domstolsstyrelsens status for målsætninger om sagsbehandlingstider for volds- og voldtægtssager ved domstolene 2006 tabel 2.

Som det fremgår af tabel 5, blev 58,2 pct. af de særlige voldssager i 1. halvår 2006 afsluttet inden 37 dage fra sagens modtagelse. I 2004 og 2005 udgjorde målopfyldelsesprocenten henholdsvis 52,8 og 57,6.

Samlet set blev 76,8 pct. af de særlige voldssager ved byretterne afgjort inden for 2 måneder i 1. halvår 2006. 96,5 pct. af sagerne blev afsluttet inden for 6 måneder i 1. halvår 2006, mens dette i 2004 og 2005 kun var tilfældet for henholdsvis 95,1 pct. og 95,8 pct. af sagerne.

Den gennemsnitlige afgørelsestid for *alle* særlige voldssager (sager afgjort både før og efter 37-dagesfristen) udgjorde 53 dage i 1. halvår 2006. Til sammenligning udgjorde den gennemsnitlige afgørelsestid for disse sager 55 dage i 2003, 58 dage i 2004 og 57 dage i 2005, jf. Domstolsstyrelsens status for målsætninger om sagsbehandlingstider for volds- og voldtægtssager (november 2006), side 6.

I 1. halvår 2006 var der i alt 362 særlige voldssager, der ikke kunne afgøres inden for 37 dage. De sager, hvori 37-dagesfristen blev overskredet, havde en gennemsnitlig afgørelsestid på 92 dage mod 96 dage i 2003 og 2004 samt 97 dage i 2005, dvs. en forbedring i forhold til de forudgående år, jf. Domstolsstyrelsens status for målsætninger om sagsbehandlingstider for volds- og voldtægtssager (november 2006), side 8.

De direkte og medvirkende årsager, som retterne har angivet som begrundelse for, at en række af de særlige voldssager ikke har kunnet afsluttes inden for 37 dage, kan illustreres således:

Tabel 6. Årsager til afgørelse senere end 37 dage fra sagens modtagelse¹

	2003		2004		2005		1. halvår 2006	
	Ene-årsag	Medvir-kende årsag	Ene-årsag	Medvir-kende årsag	Ene-årsag	Medvir-kende årsag	Ene-årsag	Med-virken-de årsag
Retten	16	8	15	13	14	10	11	12
Anklage-myndighe-den	8	11	8	10	10	14	12	14
Forsvareren	18	14	17	17	21	15	18	18
Forkyndelse	4	6	5	5	3	4	4	8
Udeblivelse	6	9	6	7	4	6	3	5
Lovligt for-fald	6	5	4	8	4	8	5	9
Udsættelse	11	14	11	13	10	15	10	14
Andre for-hold	2,4	3	0,6	3	1	3	0,9	5
I alt	70	30	68	32	68	32	63	37

¹ Kilde: Domstolsstyrelsens status for målsætninger om sagsbehandlingstider for volds- og voldtægtssager ved domstolene 2006 tabel 2.

Retternes muligheder for at leve op til målsætningen om en sagsbehandlingstid på 37 dage i de omhandlede sager afhænger i vidt omfang af forhold, som retterne er uden indflydelse på. Som det fremgår af tabel 6 ovenfor, skyldes den længere sagsbehandlingstid i overvejende grad eksterne forhold, idet retterne i 1. halvår 2006 har angivet at have været eneårsag eller medvirkende årsag i 23 pct. af sagerne, mens anklagemyndigheden og forsvareren har været eneårsag eller medvirkende årsag i 62 pct. af sagerne.

Det fremgår af tabel 6 endvidere, at det ifølge retternes opfattelse oftest er forhold hos forsvareren, der er eneårsag eller medvirkende årsag til, at en sag ikke kan behandles inden for målsætningen på 37 dage. Således er forsvareren angivet til at have været eneårsag eller medvirkende årsag i 36 pct. af sagerne i 1. halvår 2006.

Udviklingen i retternes målopfyldelse i voldtægtssager kan illustreres som følger, jf. tabel 7 nedenfor:

Table 7. Udviklingen i retternes målopfyldelse i voldtægtssager¹

	2. halvår 2005	1. halvår 2006
Antal sager	45	45
Inden 37 dage	73 pct.	44 pct.

¹ Kilde: Domstolsstyrelsens status for målsætninger om sagsbehandlingstider for volds- og voldtægtssager ved domstolene 2006, pkt. 2.2.

Som det fremgår af tabel 7, er der i 1. halvår 2006 sammenlignet med det forudgående halvår indtrådt et ganske markant fald i retternes opfyldelse af målsætningen for behandling af voldtægtssager inden for 37 dage fra 73 pct. af sagerne i 2. halvår 2005 til 44 pct. af sagerne i 1. halvår 2006 svarende til et fald på 39,72 pct.

Af Domstolsstyrelsens status for målsætninger og sagsbehandlinger for volds- og voldtægtssager ved domstolene 2006, side 4, fremgår det, at byretterne om årsagerne til, at man ikke har kunnet afgøre sagerne inden for 37 dage, har angivet, at retterne i 1. halvår 2006 i 20 pct. var årsagen. I 32 pct. af sagerne var forsvarerens forhold årsagen og i 24 pct. af sagerne var årsagen anklagemyndigheden. I de resterende 24 pct. af sagerne skal årsagen findes i andre forhold, herunder manglende forkyndelse, udeblivelse, lovligt forfald mv.

Om målsætningerne for volds- og voldtægtssagers behandling ved domstolene henvises i øvrigt til pkt. 4.3.2. ovenfor.

4.4.3. Udviklingen i anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger

4.4.3.1. Indledning

Justitsministeriets Forskningsenhed har gennemført to undersøgelser af længerevarende varetægtsfængslinger, dvs. varetægtsfængslinger af en varighed på mere end 3 måneder. Den første undersøgelse omfatter anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger i tidsrummet 2000-04, mens den anden undersøgelse omfatter anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger i sager, hvori dom er afsagt i 2005.

Formålet med undersøgelserne har været dels at belyse udviklingen i antallet af langvarige varetægtsfængslinger, dels at undersøge hvilke forhold der influerer på den tidsmæssige udstrækning af en varetægtsfængsling.

Undersøgelserne er foretaget på basis af de årlige indberetninger til Rigsadvokaten, som statsadvokaterne har foretaget i henhold til Rigsadvokatens Meddelelse nr. 2/2000 om indberetning af varetægtsfængsling ud over 3 måneder og forelæggelse af isolationsfængsling ud over 3 måneder, jf. kapitel 2, pkt. 2.3.3. ovenfor. Omfattet af indberetningsordningen er sager, hvor sigtede har været varetægtsfængslet i mere end 3 måneder forud for dom i 1. instans.

Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse af langvarige varetægtsfængslinger i 2005 (december 2006) er optaget som **bilag 2** til denne betænkning.

Nedenfor under pkt. 4.4.3.2.-4.4.3.4. gennemgås i hovedtræk Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse af anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger i 2005.

4.4.3.2. Antal og varighed af langvarige varetægtsfængslinger

Som det fremgår af tabel 8 nedenfor, er *antallet* af langvarige varetægtsfængslinger steget ganske markant fra 446 i 2001 til 717 i 2005. De langvarige varetægtsfængslingers andel af samtlige varetægtsfængslinger er også steget fra at udgøre 7,6 pct. i 2001 til at udgøre 12,4 pct. i 2005.

Den *gennemsnitlige varighed* af de langvarige varetægtsfængslinger har over hele perioden været nogenlunde konstant (mellem 219-230 dage).

Det fremgår af Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse endvidere, at 25 pct. af de langvarige varetægtsfængslinger har været højst fire måneder, mens 15 pct. har været mere end 1 år. Af de i alt 105 varetægtsfængslinger, der har været mere end 1 år, har 26 varetægtsfængslinger overskredet 1 år og 6 måneder, og 14 af disse har overskredet 2 år. Den længste varetægtsfængsling har været i godt 3½ år (narkotikasag). Ud over denne sag er der tre

andre varetægtsfængslinger, der har overskredet 1.000 dage (alle tre narkotikasager).

Tabel 8. *Udviklingen i antallet af langvarige varetægtsfængslinger og varigheden af de langvarige varetægtsfængslinger¹*

År	Varetægtsfængslinger i alt	Langvarige varetægtsfængslinger i alt	Langvarige varetægtsfængslinger i pct. af samtlige varetægtsfængslinger	Gennemsnitlig varighed af langvarige varetægtsfængslinger
2001	5.839	446	7,6	229
2002	6.086	516	8,5	230
2003	6.202	571	9,2	219
2004	5.907	572	9,7	222
2005	5.762	717	12,4	228

¹ Kilde: Tabel 7 i Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse af langvarige varetægtsfængslinger (december 2006), jf. bilag 2 til betænkningen.

De langvarige varetægtsfængslinger er især forekommet i narkotika- og røverisager, jf. tabel 9 nedenfor. Tilsammen udgør disse to sagskategorier over 50 pct. af de langvarige varetægtsfængslinger. Langvarige varetægtsfængslinger er hyppigt forekommende også i sager om manddrab, herunder forsøg på manddrab, alvorlige voldsforbrydelser og ejendomsforbrydelser i øvrigt.

Det fremgår af Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse i øvrigt, at andelen af langvarige varetægtsfængslinger fordelt på de enkelte sagskategorier varierer fra år til år. Der ses dog at være en stigende tendens i forekomsten af langvarige varetægtsfængslinger i røverisager og øvrige ejendomsforbrydelser. For så vidt angår narkotikaforbrydelser var andelen forholdsvis stabil i perioden 2001-04, hvor den var på 19 pct., hvorefter andelen i 2005 steg markant til 32,5 pct.

Af tabel 9 nedenfor fremgår det, at varetægtsfængslinger i sager om narkotikaforbrydelser har den længste gennemsnitlige varighed (i gennemsnit ca. 10 måneder), mens varetægtsfængsling i sagskategorien ”ejendomsforbrydel-

ser i øvrigt” (først og fremmest tyverisager) har den korteste gennemsnitlige varighed (i gennemsnit ca. 5 måneder).

Tabel 9. Varetægtsfængslinger fordelt efter kriminalitetens art og varighed¹

Sagskategori	Procentandel af langvarige varetægtsfængslinger	Gennemsnitlig varighed (antal dage)
Alvorligere seksualforbrydelser (voldtægt og incest mv. mod børn under 12 år)	4 pct.	218
Øvrige seksualforbrydelser	1 pct.	194
Manddrab og forsøg herpå	10 pct.	280
Alvorligere voldsforbrydelser (§§ 245 og 246, vidnetrusler, menneskesmugling, uagtsomt manddrab mv.)	13 pct.	199
Øvrige voldsforbrydelser (§§ 119 og 244)	3 pct.	163
Brandstiftelse	6 pct.	192
Røveri	22 pct.	174
Ejendomsforbrydelser i øvrigt	11 pct.	152
Narkotika (§ 191)	30 pct.	306
Øvrige lovovertrædelser	0,4 pct.	198

¹ Kilde: Tabel 1 i Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse af langvarige varetægtsfængslinger (december 2006), jf. bilag 2 til betænkningen.

4.4.3.3. Lokale forskelle

Om forekomsten af *lokale forskelle* viser Forskningsenhedens undersøgelse, at andelen af langvarige varetægtsfængslinger i forhold til samtlige varetægtsfængslinger i 2005 varierer betydeligt mellem politikredsene (fra 36 pct. i Silkeborg Politikreds til 0 pct. i Fredericia, Grenå, Ringkøbing og Tønder politikredse).

Den meget store variation mellem politikredsene må ifølge Justitsministeriets Forskningsenhed antages først og fremmest at være betinget af variationer i omfanget og arten af kriminalitet. Forskningsenheden har dog samtidig påpeget, at der – ved at sammenholde 2005-tallene med den tidligere analyse ved-

rørende perioden 2000-04 – er en vis tendens til, at det er *bestemte* politikredse, der har en forholdsvis stor andel langvarige varetægtsfængslinger. At visse politikredse – uanset hvilken målemetode der anvendes, jf. herved Forskningsenhedens undersøgelse – altid ligger i top, mens andre altid ligger i bund, tyder således på, at også *andre* forhold end kriminalitetens omfang og art influerer på brugen af langvarige varetægtsfængslinger.

Tabel 10. De 10 politikredse med den største andel af langvarige varetægtsfængslinger¹

	2001	2002	2003	2004	2005	Pct. af alle varetægtsfængslinger i 2005	Pct. af varetægtsfængslinger for alvorlige forbrydelser i 2005
København	106	125	115	126	232	16 pct.	30 pct.
Frederikssund	4	5	5	8	12	18 pct.	17 pct.
Nykøbing F.	12	9	6	18	15	21 pct.	38 pct.
Assens	1	6	5	8	9	21 pct.	18 pct.
Sønderborg	6	0	6	4	6	19 pct.	38 pct.
Haderslev	4	6	7	4	7	18 pct.	0 pct.
Vejle	7	8	14	15	14	19 pct.	70 pct.
Horsens	15	8	21	19	11	18 pct.	57 pct.
Århus	21	18	40	42	61	21 pct.	35 pct.
Silkeborg	6	3	3	8	13	36 pct.	71 pct.
Randers	14	10	8	8	24	25 pct.	52 pct.

¹ Kilde: Tabel 9 i Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse af langvarige varetægtsfængslinger (december 2006), jf. bilag 2 til betænkningen.

4.4.3.4. Mulige årsager

Om de mulige *årsager* til, at en varetægtsfængsling bliver langvarig, fremgår det af Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse bl.a., at det først og fremmest er forhold ved sagen – dvs. dens omfang, kompleksitet mv. – der af politikredsene anføres som årsag til, at varetægtsfængslingen i det konkrete tilfælde er blevet langvarig.

I 2005 blev endvidere oftere end i de forudgående år angivet sigtedes og/eller dennes forsvarers forhold samt berammelsesproblemer mv. ved retten som årsag til, at varetægtsfængslingen i det konkrete tilfælde var blevet langvarig. Om dette skyldes, at disse årsager reelt har været mere fremtrædende i 2005 end tidligere, eller om det snarere skyldes, at de personer, der har udfyldt indberetningsskemaerne, i 2005 har været mere opmærksomme på sådanne årsager, har Justitsministeriets Forskningsenhed ikke fundet det muligt at vurdere.

Af tabel 11 nedenfor fremgår, at den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslinger er høj i tilfælde, hvor vidner, herunder forurettede, medgerningsmænd eller andre undersøgelser er blevet anført som årsag. Det bør dog samtidig understreges, at der i mange sager – i 300 ud af i alt 717 sager (svarende til 42 pct.) – *ikke* er angivet nogen årsag til, at varetægtsfængslingen i det konkrete tilfælde er blevet langvarig. Således er årsagen kun anført i 417 af de indberettede sager:

Tabel 11. Angivne årsager til langvarige varetægtsfængslinger¹

	Antal sager, hvor årsagen er anført	Procent	Gennemsnitlig varighed af varetægtsfængsling (dage)
Forhold ved sagen	222	31	217
Forhold hos politiet/anklagemyndigheden	15	2	160
Forhold hos retten	111	16	261
Mentalundersøgelse	51	7	243
Andre undersøgelser mv.	69	10	314
Forhold hos den sigtede/forsvareren	169	24	295

Medgerningsmænd	48	7	381
Forhold hos vidner eller forurettede	21	3	542
Andet	10	1	147
Antal anførte årsager	716	100	234
Årsag nævnt	417	58	
Ingen årsag nævnt	300	42	220
Antal sager i alt	717	-	228

¹ Kilde: Tabel 19 i Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse af langvarige varetægtsfængslinger (december 2006), jf. bilag 2 til betænkningen.

KAPITEL 5

Udvalgets overvejelser

5.1. Indledning

5.1.1. Udvalgets opgave

Strafferetsplejeudvalget skal efter kommissoriet overveje lovgivningsmæssige og administrative tiltag, som uden at tilsidesætte hensynet til en effektiv efterforskning og kriminalitetsbekæmpelse vil kunne begrænse den tidsmæssige udstrækning af sigtelser og varetægtsfængslinger.

Navnlig for den, som en mistanke om et alvorligt strafbart forhold retter sig imod, kan ubehaget ved sagen og uvisheden med hensyn til dens tidsmæssige udstrækning, udfald og konsekvenser være en betydelig belastning og også en hindring for iværksættelse af tiltag, der kan bringe den pågældende videre i livet. Dette hensyn må efter udvalgets opfattelse tillægges betydelig vægt i forbindelse med bestræbelser på at fremme behandlingen af straffesager. Men også hensynet til den forurettede og samfundsmæssige hensyn taler for at sikre hurtig behandling af straffesager.

Samtidig kan udvalget tilslutte sig, at det er væsentligt, at bestræbelser på at fremme behandlingen af straffesager ikke går ud over hensynet til en effektiv efterforskning og kriminalitetsbekæmpelse. Det er naturligvis også afgørende, at sådanne bestræbelser ikke går ud over hensynet til, at retssikkerheden i strafferetsplejen kan opretholdes.

Som omtalt ovenfor i kapitel 1, pkt. 1.3.1., omfatter kommissoriet også perioden fra tiltale til dom. Perioden fra sigtelse til afgørelse af tiltalespørgsmålet skal således ses som en del af den samlede straffeprocess.

Udvalget skal endvidere overveje ændringer af reglerne om forsvarerbeskikkelse med henblik på at undgå forsinkelse af en straffesag som følge af forsvarerens arbejde med andre sager.

Udvalget skal efter kommissoriet bl.a. overveje muligheden for at fastlægge generelle regler om den maksimale tid, en person kan være sigtet eller være varetægtsfængslet.

Hurtig behandling af sagerne hører til blandt straffeprocessens klassiske problemstillinger. Kravet om rettergang inden rimelig tid har da også fundet udtryk i bl.a. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6.

Som det fremgår af kapitel 4, pkt. 4.1.-4.3., er der gennem tiden gjort mange bestræbelser på at sikre en passende hurtig behandling af straffesager. Senest er der ved lov nr. 1398 af 21. december 2005 gennemført ændringer af retsplejeloven for at opnå hurtigere behandling af navnlig større økonomiske straffesager.

I tilknytning til denne lovændring er der endvidere gennemført en række administrative tiltag med samme formål. Også politi- og domstolsreformen skal - gennem den nye struktur - sikre grundlaget for en hurtig behandling af straffesager.

Der er således allerede iværksat en række tiltag, hvis virkninger endnu ikke alle kan vurderes. Strafferetsplejeudvalget har imidlertid fundet, at der kan peges på forskellige yderligere tiltag, der vil virke i retning af hurtigere behandling af straffesager og begrænsning af langvarige sigtelser og varetægtsfængslinger, og som på hensigtsmæssig måde kan supplere de allerede iværksatte tiltag.

Ønsket om hurtigere behandling af straffesager rejser i princippet spørgsmål om både den samlede procesordning for straffesager og de retshåndhævende myndigheders ressourcer. Efter kommissoriets udformning og de tidsmæssige rammer for udvalgets arbejde samt i lyset af den netop gennemførte politi- og

domstolsreform har udvalget imidlertid anset den foreliggende opgave for at være betydeligt snævrere.

Udvalget har således koncentreret sine overvejelser om mulighederne for at anvende særlige fristregler og andre tidsbegrænsende tiltag, der kan iværksættes uden gennemgribende ændringer af den gældende straffeprocessordning.

Spørgsmålet om, hvad der ville kunne opnås ved tildeling af flere ressourcer eller en anden ressourceudnyttelse, har udvalget ikke selvstændigt overvejet, men ressourcespørgsmål er berørt i et vist omfang, hvor udvalget har fundet det særlig relevant.

5.1.2. Generelle overvejelser om fristregler

Som nævnt ovenfor skal udvalget ifølge sit kommissorium bl.a. overveje muligheden for at fastlægge generelle regler om den maksimale tid, en person kan være sigtet eller varetægtsfængslet.

Udvalget har på den baggrund særligt overvejet anvendelsen af fristregler som led i bestræbelserne på fremme af straffesager.

Fristregler indebærer, at der opstilles en præcis grænse for den tid, der må gå, før en handling skal være udført, eller en foranstaltning skal være tilendebragt. Fristregler virker i retning af, at det ønskede resultat er opnået ved fristens udløb. I tilfælde af overskridelse kan det endvidere umiddelbart konstateres, at lovens krav ikke er opfyldt.

Det er nærliggende at overveje fristregler indført, navnlig når der efter gentagne tidligere initiativer fortsat konstateres behov for tiltag med henblik på fremskyndelse. Som det fremgår af kapitel 3, indgår bl.a. forskellige former for fristregler da også i gældende regler og nyere tiltag i udenlandske straffeprocessordninger.

Det er efter udvalgets opfattelse imidlertid væsentligt at være opmærksom på, at fristregler også rummer en række ulemper.

Det kan være vanskeligt mere generelt at fastlægge fristernes længde på en sådan måde, at de passer på alle situationer. Frister kan endvidere indebære en vis risiko for, at der ”spekuleres” i de fastsatte frister, således at resultatet – snarere end fremskyndelse – bliver en tendens i retning af, at fristerne udnyttes fuldt ud. Fristregler, hvortil der ikke er knyttet en konkret retsvirkning, kan for så vidt gøre mere skade end gavn. Hvis der knyttes en særlig retsvirkning til fristregler – ikke mindst en retsvirkning i form af præklusion – kan der være risiko for, at der "spekuleres" i, at fristen springer.

Hertil kommer, at fristregler og deraf følgende hastebehandling kan medvirke til et øget pres på myndighedernes ressourcer. Endvidere kan fristregler på nogle områder føre til, at nogle sager og opgaver på uhensigtsmæssig måde prioriteres frem for andre.

Overholdelse af en given frist kan således indebære, at det kan være svært at anvende den mest rationelle arbejdsgang i tiden op til fristudløb. Det kan være nødvendigt med mundtlig i stedet for skriftlig drøftelse, andre i gangværende arbejdsopgaver må afbrydes på et uhensigtsmæssigt tidspunkt osv.

Dertil kommer, at indførelse af fristregler ikke i sig selv indebærer bedre muligheder for, at der arbejdes hurtigere. Det vil i den forbindelse være afgørende, om der samtidig anvises nye redskaber til forenklede og hurtigere arbejdsgange, bedre planlægning og lignende.

Fristregler må udformes således, at de ikke forhindrer, at tiltalte får tilstrækkelig tid til at forberede sit forsvar. Alt for rigoristiske fristregler vil kunne hæmme det frie forsvarervalg.

Omvendt bør man naturligvis være opmærksom på, at fristregler, når de virker efter hensigten, kan føre til kortere sagsbehandlingstid og dermed til, at yderligere eller andre sagsskridt kan undværes. F.eks. vil kortere fængselsperioder kunne føre til færre retsmøder om fristforlængelse. På samme måde vil en kortere samlet sagsbehandlingstid kunne føre til, at sagen skal "læses op" (forberedes) færre gange.

Udvalget har på den baggrund fundet, at anvendelse af fristregler af hensyn til fremskyndelse af straffesager bør overvejes nøje. Men udvalget har samtidig fundet, at man i denne forbindelse også må være opmærksom på ulemperne ved fristregler, og ikke mindst at man i tilknytning til skærpede krav bør overveje muligheder for forenkling og effektivisering af sagsgangene.

Udvalgets nærmere overvejelser i det følgende om nye fristregler i forbindelse med afgørelse af tiltalespørgsmålet, rettens behandling af straffesager og varetægtsfængsling er gjort i dette lys.

5.1.3. Generelle overvejelser om andre tiltag end fristregler

Som anført ovenfor bør fristregler indføres med en vis varsomhed, og sådanne regler kan ikke stå alene.

Udvalget har på den baggrund overvejet, hvilke andre midler der kan anvendes uden omfattende ændringer af den gældende straffeprocessorden.

Udvalget har fundet, at lovregler, der uden at fastsætte bestemte frister fastslår, hvem der har ansvaret for sagernes fremme – eller medvirken hertil – i forskellige relationer, påkalder sig interesse, idet sådanne regler vil kunne medvirke til, at der rettes en særlig fokus på hensynet til sagernes fremme.

Dertil kommer, at sådanne lovregler vil kunne være af betydning også i andre relationer. Eksempelvis vil en bestemmelse, der lægger ansvaret på retten for sagernes behandlingstid, kunne styrke grundlaget for rettens indgriben over for parternes adfærd i denne relation. Ligeledes vil en bestemmelse, der fastslår forsvarerens medansvar for, at sagen kan gennemføres inden for passende tid, kunne være af betydning for anvendelsen af regler om nægtelse eller fratagelse af beskikkelse som forsvarer.

De nævnte regler vil endvidere kunne danne udgangspunkt for bestemmelser, der – uden nødvendigvis at opstille egentlige frister – nærmere kvalificerer forpligtelsen til at søge sagerne fremmet eller i øvrigt kan virke i den retning.

Strafferetsplejeudvalget har endvidere fundet, at *sagsstyring* påkalder sig betydelig interesse i straffesager.

I de seneste år er sagsstyring med gode resultater taget i brug på forskellig måde i den civile retspleje. Det centrale i sagsstyring er at anskue sagens enkelte faser og handlinger som dele af en helhed og ved planlægning at sikre, at de enkelte handlinger udføres uden unødigt forsinkelse.

Efter udvalgets opfattelse er der ikke på forhånd hensyn, der taler imod, at sagsstyring anvendes i straffeprocessen. Elementer af sagsstyring indgår da også i de tiltag, der er indført i forbindelse med lov nr. 1398 af 21. december 2005, jf. kapitel 4, pkt. 4.2.1.2.2. og 4.2.1.2.4.

Der er efter udvalgets opfattelse imidlertid grundlag for at gå videre endnu. Sagsstyring bør således kunne anvendes i videre omfang end hidtil både internt i anklagemyndigheden og i forbindelse med sagernes retslige håndtering.

Udvalget har som anført ovenfor alene overvejet tiltag, der kan gennemføres uden omfattende omlægninger af den gældende straffeprocessordning. Dette udelukker imidlertid ikke nye tiltag af mere principiel karakter. Udvalget har bl.a. i lyset af, at spørgsmålet om hurtigere behandling af straffesager har været fremme flere gange tidligere, fundet, at spørgsmålet om domstolsprøvelse i forhold til den tidsmæssige udstrækning af sigtelser bør indgå i overvejelserne. Der henvises herom nærmere til pkt. 5.2. nedenfor.

Udvalget kan tilslutte sig, at også spørgsmålet om forsvarerens medvirken i straffeprocessen bør indgå i fortsatte overvejelser om behandling af straffesager inden for rimelig tid, og at en modernisering af retsplejelovens § 733, stk. 2, om nægtelse eller fratagelse af beskikkelse som forsvarer kan være et led heri. Der henvises herom til pkt. 5.3. nedenfor.

Som berørt ovenfor har Strafferetsplejeudvalget i sine overvejelser inddraget spørgsmålet om mulige nye redskaber og forenklinger. Særligt i relation til varetægtsfængsling omfatter udvalgets overvejelser bl.a. en udvidet adgang til

indenretligt forhør forud for hovedforhandlingen med henblik på begrænsning af langvarige fængslinger samt en forenkling af systemet med fristforlængelser. Der henvises herom til pkt. 5.5.5.1. og 5.5.6.1. nedenfor.

Også på andre punkter har udvalget overvejet forenklinger, herunder med hensyn til fremgangsmåden ved anklagemyndighedens anke og oplæsning af domme i ankesager. Der henvises herom til pkt. 5.6.2. og 5.6.3. nedenfor.

5.1.4. Sammenfatning af udvalgets generelle overvejelser

Sammenfattende har udvalget fundet, at overvejelser om styrkelse af bestræbelserne for hurtigere behandling af straffesager med særlig henblik på begrænsning af langvarige sigtelser og varetægtsfængslinger bør bygge på, at straffesagen opfattes som en helhed. Det tidsmæssige forløb af straffesager beror således ikke blot på det enkelte led, men i høj grad på samspillet mellem straffeprocessens aktører.

Overvejelserne bør derfor tage udgangspunkt i en vurdering af ansvaret for sagens fremme hos hver af de tre professionelle hovedaktører i straffeprocessen: Anklagemyndigheden, forsvarerne og domstolene. Strafferetsplejeudvalget har fundet det af væsentlig betydning for at opnå formålet, at alle tre aktører inddrages i det omfang, det er relevant, og at nye tiltag afbalanceres efter den rolle, som tilkommer den enkelte aktør i straffeprocessen.

I overensstemmelse med det anførte gengives udvalgets nærmere overvejelser i særskilte afsnit om henholdsvis anklagemyndigheden, forsvarerne og domstolene, jf. pkt. 5.2-5.4. nedenfor. Udvalgets overvejelser om varetægtsfængsling gengives dog i et særligt afsnit, jf. pkt. 5.5., mens pkt. 5.6 drejer sig om nogle yderligere forenklingstiltag.

5.2. Anklagemyndigheden

5.2.1. Den tidsmæssige udstrækning af sigtelser

5.2.1.1. Indledning

Spørgsmålet om den tidsmæssige udstrækning af sigtelser angår straffeprocessens første fase. Denne fase, der omfatter perioden fra sigtelse til anklagemyndighedens afgørelse af tiltalespørgsmålet, kaldes ofte efterforskningsfasen. Straffeprocessens anden fase, der kun aktualiseres, hvis der rejses tiltale, omfatter perioden fra sagens indledning ved retten til (endelig) dom. Denne anden fase af straffeprocessen behandles nedenfor under pkt. 5.4. om domstolene.

Den tidsmæssige udstrækning af sigtelser bestemmes ikke alene af de efterforsknings- og oplysningsskridt, som i første omgang skal tilvejebringe grundlaget for afgørelsen af tiltalespørgsmålet, men også af den tid, der må medgå til selve overvejselsen og afgørelsen af tiltalespørgsmålet. Som nævnt kaldes denne fase ofte efterforskningsfasen, selv om den altså omfatter også andet end egentlig efterforskning.

Som det fremgår af kapitel 4 ovenfor, træffes tiltaleafgørelsen i langt de fleste sager inden for 1 år fra sigtelsen, og i hovedparten af disse sager længe inden 1 år.

Der er imidlertid sager, hvor sigtelsen får en tidsmæssig udstrækning, der er længere end ønskeligt.

I en række komplicerede sager må det erkendes, at sagsbehandlingstiden nødvendigvis må blive ganske lang. Det drejer sig ikke mindst om de sager, der særligt har været genstand for Brydensholt-udvalgets overvejselser i delbetænkning XI om behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet m.v. (betænkning nr. 1454/2004).

I andre tilfælde kan sagsbehandlingstiden blive længere end nødvendigt i sager, der i og for sig ikke er komplicerede. Det kan hænge sammen med konkrete problemer i sagen, ressourcemæssige forhold eller egentlige sagsbehandlingsfejl.

I begge tilfældegrupper er det imidlertid væsentligt, at tiltalespørgsmålet afklares inden for rimelig tid, og at sagsbehandlingen ikke strækkes længere, end hvad der efter den enkelte sags karakter er nødvendigt til en grundig og forsvarlig undersøgelse.

Det må således anses for at kunne være en betydelig belastning for en sigtet at skulle leve med den usikkerhed, der følger af sigtelsen. Det gælder naturligvis navnlig de meget langvarige sigtelser, og ikke mindst tilfælde hvor sigtelsen er af betydning for den sigtedes udøvelse af sit erhverv eller arbejde.

Også hensynet til forurettede, navnlig i sager om alvorlige personkrænkelser, taler ofte for en hurtig behandling af straffesager. Det samme gælder hensynet til sagens samfundsmæssige betydning dels i de alvorligste straffesager dels i andre sager, som f.eks. visse miljø- eller skattesager, hvor særlige samfundsinteresser er involveret.

Strafferetsplejeudvalget har på den baggrund fundet, at der er behov for tiltag, der kan sikre, at afgørelse af tiltalespørgsmålet træffes så hurtigt, som den enkelte sags karakter tillader.

5.2.1.2. Frist for afgørelse af tiltalespørgsmålet

Strafferetsplejeudvalget har i lyset af synspunkterne ovenfor overvejet, om der bør indføres lovregler om særlige frister for anklagemyndighedens afgørelse af tiltalespørgsmålet. I fremmed ret findes forskellige regler om frister for anklagemyndighedens afgørelser, jf. kapitel 3 ovenfor.

Der arbejdes allerede med målsætninger for anklagemyndighedens afgørelse af tiltalespørgsmålet. Der er således af Rigsadvokaten fastsat målsætninger for volds- og voldtægtssager. Der arbejdes endvidere – som opfølgning på re-

geringsgrundlaget ”Nye mål” fra februar 2005 – på at fastsætte målsætninger for en hurtig behandling af sager mod unge under 18 år.

Offentlige straffesager udgør en meget omfattende og sammensat mængde af sager lige fra bagatelforseelser, herunder sager der typisk afgøres ved bødeforrelæg, til de alvorligste straffesager, der skal behandles under medvirken af nævninger. Dertil kommer, at særlige hensyn gør sig gældende i tilfælde, hvor den sigtede er varetægtsfængslet eller under 18 år.

Det er efter udvalgets opfattelse derfor forbundet med betydelig vanskelighed at fastsætte en almindelig frist for anklagemyndighedens behandling af straffesager. En sådan frist måtte – med henblik på også at kunne rumme de alvorligste og mest komplicerede straffesager – i givet fald blive så lang, at den i forhold til flertallet af sager ville overstige normal sagsbehandlingstid ganske væsentligt.

Et alternativ hertil kunne være et system med forskellige frister for forskellige sagstyper. Et sådant system ville efter udvalgets opfattelse imidlertid blive så kompliceret, at det ikke er egnet til regulering i en lovregel.

Hertil kommer, at en almindelig, enkel regel om umiddelbare retsvirkninger af en fristoverskridelse vanskeligt lader sig opstille. Man må herved have for øje, at det samlede antal strafferetlige afgørelser på årsbasis væsentligt overstiger 200.000, jf. ovenfor kapitel 4, pkt. 4.4.1. Der er tale om sager af meget forskellig karakter og grovhed, hvor retsvirkningen af en fristoverskridelse ikke nødvendigvis bør være den samme.

Navnlig finder udvalget ikke, at en retsvirkning i form af præklusion kan komme på tale i forbindelse med en generel, absolut fristregel. En sådan retsvirkning, der kendes fra visse udenlandske ordninger, må efter udvalgets opfattelse under alle omstændigheder forudsætte en individuel vurdering, der muliggør hensyntagen til navnlig sagernes grovhed og kompleksitet. Der henvises herom i øvrigt til pkt. 5.2.1.4. nedenfor om domstolsprøvelse af den tidsmæssige udstrækning af sigtelser.

Strafferetsplejeudvalget har på den anførte baggrund fundet, at der ikke bør udformes en lovregel om én eller flere eksakte tidsfrister for afgørelsen af tiltalespørgsmålet.

Udvalget har i stedet fundet, at det i retsplejeloven bør fastslås, at afgørelse af tiltalespørgsmålet bør træffes inden rimelig tid, og at afgørelsen bør træffes hurtigst muligt, når sigtede er varetægtsfængslet eller under 18 år.

Udvalget har endvidere fundet, at den gældende administrative ordning, hvorefter sigtede ved langvarige sigtelser underrettes om, hvorpå sagen beror, og hvornår afgørelsen kan forventes truffet, bør lovfæstes. Fristen for, hvornår underretningspligten indtræder, bør efter udvalgets opfattelse endvidere nedsættes fra de gældende 2 år til 1 år og 6 måneder.

Der henvises til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 718 a, som affattet ved § 1, nr. 1, i udvalgets lovudkast.

5.2.1.3. Administrative tiltag

Som anført under pkt. 5.2.1.2. ovenfor arbejdes der ved anklagemyndigheden allerede med flere målsætninger for afgørelsen af tiltalespørgsmålet. Der arbejdes ved anklagemyndigheden endvidere på en række andre måder, bl.a. som led i opfølgning på politi- og domstolsreformen, med at sikre, at sagerne fremmes uden unødigt forsinkelse. Der kan herom bl.a. henvises til Rigsadvokatens Meddelelse nr. 10/2006 om legalitets- og kvalitetssikring af og tilsynet med straffesagsbehandlingen i politikredsene og kapitel 4, pkt. 4.2.1.2.1., ovenfor.

Udvalget finder, at den lovbestemmelse, der er foreslået ovenfor under pkt. 5.2.1.2., udmærket kan kombineres med disse bestræbelser, og udvalget forudsætter, at de bestræbelser, som i øjeblikket gøres i anklagemyndighedens regi, fortsættes.

Udvalget har særligt overvejet, om der er anledning til at foreslå bestemte administrative tiltag på dette felt.

Efter udvalgets opfattelse er det væsentligt, at man ved politiet og anklagemyndigheden allerede i en tidlig fase af et sagsforløb gør sig overvejelser om, hvilke undersøgelses- og efterforskningskridt det kan være relevant at foretage, samt overvejelser om, hvornår de enkelte skridt bør iværksættes. En sådan sagsstyring kan f.eks. føre til, at forskellige skridt udføres sideløbende, således at der samlet spares tid.

Særlig opmærksomhed bør i den forbindelse bl.a. være rettet mod tidskrævende skridt som f.eks. mentalundersøgelser. Anklagemyndigheden bør endvidere være opmærksom på, om – og i givet fald hvornår – der kan være grundlag for at anmode om forhåndsberømmelse af hovedforhandling, selv om tiltale endnu ikke er rejst, jf. pkt. 5.4.3.2. nedenfor.

Strafferetsplejeudvalget har imidlertid ikke fundet behov for at udforme nærmere retningslinjer for administrative tiltag, idet sådanne retningslinjer bedre kan udformes – og i øvrigt løbende tilpasses – af anklagemyndigheden selv.

5.2.1.4. Domstolsprøvelse af den tidsmæssige udstrækning af sigtelser

I tidligere overvejelser om begrænsning af den tidsmæssige udstrækning af straffesager har spørgsmålet om domstolsprøvelse været inddraget, jf. kapitel 4, pkt. 4.2.1.2.1. ovenfor. Også spørgsmålet om en absolut maksimumgrænse for forældelse har været rejst, jf. kapitel 4, pkt. 4.2.1.1.

Strafferetsplejeudvalget har særligt overvejet spørgsmålet om, hvorvidt der bør være mulighed for domstolsprøvelse med hensyn til langvarige sigtelsers tidsmæssige udstrækning.

Ikke kun den øgede præventive virkning ved en hurtig reaktion på et strafbart forhold, men også hensynet til de mennesker, der bliver involveret i en straffesag – det være sig som mistænkte, sigtede, tiltalte, ofre, vidner mv. – har været centralt for udvalgets overvejelser om nye initiativer, som kan tjene til at sikre en hurtigere behandling af straffesager.

Navnlig for den, som en mistanke om et alvorligt strafbart forhold retter sig imod, kan ubehaget ved sagen og uvisheden med hensyn til dens udfald og konsekvenser være en betydelig belastning og også en hindring for iværksættelse af tiltag, der kan bringe den pågældende videre i livet.

Efter udvalgets opfattelse kan der derfor være behov for at overveje, om en sigtet skal sikres mulighed for at kræve sagens behandling fremskyndet, når sagsbehandlingen frem til afgørelse af tiltalespørgsmålet trækker ud i overordentlig lang tid.

Samtidig har det i de senere årtier været et vigtigt element i udviklingen af den civile retspleje her i landet, at rettens ansvar for den materielle procesledelse – herunder sagens effektive og rettidige tilrettelæggelse og fremme – er blevet stadig mere betonet for derigennem at sikre en bedre, hurtigere og mere effektiv behandling af de borgerlige retssager.

Tilsvarende synspunkter taler efter udvalgets opfattelse for også på strafferechtsplejeområdet at styrke rettens muligheder og ansvar for at medvirke til sagens tilrettelæggelse og fremme også inden hovedforhandlingen.

Den danske strafferetspleje adskiller sig fra den måde, man har indrettet sig i en række andre lande, derved at der ikke i Danmark er domstolsindseende med sagens fremme inden tiltalerejsning og sagens berømmelse. Fra andre lande kendes ordninger, hvor efterforskningen forestås af en undersøgelsesdommer, eller hvor en domstol eller et domstolslignende organ kan træffe afgørelse om tiltalespørgsmålet.

Udvalget finder, at den nugældende ordning, hvor politiet og anklagemyndigheden – og ikke domstolene – bærer ansvaret for straffesagens behandling frem til afgørelsen af tiltalespørgsmålet og sagens fremsendelse til retten, rummer væsentlige fordele, navnlig med hensyn til det effektive samarbejde mellem politi og anklagemyndighed og den entydige placering af ansvaret for sagens behandling.

På den baggrund foreslår udvalget ikke nogen principiel ændring i retstilstanden på dette område.

Derimod kan det – til dels med inspiration i de ordninger, som findes i andre lande – efter udvalgets opfattelse være hensigtsmæssigt at indføre en meget begrænset modifikation i dette klare udgangspunkt i form af en adgang for retten til helt undtagelsesvis at fastsætte en frist for anklagemyndighedens afgørelse af tiltalespørgsmålet, når sigtelsen har været meget langvarig.

Endelig taler hensynet til menneskerettighederne ikke blot for at sikre en sagsbehandlingstid inden for en rimelig frist, men også for at give den, der er sigtet i en straffesag, et retsmiddel ved en uafhængig judiciel instans til at søge dette håndhævet, således at retten i særlige tilfælde, hvor afgørelsen af tiltalespørgsmålet er trukket helt urimeligt i langdrag, på anmodning fra den sigtede kan bestemme, at tiltaleafgørelsen skal træffes inden en vis frist.

Strafferetsplejeudvalget foreslår på den baggrund, at der i retsplejeloven indsættes en bestemmelse om en vis, begrænset domstolsprøvelse af den tidsmæssige udstrækning af langvarige sigtelser.

Det foreslås således, at en sigtet kan indbringe spørgsmålet om sagsbehandlingstiden for retten, når anklagemyndigheden ikke har truffet afgørelse om tiltalespørgsmålet inden 1 år og 6 måneder fra sigtelsestidspunktet, jf. den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 718 b, som affattet ved § 1, nr. 1, i udvalgets lovudkast. Tidspunktet for, hvornår en sigtet kan indbringe spørgsmålet for retten, vil herefter svare til fristen for underretning efter udvalgets forslag til en ny bestemmelse i retsplejelovens § 718 a, jf. pkt. 5.2.1.2. ovenfor.

Retten skal efter den foreslåede bestemmelse afgøre, om der efter en samlet vurdering af hensyn til den sigtede, sagens beskaffenhed og omstændigheder samt dens samfundsmæssige betydning er særlig grund til at kræve fremskyndelse af anklagemyndighedens afgørelse af tiltalespørgsmålet. I bekræftende fald kan retten undtagelsesvis fastsætte en frist herfor. Fristen bør

efter anmodning fra anklagemyndigheden kunne forlænges, men i sin yderste konsekvens vil en fristoverskridelse kunne føre til, at tiltale anses for opgivet.

Det understreges, at forslaget ikke vil betyde, at ansvaret for sagens fremme flyttes over på den sigtede eller dennes forsvarer. Anklagemyndigheden vil således fortsat have ansvaret for, at tiltalespørgsmålet afgøres inden rimelig tid, uanset om sagen indbringes for retten efter den foreslåede bestemmelse eller ej.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 718 b, som affattet ved § 1, nr. 1, i udvalgets lovudkast.

Om genoptagelse af forfølgningen af en sag, hvor påtale anses for opgivet i medfør af den nye bestemmelse i retsplejelovens § 718 b, stk. 2 eller 3, henvises til § 1, nr. 2, i udvalgets lovudkast og bemærkningerne hertil. Genoptagelse kan efter forslaget ske på samme måde som i sager, hvor en påtaleopgivelse i medfør af retsplejelovens § 721 er endelig (dvs. hvor fristen for omgørelse er udløbet), hvis betingelserne i retsplejelovens § 975 er opfyldt.

Bl.a. i lyset af forslaget om domstolsprøvelse har Strafferetsplejeudvalget ikke fundet anledning til at overveje det tidligere rejste spørgsmål om justering af de strafferetlige forældelsesregler, smh. herved kapitel 4, pkt. 4.2.1.1. ovenfor.

5.3. Forsvarere

5.3.1. Indledning

Som omtalt i kapitel 1, pkt. 1.3.1., anmodede Justitsministeriet ved brev af 10. oktober 2006 Strafferetsplejeudvalget om som led i sine overvejelser om, hvordan den tidsmæssige udstrækning af sigtelser mv. kan begrænses, særskilt at overveje, om der inden for rammerne af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra c, kan være anledning til at foretage ændringer eller justeringer af retsplejelovens regler om forsvarerbeskikkelse.

Som anført under pkt. 5.1.4. ovenfor indgår forsvarerne, der hører til blandt straffeprocessens hovedaktører, naturligt i bestræbelser på at sikre, at straffesager behandles inden for rimelig tid. Udvalgets overvejelser om forsvarerne gengives under pkt. 5.3.2. nedenfor.

5.3.2. Udvalgets overvejelser om nægtelse og tilbagekaldelse af beskikkelse som forsvarer

Ifølge retsplejeloven har sigtede som udgangspunkt ret til selv at vælge sin forsvarer, jf. retsplejelovens § 730, stk. 1. Dette gælder også, hvis sigtede ønsker at få beskikket en bestemt forsvarer, jf. retsplejelovens § 733, stk. 1, 3. pkt., og § 735, stk. 1.

Retten kan dog efter retsplejelovens § 733, stk. 2, ved kendelse nægte at beskikke den advokat, som sigtede ønsker som forsvarer, hvis advokatens medvirken ud fra retsplejemæssige hensyn til sagens behørig fremme, herunder særligt hensynet til medsigtedes tarv, ikke kan anses for forsvarlig, eller der er påviselig risiko for, at advokaten vil hindre eller modvirke sagens opklaring. Retten kan på samme måde afvise en valgt forsvarer, jf. retsplejelovens § 730, stk. 2, samt tilbagekalde en beskikkelse, jf. retsplejelovens § 736, stk. 2.

Sigtedes valg af en bestemt forsvarer kan i visse tilfælde medføre, at sagen forsinkes, fordi forsvareren f.eks. på grund af travlhed ikke har tid til at medvirke ved sagens behandling. Det kan dreje sig om deltagelse i afhøringer under efterforskningen eller deltagelse i hovedforhandlingen.

Det er som omtalt i kapitel 2, pkt. 2.6., ikke muligt ud fra retspraksis i relation til retsplejelovens § 733, stk. 2, tidsmæssigt *præcist* at angive, hvornår en forsinkelse ikke er forsvarlig ud fra retsplejemæssige hensyn. Efter praksis foretages der en helt konkret afvejning mellem sigtedes interesse i frit at kunne vælge en forsvarer og hensynet til sagens fremme, hvori der ofte indgår en række til tider modstående hensyn. Praksis synes dog at vise, at anvendelse af retsplejelovens § 733, stk. 2, navnlig kan komme på tale ved forsinkelser i størrelsesordenen 3-5 måneder og derover.

Som det fremgår af kapitel 2, pkt. 2.6., tillægges hensynet til den sigtedes ønske om at få beskikket en bestemt forsvarer i overensstemmelse med forarbejderne til bestemmelsen stor vægt, og der skal efter praksis tungtvejende grunde til at nægte en beskikkelse eller tilbagekalde en allerede meddelt beskikkelse.

Det har tidligere været overvejet, om der skulle opstilles regler for, hvor lang tid afhøringer eller hovedforhandlinger kan udskydes på grund af forsvarerens forhold, uden at det medfører beskikkelse af en ny forsvarer. I betænkning nr. 1454/2004 om behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet m.v. kom Brydesholt-udvalget frem til, at man ikke burde foreslå nye regler på området. Udvalget henviste bl.a. til, at det næppe ville være muligt at fastsætte egentlige frister for, hvor længe en sag kan udsættes på grund af forhold hos forsvareren, jf. herved kapitel 4, pkt. 4.2.1.2.3. ovenfor.

Problemet med forsinkelser begrundet i forsvarerens forhold er oftest forekommende i større sager, der kører over flere dage, samt i sager, hvor der er flere tiltalte. Problemet er imidlertid ikke ukendt også i mindre sager.

Strafferetsplejeudvalget er ikke i besiddelse af oplysninger, der nærmere kan belyse problemets omfang. Det bemærkes i den forbindelse, at de statistiske oplysninger omtalt i kapitel 4, pkt. 4.4.2. (om årsagerne til, at de opstillede målsætninger for sagsbehandlingstiden i volds- og voldtægtssager ikke kan overholdes) og pkt. 4.4.3. (om årsagerne til, at en række varetægtsfængslinger bliver langvarige), må antages at bygge på en betydelig grad af skøn. I langt de fleste tilfælde giver berømmelse af straffesager således ikke anledning til problemer med hensyn til forsvarernes mulighed for at give møde.

Imidlertid peger almindelige erfaringer på, at forsvarerens tidsmæssige mulighed for at deltage i navnlig hovedforhandlingen i nogle tilfælde får væsentlig betydning for, at sager afsluttes senere, end de ellers kunne være afsluttet. Og problemet kommer stadig tydeligere frem i takt med, at der i øvrigt stilles

skærpede krav til de retshåndhævende myndigheder om hurtig behandling af straffesager.

Der er på den baggrund efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse grund til på ny at overveje reglerne om forsvarerbeskikkelse i relation til bestræbelser på at nedbringe den tidsmæssige udstrækning af sigtelser og varetægtsfængslinger.

Princippet om sigtedes adgang til selv at vælge sin forsvarer er et centralt princip i straffeprocessen, jf. også Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra c, hvorefter enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, har ret til at forsvare sig personligt eller ved bistand af en forsvarer, som han eller hun selv har valgt. Som anført i kapitel 2, pkt. 2.6., er retten efter Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra c, til at vælge forsvarer imidlertid ikke ubegrænset, men kan begrænses, hvis retsplejemæssige hensyn tilsiger det, herunder bl.a. hensynet til sagens fremme. Der vil således skulle foretages en afvejning mellem hensynet til sagens fremme og hensynet til sigtedes adgang til selv at vælge sin forsvarer.

Efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse er det vigtigt, at der sondres mellem det at kunne vælge mellem flere forsvarere, der kan medvirke til sagens behandling inden rimelig tid, og det at blive nægtet en ønsket forsvarer, der er ledig. Det afgørende må efter udvalgets opfattelse være, at den sigtede frit kan vælge blandt de forsvarere, der har mulighed for at medvirke ved sagens behandling inden rimelig tid, jf. bl.a. klagesagerne nr. 7572/76, 7586/76 og 7587/76 Ensslin, Baader og Raspe mod Tyskland omtalt ovenfor i kapitel 2, pkt. 2.6., og UfR 1987, side 440/2.

Kravene til en forsvarer bør efter udvalgets opfattelse endvidere ses i lyset af de almindelige regler for advokaters virksomhed.

Det følger således bl.a. af retsplejelovens § 126, stk. 1, om god advokatskik, at en advokat skal udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klientens tarv tilsiger, samt at sagerne skal fremmes med fornøden hurtighed. I de advokatetiske regler er det

fastsat, at en advokat ikke bør påtage sig en opgave, medmindre advokaten under hensyntagen til andet arbejdspress kan behandle den passende hurtigt. Hvis en advokat på grund af andre sager ikke er i stand til at deltage inden rimelig tid, må det således påhvile advokaten ikke at påtage sig beskikkelsen.

Strafferetsplejeudvalget finder, at hensynet til straffesagers fremme tilsiger, at det sikres, at straffesager ikke unødigt forsinkes som følge af, at en forsvarer ikke kan deltage i sagens behandling inden for rimelig tid.

Udvalget har på den baggrund overvejet, om den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 733, stk. 2, er tilstrækkelig.

Efter udvalgets vurdering er der i praksis en vis tilbageholdenhed hos anklagemyndigheden og retterne med hensyn til at bringe bestemmelsen i anvendelse. Det kan derfor ikke udelukkes, at man kunne komme videre i retning af det ønskelige inden for rammerne af den gældende bestemmelse.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 733, stk. 2, bør imidlertid afstemmes med de krav, der stilles til anklagemyndigheden og domstolene. Udvalgets forslag til nye bestemmelser i retsplejeloven om anklagemyndighedens og domstolenes ansvar for sagernes fremme og tidsmæssig begrænsning af varetægtsfængslinger gør det således nærliggende også at fastslå forsvarernes pligter i denne henseende og at tilpasse betingelserne for at afvise en forsvarer. De hensyn, der ligger til grund for de opstillede målsætninger for volds- og voldtægtssager, peger også i denne retning. Hertil kommer, at det forhold, at praksis har vist sig mindre tilbøjelig til at bringe retsplejelovens § 733 i anvendelse, i sig selv kan gøre det hensigtsmæssigt, at den gældende bestemmelse præciseres således, at bestemmelsen bedre kommer til at afspejle nutidens krav til strafferetsplejen.

Strafferetsplejeudvalget finder på den anførte baggrund, at der bør gennemføres en ændring af retsplejelovens § 733, stk. 2, således at det sikres, at bestemmelsen kan anvendes i overensstemmelse ovenstående synspunkter.

Strafferetsplejeudvalget foreslår derfor, at retsplejelovens § 733, stk. 2, ændres, således at det afgørende bliver, om forsinkelsen er af betydning for sagen.

Forslaget tilsigter, at hensynet til sagens fremme indgår i afvejningen med større vægt end efter gældende ret. Med ændringen lægges der således op til, at der skal mindre til end efter den gældende bestemmelse med hensyn til en forsinkelse som følge af forsvarerens forhold, før retten kan nægte at beskikke den forsvarer, som sigtede har anmodet om, eller tilbagekalde en allerede meddelt beskikkelse.

Det er væsentligt at understrege, at det frie forsvarervalg hverken helt eller delvis sættes ud af kraft ved forslaget, men kun undergives den begrænsning, at valget må ske blandt de forsvarere, der har tid til at udføre forsvareropgaven. Inden for denne kreds af forsvarere vil valget som hidtil være frit.

Det er endvidere væsentligt at understrege, at der med forslaget ikke lægges op til en skærpet kurs over for forsvarere i almindelighed. Det vil efter forslaget således fortsat bero på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, om en forsinkelse er af en sådan karakter, at bestemmelsen kan finde anvendelse.

Praksis med hensyn til, hvilke omstændigheder der – ud over tidsfaktoren – må tillægges betydning ved afgørelsen af, om en beskikkelse skal nægtes eller tilbagekaldes, ændres heller ikke.

Ved vurderingen af, om der skal ske nægtelse eller tilbagekaldelse af beskikkelse som forsvarer, kan det som hidtil tale for, at forsvareren skal fortsætte med sagen, at denne har kunnet give møde på i øvrigt passende tidspunkter, evt. forud for det tidspunkt, som retten kan tilbyde.

Det kan ikke på forhånd angives præcist, hvornår der vil foreligge en forsinkelse af betydning for sagen. Det må først og fremmest bero på en konkret vurdering i hver enkelt sag. En forsinkelse af hovedforhandlingen på 2-3 måneder i forhold til det af retten foreslåede tidspunkt i almindelige sager om straffelovsovertrædelser samt sager af lignende karakter, som f.eks. sager om overtrædelse af lov om euforiserende stoffer, må dog som udgangspunkt an-

ses som en betydelig forsinkelse, der kan begrunde anvendelse af den foreslåede bestemmelse. I sager, hvor en hurtig sagsbehandling er særlig prioriteret, som f.eks. sager om vold og voldtægt, vil forsinkelser også af kortere varighed kunne give anledning til tilbagekaldelse af beskikkelsen.

Der vil som hidtil skulle mere til, før bestemmelsen kan bringes i anvendelse, hvis der f.eks. er tale om, at samme advokat har medvirket under et langvarigt efterforskningsforløb, bl.a. i store økonomiske sager, end hvis der er tale om en mindre sag eller et ønske om forsvarerskift.

Bestemmelsen bør tages i anvendelse af anklagemyndigheden og domstolene, når der er anledning til det. Dette har man, som tidligere omtalt, hidtil ikke altid været tilstrækkeligt opmærksom på. Forslaget lægger således op til en mere aktiv linje fra myndighedernes side. Der kan i den forbindelse også henvises til udvalgets forslag til nye bestemmelser i retsplejelovens §§ 718 a og 843 a om henholdsvis anklagemyndighedens og rettens ansvar for sagernes fremme.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 733, stk. 2, som affattet ved § 1, nr. 3, i udvalgets lovudkast.

Strafferetsplejeudvalget foreslår endvidere, at forsvarerens forpligtelse til at tilrettelægge sit virke på en sådan måde, at sagen kan gennemføres inden rimelig tid, fastslås i retsplejeloven. Der henvises i den forbindelse til pkt. 5.4.3.2. nedenfor samt bemærkningerne til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 843 a, stk. 2, som affattet ved § 1, nr. 11, i udvalgets lovudkast.

5.4. Domstolene

5.4.1. Indledning

Som anført under pkt. 5.1.1. omfatter udvalgets opgave med at overveje mulige tiltag til begrænsning af den tidsmæssige udstrækning af sigtelser og varetægtsfængslinger ikke kun perioden frem til tiltalerejsning, men også perio-

den fra anklagemyndighedens tiltalerejsning og frem til dom (dvs. straffesagens anden fase).

Der har flere gange i de senere årtier – navnlig på området for økonomisk kriminalitet – været gjort bestræbelser på at opnå en hurtigere behandling af straffesager. Det gælder også i relation til fasen efter, at tiltale er rejst, hvor retten har et væsentligt ansvar for sagens fremme. Der kan herom henvises til de overvejelser, der er indeholdt i betænkning nr. 1066/1987 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet, og som ved lov nr. 385 af 10. juni 1987 bl.a. mundede ud i en ny bestemmelse om afholdelse af forberedende retsmøder i straffesager, jf. kapitel 4, pkt. 4.2.1. ovenfor. Der kan endvidere henvises til de anbefalinger, der er indeholdt i Brydenholt-udvalgets betænkninger, og som for en stor dels vedkommende senere er gennemført ved lov og administrative tiltag, jf. kapitel 4, pkt. 4.2.2.

Også den ved lov nr. 538 af 8. juni 2006 gennemførte politi- og domstolsreform indeholder en lang række elementer, der bl.a. skal sikre høj faglig kvalitet, fleksibilitet og effektiv sagsbehandling hos politiet, anklagemyndigheden og domstolene. Reformen tilsigter således også at skabe gode rammer for en hurtig behandling af bl.a. straffesager.

Pkt. 5.4.2. og 5.4.3. nedenfor indeholder Strafferetsplejeudvalgets overvejelser om mulige yderligere tiltag med henblik på en hurtigere behandling af straffesager ved domstolene, som kan gennemføres uden mere omfattende ændringer af straffeprocessen.

5.4.2. Lovregler om hurtig behandling af straffesager ved domstolene

Når tiltale er rejst, har retten et ansvar for, at en straffesag behandles inden for rimelig tid.

Udvalget har med dette udgangspunkt overvejet, om der i retsplejeloven bør fastsættes regler om hurtig behandling af straffesager ved retten. Udvalget har herunder særligt overvejet, om der bør fastsættes frister for sagsbehandlingen,

dvs. frister for den tid, der må gå fra sagen modtages med anklageskrift til dommens afsigelse i første instans.

Rigsadvokaten har som opfølgning på politiske initiativer opstillet målsætninger for politiets og anklagemyndighedens behandling af volds- og voldtægtssager, mens Justitsministeriet har angivet en målsætning for domstolenes sagsbehandlingstid i volds- og voldtægtssager. Der henvises om disse målsætninger til kapitel 4, pkt. 4.3.

Målsætningerne er blevet til på baggrund af helt velbegrundede bestræbelser på hurtig behandling af nogle sagstyper, der typisk er særligt belastende for de forurettede. Målsætningerne er imidlertid i en række sager meget svære at leve op til.

De 37 dage, der udgør målsætningen for domstolenes sagsbehandlingstid, er sammensat af 30 dage til forberedelse og berømmelse (fastsættelse af tidspunktet for hovedforhandling, dvs. den tid, som man fra tidspunktet for retens beslutning om fastsættelse af hovedforhandlingen må frem i kalenderen for at finde ledig tid) samt 7 dage fra hovedforhandlingens begyndelse til dommens afsigelse.

Alene hensynet til, at parterne kan forberede sig på forsvarlig måde til hovedforhandlingen gør, at selve berømmelsestiden ikke kan være meget under 30 dage. Dertil kommer, at de 7 dage i sig selv svarer til den frist for domsafsigelse i straffesager, som følger af retsplejelovens § 219 a, og som regnes fra hovedforhandlingens afslutning.

Opfyldelse af en målsætning om en sagsbehandlingstid på 37 dage forudsætter således i realiteten, at der ikke på noget punkt indtræder ”forsinkende” omstændigheder. Berømmelse skal ske straks efter modtagelsen, og det forudsætter bl.a., at der allerede på dette tidspunkt er klarhed over, hvem der skal være forsvarer og bistandsadvokat. Der skal endvidere være plads i kalenderen hos retten, anklagemyndigheden og de involverede forsvarere.

Målopfyldelse vil desuden forudsætte, at der ikke er behov for indhentelse af yderligere oplysninger af betydning for sagen, f.eks. en personundersøgelse, som ikke måtte være foretaget forud for tiltalerejsningen, eller indhentelse af supplerende lægelige oplysninger, supplerende efterforskning efter ønske fra forsvareren eller lignende. Målopfyldelse forudsætter endvidere, at der ikke opstår behov for udsættelse som følge af forfald eller fremsættes anmodning om yderligere bevisførelse under hovedforhandlingen mv.

Som det fremgår, kan der alene af hensyn til en forsvarlig behandling af sagen være behov for mere tid end 37 dage. De opstillede målsætninger for domstolenes behandling af volds- og voldtægtssager har derfor i ganske vidt omfang karakter af et idealmål for, hvornår en sag under tidsmæssigt optimale forhold kan afsluttes.

Det er i den forbindelse væsentligt at understrege, at det forhold, at en sag tager længere tid end 37 dage, ikke i sig selv betyder, at sagen ikke er behandlet inden for rimelig tid, endsige at den er behandlet langsomt. Realiteten er, at der er en række tilfælde, f.eks. ved inddragelse af nye vidner, hvor hensynet til retssikkerheden nødvendiggør, at der bruges mere tid på sagen, end Justitsministeriets målsætninger lægger op til.

Dertil kommer, at der ved de opstillede målsætninger for volds- og voldtægtssager er taget to sagstyper ud af den samlede mængde af straffesager. Der er ikke i den forbindelse taget stilling til, i hvilken grad hensynet til andre sager bør vige i bestræbelserne på at opfylde målsætningerne.

Efter udvalgets opfattelse er der en række sagstyper, hvor de hensyn, der har ført til opstilling af målsætninger for hurtig behandling af volds- og voldtægtssager, på tilsvarende måde kan anføres. Her kan nævnes f.eks. røveri, afpresning og andre grove sædelighedssager end voldtægtssager. Der foreligger endvidere prioriteringshensyn med hensyn til sager, hvor den sigtede er varetægtsfængslet, sager mod tiltalte under 18 år samt sager med særlige, konkrete omstændigheder, der indebærer et behov for fremskyndelse.

Skulle der fastsættes lovbestemte frister for domstolenes sagsbehandlingstid, vil det efter udvalgets opfattelse ikke hensigtsmæssigt kunne ske i form af almindelige frister, der som målsætningerne for volds- og voldtægtssager bygger på den mere ideelle sagsbehandlingstid. Sådanne frister ville nødvendigvis kun kunne overholdes i et så begrænset antal tilfælde, at en lovbestemt frist ikke ville give mening.

Lovbestemte, almindelige frister måtte derfor i givet fald udmåles efter, hvad der efter en mere gennemsnitlig betragtning ville være opnåeligt ved en vel tilrettelagt, forsvarlig sagsbehandling uden unødige forsinkelser. Problemet er imidlertid, at sagstyperne og de enkelte sager er meget forskellige. En frist, der i forhold til én sagstype kan anses for rimelig, kan fremstå som urimelig i forhold til en anden. En almindelig frist måtte være så lang, at den i en række tilfælde ville fremstå som aldeles uambitiøs.

Det er endvidere efter udvalgets opfattelse ikke realistisk at opstille forskellige, lovbestemte frister for forskellige sagstyper. Noget sådant ville bl.a. rejse spørgsmål om sagernes indbyrdes prioritering, hvilket ikke egner sig til regulering i en mere præcis lovregel. Der kan eksempelvis være almindelig enighed om, at der er et særligt behov for hurtig behandling af sager om grove personkrænkelser, hvorimod det vel ikke er sikkert, at enhver sag om vold, der kan medføre frihedsstraf, nødvendigvis skal behandles før en sag om et røveri under trusler mod en ældre kvinde i hendes hjem. Sagernes indbyrdes prioritering sker i almindelighed bedst efter en løbende, konkret vurdering ved retterne, herunder i lyset af eventuelle anmodninger fra anklager, forsvarer eller en eventuel bistandsadvokat.

Hertil kommer, at det efter udvalgets opfattelse reelt ikke er muligt at udforme lovbestemte fristregler for domstolsbehandling således, at tilsidesættelse tillægges en konkret retsvirkning.

Udvalget har på den baggrund fundet, at der ikke bør fastsættes egentlige fristregler i retsplejeloven for behandlingen af straffesager ved domstolene. Det bør således fortsat som det almindelige princip være op til retten at vurde-

re, om en sag eller en sagstype er af en sådan karakter, at sagen skal behandles forud for andre sager.

Derimod finder udvalget, at det vil have betydning for de fortsatte bestræbelser på hurtig behandling af straffesager, at det i retsplejeloven udtrykkeligt fastslås, at retten har ansvaret for, at enhver sag fremmes med den hurtighed, som dens beskaffenhed kræver og tillader. Der kan herved også henvises til synspunkterne ovenfor om anklagemyndigheden, jf. pkt. 5.2., og om forsvarerne, jf. pkt. 5.3.

Udvalget finder endvidere, at det i forbindelse med den prioritering af sagerne, som også under en sådan lovregel må foretages, vil kunne være hensigtsmæssigt, at der ved domstolene internt arbejdes med nærmere, ulovbestemte målsætninger, herunder i hensigtsmæssigt omfang for forskellige sagskategorier. Det er i den forbindelse navnlig af væsentlig betydning, at sådanne målsætninger løbende kan justeres i lyset af erfaringer og skiftende behov ved domstolene.

De anførte synspunkter indebærer ikke nogen afstandtagen fra, at man som hidtil i særlig grad er opmærksom på hensynet til hurtig behandling af sager om de groveste personkrænkelser, herunder de særlige volds- og voldtægts-sager.

Det bemærkes herved, at Domstolenes Samarbejdsforum under Domstolsstyrelsen i maj 2007 har nedsat en arbejdsgruppe om håndteringen af særlige voldssager og voldtægtssager med henblik på en højere målopfyldelse i forhold til de behandlingstider, der blev opstillet i voldspakkerne i 1994 og 1997. Arbejdsgruppen består af repræsentanter for domstolene, anklagemyndigheden, forsvarerne og Kriminalforsorgen, idet Domstolsstyrelsen vurderer, at et bedre samspil mellem disse aktører kan bidrage væsentligt til en højere målopfyldelse.

Strafferetsplejeudvalget kan tilslutte sig disse bestræbelser på – gennem et samarbejde mellem domstolene og forsvarerne, anklagemyndigheden og

Kriminalforsorgen – at forbedre mulighederne for hurtig behandling af straffesager.

Det er efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse endvidere væsentligt, at den statistiske afrapportering om straffesagers behandling ved domstolene giver et samlet, retvisende billede af sagsbehandlingen. Der bør derfor være fokus på at vise, i hvilken grad tidsforbruget svarer ikke blot til tidsmæssigt ideelle mål, men også til mål, der ud fra mere gennemsnitlige, retsplejemæssige betragtninger kan anses for rimelige og hensigtsmæssige.

Udvalget foreslår herefter, at der i retsplejeloven indsættes en bestemmelse, der i overensstemmelse med de anførte synspunkter fastslår rettens ansvar for sagens fremme og hovedprincipperne herfor. Der henvises herom til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 843 a, som affattet ved § 1, nr. 11, i udvalgets lovudkast.

I den foreslåede bestemmelse fastsættes det endvidere, at det påhviler anklagemyndigheden og forsvareren at tilrettelægge deres virke på en sådan måde, at sagen kan gennemføres inden rimelig tid.

Bestemmelsen omfatter navnlig en pligt for anklagemyndigheden og forsvareren til at kunne medvirke til hovedforhandlingens påbegyndelse og gennemførelse inden rimelig tid, men pligten er ikke begrænset hertil. Den foreslåede bestemmelse omfatter således også en forpligtelse for anklagemyndigheden og forsvareren til, at f.eks. et retsmøde, der afholdes med henblik på antciperet bevisførelse, jf. retsplejelovens § 747, eller et retsmøde, der afholdes i medfør af de foreslåede nye bestemmelser i retsplejelovens §§ 843 b (om forhåndsberømmelse), jf. pkt. 5.4.3.2. nedenfor, eller 849 (om afholdelse af forberedende retsmøde), jf. pkt. 5.4.3.3. nedenfor, kan afholdes inden for kortere tid.

Med hensyn til forsvarerne bemærkes særskilt, at pligten indebærer, at en advokat, der af en sigtet eller tiltalt anmodes om at påtage sig forsvaret af denne, må foretage en afvejning af, om de andre sager, som forsvareren er engageret i, medfører, at vedkommende ikke vil kunne medvirke til sagens gennemfø-

relse inden rimelig tid, og at den pågældende advokat i givet fald må undlade at påtage sig sagen. Der henvises herom i øvrigt til pkt. 5.3.2. ovenfor.

Særligt i de store sager om økonomisk kriminalitet samt i omfattende nævningesager og narkotikasager, der strækker sig over mange retsdage, bør der ved berømmelsen være særlig opmærksomhed på, at sagerne fremmes.

Det bør i den forbindelse tilstræbes, at hovedforhandlingen koncentrerer sig tidsmæssigt, dvs. i et sammenhængende forløb uden længere afbrydelser. Det bør også undgås, at hovedforhandlingen berammes med så få ugentlige retsdage, at hovedforhandlingen udstrækkes og forlænges unødigt.

5.4.3. Sagsstyring

5.4.3.1. Indledning

Som anført under pkt. 5.2.1.4. har det været et vigtigt element i udviklingen af den civile retspleje i de senere årtier, at rettens ansvar for den materielle procesledelse og sagens gang, herunder sagens effektive og rettidige tilrettelæggelse, er blevet stadig mere betonet med henblik på at sikre en bedre, hurtigere og mere effektiv behandling af civile sager.

I lyset af de gode resultater, som denne sagsstyring har medført på den civile retsplejes område, finder Strafferetsplejeudvalget, at sagsstyring bør anvendes i højere grad også i straffesager. Det må således anses for helt centralt, at en straffesags enkelte faser og handlinger ikke anskues hver for sig, men som dele af en helhed, der i mange tilfælde ved hensigtsmæssig planlægning kan gennemføres på en sådan måde, at sagen ikke forsinkes unødigt.

Om udvalgets overvejelser om sagsstyring fra rettens side i straffesager henvises til pkt. 5.4.3.2. (forhåndsberømmelse) og pkt. 5.4.3.3. (særligt forberedende retsmøder) nedenfor.

5.4.3.2. Forhåndsberømmelse

(Hoved-)ansvaret for sagens fremme overgår til retten, når anklagemyndigheden i forbindelse med tiltalerejsning indgiver et anklageskrift til retten. Det fremgår af retsplejelovens § 844, at retten giver meddelelse om berømmelse, og at tiltalte underrettes. Både efter bestemmelsens placering i retsplejeloven og efter dens indhold sker berømmelsen således først efter, at anklageskrift er indleveret.

Navnlig i sager, hvor hovedforhandlingen forventes at ville strække sig over et ganske betydeligt antal retsdage, samt i sager med flere tiltalte, sker det i praksis dog ikke sjældent, at der allerede *inden* anklagemyndighedens indlevering af anklageskrift i sagen anmodes om en såkaldt ”forhåndsberømmelse”. Begrebet dækker over, at dommer, forsvarer(e) og anklager reserverer nærmere aftalte tidspunkter til hovedforhandlingen, således at man ikke ved den formelle berømmelse efter anklageskriftets indlevering står i den situation, at retten og/eller forsvaret først kan medvirke til hovedforhandlingen langt ude i tiden eller kun på spredte datoer således, at hovedforhandlingen ikke kan tilrettelægges og gennemføres mest hensigtsmæssigt.

Som anført ovenfor i kapitel 4, pkt. 4.2.1.2.2., overvejede Brydenscholtudvalget spørgsmålet om forhåndsberømmelse. Udvalget udtalte om spørgsmålet, at forhåndsberømmelse af større økonomiske straffesager i praksis sker i et vist omfang, og at dette også fremover bør ske, når hovedforhandlingen må forventes at blive af længere varighed. Udvalget fandt imidlertid ikke grundlag for at lovfæste parternes adgang til at anmode om forhåndsberømmelse, jf. herved pkt. 3.4.3. i betænkning nr. 1454/2004 om behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet m.v.

Efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse kan der nu med fordel i retsplejeloven indføres en bestemmelse, der fastslår parternes adgang til at anmode retten om forhåndsberømmelse. Formålet hermed er at opnå en styrkelse af den i praksis anvendte mulighed for forhåndsberømmelse med henblik på, at den samlede gennemløbstid for straffesager kan nedbringes.

Den foreslåede bestemmelse vil som udgangspunkt kunne anvendes i alle straffesager, men bestemmelsens hovedanvendelsesområde vil navnlig omfatte sager, hvor sagsforløbet allerede forud for anklagemyndighedens afgørelse af tiltalespørgsmålet har været langvarigt, eller hvor der er udsigt til, at dette tidsrum vil blive langvarigt. En anmodning om forhåndsberømmelse vil også kunne være relevant i tilfælde, hvor hovedforhandlingen forventes at ville strække sig over adskillige retsdage samt i sager med flere tiltalte. Forhåndsberømmelse bør i øvrigt overvejes i alle tilfælde, hvor det allerede en ikke ubetydelig tid, før anklageskriftet kan ventes at foreligge, står klart, at tiltale vil blive rejst.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 843 b, som affattet ved § 1, nr. 11, i udvalgets lovudkast.

5.4.3.3. Forberedende retsmøder (sagsstyring)

Som anført ovenfor under pkt. 5.2.1.4. og 5.4.3.1. vil en højere grad af sagsstyring fra domstolens side efter udvalgets vurdering kunne medvirke til, at behandlingen af straffesager bliver hurtigere og mere rationel.

Selv om straffesagsbehandling på flere grundlæggende områder adskiller sig fra behandlingen af civile sager, er der efter udvalgets opfattelse ikke på forhånd hensyn, der taler imod, at sagsstyring anvendes i straffeprocessen. Som omtalt under pkt. 5.1.3. er elementer af sagsstyring da også indgået i de tiltag, der er gennemført ved lov nr. 1398 af 21. december 2005 om ændring af retsplejeloven (Behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet, adgang til teleoplysning i visse børsretlige sager m.v.), jf. herved kapitel 4, pkt. 4.2.1.2.2.

Hensynet til, at den samlede gennemløbstid for straffesager nedbringes, fører efter udvalgets opfattelse til, at der bør gås endnu videre.

Ifølge den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 849 kan retten indkalde til et særligt forberedende retsmøde med henblik på at fastlægge parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder, herunder hvilke om-

stændigheder der ikke bestrides, og hvilke der skal føres bevis for, samt hovedforhandlingens tilrettelæggelse.

Både efter bestemmelsens placering i retsplejeloven og dens indhold angår muligheden for at afholde sådanne særligt forberedende retsmøder navnlig perioden efter anklagemyndighedens indlevering af anlageskrift i sagen. Bestemmelsen, der særligt tager sigte på at undgå overflødig bevisførelse, blev indsat ved lov nr. 385 af 10. juni 1987 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Økonomisk kriminalitet), der byggede på en række anbefalinger i betænkning nr. 1066/1986 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet.

Strafferetsplejeudvalget foreslår, at retsplejelovens § 849 udbygges med henblik på, at bestemmelsen i det hele kan anvendes som led i sagsstyring i alle sager, der er egnede dertil. Dette bør for det første omfatte planlægning af sagens forløb i sager, hvor forberedelsen ikke alene består i berømmelse af hovedforhandling straks efter sagens modtagelse til et tidspunkt, der ikke giver anledning til problemer. Der bør herunder ske afklaring af, hvad der skal foretages, og i hvilken rækkefølge det skal ske. Det bør for det andet omfatte en adgang for retten til at opfordre parterne til at præcisere deres synspunkter med henblik på en bedre materiel forberedelse af sagen. En sådan forberedelse vil også kunne være af væsentlig tidsmæssig betydning, idet man ved en tidlig klarlæggelse af behovet for yderligere sagsskridt i vidt omfang vil kunne undgå senere udsættelser. Det er klart, at opfordringer til en part om at tilkendegive sin stilling må ske med respekt for, at det i en sags tidlige faser kan være vanskeligt at forholde sig mere præcist til alle sagens spørgsmål. Det er endvidere klart, at der ikke kan tillægges forsvarets tilkendegivelser nogen præklusionsvirkning.

Den foreslåede bestemmelse indebærer bl.a., at det ikke alene er sagens parter, der kan anmode om et forberedende retsmøde til behandling af spørgsmål af betydning for sagens fremme, men at initiativet til et sådant retsmøde også kan udgå fra retten selv.

Med henblik på en mere effektiv sagsstyring fra rettens side foreslår udvalget endvidere, at det i retsplejelovens § 849 præciseres, at bestemmelsen kan an-

vendes også *forud* for anklagemyndighedens indlevering af anklageskrift. Formålet med denne ændring er, at der – navnlig i de tilfælde, hvor forhåndsberømmelse kommer på tale efter forslaget til ny § 843 b – efter behov kan tages stilling til sagens tilrettelæggelse allerede på et tidligt tidspunkt. Det må således antages, at det navnlig er i de tidlige faser, at store fordele med sagsstyring kan opnås, f.eks. ved planlægning af indhentelse af udtalelser. Anvendelse af bestemmelsen forud for tiltale bør kræve en anmodning fra en af parterne.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 849, som affattet ved § 1, nr. 12, i udvalgets lovudkast. Der henvises endvidere til den foreslåede ændring af retsplejelovens § 917, stk. 2, som affattet ved § 1, nr. 18, i udvalgets lovudkast, hvorved retsplejelovens § 849 gøres anvendelig også i ankesager.

5.5. Varetægtsfængsling

5.5.1. Indledning

Spørgsmålet om den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængslinger angår – i modsætning til den tidsmæssige udstrækning af sigtelser – ikke kun straffeprocessens første fase, dvs. tidsrummet frem til tiltalerejsning. Det skyldes, at en varetægtsfængsling efter omstændighederne kan opretholdes helt frem til påbegyndelsen af straffuldbyrkelse efter endelig dom.

Udvalgets overvejelser om mulige tiltag til begrænsning af den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængslinger må derfor omfatte hele straffesagens forløb.

Der har ved anklagemyndigheden i en lang årrække været fokus på, at varetægtsfængslinger bør være af så kort en varighed som muligt. I 1992 blev der fastsat en indberetningsordning, hvorefter der skulle ske indberetning af varetægtsfængslinger, der oversteg 6 måneder. Ved Rigsadvokatens Meddelelse nr. 3/1997 blev indberetningspligten skærpet således, at der fremover skulle ske underretning af statsadvokaten 3 måneder efter varetægtsfængslingens

iværksættelse. Underretningen, der skulle indeholde nærmere oplysninger om anholdelsestidspunkt, sigtelse, fængslingsgrundlag og baggrunden for nødvendigheden af at begære arrestanten fængslet i mere end 3 måneder, havde til formål at danne grundlag for statsadvokatens eventuelle drøftelser med politimesteren om sagens tilrettelæggelse og videre behandling. Meddelelse nr. 3/1997 er efterfølgende afløst af Rigsadvokatens Meddelelse nr. 2/2000 om indberetning af varetægtsfængsling ud over 3 måneder og forelæggelse af isolationsfængsling ud over 3 måneder.

Senest har Rigsadvokaten i Meddelelse nr. 10/2006 om legalitets- og kvalitetssikring af og tilsynet med straffesagsbehandlingen i politikredsene, pkt. 5.3.3., fastsat, at det – som led i politidirektørernes egenkontrol – påhviler politidirektørerne bl.a. at føre kontrol med, at frihedsberøvelser ikke udstrækkes længere end nødvendigt, og i pkt. 6.2.3., at udstrækningen af varetægtsfængsling, herunder lokale forskelle, er et fokusområde i forbindelse med de regionale statsadvokaters løbende tilsyn med politikredsene.

På baggrund af de undersøgelser af udviklingen i antallet og varigheden af langvarige varetægtsfængslinger, dvs. varetægtsfængslinger af en varighed på mere end 3 måneder, som Justitsministeriets Forskningsenhed årligt foretager, kan det konstateres, at antallet af langvarige varetægtsfængslinger de senere år er steget på trods af den øgede fokus på området, jf. kapitel 4, pkt. 4.4.3., ovenfor. Der har endda været tale om en ganske markant stigning fra 446 langvarige varetægtsfængslinger i 2001 til 717 i 2005 således, at de langvarige varetægtsfængslingers andel af samtlige varetægtsfængslinger udgjorde 12,4 pct. i 2005 mod 7,6 pct. i 2001. Heroverfor har den gennemsnitlige varighed af de langvarige varetægtsfængslinger været nogenlunde konstant i samme periode (mellem 219 og 230 dage).

Efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse er varetægtsfængsling et særligt alvorligt straffeprocessuelt tvangsindgreb, ikke mindst når der er tale om varetægtsfængsling af personer under 18 år. Den belastning, som en varetægtsfængsling må antages at være forbundet med, skyldes ikke alene den usikkerhed, der følger af sigtelsen og den skete fængsling, men også usikkerhed med hensyn til fængslingens længde og f.eks. spørgsmål om, hvorvidt den pågæl-

dende kan genoptage sit arbejde eller sin uddannelse efter endt fængsling, forholdet til familie og venner mv. Belastningen må antages normalt at blive større i takt med indgrebets varighed. Varetægtsperiodens længde bør navnlig af den grund begrænses mest muligt.

Begrænsning af fængslingsperiodens længde må i nogle tilfælde – men ikke alle – antages at kunne ske ved at fremskynde politiets oplysning af sagen og efterforskning og ved at afkorte den tid, der medgår bl.a. til anklagemyndighedens afgørelse af tiltalsspørgsmålet og sagens behandling i retten. I hvilket omfang en sådan fremskyndelse kan ske, beror bl.a. på de ressourcer, der stilles til rådighed for politi, anklagemyndighed og domstole.

Det falder uden for udvalgets opgave at tage stilling til denne problematik, jf. pkt. 5.1.1. ovenfor, men det er efter udvalgets opfattelse klart, at det – indgrebets alvorlige karakter taget i betragtning – må påhvile både politi, anklagemyndighed og domstole også ved arbejdstilrettelæggelsen at være særligt opmærksomme på at fremme disse sager med henblik på, at varetægtsfængsling bliver af kortest mulige varighed.

Strafferetsplejeudvalget finder, at der – ikke mindst på baggrund af den seneste udvikling i forekomsten af langvarige varetægtsfængslinger – er behov for yderligere tiltag for at begrænse den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængslinger.

Udvalget har overvejet spørgsmålet om frister for varetægtsfængslingers samlede varighed, jf. nedenfor pkt. 5.5.2., skærpede formelle krav, jf. pkt. 5.5.3, administrative tiltag, jf. pkt. 5.5.4, samt nogle begrænsende foranstaltninger, jf. pkt. 5.5.5.

5.5.2. Frister for varetægtsfængslingers samlede varighed

5.5.2.1. Almindelige frister

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 767, stk. 1, skal kendelser om varetægtsfængsling indeholde en frist for fængslingens længde. Denne

frist skal være så kort som mulig og må ikke overstige 4 uger. Varetægtsfængslingen kan efterfølgende forlænges med op til 4 uger ad gangen.

Ud over den begrænsning, der er indeholdt i retsplejelovens § 762, stk. 3, hvorefter indgrebet ikke (længere) kan anvendes, hvis frihedsberøvelsen vil stå i misforhold til den herved forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold, sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis sigtede findes skyldig (den såkaldte proportionalitetsgrundsætning), indeholder retsplejeloven ikke frister for den samlede tidsmæssige udstrækning af en varetægtsfængsling.

Udvalget har overvejet, om der er grundlag for at foreslå ændring i de gældende bestemmelser om tidsgrænser for varetægtsfængslinger, herunder om der i loven bør fastsættes en tidsgrænse for længden af den samlede periode, i hvilken en sigtet kan være fængslet.

Som anført under pkt. 5.5.1. må det antages, at belastningen ved at være varetægtsfængslet normalt vil blive større i takt med indgrebets varighed, hvilket taler for at indføre tidsbegrænsninger. Imod fastsættelse af tidsbegrænsninger taler dels hensynet til retshåndhævelsen, dels de forhold, som udvalget har anført ovenfor under pkt. 5.1.2. om fristregler, herunder at det kan være vanskeligt mere generelt at fastlægge fristernes længde på en sådan måde, at de pågældende frister passer på alle situationer, at frister kan indebære en vis risiko for, at der "spekuleres" i disse således, at resultatet – snarere end fremskynelse – bliver en tendens i retning af, at fristerne udnyttes fuldt ud, og at fristregler og deraf følgende hastebehandling kan medvirke til et øget pres på myndighedernes ressourcer.

En afvejning af de anførte hensyn fører efter udvalgets opfattelse til, at der – som sket med hensyn til varetægtsfængsling i isolation – i retsplejeloven bør indføres tidsgrænser for varetægtsfængsling under en eller anden form.

For så vidt angår fængslingsfristen på 4 uger ved iværksættelse og forlængelse af varetægtsfængsling er det udvalgets opfattelse, at der ikke er grundlag for at foreslå en ændring heraf. En kortere frist ville medføre hyppigere fremstilling af sigtede i retten, og politiets og anklagemyndighedens arbejde

hermed ville kunne føre til forsinkelse af sagen til skade bl.a. for den sigtede. Dertil kommer, at retten allerede i dag har mulighed for at fastsætte en kortere frist end 4 uger i de tilfælde, hvor retten skønner, at der bør gælde en sådan kortere frist, hvilket da også ofte sker i praksis. Endelig er det indgået i overvejelserne, at politiet har pligt til at ophæve varetægtsfængslingen, når betingelserne herfor ikke længere er til stede.

Udvalget har herefter særligt overvejet, om der i loven bør fastsættes en mere eller mindre *absolut*, altså en ufravigelig, *frist eller overgrænse* for varetægtsfængslingers samlede længde, eller om der i stedet bør fastsættes en *fravigelig samlet frist*.

Et *flertal* i udvalget [*alle udvalgets medlemmer bortset fra Merethe Stage-torn og Hanne Rahbæk*] finder, at der vil kunne komme et tidspunkt, hvor varetægtsfængslingen må ophæves, selv om der fortsat – f.eks. på grund af fortsat flugt-, recidiv- eller kollusionsrisiko – kan være et vist behov for varetægtsfængsling. Hvornår dette tidspunkt indtræder, er det efter flertallets vurdering imidlertid vanskeligt præcist at angive, idet det vil afhænge af en række forhold, herunder kriminalitetens art og grovhed mv.

Hertil kommer, at de sager, hvor varetægtsfængsling kan komme på tale, er af vidt forskellig karakter, og navnlig når det drejer sig om den mest alvorlige og komplicerede kriminalitet, kan der af forskellige grunde være et stærkt behov for varetægtsfængsling gennem længere tid.

Flertallet finder i øvrigt, at en absolut overgrænse, der fastsættes således, at den får reel betydning, må antages at ville ramme navnlig varetægtsfængslinger i meget alvorlige sager. En sådan overgrænse måtte på den baggrund nødvendigvis føre til løsladelse også i tilfælde, hvor det efter gældende ret ville fremstå som helt åbenbart, at fængslingsbetingelserne, herunder også proportionalitetskravet, med styrke er opfyldt. Der kan som eksempel herpå nævnes kompliceret, grov bandekriminalitet, herunder narkotikakriminalitet, med internationale forgreninger eller drabssager med særligt tidskrævende undersøgelser.

Flertallet har på baggrund af det anførte ikke fundet grundlag for at foreslå en absolut overgrænse for varetægtsfængsling.

Flertallet finder derimod, at der i retsplejeloven i stedet bør markeres et punkt, hvor varetægtsfængsling *enten* bør være ophørt *eller* må kræve en særlig begrundelse.

I overensstemmelse hermed – og med sigte på at opnå en begrænsning i den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængslinger – foreslår flertallet derfor indført fravigelige overgrænser for, hvor længe varetægtsfængsling kan opretholdes.

Ifølge flertallets forslag må varetægtsfængsling i sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år, ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 6 måneder, medmindre retten finder, at der foreligger særlige omstændigheder. I sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover, må varetægtsfængsling ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 1 år, medmindre retten finder, at der foreligger særlige omstændigheder.

Der lægges med den af flertallet foreslåede fristregel ikke op til en ændring af fængslingsgrundene som sådan, men der lægges op til en skærpelse af kravene for anvendelsen af den enkelte fængslingsgrund med henblik på en mere nuanceret vurdering end efter gældende ret af, om fortsat fængsling efter de foreslåede frister er nødvendig.

Om kravet om særlige omstændigheder kan anses for opfyldt, må således bero på en konkret helhedsvurdering af sagens omstændigheder i hvert enkelt tilfælde. Ved denne vurdering må der tages udgangspunkt i den anvendte fængslingsgrund, men også kriminalitetens karakter bør i høj grad spille en rolle.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den af flertallet foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 768 a, stk. 1, som affattet ved § 1, nr. 9, i udvalgets lovudkast.

Tre medlemmer af udvalget (Carsten Egeberg Christensen, Johan Reimann og Hanne Schmidt), som tilslutter sig forslaget om at indføre fravigelige frister for varigheden af varetægtsfængsling, finder, at det i tilknytning hertil skal nævnes, at en frist på et år for varetægtsfængsling i sager med en strafferamme på fængsel i 6 år eller derover – afhængig af domstolenes anvendelse af de foreslåede regler – kan få betydning i en større del af de alvorligste straffesager.

En undersøgelse foretaget af Rigsadvokaten af forløbet af samtlige de nævningesager, der blev hovedforhandlet i 2006, viser således, at der i 34 pct. af sagerne (49 af 146 nævningesager) forløb mere end 12 måneder fra iværksættelse af varetægtsfængslingen til hovedforhandlingens første dag.

En større del af denne tid blev anvendt til efterforskning under varetægtsfængslingen indtil sagens forelæggelse for statsadvokaten til afgørelse af tiltale-spørgsmålet. Efterforskningen var således afsluttet og sagen forelagt for statsadvokaten i 66 pct. af sagerne inden 6 måneder, og yderligere 30 pct. af sagerne blev forelagt statsadvokaten inden 9 måneder fra iværksættelse af varetægtsfængslingen. Kun i 4 pct. af sagerne forløb der mere end 9 måneder i denne fase.

Den periode, der blev anvendt af statsadvokaterne til afgørelse af tiltale-spørgsmålet, var i 53 pct. af sagerne 2 måneder eller derunder. I yderligere 16 pct. af sagerne forelå anklageskriftet inden 3 måneder. I de resterende sager (30 pct.) gik der mere end 3 måneder fra forelæggelsen for statsadvokaten til datoen for anklageskriftet.

Det bemærkes i den forbindelse, at den nævnte undersøgelse bl.a. omfatter alvorligere narkotikasager, som dengang var nævningesager, men som fremover bliver domsmandssager.

Det er de tre medlemmers opfattelse, at der er mulighed for at foretage opstramminger, således at varigheden af politiets og anklagemyndighedens sagsbehandlingstid, inden der foreligger et anklageskrift, bliver nedbragt. Rigsadvokaturen vil derfor snarest tage skridt til at drøfte mulighederne herfor med statsadvokaterne og politidirektørerne.

Anklagemyndigheden er dog uden væsentlig indflydelse på den sidste del af perioden før hovedforhandlingen, hvor sagen bliver berammet og afventer hovedforhandlingens begyndelse.

Den ovennævnte undersøgelse af nævningsager viser, at denne periode i 23 pct. af sagerne varede mellem 3-4 måneder, mens der i 43 pct. af sagerne forløb mere end 4 måneder fra anklageskriftet forelå til hovedforhandlingens første dag. Kun i 34 pct. af sagerne var hovedforhandlingen indledt 3 måneder eller før efter udfærdigelsen af anklageskriftet. Varigheden af denne periode under sagen kan formentlig i et vist omfang forkortes ved anvendelse af den af udvalget foreslåede regel om forhåndsberømmelse. Også tilkendegivelserne om, at kriminalitetens karakter i høj grad skal spille en rolle ved domstolenes afgørelse om varetægtsfængsling ud over fristen, kan medvirke til, at der ikke sker løsladelse i de alvorligste straffesager.

Alligevel har anklagemyndigheden en vis bekymring for, om der under den foreslåede retstilstand i nogle tilfælde vil kunne ske løsladelse fra varetægtsfængsling i alvorlige straffesager kort tid før hovedforhandlingen, og hvor dette kan forekomme stødende eller medføre vanskeligheder for gennemførelsen af hovedforhandlingen.

Det er derfor de tre medlemmers opfattelse, at det er af stor betydning, at de foreslåede regler om frister for varetægtsfængsling gennemføres i sammenhæng med udvalgets andre forslag, der har til formål at nedbringe berammelsestiden, og at retterne udviser stor agtpågivenhed med henblik på, at sager fremmes og styres således, at sådanne fristoverskridelser undgås. Det er også en væsentlig forudsætning for de tre medlemmer, at de skærpede betingelser for varetægtsfængsling efter udløbet af fristen i praksis anvendes i overensstemmelse med de udførlige bemærkninger i betænkningens kapitel 6, hvoraf

det bl.a. følger, at varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, også kan være på sin plads efter afslutningen af efterforskningen og tiltalerejsning, samt at selve den grove kriminalitets karakter i alvorligere sager naturligt vil indgå i skønnet over, om varetægtsfængslingen kan fortsættes ud over de angivne frister.

Et *mindretal* i udvalget [*Merethe Stagetorn og Hanne Rahbæk*] finder, at flertallets forslag om en overgrænse, der kan fraviges, hvis der foreligger særlige omstændigheder, ikke i tilstrækkeligt omfang vil kunne begrænse varigheden af varetægtsfængslinger.

Det bemærkes herved, at der ifølge redegørelsen fra Justitsministeriets Forskningsenhed om anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger i 2005, jf. bilag 2 til denne betænkning, i 2005 var 105 ud i alt 717 langvarige varetægtsfængslinger, der blev opretholdt ud over 1 år. Af disse 105 varetægtsfængslinger vedrørte 63 narkotikakriminalitet.

Efter mindretallets opfattelse er det væsentligt at holde for øje, at der i forhold til sigtede i straffesager, herunder arrestanter, gælder en uskyldsformodning indtil eventuel domfældelse. Denne uskyldsformodning er – navnlig i tilfælde, hvor en varetægtsfængsling bliver langvarig, selv om der kun foreligger en begrundet mistanke (i modsætning til en særligt bestyrket mistanke) – efter mindretallets opfattelse vanskelig at få øje på. Det gælder både for arrestanten selv, for dennes pårørende og for samfundet som helhed.

Hertil kommer, at der efter det oplyste i flere europæiske lande, herunder Tyskland, jf. ovenfor kapitel 3, pkt. 3.4., gælder absolutte overgrænser for varetægtsfængsling. Ifølge det oplyste ses sådanne overgrænser ikke at have været forbundet med negative virkninger for opklaringen og gennemførelsen af straffesager.

På den baggrund foreslår mindretallet – med sigte på at opnå en begrænsning i den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængslinger – at der indføres en *absolut overgrænse* for varetægtsfængsling.

Ifølge mindretallets forslag må varetægtsfængsling i sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år, ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 6 måneder. I sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover, må varetægtsfængsling ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 1 år.

Som det fremgår af mindretallets forslag, vil der ikke være mulighed for at opretholde en varetægtsfængsling ud over de anførte tidsgrænser. Forslaget indeholder imidlertid en mulighed for, at retten i tilfælde, hvor betingelserne for varetægtsfængsling i retsplejelovens § 762, stk. 1 eller stk. 2, fortsat er opfyldt, ved udløb af de nævnte frister kan træffe bestemmelse om, at arrestanten skal undergive sig en af de mindre indgribende foranstaltninger end varetægtsfængsling, der er opregnet i retsplejelovens § 765, stk. 2.

Hertil kommer, at fortsat varetægtsfængsling ud over fristerne skal kunne ske, hvis sigtede selv er indforstået hermed.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den af mindretallet foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 768 a, stk. 1, som affattet ved § 1, nr. 9, i udvalgets lovudkast.

5.5.2.2. Særlige frister for varetægtsfængsling af unge under 18 år

Som anført under pkt. 5.5.1. må varetægtsfængsling efter udvalgets opfattelse antages at udgøre en *særlig* belastning, når der er tale om unge under 18 år.

Et *flertal* i udvalget [*alle udvalgets medlemmer bortset fra Merethe Stage-torn og Hanne Rahbæk*] foreslår på den baggrund, at der fastsættes dels kortere fravigelige frister for varetægtsfængsling af denne gruppe af sigtede, dels skærpede betingelser – i form af *helt* særlige omstændigheder – for fravigelse af disse frister.

I overensstemmelse med det anførte foreslår flertallet, at varetægtsfængsling af unge under 18 år i sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter

loven ikke kan medføre fængsel i 6 år, ikke skal kunne ske i et sammenhængende tidsrum på mere end 4 måneder, medmindre retten finder, at der foreligger helt særlige omstændigheder. I sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover, skal varetægtsfængslingen ikke kunne overstige 8 måneder, medmindre retten finder, at der foreligger helt særlige omstændigheder.

Om varetægtsfængsling af unge under 18 år vil kunne ske ud over de foreslåede normalfrister, må som udgangspunkt bero på en vurdering svarende til den, der skal foretages ved afgørelsen af, om der er grundlag for at fravige de frister for varetægtsfængsling, som er omtalt under pkt. 5.5.2.1. ovenfor. Betingelsen for fravigelse er imidlertid kvalificeret, idet der skal foreligge *helt* særlige omstændigheder. Dette gælder navnlig med hensyn til nødvendigheden af fængslingens opretholdelse efter den anvendte fængslingsgrund, jf. herom ovenfor. Men reglen vil også kræve skærpet opmærksomhed med hensyn til de omstændigheder, der er omtalt i den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 768 (dvs. navnlig om undersøgelsen fremmes med tilstrækkelig hurtighed).

Også karakteren af den kriminalitet, som arrestanten er sigtet for, må tillægges betydelig vægt, således at fortsat fængsling efter fristerne især kan komme på tale i meget alvorlige straffesager (dvs. i sager om meget alvorlig personfarlig kriminalitet samt andre sager af en særlig samfundsmæssig betydning, hvor den forventede straf vil være på flere års fængsel).

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den af flertallet foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 768 a, stk. 2, som affattet ved § 1, nr. 9, i udvalgets lovudkast.

Et *mindretal* i udvalget [*Merethe Stagetorn og Hanne Rahbæk*] finder af de grunde, der er anført af mindretallet ovenfor under pkt. 5.5.2.1., at der bør gælde ufravigelige overgrænser for varetægtsfængsling af unge under 18 år, og at disse frister bør være kortere (henholdsvis 4 måneder, hvis sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år, og 8

måneder, hvis sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover).

På samme måde, som med hensyn til mindretallets forslag til almindelige overgrænser, jf. pkt. 5.5.2.1. ovenfor, bør de særlige overgrænser for varetægtsfængsling af unge under 18 år ikke udelukke, at der kan anvendes varetægtsurrogat efter fristudløb, når fængslingsbetingelserne i retsplejelovens § 762, stk. 1 eller 2, fortsat er opfyldt. Ligeledes vil fortsat varetægtsfængsling ud over fristerne være mulig, hvis sigtede selv er indforstået hermed.

Der henvises herom i øvrigt til bemærkningerne til den af mindretallet foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 768 a, stk. 2, som affattet ved § 1, nr. 9, i udvalgets lovudkast.

5.5.3. Formelle krav

5.5.3.1. Krav til anklagemyndighedens anmodning

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 764, stk. 1, afgør retten efter anmodning fra politiet, om sigtede skal varetægtsfængsles. Anmodningen kan fremsættes skriftligt eller mundtligt i retten. Det gælder både sager om iværksættelse og opretholdelse af varetægtsfængsling.

Udvalget har overvejet at stille forslag om, at anklagemyndigheden forud for ethvert retsmøde om varetægtsfængsling skal afgive en skriftlig begrundelse for anmodningen.

Imidlertid vil grundlaget for fængslingsanmodningen i praksis ofte først foreligge helt klart på baggrund af det, som kommer frem under det første retsmøde om fængslingssspørgsmålet (grundlovsforhøret), og udvalget finder derfor – også under hensyn til den mest hensigtsmæssige ressourceudnyttelse hos politiet og anklagemyndigheden – ikke, at der bør fastsættes et sådant skriftlighedskrav.

Når der er tale om anmodninger om *fortsat* varetægtsfængsling finder udvalget imidlertid, at der fremover bør ske en højere grad af konkretisering af anklagemyndighedens anmodning om fængsling.

Et krav om skriftlighed vil indebære en sådan højere grad af konkretisering, idet udformningen af en skriftlig begrundelse vil forudsætte en nøje stillingtagen i anklagemyndigheden til nødvendigheden af fortsat fængsling. Skriftlighedskravet vil endvidere give et mere hensigtsmæssigt udgangspunkt for forsvarens og rettens stillingtagen til spørgsmålet om fortsat fængsling.

Udvalget foreslår på den baggrund, at det i retsplejeloven fastsættes, at anklagemyndighedens anmodning om *fortsat* varetægtsfængsling skal fremsættes skriftligt over for retten, og at anmodningen skal angive den eller de fængslingsbestemmelser, som anklagemyndigheden påberåber sig, og de faktiske omstændigheder, hvorpå anmodningen støttes.

Anmodningen kræver ikke nødvendigvis en særskilt skrivelse, men kan indeholdes i en rapport, herunder eventuelt i en såkaldt "forlængerrapport".

Anmodningen og begrundelsen herfor kan udformes helt kortfattet, oftest i nogle få linjer. Den skal alene indeholde den eller de påberåbte fængslingsbestemmelser ved angivelse af den eller de relevante paragraffer, stykker og numre samt en kort angivelse af de hovedomstændigheder, der udgør grundlaget for anmodningen om fortsat fængsling. Er det påberåbte fængslingsgrundlag helt identisk med en tidligere anmodning eller i det hele indeholdt i rettens seneste kendelser, kan der blot henvises hertil. Hvis der pågår efterforskning mv., skal der endvidere kort angives de væsentligste efterforskningsskridt eller undersøgelsesskridt, som påregnes foretaget i den periode, hvor fængslingen søges forlænget. Det bør i øvrigt så vidt muligt angives, hvornår tiltalespørgsmålet kan ventes afgjort.

Den begrundede anmodning skal ikke udformes som et processkrift, og den skal ikke indeholde nærmere argumentation eller dokumentation for det påberåbte, herunder mistankegrundlaget. Som hidtil vil dokumentationen kunne

bestå i det tilvejebragte rapportmateriale mv., mens den nærmere argumentation kan ske i retsmødet om forlængelse.

Formålet med kravet om den begrundede anmodning er således alene at fastslå, hvilken fængslingsgrund der påberåbes, hvilke (hoved-)anbringender den påberåbte fængslingsgrund støttes på, samt hvilke efterforsknings- og andre sagsskridt der forestår.

På denne måde kan den begrundede anmodning skabe klarhed over, dels hvad der er fængslingssspørgsmålets kerne, dels hvilke aktiviteter der skal foretages. Dette vil efter udvalgets opfattelse skabe et godt grundlag for anklagemyndighedens, forsvarerens samt rettens overvejelser i forbindelse med spørgsmålet ikke blot om den umiddelbare forlængelse af fængslingen, men også for overvejelser om eventuel anticiperet bevisførelse, iværksættelse af oplysnings- eller forberedelsesskridt og eventuelt forhåndsberømmelse, eller med andre ord en sagsstyring, der kan virke i retning af begrænsning af den samlede varetægtsfængslings længde.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 764, stk. 1, som affattet ved § 1, nr. 5, i udvalgets lovudkast.

5.5.3.2. Rettens kendelse om varetægtsfængsling

Det følger af retsplejelovens § 764, stk. 4, 2. pkt., at retten i sin kendelse om varetægtsfængsling skal anføre de konkrete omstændigheder i sagen, hvorpå det støttes, at betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldt.

Velbegrundede kendelser om varetægtsfængsling er efter udvalgets opfattelse af meget stor betydning for sigtedes retssikkerhed. Det skyldes ikke alene, at sigtede herved sikres det fornødne grundlag for at vurdere, hvorvidt der er anledning til at påkære den afsagte fængslingskendelse, men også at velbegrundede kendelser giver sagens parter (sigtede og dennes forsvarer samt anklagemyndigheden) det bedste grundlag for tilrettelæggelsen af det fremtidige arbejde med sagen. Velbegrundede kendelser har desuden værdi for den

overordnede rets behandling af sagen ved kæremål – en behandling, som i langt de fleste tilfælde sker på skriftligt grundlag.

På den baggrund finder udvalget, at der kan være anledning til at skærpe kravene til domstolenes kendelser om varetægtsfængsling.

Det gælder for det første generelt med hensyn til kendelser om varetægtsfængsling efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, således, at de væsentligste af de eventuelle efterforskningskridt, som forventes foretaget inden for den meddelte frist for varetægtsfængslingen, anføres i kendelsen. Dette gælder dog i sagens natur kun så længe, at efterforskning i sagen fortsat pågår.

For det andet finder udvalget – under forudsætning af en gennemførelse af flertallets forslag om fravigelige frister for varetægtsfængsling, jf. § 1, nr. 9, i udvalgets lovudkast – at der bør ske en skærpelse med hensyn til begrundelseskravet i kendelser om fortsat varetægtsfængsling ud over de tidsfrister, som er indeholdt i flertallets forslag til den nye bestemmelse i retsplejelovens § 768 a, jf. pkt. 5.5.2.1. og 5.5.2.2. ovenfor.

Det foreslås således, at retten i sådanne sager tillige skal anføre *de særlige omstændigheder i sagen*, hvorpå det støttes, at varetægtsfængsling ud over den relevante frist findes påkrævet. Der kan i den forbindelse henvises til bemærkningerne til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 768 a, stk. 1 og 2. Som det fremgår heraf, kræver bestemmelsen en skærpet opmærksomhed *dels* med hensyn til de omstændigheder, som er omtalt i § 768 (dvs. navnlig om undersøgelsen fremmes med tilstrækkelig hurtighed), *dels* med hensyn til nødvendigheden af fængslingens opretholdelse efter den anvendte fængslingsgrund. Hvis fængsling ud over de i bestemmelsen indeholdte frister sker i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, må det – ikke mindst efter afslutning af efterforskningen – også indgå, om der i den konkrete sag foreligger en betydelig risiko for kollusion (dvs. vanskeliggørelse af forfølgningen), og i givet fald, om den er af afgørende betydning for forfølgningen eller beskyttelse af vidner eller andre.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 764, stk. 4, som affattet ved § 1, nr. 6, i udvalgets lovudkast.

5.5.4. Administrative tiltag

5.5.4.1. Indledning

Som anført under pkt. 5.5.1. har der ved anklagemyndigheden i en årrække været fokus på, at varetægtsfængslinger er af så kort en varighed som muligt.

Udvalget er af den opfattelse, at de foreslåede bestemmelser om frister for varetægtsfængsling, jf. pkt. 5.5.2.1. og 5.5.2.2. ovenfor, falder godt i tråd med anklagemyndighedens stadig større fokus på anvendelsen og den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængsling, og udvalget forudsætter, at de bestræbelser, som løbende gøres i anklagemyndighedens regi med henblik på navnlig at sikre, at varetægtsfængsling bliver af så kort en varighed som muligt, fortsættes.

Udvalget har – navnlig i lyset af Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse af udviklingen i langvarige varetægtsfængslinger i 2005 – særligt overvejet, om der er anledning til at foreslå bestemte administrative tiltag på dette felt.

Efter udvalgets opfattelse er det som anført under pkt. 5.2.1.3. væsentligt, at man ved politiet og anklagemyndigheden allerede i en tidlig fase af et sagsforløb gør sig overvejelser om, hvilke undersøgelses- og efterforskningskridt det kan være relevant at foretage, samt overvejelser om, hvornår de enkelte skridt bør iværksættes. En sådan sagsstyring kan f.eks. føre til, at forskellige skridt udføres sideløbende. Herved vil varetægtsfængslingsperioden alt andet lige kunne forkortes.

Særlig opmærksomhed bør i den forbindelse bl.a. være rettet mod tidskrævende skridt som f.eks. *mentalundersøgelser*, idet det af Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse fremgår, at en væsentlig årsag til, at en varetægtsfængsling kan blive langvarig, skyldes, at de undersøgelser og indhen-

telse af erklæringer mv., som sagens oplysning og efterforskning har nødvendiggjort, har været lang tid undervejs eller er blevet iværksat på et sent tidspunkt. Det er også i dette lys, at udvalgets forslag om sagsstyring skal ses.

Anklagemyndigheden bør endvidere være opmærksom på, om – og i givet fald hvornår – der kan være grundlag for at anmode om forhåndsberømmelse af hovedforhandling, selv om tiltale endnu ikke er rejst, jf. udvalgets forslag under pkt. 5.4.3.2. ovenfor.

Strafferetsplejeudvalget har ikke i øvrigt fundet behov for at udforme nærmere retningslinjer for administrative tiltag, idet sådanne retningslinjer bedre kan udformes – og løbende tilpasses – af anklagemyndigheden selv.

Om den administrativt fastsatte indberetningsordning og Rigsadvokatens årlige redegørelse om udviklingen i anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger henvises til pkt. 5.5.4.2. nedenfor.

5.5.4.2. Indberetningsordning og Rigsadvokatens årlige redegørelse

Som omtalt under pkt. 5.5.1. skal politidirektørerne i henhold til Rigsadvokatens Meddelelse nr. 2/2000 underrette den stedlige statsadvokat, når en varetægtsfængsling opretholdes ud over 3 måneder. Underretningen, der skal indeholde nærmere oplysninger om bl.a. sigtelsen, fængslingsgrundlaget og nødvendigheden af fortsat fængsling, har til formål at danne grundlag for statsadvokatens eventuelle drøftelser med politidirektøren om sagens tilrettelæggelse og videre behandling.

Det følger af indberetningsordningen endvidere, at statsadvokaterne senest den 1. februar i det følgende år skal underrette Rigsadvokaten om antallet af varetægtsfængslede, der forud for dom i 1. instans var varetægtsfængslet i over 3 måneder.

Efter udvalgets opfattelse er den gældende indberetningsordning et egnet instrument til at sikre grundlaget for den stedlige statsadvokats tilsyn med udviklingen i anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger i de politikredse,

vedkommende statsadvokatur fører tilsyn med, herunder – i det omfang større lokale forskelle måtte forekomme – om sådanne er velbegrundede.

På den baggrund finder udvalget, at den indberetningsordning, som er fastsat ved Rigsadvokatens Meddelelse nr. 2/2000, bør opretholdes også fremover.

Det bemærkes i den forbindelse, at det af Justitsministeriets Forskningsenheds undersøgelse af udviklingen i langvarige varetægtsfængslinger i 2005, jf. kapitel 4, pkt. 4.4.3.4., fremgår, at de indberetninger, som hidtil er foretaget, ikke – i det omfang de i det hele taget har indeholdt en angivelse af årsagen/årsagerne til, at en varetægtsfængsling er blevet langvarig – har været tilstrækkeligt præcise på dette punkt.

En væsentlig forudsætning for, at indberetningerne skal kunne danne grundlag for at følge udviklingen i anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger, herunder med henblik på den overordnede anklagemyndigheds eventuelle fastsættelse af administrative tiltag til yderligere begrænsning af den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængslinger, er efter udvalgets opfattelse, at det i indberetningerne på en tilstrækkelig måde angives, hvilke årsager der begrundes, at en varetægtsfængsling i det konkrete tilfælde er blevet langvarig.

Udvalget finder derfor anledning til at pege på vigtigheden af, at politikredsene ved indberetning af langvarige varetægtsfængslinger så præcist som muligt angiver årsagen/årsagerne til varetægtsfængslingens varighed.

Udvalget foreslår i øvrigt, at statsadvokaterne også fremover én gang årligt skal underrette Rigsadvokaten om antallet af langvarige varetægtsfængslinger, jf. ovenfor, med henblik på, at ordningen med en årlig redegørelse om udviklingen i anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger opretholdes også efter en gennemførelse af udvalgets forslag til ændring af retsplejelovens regler om varetægtsfængsling mv.

Det bemærkes herved, at det efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse er meget vigtigt, at udviklingen i antallet af langvarige varetægtsfængslinger (dvs. varetægtsfængslinger af en varighed ud over 3 måneder) følges nøje, således

at Rigsadvokaten løbende kan vurdere, om udviklingen gør det nødvendigt at tage nye administrative initiativer med henblik på, at varetægtsfængslinger bliver af så kort varighed som muligt.

Det kan være af værdi at søge den statistiske rubricering af årsagerne til langvarige varetægtsfængslinger præciseret, herunder således, at man sikrer en ensartet opgørelse heraf over hele landet. Noget sådant vil også være af værdi for en evaluering af de foreslåede nye lovregler efter en gennemførelse heraf. Lignende forhold kan gøre sig gældende med hensyn til årsagerne til overskridelse af målsætningerne for volds- og voldtægtssager. I øvrigt kan en gennemførelse af udvalgets forslag give anledning til tilpasning af den statistiske opgørelsesmåde, herunder f.eks. med hensyn til anvendelse af kriteriet "hovedforhandlingens begyndelse", jf. forslagene til regler om samlede frister for varetægtsfængsling, jf. den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 768 a.

Udvalget har ikke i øvrigt bemærkninger til indberetningsordningen og ordningen med Rigsadvokatens årlige redegørelse om udviklingen i anvendelsen af langvarige varetægtsfængslinger, og udvalget finder ikke anledning til at foreslå yderligere administrative tiltag.

5.5.5. Begrænsende foranstaltninger

5.5.5.1. Anticiperet bevisførelse

Bevisførelsen i straffesager finder som hovedregel sted for den dømmende ret under hovedforhandlingen i overensstemmelse med det grundlæggende princip om bevisumiddelbarhed. Der gælder dog undtagelser til dette udgangspunkt.

For det første foretages indenretlige afhøringer af sigtede under efterforskningen i forbindelse med rettens behandling af anmodninger om straffe-processuelle tvangsindgreb, navnlig spørgsmål om varetægtsfængsling.

For det andet kan indenretlig afhøring forud for hovedforhandlingen, der ofte betegnes som ”anticiperet bevisførelse”, ske efter retsplejelovens § 747, stk. 2 og 3, i to tilfælde. Retsmøde kan således afholdes efter anmodning, når det er påkrævet for at sikre bevis, som det ellers må befrygtes vil gå tabt, eller som ikke uden uvæsentlig ulempe eller forsinkelse vil kunne føres for den dømmende ret, eller når det må antages at være af betydning for efterforskningen eller af hensyn til en offentlig interesse, jf. § 747, stk. 2. Retsmøde kan endvidere afholdes med henblik på at sikre bevis, såfremt sigtede er varetægtsfængslet i isolation, sikringen af bevis vil kunne få betydning for spørgsmålet om isolationens ophævelse, og væsentlige praktiske hensyn ikke taler imod, jf. § 747, stk. 3.

Udvalget har overvejet at styrke mulighederne for at anvende indenretlige afhøringer forud for selve hovedforhandlingen med henblik på herigennem at begrænse anvendelsen af varetægtsfængsling.

Det siger sig selv, at en sådan udvidelse ikke i alle tilfælde – navnlig når varetægtsfængslingen er iværksat på grund af flugtrisiko, risiko for gentagelse eller af retshåndhævelsessensyn, jf. retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1 eller 2, eller stk. 2 – vil kunne medføre, at der efter en indenretlig afhøring vil være grundlag for at undlade at iværksætte varetægtsfængsling eller for ophævelse af en allerede iværksat varetægtsfængsling.

Er der imidlertid tale om varetægtsfængsling begrundet i hensynet til at hindre sigtede i at vanskeliggøre forfølgningen i sagen, jf. retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, vil en foregrebet bevisførelse på samme måde som i sager om isolation efter omstændighederne kunne medføre, at der efter den skete bevissikring vil være grundlag for at ophæve varetægtsfængslingen.

Ved lov nr. 1561 af 20. december 2006 om ændring af retsplejeloven (Varetægtsfængsling i isolation) blev adgangen til at anvende indenretlig afhøring under efterforskningen udvidet ved en ændring af retsplejelovens § 747 med henblik på at opnå en reduktion i antallet af længerevarende varetægtsfængslinger i isolation. Der kan herefter i disse sager foretages indenretlig bevisførelse forud for hovedforhandlingen, hvis grundlaget for isolationen herigen-

nem kan elimineres, og der ikke kan anføres rimelige hensyn, der taler imod afholdelsen af en sådan bevisførelse, jf. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 747, stk. 3.

Udvalget er af den opfattelse, at der er et så væsentligt hensyn til at tage til varetægtsarrestanter, at det på lignende måde som med hensyn til ophævelse af isolation bør være muligt at foretage indenretlig bevisførelse forud for hovedforhandlingen, hvis grundlaget for varetægtsfængslingen herigennem kan elimineres, og der ikke kan anføres rimelige hensyn, der taler imod afholdelsen af en sådan bevisførelse.

På den baggrund foreslås adgangen til anvendelse af indenretlig afhøring forud for hovedforhandlingen yderligere udvidet således, at bestemmelsen ikke kun omfatter tilfælde, hvor sigtede er varetægtsfængslet i isolation, men også tilfælde, hvor sigtede er varetægtsfængslet uden samtidig at være anbragt i isolation.

Betingelserne for indenretlig afhøring med hensyn til varetægtsfængsling vil herefter svare til de betingelser, der gælder i medfør af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 747, stk. 3, med hensyn til isolation.

Det bemærkes, at væsentlige praktiske hensyn på helt samme måde som i sager om isolation kan begrunde, at retten afslår en anmodning i medfør af den foreslåede bestemmelse. Det gælder f.eks. i tilfælde, hvor der ikke foreligger en rimelig udsigt til, at en særskilt bevisførelse kan danne grundlag for ophævelse af varetægtsfængslingen. Desuden kan der være tilfælde, hvor efterforskningen ikke er så fremskreden, at et tilstrækkeligt materiale foreligger til at opnå klarhed over, hvad bevisførelsen skal belyse. Der kan også være tilfælde, hvor hovedforhandlingen er så nært forestående, at gennemførelsen af en sådan bevisførelse reelt kan bevirke en samlet forlængelse af sagens behandling. Endvidere vil en anmodning kunne afslås, hvis den fornødne bevisførelse er af et uforholdsmæssigt stort omfang eller i øvrigt særlig besværlig, f.eks. hvor der skal indkaldes vidner fra udlandet.

Gør ingen af de opregnede modhensyn sig imidlertid gældende, forudsættes bevisførelsen i almindelighed tilladt. Navnlig bør en anmodning ikke afslås alene af retsplejemæssige hensyn til, at bevisførelsen finder sted under hovedforhandlingen, herunder med det formål, at lægdommere overværer den umiddelbare reaktion på et stillet spørgsmål. Dette hensyn af retsplejemæssig karakter bør således vige for hensynet til muligheden for at begrænse anvendelsen af varetægtsfængsling gennem afholdelse af anticiperet bevisførelse.

Det bemærkes i den forbindelse i øvrigt, at den, der afhøres i retten under hovedforhandlingen af en straffesag, stort set altid tidligere er blevet afhørt af politiet, hvorfor det typisk ikke er muligt at opnå en umiddelbar reaktion på et stillet spørgsmål.

Hertil kommer, at afgørelsen om indenretlig afhøring forud hovedforhandlingen ikke i sig selv berører bevisførelsen ved hovedforhandlingen. På samme måde som hidtil skal medsigtede og vidner således indkaldes til at afgive forklaring under hovedforhandlingen.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den foreslåede ændring af retsplejelovens § 747, stk. 3, som affattet ved § 1, nr. 4, i udvalgets lovudkast.

5.5.6. Forenklingsforslag på varetægtsområdet

5.5.6.1. Forlængelse af varetægtsfængsling uden fastsættelse af frist

Som anført ovenfor under pkt. 5.5.2.1. skal retten ved afgørelse om varetægtsfængsling fastsætte en frist for varetægtsfængslingens længde, jf. retsplejelovens § 767, stk. 1. Fristen skal være så kort som mulig og må ikke overstige 4 uger. Fristen kan forlænges, men højst med 4 uger ad gangen.

Efter retsplejelovens § 767, stk. 2, gælder en undtagelse til hovedreglen om, at der skal fastsættes en frist for varetægtsfængslingens længde. Det følger således af bestemmelsen, at når den frist, der er fastsat i medfør af stk. 1, udløber den dag hovedforhandlingen begynder eller senere, fortsætter varetægtsfængslingen uden yderligere fristforlængelser, indtil dom er afsagt. Det gæl-

der uanset, om afgørelsen om varetægtsfængsling er truffet efter § 762, stk. 1 eller 2.

Bestemmelse om varetægtsfængsling eller anden foranstaltning har – uanset om der er fastsat en frist for indgrebets længde – kun virkning indtil sagens afgørelse i retten, dvs. frem til domsafsigelsen. Efter dette tidspunkt træffer retten efter anmodning afgørelse om varetægtsfængsling under eventuel appel eller indtil afsoning kan iværksættes, jf. retsplejelovens § 769, stk. 1. Ankes den afsagte dom, skal spørgsmålet om fortsat varetægtsfængsling snarest forelægges for den overordnede ret, jf. § 769, stk. 2. Ved den overordnede rets behandling af varetægtsspørgsmålet finder bestemmelsen i retsplejelovens § 767, stk. 1, tilsvarende anvendelse. Retsplejelovens § 767, stk. 2, finder derimod ikke tilsvarende anvendelse i ankeinstansen.

Med henblik på at minimere antallet af retsmøder om fristforlængelser har Strafferetsudvalget overvejet, om der kan være anledning til dels at fremrykke det tidspunkt, hvorfra en varetægtsfængsling fortsætter uden yderligere forlængelser, dels at gøre bestemmelsen i retsplejelovens § 767, stk. 2, anvendelig også i ankeinstansen.

Formålet med den omtalte ændring er at minimere antallet af formelle retsmøder om fristforlængelser uden protest.

Det forekommer således ikke sjældent i praksis, at sigtede og dennes forsvarer allerede på et tidligt tidspunkt accepterer, at varetægtsfængslingen oprettholdes frem til sagens afslutning i 1. instans, såfremt hovedforhandlingen berammes og gennemføres inden for rimelig tid.

Som eksempler herpå kan nævnes drabssager, alvorlige volds-, røveri- og sædelighedssager, hvor mistanken mod den sigtede er velunderbygget, eller hvor sigtede i øvrigt har accepteret fortsat varetægtsfængsling. Det samme kan være tilfældet i mindre alvorlige sager, hvor sigtede har tilstået, og hvor oprettholdelse af varetægtsfængslingen frem til dommens afsigelse vil være proportional med den forventede fængselsstraf. Dette kan på samme måde forekomme i ankesager.

I praksis forlænges varetægtsfængslinger af ovennævnte karakter oftest på skriftligt grundlag, idet sigtede og dennes forsvarer skriftligt meddeler samtykke hertil. Herefter forlænges fængslingen i yderligere 4 uger uden afholdelse af retsmøde (dvs. på skriftligt grundlag).

Efter udvalgets opfattelse forekommer det i sager af nævnte karakter unødvendigt at opretholde kravet om, at spørgsmålet om forlængelse skal forelægges for retten hver fjerde uge.

Udvalget foreslår på den baggrund, at retten ved udløbet af den fængslingsfrist, der er fastsat efter retsplejelovens § 767, stk. 1, efter at anklagemyndigheden har indleveret anklageskrift til retten, og retten har fastsat tidspunkt for hovedforhandlingen, kan bestemme, at varetægtsfængslingen eller foranstaltningen skal fortsætte uden yderligere forlængelser, indtil der er afsagt dom i sagen, jf. den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 767, stk. 2, som affattet ved § 1, nr. 7, i udvalgets lovudkast.

Bestemmelsen forudsættes kun anvendt, hvis retten finder, at der efter de gældende fængslingsregler er grundlag for varetægtsfængsling i hvert fald for en længere periode end de 4 uger, som er maksimum efter den almindelige frist, jf. retsplejelovens § 767, stk. 1, hvis varetægtsfængsling indtil domsafsigelse ikke på forhånd kan anses for udelukket efter den almindelige proportionalitetsbestemmelse i retsplejelovens § 762, stk. 3, samt hvis de frister for varetægtsfængsling, der er indeholdt i den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 968 a, stk. 1 og 2, jf. lovforslagets § 1, nr. 9, ikke på forhånd findes at tale imod.

Måtte retten ikke finde grundlag for at bringe den foreslåede bestemmelse i anvendelse, vil den gældende bestemmelse om fortsat fængsling efter *hovedforhandlingens begyndelse* uden yderligere forlængelser i retsplejelovens § 767, stk. 2 (der bliver stk. 3), finde anvendelse.

Det følger af forslaget i øvrigt, at tiltalte 3 uger efter, at retten har truffet afgørelse om fortsat fængsling i medfør af bestemmelsen, kan anmode retten om

at ophæve varetægtsfængslingen eller foranstaltningen efter § 766 eller 768, og at retten i så fald skal træffe afgørelse herom inden 7 dage. Herefter kan tiltalte altså med 4-ugers-intervaller (anmodning efter 3 uger, hvorefter retten skal træffe afgørelse inden 7 dage) få prøvet spørgsmålet om fortsat fængsling. Der sker således ikke nogen reel ændring af tiltaltes retsstilling.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den foreslåede ændring af retsplejelovens § 767, stk. 2 og 3, som affattet ved § 1, nr. 7 og 8, i udvalgets lovudkast.

Strafferetsplejeudvalget foreslår endvidere, at de foreslåede bestemmelser i retsplejelovens § 767, stk. 2, jf. ovenfor, gøres anvendelige også i ankeinstansen, jf. § 1, nr. 10, i udvalgets lovudkast.

Desuden foreslås den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 767, stk. 2, der bliver § 767, stk. 3, og hvorefter en varetægtsfængsling fortsætter uden yderligere forlængelser indtil domsafsigelse, såfremt fængslingsfristen udløber ved hovedforhandlingens begyndelse eller senere, gjort tilsvarende anvendelig i ankesager.

5.6. Andre tiltag med henblik på forenkling

5.6.1. Indledning

Som omtalt under pkt. 5.1.3. har Strafferetsplejeudvalget som led i sine overvejelser om mulige administrative og lovgivningsmæssige tiltag til begrænsning af den tidsmæssige udstrækning af sigtelser og varetægtsfængslinger overvejet mulige forenklinger. Pkt. 5.6.2. og 5.6.3. nedenfor indeholder udvalgets overvejelser med hensyn til henholdsvis fremgangsmåden ved anklagemyndighedens anke til skade for tiltalte og oplæsning af domme i ankesager.

5.6.2. Forkyndelse af ankemeddelelser

Strafferetsplejeudvalget har overvejet, om der kan være anledning til at ændre den fremgangsmåde, som anklagemyndigheden skal følge ved iværksættelse af anke til skade for tiltalte, og som i praksis kan være forbundet med vanskeligheder.

Det følger af retsplejelovens § 901, at anklagemyndigheden iværksætter anke af en byretsdom ved at indlevere en ankemeddelelse til landsretten. Ved anklagemyndighedens anke til skade for tiltalte skal ankemeddelelsen *forkyndes* for denne inden udløb af ankefristen, jf. retsplejelovens § 907, jf. §§ 904 og 905.

Forkyndelse af en ankemeddelelse sker efter reglerne i retsplejelovens kapitel 17. Forkyndelse bør så vidt muligt ske for den tiltalte personligt, jf. § 157, stk. 1, nr. 1, men træffes denne ikke, kan forkyndelse ske for personer, der hører til husstanden eller på arbejdsstedet over for arbejdsgiveren eller dennes repræsentant, jf. § 157, stk. 1, nr. 2, litra a og b.

I praksis forekommer det jævnligt, at der er vanskeligheder med at få en ankemeddelelse forkyndt over for tiltalte, hvilket medfører, at anklagemyndighedens anke til skade for tiltalte eventuelt afvises eller må opgives.

I nogle tilfælde skyldes den manglende forkyndelse en u hensigtsmæssig tilrettelæggelse af arbejdet med forkyndelse, men ofte sker det også, at den manglende forkyndelse beror på tiltaltes forhold, f.eks. i tilfælde, hvor det – til trods for mange henvendelser på tiltalte bopæl – ikke inden for fristen er lykkedes at træffe tiltalte eller andre, over for hvem forkyndelse kan ske. Det kan skyldes, at tiltalte opholder sig hos bekendte, som ikke er politiet og anklagemyndigheden bekendt, eller at tiltalte er udrejst af landet.

I tilfælde, hvor ankemeddelelsen er forkyndt for tiltalte efter udløb af ankefristen, må anklagemyndigheden, hvis denne fastholder sin skærpselspåstand, over for retten sandsynliggøre, at fristoverskridelsen skyldes grunde, som ikke kan tilregnes anklagemyndigheden, jf. retsplejelovens § 910, stk. 2.

Dette medfører – hvis anklagemyndigheden fastholder sin skærpsespåstand – at spørgsmålet om ankens behandling må behandles særskilt for landsretten. Godkendelse af anken i sådanne tilfælde forudsætter normalt, at der er gjort adskillige forkyndelsesforsøg både før og efter ankefristens udløb, f.eks. ved at tiltalte (flere gange) dagligt er opsøgt på sin bopæl, arbejdsplads mv.

Strafferetsplejeudvalget finder, at der med henblik på *dels* at begrænse de ressourcer, der fra anklagemyndighedens og navnlig politiets side anvendes på forkyndelse af ankemeddelelser, *dels* at begrænse ankeinstansens ressourceforbrug i forbindelse med stillingtagen til, om ankemeddelelsen er lovligt forkyndt, og om anke er sket rettidigt, bør foretages en ændring af retsplejelovens § 907, således at tiltalte som hovedregel underrettes om anken ved almindeligt og anbefalet brev uden krav om forkyndelse. Er tiltalte varetægtsfængslet eller undergivet foranstaltninger efter retsplejelovens § 769, stk. 1, foreslås det, at underretning kan ske ved at sende et almindeligt brev til f.eks. det arresthus, hvor tiltalte er varetægtsfængslet, og der overgives tiltalte. Udvalget anser denne fremgangsmåde for at være forsvarlig, idet tiltalte i forbindelse med vejledningen om reglerne for anke forudsættes vejledt herom, ligesom tiltalte vil kunne konstatere, om anklagemyndigheden har anket ved henvendelse til anklagemyndigheden eller retten.

Tiltalte vil på denne måde være forberedt på, *at* dommen ikke er endelig, før det er afklaret, om anke sker, *at* anklagemyndigheden kan anke ved at sende en ankemeddelelse til landsretten med kopi til den adresse, som tiltalte har opgivet, og *at* tiltalte ved henvendelse til anklagemyndigheden eller retten ved ankefristens udløb kan få oplyst, om anke er sket eller ej. I de mere alvorlige straffesager har tiltalte en forsvarer, der ligeledes skal underrettes om anken.

Den nye ordning skal kun gælde anklagemyndighedens anke til skade for tiltalte, men en sådan ordning bør dog give anledning til en justering af hensyn til fristen for *tiltaltes kontraanke*.

Har tiltalte ikke selv allerede anket, vil der således efter anklagemyndighedens anke løbe en frist for kontraanke fra tiltaltes side på 14 dage. Udvalget

foreslår, at denne frist regnes fra dagen efter udløbet af den ordinære ankefrist, uanset om anklagemyndigheden anker før den sidste dag under den ordinære ankefrist. På denne måde vil tiltalte, hvis tiltalte først bliver klar over anklagemyndighedens anke ved udløbet af den ordinære ankefrist, alligevel have 14 dages frist for sin kontraanke. Når en forsvarer modtager meddelelse om anke fra anklagemyndigheden, vil det høre til forsvarerens pligter at rette henvendelse til tiltalte om kontraankespørgsmålet i de tilfælde, hvor der ikke allerede er iværksat anke fra tiltaltes side.

Skulle det ske, at brevet fra anklagemyndigheden, der efter forslaget skal sendes anbefalet og med almindelig post, ikke kommer til tiltaltes kundskab, og har tiltalte samtidig undladt at forhøre sig om anken, vil tiltalte ikke være bekendt med anklagemyndighedens anke ved udløb af kontraankefristen. Da det manglende kendskab normalt må falde tilbage på tiltalte selv, må udgangspunktet være, at kontraanke ikke kan ske. Udvalget finder imidlertid, at der af retssikkerhedsmæssige grunde bør være en særlig adgang for retten til at godtage (admittere) en senere kontraanke fra tiltalte, hvis der er rimelig grund hertil.

Landsrettens afgørelse herom bør træffes efter et samlet – og ikke alt for restriktivt – skøn over, *om* der er en rimelig forklaring på, at tiltalte ikke rettidigt er blevet bekendt med anklagemyndighedens anke, *om* tiltalte har reageret rimeligt hurtigt efter at være blevet bekendt med anklagemyndighedens anke, og *om* det ud fra lighedssynspunkter fremstår mindre rimeligt at afskære tiltalte fra kontraanke. I vurderingen må bl.a. indgå tiltaltes personlige forhold, herunder navnlig om den pågældende har psykisk sygdom, misbrugsproblemer i form af narkotika- eller alkoholmisbrug, eller i øvrigt har store sociale problemer. Har anklagemyndigheden alene anket til skærpelse, bør en kontraanke til formildelse i almindelighed godtages, mens det må kræve mere at godtage en kontraanke f.eks. på beviset i relation til forhold, som måske endda ikke har nær sammenhæng med anklagemyndighedens anke.

I de tilfælde, hvor straffesagen er fremmet i tiltaltes fravær, må ankevejledning ske i forbindelse med dommens forkyndelse, jf. retsplejelovens § 219 a,

stk. 5 og 6. I tilfælde, hvor sagen er fremmet efter retsplejelovens § 897, må vejledningen ske skriftligt ved dommens fremsendelse, jf. § 904, stk. 3.

Ved en ordning med underretning af tiltalte om ankemeddelelse ved almindeligt og anbefalet brev bør meddelelse om anklageskrift i ankesagen kunne ske på samme måde, idet formålet med ordningen i bevisanker ellers ville forspildes.

Efter de gældende regler skal anklageskriftet i alle tilfælde forkyndes. Den foreslåede ændring af reglen om forkyndelse af anklageskrift i anken er imidlertid ikke vidtrækkende. Forkyndelse af anklageskriftet vil således være sket i forbindelse med sagens behandling i første instans. I anken er det ikke muligt at udvide tiltalen. Anklageskriftet i ankesager består da også typisk i enten en henvisning til anklageskriftet i første instans eller en henvisning til byrettens bevisresultat som udtryk for en begrænsning af tiltalen. Tiltalte vil under hovedforhandlingen i anken kunne anfægte en eventuel ændring af tiltalen i øvrigt, hvis ændringen går ud over den snævre adgang til berigtigelse af tiltalen.

Det bemærkes, at ordningen med anke uden forkyndelse kun skal gælde ordinær anke og kontraanke i den forbindelse. Ved ordinær anke forstås anke efter § 902, jf. § 904. Der tilsigtes således ikke en ændring af den eksisterende fremgangsmåde ved anke til landsret med Procesbevillingsnævnets tilladelse og anke til Højesteret, der altid forudsætter Procesbevillingsnævnets tilladelse. På den baggrund indeholder udvalgets lovudkast i § 1, nr. 13 og 21, forslag om en teknisk ændring af retsplejelovens § 903 og § 933. Ordningen skal heller ikke gælde en eventuel anke efter ankefristens udløb efter § 910, stk. 2, 1. pkt., 1. led. Det samme gælder kontraanke i de nævnte tilfælde. Forkyndelse af anklagemyndighedens anke til skærpe skal således ske efter de hidtil gældende regler i alle andre tilfælde end ordinær anke og kontraanke i den forbindelse.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til de foreslåede ændringer af retsplejelovens § 903, stk. 4, § 905, stk. 2, § 907, stk. 1 og 2, § 908, stk. 3, § 910,

stk. 3, § 919, stk. 2, og § 933, stk. 1, som affattet ved § 1, nr. 13-17, 19 og 21, i udvalgets lovudkast.

5.6.3. Oplæsning af indankede domme

Der er ikke i retsplejeloven fastsat udtrykkelige regler om, at hovedforhandlingen i landsretten skal indledes med oplæsning af den indankede dom, men i praksis sker dette som altovervejende hovedregel i domsmandssager. En sådan oplæsning giver i langt de fleste sager domsmændene – navnlig når den indankede dom er kort – en hensigtsmæssig indføring i sagen.

Imidlertid kan den indankede dom i en række tilfælde, herunder navnlig i større sager om økonomisk kriminalitet, være endog særdeles omfangsrig. Det indebærer ikke alene, at der må afsættes op til flere retsdage til oplæsning af den indankede dom, men også, at de dele af bevisførelsen, der er grundigt omtalt eller gengivet i dommen ved citat, i visse tilfælde oplæses flere gange. Dertil kommer, at oplæsning af navnlig meget lange domme ikke nødvendigvis giver de lægdommere (domsmænd eller nævninger), der medvirker ved sagens behandling i ankeinstansen, den mest hensigtsmæssige indføring i sagen.

På den baggrund bør det efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse – med henblik på *dels* at mindske det tidsforbrug, der i dag ofte anvendes i ankeinstansen til oplæsning af den indankede dom, *dels* at give retten et mere hensigtsmæssigt grundlag for ankesagens behandling – i retsplejeloven præciseres, at retten kan bestemme, at den indankede dom – helt eller delvis – ikke skal oplæses ved hovedforhandlingens begyndelse, såfremt retten finder det mere hensigtsmæssigt, at anklageren i stedet redegør for den indankede doms indhold, eller at retten (og lægdommerne) gør sig bekendt med dommen på anden måde.

En sådan fremgangsmåde vil efter udvalgets opfattelse ofte med fordel kunne anvendes i sager, hvor den indankede dom har et omfang på mere end 20-30 sider.

Bestemmelsens anvendelse forudsætter ikke, at parterne er enige herom. Retten kan således også i tilfælde, hvor den ene af parterne foretrækker oplæsning af den indankede dom frem for en redegørelse for den indankede doms indhold, beslutte, at den indankede dom ikke skal oplæses.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 921 a, som affattet ved § 1, nr. 20, i udvalgets lovudkast.

KAPITEL 6

Udvalgets lovudkast med bemærkninger

6.1. Lovudkast

U D K A S T

til

Forslag til lov om ændring af retsplejeloven

(Begrænsning af langvarige sigtelser og varetægtsfængslinger m.v.)

I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. ..., foretages følgende ændringer:

§ 1

1. Efter § 718 indsættes:

»§ 718 a. Afgørelse om påtaleopgivelse, tiltalefrafald eller tiltalerejsning skal træffes inden rimelig tid efter det tidspunkt, hvor sigtede af politiet er gjort bekendt med sigtelsen. Ved vurderingen af, hvilken sagsbehandlingstid der kan anses for rimelig, skal der lægges særlig vægt på sagens betydning for sigtede og forurettede. Der skal endvidere lægges vægt på blandt andet sagens samfundsmæssige betydning.

Stk. 2. Er sigtede varetægtsfængslet, eller er sigtede under 18 år, skal en afgørelse om påtaleopgivelse, tiltalefrafald eller tiltalerejsning træffes hurtigst muligt.

Stk. 3. Er en afgørelse om påtaleopgivelse, tiltalefrafald eller tiltalerejsning ikke truffet inden 1 år og 6 måneder efter det tidspunkt, hvor den pågældende af politiet er gjort bekendt med sigtelsen, skal anklagemyndigheden skriftligt underrette sigtede om, hvorpå sagen beror, og hvornår afgørelse i sagen kan forventes truffet. Har sigtede en forsvarer, skal genpart af underretningen sendes til denne. Der skal ske underretning på ny, hvis der 1 år efter den se-

neste underretning fortsat ikke er truffet afgørelse om påtaleopgivelse, tiltalefrafald eller tiltalerejsning.

§ 718 b. Er afgørelse om påtaleopgivelse, tiltalefrafald eller tiltalerejsning ikke truffet inden 1 år og 6 måneder efter det tidspunkt, hvor sigtede af politiet er gjort bekendt med sigtelsen, kan sigtede indbringe sagen for retten.

Stk. 2. Hvis der efter en samlet vurdering af hensyn til den sigtede, sagens beskaffenhed og omstændigheder samt dens samfundsmæssige betydning er særlig grund til at kræve fremskyndelse af anklagemyndighedens afgørelse af tiltalespørgsmålet, kan retten undtagelsesvis fastsætte en frist herfor. Fristen skal være på mindst 3 måneder og højst 1 år. Hvis anklagemyndighedens afgørelse af tiltalespørgsmålet ikke er truffet inden for den frist, som retten har fastsat, anses påtale mod sigtede for opgivet af anklagemyndigheden, jf. dog stk. 3.

Stk. 3. Retten kan efter anmodning fra anklagemyndigheden forlænge en frist efter stk. 2 med højst 1 år ad gangen, hvis der foreligger særlige omstændigheder. Anklagemyndighedens anmodning skal fremsættes over for retten senest 2 uger inden udløbet af den frist for afgørelse af tiltalespørgsmålet, som retten tidligere har fastsat. Hvis retten ikke finder grundlag for at forlænge fristen, anses påtale mod sigtede for opgivet af anklagemyndigheden, medmindre denne har truffet afgørelse om tiltalespørgsmålet inden 2 måneder fra rettens afgørelse om ikke at forlænge fristen.

Stk. 4. Rettens afgørelse træffes ved kendelse. Hvis rettens afgørelse går ud på, at der ikke skal fastsættes en frist efter stk. 2, kan spørgsmålet på ny indbringes for retten, dog tidligst efter 1 års forløb.

Stk. 5. Sigtedes anmodning efter stk. 1 skal indeholde en adresse, hvortil meddelelser kan sendes.

Stk. 6. I det retsmøde, der afholdes med henblik på behandling af en anmodning efter stk. 1, skal sigtede være til stede, medmindre retten træffer anden bestemmelse. Indkaldelse af sigtede kan ske ved brev til den i medfør af stk. 5 angivne adresse. Udebliver sigtede herefter fra et retsmøde, hvortil vedkommende er indkaldt, anses anmodningen for bortfaldet.

Stk. 7. Forurettede og eventuel bistandsadvokat underrettes om retsmødet. Underretning af forurettede kan dog undlades, når et større antal personer er forurettede.«

2. I § 724 indsættes som *stk. 3*:

»*Stk. 3.* Hvis påtale anses for opgivet efter § 718 b, *stk. 2* eller *3*, kan straf-
forfølgning ikke fortsættes ved omgørelse efter *stk. 2*. Genoptagelse kan ske,
hvis betingelserne i § 975 i øvrigt er opfyldt.«

3. § 733, *stk. 2*, affattes således:

»*Stk. 2.* Retten kan ved kendelse nægte at beskikke den advokat, som sig-
tede ønsker som forsvarer, hvis dennes medvirken vil medføre en forsinkelse
af betydning for sagen, eller der er påviselig risiko for, at advokaten vil hin-
dre eller modvirke sagens opklaring.«

4. § 747, *stk. 3*, affattes således:

»*Stk. 3.* Retsmøde med henblik på at sikre bevis kan endvidere afholdes
efter anmodning, såfremt

- 1) sigtede er varetægtsfængslet, herunder i isolation,
- 2) sikringen af bevis vil kunne få betydning for spørgsmålet om varetægts-
fængslingens eller isolationens ophævelse, og
- 3) væsentlige praktiske hensyn ikke taler imod.«

5. § 764, *stk. 1*, affattes således:

»Efter anmodning fra anklagemyndigheden afgør retten, om sigtede skal
varetægtsfængsles. Anmodning om fortsat varetægtsfængsling skal fremsæt-
tes skriftligt over for retten. Anmodningen skal angive den eller de fængs-
lingsbestemmelser, som anklagemyndigheden påberåber sig, de faktiske om-
stændigheder, hvorpå anmodningen støttes, samt de væsentligste efterforsk-
ningsskridt m.v., som forventes foretaget.«

6. I § 764, stk. 4, indsættes efter 2. pkt.:

»Sker fængsling efter § 762, stk. 1, nr. 3, anføres indtil efterforskningens afslutning endvidere de væsentligste efterforskningsskridt m.v., som forventes foretaget inden for fristen for varetægtsfængslingen. Opretholdes varetægtsfængsling ud over de frister, som er indeholdt i § 768 a, stk. 1 og 2, anføres i kendelsen de særlige omstændigheder i sagen, hvorpå det støttes, at fortsat varetægtsfængsling er påkrævet.«

7. I § 767 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 2. Ved udløb af en frist efter stk. 1, efter at anklagemyndigheden har indleveret anklageskrift til retten, og retten har fastsat tidspunkt for hovedforhandlingen, kan retten bestemme, at varetægtsfængslingen eller foranstaltningen skal fortsætte uden yderligere forlængelser, indtil der er afsagt dom i sagen. Træffer retten sådan bestemmelse, kan tiltalte tidligst 3 uger efter afgørelsen anmode retten om at ophæve varetægtsfængslingen eller foranstaltningen efter § 766 eller 768. I så fald skal retten inden 7 dage træffe afgørelse herom. Hvis retten ikke imødekommer anmodningen, kan tiltalte tidligst 3 uger efter rettens afgørelse fremsætte en ny anmodning. Efter hovedforhandlingens begyndelse finder § 767, stk. 3, 4.-6. pkt., tilsvarende anvendelse.«

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

8. § 767, stk. 2, der bliver stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Når en frist, der er fastsat efter stk. 1, udløber, efter at hovedforhandlingen er begyndt, fortsætter varetægtsfængslingen eller foranstaltningen uden yderligere forlængelser, indtil der er afsagt dom i sagen. Tiltalte kan efter udløbet af den før hovedforhandlingen fastsatte frist anmode retten om at ophæve varetægtsfængslingen eller foranstaltningen efter § 766 eller § 768. Hvis tiltalte efter fristens udløb anmoder retten om at ophæve varetægtsfængslingen eller en foranstaltning, der træder i stedet herfor, skal retten inden 7 dage træffe afgørelse herom. Hvis retten ikke imødekommer an-

modningen, kan tiltalte tidligst 14 dage efter rettens afgørelse fremsætte en ny anmodning. Hvis der er spørgsmål om varetægtsfængsling efter § 762, stk. 2, træffes afgørelsen om eventuel ophævelse af en dommer eller afdeling, som ikke deltager i hovedforhandlingen, jf. § 60, stk. 3, medmindre en af betingelserne i § 60, stk. 3, 2. pkt., er opfyldt. Tiltaltes anmodning kan efter rettens bestemmelse behandles på skriftligt grundlag, hvis afgørelsen træffes af en dommer eller afdeling, som ikke deltager i hovedforhandlingen.«

9. Efter § 768 indsættes:

Af et flertal (9 medlemmer):

»§ 768 a. Medmindre retten finder, at der foreligger særlige omstændigheder, må varetægtsfængsling ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum, der overstiger

- 1) 6 måneder, når sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år,
- 2) 1 år, når sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover.

Stk. 2. Medmindre retten finder, at der foreligger helt særlige omstændigheder, må varetægtsfængsling, når arrestanten er under 18 år, ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum, der overstiger

- 1) 4 måneder, når sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år,
- 2) 8 måneder, når sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover.

Stk. 3. De i stk. 1 og 2 indeholdte frister omfatter tidsrummet frem til hovedforhandlingens begyndelse i første instans.«

Af et mindretal (2 medlemmer):

»§ 768 a. Medmindre varetægtsfængsling sker i medfør af § 762, stk. 1 eller 2, jf. § 765, stk. 2, må varetægtsfængsling ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum, der overstiger

- 1) 6 måneder, når sigtelsen angår en lovovertrædelse som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år,
- 2) 1 år, når sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover.

Stk. 2. Medmindre varetægtsfængsling sker i medfør af § 762, stk. 1 eller 2, jf. § 765, stk. 2, må varetægtsfængsling, når arrestanten er under 18 år, ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum, der overstiger

- 1) 4 måneder, når sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år,
- 2) 8 måneder, når sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover.

Stk. 3. De i stk. 1 og 2 indeholdte frister omfatter tidsrummet frem til hovedforhandlingens begyndelse i første instans.

Stk. 4. De i stk. 1-2 omhandlede frister gælder dog ikke, hvis den fængslede samtykker i fortsat varetægtsfængsling. «

10. § 769, stk. 2, 2. pkt., affattes således:

»Ved denne rets behandling af spørgsmålet om varetægtsfængsling eller andre foranstaltninger finder reglerne i §§ 762, 764, stk. 1, 3 og 4, 765, 766, 767, stk. 1, 1.-4. pkt., samt stk. 2 og 3, og 768 tilsvarende anvendelse.«

11. Efter § 843 indsættes:

»§ 843 a. Retten skal fremme enhver sag med den hurtighed, som dens beskaffenhed kræver og tillader. Hovedforhandlingen skal så vidt muligt berammes inden for 2 uger fra anklagemyndighedens indlevering af anklageskrift til retten og til et sådant tidspunkt, at sagen kan gennemføres inden rimelig tid. Er sigtede varetægtsfængslet, skal hovedforhandlingen gennemføres hurtigst muligt.

Stk. 2. Det påhviler anklagemyndigheden og forsvareren at tilrettelægge deres virke på en sådan måde, at sagen kan gennemføres inden rimelig tid.

§ 843 b. Efter anmodning kan retten, hvis det findes hensigtsmæssigt, forud for anklagemyndighedens indlevering af anklageskrift forhåndsberamme hovedforhandling i sagen.«

12. § 849 affattes således:

»§ 849. Retten kan, hvis det findes hensigtsmæssigt, indkalde parterne til et forberedende retsmøde med henblik på sagens nærmere tilrettelæggelse. På mødet kan der behandles spørgsmål af betydning for sagens fremme, herunder eventuelle forberedelseskridt, der skal foretages inden hovedforhandlingen, tvister om bevisførelsen samt hovedforhandlingens tilrettelæggelse. På mødet kan også parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder søges fastlagt, herunder hvilke omstændigheder der ikke bestrides, og hvilke omstændigheder der skal føres bevis for.

Stk. 2. Afholdelse af møde efter stk. 1 før anklagemyndighedens indlevering af anklageskrift til retten kan kun ske efter anmodning fra en part.

Stk. 3. Retten kan anmode parterne om inden for en af retten fastsat frist at redegøre skriftligt for deres hovedsynspunkter i sagen eller deres synspunkter vedrørende spørgsmål, der kan behandles på et møde efter stk. 1.«

13. I § 903, *stk. 4*, indsættes efter », jf. § 907,«: »stk. 2,«.

14. I § 905, *stk. 1*, indsættes efter »den anden parts anke «: »,jf. dog stk. 2 og 3.«.

Som nyt *stk. 2* indsættes:

»*Stk. 2.* Er en dom eller afgørelse anket af anklagemyndigheden efter § 902, jf. § 904 regnes tiltaltes frist for kontraanke, uanset tidspunktet for anklagemyndighedens anke inden for ankefristen, fra dagen efter udløb af ankefristen efter § 904, *stk. 1*.«

Stk. 2 bliver herefter *stk. 3*.

15. § 907, stk. 1, affattes således:

»Vil anklagemyndigheden anke til skade for tiltalte efter § 902, jf. § 904 eller kontraanke til skade for tiltalte over for tiltaltes anke efter samme bestemmelser, skal en meddelelse om anke være landsretten i hænde inden udløb af fristen for anklagemyndighedens anke eller kontraanke. Genpart af ankemeddelelsen sendes så vidt muligt samtidig til tiltalte med almindeligt og anbefalet brev og med almindeligt brev til byretten og tiltaltes forsvarer. Er tiltalte varetægtsfængslet eller undergivet anden foranstaltning, jf. § 769, er det tilstrækkeligt, at genpart af ankemeddelelsen sendes som almindeligt brev til det varetægtsfængsel (arresthus) eller den institution, hvor tiltalte er anbragt, og dér overgives til tiltalte.«

Som nyt stk. 2 indsættes:

»Stk. 2. Vil anklagemyndigheden i andre tilfælde anke eller kontraanke til skade for tiltalte, skal anklagemyndigheden forkynde en meddelelse om anke for tiltalte inden udløb af fristen for anklagemyndighedens anke eller kontraanke.«

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

16. I § 908, stk. 3, ændres »§ 907, stk. 3,« til: »§ 907, stk. 4,« og der indsættes efter sidste punktum:

»Har tiltalte anket efter § 902, jf. § 904, eller kontraanket over for anklagemyndighedens anke efter samme bestemmelser, sørger anklagemyndigheden for, at en meddelelse med det i § 907, stk. 4, angivne indhold snarest muligt sendes til tiltalte, som anført i § 907, stk. 1. I andre tilfælde gives sådan meddelelse ved forkyndelse, som anført i § 907, stk. 2.«

2. pkt. bliver herefter 3. pkt.

17. I § 910 indsættes som *stk. 3*:

»*Stk. 3.* Har tiltalte iværksat anke (kontraanke) i medfør af § 905, stk. 2, for sent, kan landsretten tillade anken, hvis det findes rimeligt.«

18. I § 917, *stk. 2*, indsættes efter 1. pkt.:

»§ 843 a og § 849 finder tilsvarende anvendelse.«

19. § 919, *stk. 2*, affattes således:

»*Stk. 2.* Er anke sket efter § 902, jf. § 904, kan underretning om anklageskriftet ske som anført i § 907, stk. 1. I andre tilfælde forkyndes anklageskriftet for tiltalte.«

20. Efter § 921 indsættes:

»§ **921 a.** Den indankede dom oplæses ved hovedforhandlingens begyndelse, medmindre retten finder det mere hensigtsmæssigt, at anklageren i stedet helt eller delvis redegør for den påankede doms indhold, eller at retten gør sig bekendt med dommens indhold på anden måde.«

21. § 933, *stk. 1*, affattes således:

»Ved iværksættelse af anken til Højesteret finder reglerne i § 903, stk. 4, § 905, stk. 1 og 3, § 906, § 907, stk. 2-4, § 910, stk. 1 og 2, og § 913 tilsvarende anvendelse.«

6.2. Almindelige bemærkninger til lovudkastet

Lovudkastet indeholder forslag om ændring af en række af retsplejelovens bestemmelser med henblik på begrænsning af langvarige sigtelser og varetægtsfængslinger og hurtigere behandling af straffesager.

Med henblik på at sikre, at tiltaleespørgsmålet afgøres inden rimelig tid, herunder at sagsbehandlingstiden frem til denne afgørelse ikke strækkes længere, end hvad der efter den enkelte sags karakter er nødvendigt til en grundig og forsvarlig undersøgelse, foreslås det i retsplejeloven udtrykkeligt præciseret, at anklagemyndighedens afgørelse af tiltaleespørgsmålet skal træffes inden rimelig tid. Er sigtede varetægtsfængslet eller under 18 år, skal afgørelsen træffes hurtigst muligt.

Det foreslås endvidere i retsplejeloven fastsat, at sigtede ved langvarige sigtelser skal underrettes om, hvorpå sagen beror, og hvornår afgørelsen kan forventes truffet. Ifølge forslaget vil denne underretningspligt indtræde 1 år og 6 måneder efter sigtelsestidspunktet.

Der foreslås desuden indsat en bestemmelse i retsplejeloven om en vis, begrænset domstolsprøvelse af den tidsmæssige udstrækning af langvarige sigtelser. Ifølge udvalgets forslag kan en sigtet indbringe spørgsmålet om sagsbehandlingstiden for retten, når anklagemyndigheden ikke har truffet afgørelse om tiltaleespørgsmålet inden 1 år og 6 måneder fra sigtelsestidspunktet. Retten skal i givet fald afgøre, om der efter en samlet vurdering af hensyn til den sigtede, sagens beskaffenhed og omstændigheder samt dens samfundsmæssige betydning er særlig grund til at kræve fremskyndelse af anklagemyndighedens afgørelse af tiltaleespørgsmålet ved fastsættelse af en frist herfor.

Efter den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 733, *stk. 2*, vil retten – ud over i tilfælde, hvor der er påviselig risiko for, at advokaten vil hindre eller modvirke sagens opklaring – kunne nægte at beskikke en forsvarer for den sigtede, hvis dennes medvirken vil medføre en forsinkelse af betydning for sagen.

Det er væsentligt at understrege, at det frie forsvarervalg ikke sættes ud af kraft ved forslaget, men kun undergives den begrænsning, at sigtedes valg af forsvarer må ske blandt de forsvarere, der har den nødvendige tid til opgaven. Inden for denne kreds af forsvarere vil valget som hidtil være frit.

Med henblik på en hurtigere behandling af straffesager ved domstolene foreslås det, at der i retsplejeloven indsættes en bestemmelse, der fastslår rettens ansvar for sagens fremme. Det fastslås i bestemmelsen desuden, at det påhviler anklagemyndigheden og forsvareren at tilrettelægge deres virke på en sådan måde, at sagen kan gennemføres inden rimelig tid.

Med lovudkastet lægges der endvidere op til en højere grad af sagsstyring i straffesager, idet en straffesags forskellige faser og handlinger i mange tilfælde ved hensigtsmæssig planlægning kan gennemføres således, at sagen ikke unødigt forsinkes.

Det foreslås således, at der i retsplejeloven indføres en bestemmelse, der fastslår parternes adgang til at anmode retten om forhåndsberømmelse. Formålet hermed er at opnå en styrkelse af den i praksis anvendte mulighed for forhåndsberømmelse med henblik på, at den samlede gennemløbstid for straffesager kan nedbringes.

Det foreslås endvidere, at den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 849 om særligt forberedende retsmøder udbygges med henblik på, at bestemmelsen kan anvendes som led i sagsstyring i alle sager, der er egnede dertil, herunder at det i bestemmelsen præciseres, at den kan anvendes også forud for anklagemyndighedens indlevering af anklageskrift.

Varetægtsfængsling er et særligt alvorligt straffeprocessuelt tvangsindgreb, og udvalget foreslår på den baggrund en række ændringer af retsplejelovens varetægtsbestemmelser.

Med sigte på at opnå en begrænsning i den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængslinger foreslår udvalgets flertal (8 medlemmer), at der i retspleje-

loven indføres fravigelige overgrænser for, hvor længe varetægtsfængsling kan opretholdes.

Udvalgets mindretal (2 medlemmer) foreslår, at der indføres absolutte overgrænser for varetægtsfængsling.

Udvalget foreslår endvidere, at det i retsplejeloven fastsættes, at anklagemyndighedens anmodning om *fortsat* varetægtsfængsling skal fremsættes skriftligt over for retten, og at anmodningen skal angive bl.a. den eller de fængslingsbestemmelser, som anklagemyndigheden påberåber sig, og de faktiske omstændigheder, hvorpå anmodningen støttes.

Herudover foreslås kravet til domstolenes kendelser om varetægtsfængsling skærpet. Det gælder generelt med hensyn til kendelser om varetægtsfængsling, der ifølge forslaget tillige skal indeholde en angivelse af de væsentligste af de eventuelle efterforskningsskridt, som forventes foretaget inden for den meddelte frist for varetægtsfængslingen.

I tilknytning til udvalgets flertals forslag til fravigelige frister for varetægtsfængsling foreslår udvalget endvidere, at kendelser om fortsat varetægtsfængsling ud over disse tidsfrister også skal indeholde en angivelse af de særlige omstændigheder i sagen, hvorpå det støttes, at varetægtsfængsling ud over fristen findes påkrævet.

Herudover indeholder udkastet forslag om ændring af retsplejelovens § 747 om afholdelse af retsmøde før hovedforhandlingen (såkaldt ”anticiperet bevisførelse”). Udvalget foreslår således, at retsplejelovens § 747, stk. 3, om afholdelse af retsmøde før hovedforhandlingen med henblik på at begrænse udstrækningen af varetægtsfængsling i isolation ændres, således at bestemmelsen også kan anvendes med henblik på at begrænse udstrækningen af varetægtsfængsling.

Med henblik på at minimere antallet af formelle retsmøder om fristforlængelser uden protest foreslås det desuden, at retten allerede på tidspunktet for berammelse af hovedforhandlingen efter modtagelse af anlageskrift skal kunne

bestemme, at en varetægtsfængsling skal fortsætte uden yderligere forlængelser. Udvalget foreslår endvidere, at også ankeinstansen skal kunne træffe bestemmelse herom.

Udvalgets lovudkast indeholder endvidere forslag om en forenkling af den fremgangsmåde, som anklagemyndigheden skal følge ved anke til skade for tiltalte. Formålet hermed er at begrænse de ressourcer, der fra anklagemyndighedens og navnlig politiets side anvendes på forkyndelse af ankemeddelelser, samt at begrænse ankeinstansens ressourceforbrug i forbindelse med stillingtagen til, om ankemeddelelsen er lovligt forkyndt, og om anke er sket rettidigt. Forslaget går ud på, at tiltalte som hovedregel skal underrettes om anken ved almindeligt og anbefalet brev uden krav om forkyndelse.

Udvalget foreslår i tilknytning hertil i øvrigt, at den måde, hvorpå 14-dagesfristen for tiltaltes kontraanke beregnes, ændres, således at fristen altid regnes fra dagen efter udløbet af den ordinære ankefrist, uanset om anklagemyndigheden anker før den sidste dag under den ordinære ankefrist. På denne måde vil tiltalte, selv om denne først bliver klar over tiltaltes anke ved udløbet af den ordinære ankefrist, altid have 14-dages frist for kontraanke.

Endelig foreslår udvalget, at det i retsplejeloven præciseres, at landsretten skal kunne bestemme, at en indanket dom ikke skal oplæses ved hovedforhandlingens begyndelse, såfremt retten finder det mere hensigtsmæssigt, at anklageren i stedet redegør for den indankede doms indhold, eller at retten (og lægdommerne) gør sig bekendt med dommen på anden måde. Formålet med forslaget er dels at mindske det tidsforbrug, der i dag ofte anvendes i ankeinstansen til oplæsning af den indankede dom, dels at give retten et mere hensigtsmæssigt grundlag for ankesagens behandling.

Som anført ovenfor har udvalget ikke været enig på alle punkter. Det fremgår af lovudkastet, på hvilke punkter udvalget har været delt i et flertal og mindretal.

6.3. Bemærkninger til lovudkastets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til § 1, nr. 1 (retsplejelovens §§ 718 a og 718 b)

Til § 718 a

Det følger af retsplejelovens § 96, stk. 2, at offentlige anklagere skal fremme enhver sag med den hurtighed, som sagens beskaffenhed tillader. Bestemmelsen, der er indeholdt i retsplejelovens kapitel 10 om anklagemyndigheden, er navnlig begrundet i hensynet til de enkeltpersoner, der er involveret i sagen, dvs. sigtede, (eventuelt) andre mistænkte samt forurettede. For denne gruppe af personer kan der – særligt i mere alvorlige straffesager – være tale om en betydelig belastning. Afklaring af tiltalespørgsmålet bør derfor ske hurtigt.

Retsplejeloven indeholder ikke ud over bestemmelsen i lovens § 96, stk. 2, særlige regler om den tidsmæssige udstrækning af en sigtelse, og sigtelsen er i modsætning til f.eks. straffeprocessuelle tvangsindgreb ikke undergivet domstolsprøvelse.

Om målsætninger for anklagemyndighedens behandling af straffesager, herunder de særlige målsætninger for behandling af volds- og voldtægtssager, henvises til kapitel 4, pkt. 4.3, ovenfor.

Med den foreslåede bestemmelse i § 718 a, stk. 1, 1. pkt., kommer det til udtrykkeligt at fremgå af retsplejelovens kapitel 65 om påtalen, at anklagemyndighedens afgørelse om påtaleopgivelse, tiltalefrafald eller tiltalerejsning (dvs. tiltalespørgsmålet) skal træffes inden rimelig tid efter det tidspunkt, hvor sigtede af politiet er gjort bekendt med sigtelsen. Sigtet med den foreslåede bestemmelse er at betone vigtigheden af, at anklagemyndigheden – ud over at sikre, at en sag fremmes med den hurtighed, som dens beskaffenhed tillader, jf. retsplejelovens § 96, stk. 2 – tillige sikrer, at afgørelsen af tiltalespørgsmålet træffes inden rimelig tid.

Den foreslåede bestemmelse indeholder ikke en maksimal frist for, i hvor lang tid en sigtelse kan opretholdes. Det skyldes, at der er meget store forskelle med hensyn til sagernes omfang og kompleksitet mv.

Derimod indeholder bestemmelsen et krav om, at tiltalespørgsmålet skal afgøres ”inden rimelig tid”. Kravet indebærer, at der må anlægges en konkret helhedsvurdering af den tidsmæssige udstrækning af sagsbehandlingstiden frem til afgørelsen af tiltalespørgsmålet i hver enkelt sag.

I vurderingen af sagsbehandlingstiden må en række faktorer indgå. De enkelte faktorer vil isoleret set i praksis kunne tale for henholdsvis en kortere eller længere sagsbehandlingstid, men det er med bestemmelsen forudsat, at der ved vurderingen må lægges særlig vægt på sagens betydning for sigtede og forurettede, jf. *stk. 1, 2. pkt.*

Som eksempel på en sag, hvor der kan være et særligt hensyn at tage til den sigtede, kan nævnes en sigtelse for et arbejdspladstyveri, hvor den pågældende, der nægter sig skyldig, er blevet suspenderet eller bortvist fra sit arbejde. Her vil hensynet til, at sigtede kan få afklaret sin arbejdsmæssige situation, således tale for en hurtig behandling af straffesagen.

I øvrigt må hensynet til den sigtede helt generelt tillægges betydelig vægt. Det skyldes, at en sigtelse for strafbart forhold for langt de fleste mennesker vil udgøre en betydelig belastning. Hensynet skal også tillægges vægt i tilfælde, hvor den sigtede ikke konkret har givet udtryk for et ønske om en snarlig afklaring på sagen.

Er der f.eks. tale om en sag, hvor en person har været udsat for voldtægt eller grov vold, vil hensynet til den forurettede med betydelig vægt tale for, at sagen fremmes meget hurtigt, jf. i øvrigt også de ovenfor omtalte målsætninger om sagsbehandlingstiden i volds- og voldtægtssager.

Også sagens samfundsmæssige betydning må tillægges vægt, jf. *stk. 1, 3. pkt.* Dette hensyn, der navnlig sigter til den konkrete sags karakter og grovhed,

kan være relevant ikke kun i alvorlige straffesager (dvs. sager, hvor den forventede straf vil være på flere års fængsel), men også i sager, der ud fra en samfundsmæssig vurdering i øvrigt må anses for særligt betydningsfulde, f.eks. visse skatte- og miljøstraffesager.

Herudover må naturligvis også en række andre faktorer indgå i den samlede vurdering af, hvad der vil være en rimelig sagsbehandlingstid, herunder om sagen er kompliceret ved f.eks. at omfatte flere sigtede og/eller mange forhold. Desuden må indgå behovet for efterforskning i form af bl.a. afhøring af vidner, gennemgang af dokumenter og indhentelse af sagkyndige erklæringer. I store sager om økonomisk kriminalitet vil der kunne være behov for særligt tidskrævende undersøgelser, herunder revisorgennemgang af omfattende regnskabsmateriale. Også nye oplysninger, som kommer til undervejs i efterforskningen, og som eventuelt kan føre til yderligere sigtelser i sagen, kan være med til at forlænge sagsbehandlingstiden. Ligeledes kan f.eks. et behov for at anmode om efterforskning i udlandet via det internationale retshjælpsamarbejde begrunde, at sagsbehandlingen ikke vil kunne afsluttes inden for et givent tidspunkt.

Det bemærkes i den forbindelse, at der særligt i store sager om økonomisk kriminalitet, herunder navnlig sager, der behandles af Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet, ofte er tale om komplicerede sager med en efterforskning, der ikke kan afsluttes inden for kort tid. Der skal i disse sager ofte gennemføres efterforskning i udlandet, ligesom der er behov for revisorgennemgang af meget store mængder bilag. Endvidere er tiltalespørgsmålet i sådanne sager ofte juridisk vanskeligt.

Begrebet ”rimelig tid” i relation til afslutning af tiltalespørgsmålet i sådanne store økonomiske sager må forstås i lyset af, at efterforskningen ofte er særdeles kompliceret og dermed tidskrævende. Dette gælder i endnu højere grad, hvis den sigtede har udfoldet store bestræbelser på at sløre sine kriminelle økonomiske aktiviteter eller modvirker efterforskningen i sagen. Omvendt må det også indgå i den samlede vurdering, at langvarig efterforskning i sig selv øger belastningen for den sigtede.

Sigtet med *stk. 2* i den foreslåede bestemmelse er at betone vigtigheden af, at der i sager, hvor sigtede er varetægtsfængslet, eller hvor sigtede er under 18 år, påhviler anklagemyndigheden en *særlig* forpligtelse til at sikre, at tiltale-spørgsmålet afgøres, så snart det er muligt.

De faktorer, der som nævnt ovenfor må indgå i vurderingen af, hvilken sags-behandlingstid der kan anses for rimelig, må også indgå, når der er tale om sager, hvor sigtede er varetægtsfængslet, eller hvor sigtede er under 18 år. I arrestantsager må anklagemyndigheden imidlertid søge at fremskynde afgørelsen af tiltale-spørgsmålet mest muligt på grund af den særlige belastning, som en varetægtsfængsling udgør.

Tilsvarende gælder i sager, hvor sigtelsen angår en person under 18 år, og hvor hensynet til hurtigt at få afklaret sigtedes fremtid i almindelighed gør sig gældende med særlig styrke. Der arbejdes da også – som opfølgning på regeringsgrundlaget ”Nye mål” fra februar 2005 – på at fastsætte målsætninger for en hurtig behandling af sager mod unge under 18 år.

Den særlige forpligtelse til at afgøre tiltale-spørgsmålet hurtigst muligt, som følger af *stk. 2*, gælder, indtil sigtede løslades eller fylder 18 år. I tilfælde, hvor sigtede løslades, eller hvor sigtede fylder 18 år inden afgørelsen af tiltale-spørgsmålet, vil den almindelige regel i forslagets *stk. 1* finde anvendelse.

Med *stk. 3* i den foreslåede bestemmelse lovfæstes en underretningspligt svarende til den, der er indført administrativt ved Rigsadvokatens Meddelelse nr. 3/2006 om indberetning af langvarige sigtelser.

Det følger af denne rigsadvokatmeddelelse bl.a., at politidirektøren én gang årligt skal underrette den stedlige statsadvokat om de sager, hvori tiltale-spørgsmålet ikke er afgjort inden 2 år. Politidirektøren skal endvidere underrette sigtedes forsvarer (eller sigtede selv, hvis sigtede endnu ikke har fået beskikket en forsvarer) om den skete indberetning.

Den foreslåede bestemmelse er imidlertid udtryk for en skærpelse, idet underretning af sigtede og dennes eventuelle forsvarer skal finde sted allerede 1

år og 6 måneder efter det tidspunkt, hvor den pågældende af politiet er gjort bekendt med sigtelsen, hvis der på dette tidspunkt endnu ikke er truffet afgørelse om tiltale.

Tiltalspørgsmålet forudsættes i langt de fleste tilfælde afgjort i god tid forud for fristen for underretning således, at underretning i medfør af den foreslåede bestemmelse kun kommer på tale i et mindre antal sager. Den foreslåede bestemmelse om underretning medfører således ikke, at en afgørelse af tiltalspørgsmålet inden det tidspunkt, hvor der skal ske underretning, i sig selv indebærer, at afgørelsen kan anses for truffet inden rimelig tid. Om afgørelsen kan anses for truffet inden rimelig tid, må derimod bero på en konkret afvejning af alle relevante hensyn, jf. bemærkningerne til stk. 1 ovenfor. Ikke alle sager vil kunne behandles inden for fristen. Navnlig i store sager om økonomisk kriminalitet vil det i en række tilfælde ikke være realistisk, at tiltalspørgsmålet kan afgøres inden 1 år og 6 måneder.

Fristen på 1 år og 6 måneder må som angivet i den foreslåede bestemmelse regnes fra det tidspunkt, hvor den sigtede af politiet er gjort bekendt med sigtelsen. Er en person f.eks. blevet afhørt som mistænkt eller mulig mistænkt i forbindelse med et strafbart forhold uden formelt at være blevet sigtet, og har politiet ikke senere haft grundlag for at rejse en formel sigtelse mod den pågældende, vil der ikke i medfør af den foreslåede bestemmelse skulle ske underretning af den pågældende.

Er der omvendt tale om en sag, hvor en person er blevet afhørt uden formelt at være blevet sigtet, men hvor det under efterforskningen senere konstateres, at der burde have været rejst en formel sigtelse mod den pågældende, vil den pågældende have krav på underretning, hvis der efter 1 år og 6 måneder fra det tidspunkt, hvor den mistænkte må anses for reelt sigtet, fortsat ikke er truffet afgørelse om tiltalspørgsmålet.

Det bemærkes dog i den forbindelse, at vurderingen af, om en person burde have været sigtet under tidligere afhøringer, må ske på grundlag af de oplysninger, som på dette tidspunkt forelå i sagen. Er grundlaget for at sigte den

pågældende først tilvejebragt senere, gælder fristerne for underretning tidligst fra dette tidspunkt.

Det forudsættes i øvrigt, at den sigtede som nævnt burde have været gjort bekendt med sigtelsen. Dette vil ikke være tilfældet, hvis der iværksættes efterforskning, der forudsætter, at den pågældende ikke får kendskab til, at vedkommende er mistænkt eller sigtet, herunder f.eks. i form af telefonaflytning, indhentelse af oplysninger fra udlandet eller lignende.

Den foreslåede bestemmelse angår ikke spørgsmålet om begrænsning af den tidsmæssige udstrækning af indgreb, der gennemføres uden den mistænktes viden, f.eks. en telefonaflytning. Dette spørgsmål må bero på retsplejelovens regler om de pågældende indgreb.

Underretningen skal som angivet i bestemmelsen indeholde meddelelse om, hvorpå sagen beror, og hvornår afgørelse i sagen kan forventes truffet.

Det forudsættes i øvrigt, at der ved underretning i medfør af stk. 3 i den foreslåede bestemmelse gives klagevejledning til sigtede i overensstemmelse med de retningslinjer, der er fastsat herom i Rigsadvokatens Meddelelse nr. 4/2006 om sagsbehandlingstiden i straffesager, klager fra sigtede over lang sagsbehandlingstid samt indberetning af domme med vurdering af sagsbehandlingstiden.

I denne rigsadvokatmeddelelse er der redegjort for den klageadgang, som følger af det almindelige over-/underordningsforhold inden for anklagemyndigheden, og som indebærer, at den sigtede på ethvert stadie af sagen har mulighed for at indgive en klage over sagsbehandlingstiden til den stedlige statsadvokat, der i kraft af det almindelige over-/underordningsforhold f.eks. kan pålægge den underordnede anklagemyndighed at afslutte efterforskningen af en sag, fremme behandlingen af sagen eller tage stilling til spørgsmålet om tiltalerejsning mv.

Det følger af *stk. 3, 2. pkt.*, at genpart af underretningen skal sendes til sigtedes forsvarer, hvis sigtede har en sådan. Underretning af sigtedes forsvarer

skal ske, uanset om forsvareren er beskikket af retten eller er antaget af sigtede selv, men underretning af forsvareren forudsætter i sagens natur, at politiet er bekendt med, at sigtede har en forsvarer.

Stk. 3, 3. pkt., indebærer, at der skal ske underretning på ny, hvis der 1 år efter den seneste underretning fortsat ikke er truffet afgørelse om påtaleopgivelse, tiltalefrafald eller tiltalerejsning. Bestemmelsen har til formål at sikre, at sigtede i de (sjældne) tilfælde, hvor der efter yderligere 1 år fortsat ikke er truffet afgørelse i tiltalespørgsmålet, modtager ny meddelelse om, hvorpå sagen beror. Bestemmelsen gælder også eventuelle yderligere 1 års intervaller.

Hvis der 1 år og 6 måneder efter det tidspunkt, hvor sigtede af politiet er gjort bekendt med sigtelsen, fortsat ikke er truffet afgørelse om påtaleopgivelse, tiltalefrafald eller tiltalerejsning, vil sigtede – ud over at klage over sagsbehandlingen til den stedlige statsadvokat, jf. ovenfor – ifølge den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 718 b kunne indbringe dette spørgsmål for retten, jf. nærmere herom nedenfor.

Der henvises om den foreslåede bestemmelse i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.2.1.2.

Til § 718 b

Efter gældende ret har sigtede på ethvert tidspunkt af en strafferetlig efterforskning mulighed for at indgive en klage over sagsbehandlingstiden til den stedlige statsadvokat, der i kraft af det almindelige over-/underordningsforhold kan tage stilling til, om den underordnede anklagemyndighed fremmer sagen behørigt mv. Sigtede har derimod som udgangspunkt ikke mulighed for at indbringe spørgsmålet for retten, jf. herved Østre Landsrets afgørelse gengivet i UfR 1982, side 1201, hvor landsretten fastslog, at bestemmelsen i retsplejelovens § 746, stk. 1, der angår rettens afgørelse af tvisteligheder om lovligheden af politiets efterforskningsskridt mv., ikke finder anvendelse på spørgsmål om klager over sagsbehandlingstiden i straffesager.

Det gældende udgangspunkt skal ses i sammenhæng med, at dansk strafferechtspleje bygger på et grundprincip om, at tiltalespørgsmålet afgøres af anklagemyndigheden.

Den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 718 b indfører en adgang til domstolsprøvelse med hensyn til særligt langvarige sigtelser og dermed en vis modifikation til det ovennævnte udgangspunkt. Om begrundelsen herfor henvises til kapitel 5, pkt. 5.2.1.4., hvor det bl.a. fremgår, at navnlig hensynet til menneskerettighederne taler for ikke blot at sikre en sagsbehandlingstid inden for en rimelig frist, men også for at give den, der er sigtet i en straffesag, et retsmiddel ved en uafhængig judiciel instans til at søge dette håndhævet således, at retten i særlige tilfælde, hvor afgørelsen af tiltalespørgsmålet er trukket helt urimeligt i langdrag, på anmodning fra den sigtede kan bestemme, at tiltaleafgørelsen skal træffes inden en vis frist.

Med bestemmelsen indføres der således en snæver mulighed for, at domstolene efter anmodning fra sigtede kan skride ind over for *meget* langvarige sigtelser med henblik på herigennem at fremskynde anklagemyndighedens afgørelse af tiltalespørgsmålet ved fastsættelse af en frist herfor.

Der er som nævnt kun tale om en begrænset modifikation. Kompetencen til at afgøre tiltalespørgsmålet tilkommer – uanset om retten måtte finde grundlag for at fastsætte en frist – fortsat alene anklagemyndigheden, herunder også med hensyn til hvornår og på hvilket grundlag denne afgørelse træffes. Den foreslåede bestemmelse indebærer imidlertid, at anklagemyndighedens dispositioner i helt særlige tilfælde *kan* få konsekvenser for muligheden for sagens gennemførelse, jf. nærmere nedenfor.

Forslaget har således karakter af en undtagelsesbestemmelse i form af et værn for borgerne mod urimelige konsekvenser af anklageprincippet. Det er således forudsat, at bestemmelsen kun anvendes helt undtagelsesvis og efter nøje afvejning af modstående hensyn. Der henvises i den forbindelse til udvalgets overvejelser i kapitel 5, pkt. 5.2.1.4.

Med den foreslåede bestemmelse i § 718 b, *stk. 1*, gives sigtede mulighed for at indbringe spørgsmålet om sagsbehandlingstiden for retten, hvis der ikke inden for en frist på 1 år og 6 måneder, dvs. en frist svarende til underrettingsfristen i den foreslåede nye bestemmelse i § 718 a, efter det tidspunkt, hvor den pågældende af politiet er gjort bekendt med sigtelsen, er truffet afgørelse om påtaleopgivelse, tiltalefrafald eller tiltalerejsning.

Det følger af § 718 b, *stk. 2, 1. pkt.*, at retten undtagelsesvis kan fastsætte en frist, hvis der efter en samlet vurdering af hensyn til den sigtede, sagens beskaffenhed og omstændigheder samt dens samfundsmæssige betydning er særlig grund til at kræve fremskyndelse af anklagemyndighedens afgørelse af tiltalespørgsmålet.

Med den foreslåede bestemmelse gives der således mulighed for, at retten efter anmodning fra en sigtet i ganske særlige tilfælde kan skride ind over for meget langvarige sigtelser ved at fastsætte en frist med henblik på en fremskyndelse af afgørelsen om tiltalespørgsmålet.

I store sager om økonomisk kriminalitet, herunder især sager, der behandles af Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet, vil det ofte være rimeligt begrundet i den konkrete sags omstændigheder, at der er forløbet mere end 1 år og 6 måneder fra det tidspunkt, hvor sigtede er gjort bekendt med sigtelsen. Det skyldes, at sådanne sager typisk er meget komplicerede og kræver gennemgang af et meget stort bilagsmateriale. Efterforskningsmæssigt kompliceres sagerne endvidere ofte af, at den eller de sigtede, der kan have stor viden på det finansielle område, har gjort meget for at sløre deres økonomiske aktiviteter. Hertil kommer, at der i de fleste sager skal ske efterforskning i udlandet, og det forekommer ofte, at der må efterforskes i yderligere en række andre lande, når de første oplysninger fra udlandet er tilvejebragt.

Endvidere kræver de fleste af de store økonomiske sager udarbejdelse af revisionsberetninger, der først kan iværksættes, når samtlige nødvendige oplysninger i sagen er tilvejebragt, og der har været drøftelser mellem anklagemyndigheden og forsvarerne om udformningen af et revisionstema, jf.

nærmere betænkning nr. 1454/2004 om behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet m.v., side 125. Revisionsberetninger udfærdiges normalt efter revisorerens gennemgang af et stort antal dokumenter, og det er derfor ikke ualmindeligt, at der må afsættes i størrelsesordenen 6 måneder til 1 år til denne del af efterforskningen. Endelig indebærer afgørelsen om tiltale-spørgsmålet ofte stillingtagen til vanskelige juridiske problemstillinger, herunder også vedrørende civile spørgsmål, hvorfor der kan være en vurdering, der kræver længere tid end i sager om f.eks. personfarlig kriminalitet.

Disse forhold betyder ikke, at den foreslåede bestemmelse ikke kan anvendes i økonomiske sager. I store økonomiske sager vil der dog ofte kun være grundlag for at fastsætte en frist efter den foreslåede bestemmelse, hvis efterforskningen må anses for at være gået i stå, eller en stillingtagen til tiltale-spørgsmålet trækker ud, selv om sagen er færdigefterforsket.

Anklagemyndighedens undladelse af at overholde en frist fastsat af retten i medfør af den foreslåede bestemmelse vil i sidste ende kunne føre til, at påtale mod sigtede anses for opgivet af anklagemyndigheden. Bestemmelsens retsvirkning svarer herved til retsvirkningerne af en endelig påtaleopgivelse i medfør af retsplejelovens § 721. Heri ligger bl.a., at sagen ikke længere kan fremmes mod den sigtede, og at de almindelige bestemmelser i retsplejelovens kapitel 93 a om erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning vil finde anvendelse.

Der vil efter bestemmelsen ikke være grund til fremskyndelse – og dermed heller ikke grundlag for retten til undtagelsesvis at fastsætte en frist – hvis sagen er i god gænge, og afgørelsen om tiltalen må ventes truffet inden for kortere tid. Dette følger ikke alene af betingelsen om, at rettens fastsættelse af en frist kun bør ske rent *undtagelsesvis*, men også, at rettens fastsættelse af frist forudsætter, at der er *særlig grund* til at kræve en fremskyndelse af afgørelsen om tiltale-spørgsmålet.

Anvendelse af bestemmelsen vil navnlig kunne tænkes i følgende tilfælde:

For det første kan rettens fastsættelse af frist i medfør af den foreslåede bestemmelse komme på tale, hvor det tidsrum, der er forløbet siden sigtelsens rejsning, efter en samlet vurdering, herunder af hensyn til den sigtede, sagens beskaffenhed samt dens samfundsmæssige betydning, må anses for *åbenbart urimeligt*. Det gælder navnlig i mindre alvorlige sager, herunder navnlig bødesager, hvor der vil kunne fastsættes frist alene på dette grundlag.

Er der derimod tale om alvorligere straffesager, f.eks. en sag om alvorlig, personfarlig kriminalitet, en sag, hvor den forventede straf vil være på flere års fængsel, eller en sag af særlig samfundsmæssig betydning i øvrigt, vil den forløbne tid – selv efter ca. 1 år og 6 måneder – formentlig kun i sjældne tilfælde kunne anses for åbenbart urimelig, og fastsættelse af en frist i sådanne sager må derfor som udgangspunkt forudsætte, at det må anses for at være en reel mulighed – med en passende fremskyndelse af sagsbehandlingstakten – at anklagemyndigheden kan træffe afgørelse om tiltale inden for en frist på mellem 3 måneder og 1 år.

For det andet kan rettens fastsættelse af frist i medfør af den foreslåede bestemmelse således komme på tale, hvor den tid, der er forløbet siden sigtelsens rejsning, klart *ikke er rimeligt begrundet* i den konkrete sags omstændigheder, hvor der efter en samlet vurdering er *særlig grund* til at gribe ind, og hvor der herudover på den ene side ikke umiddelbart er udsigt til, at afgørelsen om tiltalespørgsmålet vil blive truffet i nær fremtid, men hvor der på den anden side er udsigt til, at et tilstrækkeligt grundlag for en afgørelse af tiltalespørgsmålet – om nødvendigt efter en fremskyndelse af sagsbehandlingen – *vil kunne foreligge inden udløb af en frist på mellem 3 måneder og 1 år*.

Generelt er det en betingelse, at hensynet til den sigtede med særlig styrke taler for indgriben fra rettens side. Det forudsættes således, at en fortsat udskydelse af afgørelsen af tiltalespørgsmålet i det konkrete tilfælde må anses for en urimelig belastning af sigtede, medmindre der er tale om en bagatelforsøelse eller lignende.

Det følger af det anførte, at bestemmelsen ud fra enhver praktisk betragtning ikke vil blive bragt i anvendelse i de alvorligste straffesager, herunder navnlig ikke i drabssager. At det i øvrigt kun i sjældne tilfælde vil kunne være aktuelt at anvende muligheden for at fastsætte en frist, følger i øvrigt af det forhold, at sigtedes anmodning herom først kan fremsættes 1 år og 6 måneder efter sigtelsens rejsning. Indbringelse for retten vil på den baggrund navnlig kunne tænkes i særligt komplicerede sager, herunder større sager om økonomisk kriminalitet, visse komplicerede særlovssager samt i mindre omfattende sager, hvor sagsbehandlingen af andre grunde, herunder eventuelt ekspediti-
onsfejl, er gået i stå.

Hvis retten undtagelsesvis finder anledning til at fastsætte en frist, jf. ovenfor, skal fristen være på mindst 3 måneder og højst 1 år, jf. *stk. 2, 2. pkt.*

Har anklagemyndigheden ikke inden for den frist, som retten har fastsat i medfør af *stk. 2, 2. pkt.*, truffet afgørelse om påtaleopgivelse, tiltalefrafald eller tiltalerejsning, anses påtale mod sigtede for opgivet af anklagemyndigheden, jf. *stk. 2, 3. pkt.*

Som undtagelse til denne hovedregel gælder imidlertid, at retten efter anmodning fra anklagemyndigheden kan forlænge en frist, som retten har fastsat i medfør af *stk. 2*, med højst 1 år ad gangen, såfremt særlige omstændigheder foreligger, jf. *stk. 3, 1. pkt.*

Hvorvidt der er grundlag for en forlængelse af fristen – og i givet fald den tidsmæssige udstrækning af en sådan frist – må bero på rettens vurdering af de omstændigheder, der gør, at der fortsat ikke er truffet afgørelse om tiltale-spørgsmålet. Er der således rimelig grund til, at afgørelsen ikke er truffet inden for fristen, og taler sagens betydning for det efter de synspunkter, der er anført ovenfor om ”særlig grund”, bør der ske forlængelse.

En anmodning fra anklagemyndigheden om fristforlængelse skal være retten i hænde senest 2 uger inden udløbet af den frist, som ønskes forlænget, jf. *stk. 3, 2. pkt.*

Hvis retten ikke finder grundlag for at forlænge den frist for afgørelse af tiltalespørgsmålet, som retten tidligere har fastsat efter stk. 2, anses påtale mod sigtede for opgivet af anklagemyndigheden, medmindre anklagemyndigheden har truffet afgørelse om tiltalespørgsmålet inden for 2 måneder fra rettens afgørelse om ikke at forlænge fristen, jf. *stk. 3, 3. pkt.*

Det følger af *stk. 4, 1. pkt.*, at rettens afgørelse træffes ved kendelse. Rettens afgørelser i medfør af den foreslåede bestemmelse kan kæres til landsretten efter den almindelige bestemmelse herom i retsplejelovens § 968, stk. 1.

Hvis retten ikke har fundet grundlag for at fastsætte en frist efter stk. 2, kan sigtede først efter 1 år på ny indbringe spørgsmålet om fastsættelse af en frist for retten, jf. *stk. 4, 2. pkt.* 1-årsfristen regnes fra det tidspunkt, hvor retten har truffet afgørelse om ikke at fastsætte en frist. I tilfælde, hvor sigtede har kæret rettens afgørelse om ikke at fastsætte en frist, og hvor kæreinstansen stadfæster den i første instans trufne afgørelse, regnes 1-årsfristen dog fra tidspunktet for kæreinstansens afgørelse.

Det er i *stk. 5* fastsat, at sigtedes anmodning efter stk. 1 skal indeholde en adresse, hvortil meddelelser kan sendes.

Det følger af *stk. 6*, at sigtede skal være til stede i det retsmøde, der afholdes med henblik på behandling af en anmodning efter stk. 1, medmindre retten træffer anden bestemmelse, og at sigtedes anmodning bortfalder, hvis sigtede herefter udeliver fra det retsmøde, der afholdes i den forbindelse. Bortfald af sigtedes anmodning i tilfælde af udeblivelse forudsætter, at sigtede i den indkaldelse, der sendes til sigtede ved almindeligt brev til den adresse, som er indeholdt i den pågældendes anmodning efter stk. 1, jf. *stk. 5*, er gjort bekendt med retsvirkningerne af udeblivelse.

Sigtede skal som hovedregel være til stede i det retsmøde, der afholdes med henblik på behandling af en anmodning efter stk. 1. Retten kan dog fritage sigtede herfor. Udgangspunktet forudsættes klart at være, at sigtede har mødepligt således, at undtagelsen kun tænkes anvendt, hvis der er rimelig grund hertil, herunder navnlig at anklagemyndigheden er enig i, at sigtedes tilstede-

værelse under behandlingen af dennes anmodning om fastsættelse af frist er unødvendig.

Har sigtede ikke fået beskikket eller selv antaget en advokat, har retten efter den almindelige bestemmelse i retsplejelovens § 732 mulighed for at beskikke en advokat for den pågældende. Der bør som altovervejende hovedregel ske advokatbeskikkelse, hvis den sigtede ønsker det.

Det følger af bestemmelsens *stk. 7*, at forurettede og en eventuel bistandsadvokat som udgangspunkt skal underrettes om retsmødet. Underretning af forurettede kan imidlertid undlades, når et større antal personer er forurettede. Det gælder eksempelvis i tilfælde, hvor sigtelsen angår en lang række ensartede forhold, f.eks. bedrageriforhold.

Om muligheden for genoptagelse af en straffesag, hvor der har været rejst sigtelse, men hvor forfølgningen mod sigtede anses for opgivet, idet anklagemyndigheden ikke har truffet afgørelse om tiltalespørgsmålet inden for en af retten fastsat frist i medfør af den foreslåede bestemmelse i § 718 b, stk. 2 eller 3, henvises til lovforslagets § 1, nr. 2, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Der henvises om den foreslåede bestemmelse i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.2.1.4.

Til § 1, nr. 2 (retsplejelovens § 724, stk. 3)

Med den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 718 b, stk. 2, jf. lovforslagets § 1, nr. 1, gives retten mulighed for efter anmodning fra en sigtet i ganske særlige tilfælde at skride ind over for meget langvarige sigtelser ved at fastsætte en frist med henblik på en fremskyndelse af afgørelsen om tiltalespørgsmålet. Som anført i bemærkningerne til den nævnte bestemmelse vil anklagemyndighedens undladelse af at overholde en af retten fastsat frist i sidste ende kunne føre til, at påtale mod sigtede anses for opgivet af anklagemyndigheden.

Bestemmelsens retsvirkninger svarer herved til de retsvirkninger, som følger af en *endelig* påtaleopgivelse i medfør af retsplejelovens § 721.

Er påtale opgivet af anklagemyndigheden i medfør af § 721, kan strafforfølgning efter omgørelsesfristens udløb kun fortsættes mod den, der har været sigtet, hvis betingelserne for genoptagelse efter retsplejelovens § 975 er opfyldt, jf. retsplejelovens § 724, stk. 2.

Svarende til denne (snævre) mulighed for genoptagelse af en sag, hvori påtale er endeligt opgivet i medfør af retsplejelovens § 721, foreslås der indført en adgang for genoptagelse af sager, hvor påtale må anses for opgivet efter § 718 b, stk. 2 eller 3 (dvs. i tilfælde, hvor anklagemyndigheden ikke har rejst tiltale inden for den frist, som retten har fastsat efter § 718 b, stk. 2, 3. pkt., eller inden for den 2-månedersfrist, som følger af § 718 b, stk. 3, 3. pkt.).

Det foreslås i overensstemmelse med det anførte i en ny bestemmelse i retsplejelovens § 724, stk. 3, fastsat, at strafforfølgning ikke kan fortsættes ved omgørelse efter stk. 2, hvis påtale anses for opgivet efter § 718 b, stk. 2 eller 3, men at genoptagelse kan ske, hvis betingelserne i § 975 i øvrigt er opfyldt.

Der henvises om den foreslåede bestemmelse i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.2.1.4.

Til § 1, nr. 3 (retsplejelovens § 733, stk. 2)

Efter retsplejeloven har sigtede som udgangspunkt ret til selv at vælge sin forsvarer, jf. retsplejelovens § 730, stk. 1. Dette gælder også, hvis sigtede ønsker at få beskikket en bestemt forsvarer, jf. retsplejelovens § 733, stk. 1, 3. pkt., og § 735, stk. 1.

Retten kan dog efter retsplejelovens § 733, stk. 2, ved kendelse nægte at beskikke den advokat, som sigtede ønsker som forsvarer, hvis dennes medvirken ud fra retsplejemæssige hensyn til sagens behørig fremme, herunder særligt hensynet til medsigtedes tarv, ikke kan anses for forsvarlig, eller der er påviselig risiko for, at advokaten vil hindre eller modvirke sagens opkla-

ring. Retten kan på samme måde afvise en valgt forsvarer, jf. retsplejelovens § 730, stk. 3, samt tilbagekalde en beskikkelse, jf. retsplejelovens § 736, stk. 2.

Efter den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 733, stk. 2, vil retten – ud over i tilfælde, hvor der er påviselig risiko for, at advokaten vil hindre eller modvirke sagens opklaring – kunne nægte at beskikke en forsvarer for den sigtede, hvis dennes medvirken vil medføre en forsinkelse af betydning for sagen.

Det nye kriterium ”en forsinkelse af betydning for sagen” indebærer, at der skal mindre til end efter den gældende bestemmelse med hensyn til en forsinkelse som følge af forsvarerens forhold, før retten kan nægte at beskikke den forsvarer, som den sigtede har anmodet om, eller tilbagekalde en allerede meddelt beskikkelse.

Hvornår en forsinkelse er af betydning for sagen, vil bl.a. afhænge af sagens karakter. Den gældende praksis med hensyn til, hvilke omstændigheder der ud over tidsfaktoren tillægges betydning, ændrer forslaget ikke ved.

Det må i overensstemmelse med det anførte i almindelighed antages, at der skal mindre til, før en forsinkelse anses for at være af betydning for sagen, hvis der er tale om en voldssag, som ikke skal køre over flere dage, end en sag om økonomisk kriminalitet, der skal køre over adskillige retsdage. Det vil i øvrigt bero på en konkret afgørelse, om forsinkelsen har en sådan karakter, at den kan begrunde nægtelse af beskikkelse/afbeskikkelse. Ved denne afgørelse vil der fortsat skulle foretages en afvejning af en række til tider modstående hensyn.

Selv om der i den foreslåede bestemmelse ikke er henvist til hensynet til medsigtedes tarv, vil det fortsat være et hensyn, der skal inddrages. Hvis eventuelle medsigtede er varetægtsfængslede, vil der være et særligt hensyn at tage til dem. Der vil også kunne være et særligt hensyn at tage til forurettede eller vidner i sagen. Det vil være særligt nærliggende i sager om personfarlig kriminalitet såsom vold og voldtægt. Der henvises i den forbindelse tillige til, at

der for disse sager, bl.a. af hensyn til forurettede, findes særlige målsætninger for sagernes behandling, jf. ovenfor kapitel 4, pkt. 4.3.

Hensynet til en hurtig behandling af sagen vil også kunne begrunde nægtelse eller tilbagekaldelse af beskikkelse, selv om forsinkelsen alene rammer den sigtede. Det vil navnlig være tilfældet, hvis sigtede er varetægtsfængslet, herunder eventuelt i isolation, samt i sager, hvor sigtede er under 18 år. Her er der tale om sager, hvor hurtig sagsbehandling generelt prioriteres højt, jf. også de foreslåede nye bestemmelser i retsplejelovens § 718 b, stk. 2, jf. lovforslagets § 1, nr. 1, og retsplejelovens § 768 a, stk. 2, jf. lovforslagets § 1, nr. 9. Det må dog indgå i vurderingen med en vis vægt, når der ikke er en umiddelbart forurettet eller medsigtede i sagen.

Baggrunden for sigtedes ønske om en bestemt forsvarer vil også være et hensyn, der bør indgå i afvejningen. Hvis en forsvarer har fulgt sagen fra starten eller tidligere har været forsvarer for sigtede, kan der efter omstændighederne accepteres en længere forsinkelse end ellers. Der kan endvidere være tale om, at forsvareren har en særlig ekspertise inden for det pågældende område, som sagen vedrører. Tidligere forsvarerskift samt tidspunktet for anmodningen vil også kunne indgå i afvejningen med betydelig vægt.

Det er væsentligt at understrege, at det frie forsvarervalg ikke sættes ud af kraft ved forslaget, men kun undergives den begrænsning, at valget må ske blandt de forsvarere, der har den nødvendige tid til opgaven. Inden for denne kreds af forsvarere vil valget som hidtil være frit.

Det kan ikke på forhånd angives præcist, hvornår der vil foreligge en forsinkelse af betydning for sagen. Det vil i høj grad afhænge af den konkrete sag. En forsinkelse på 2-3 måneder i forhold til det af retten foreslåede tidspunkt i almindelige sager om straffelovsovertrædelser samt sager af lignende karakter, som f.eks. sager om overtrædelse af lov om euforiserende stoffer, må dog som udgangspunkt anses som en betydelig forsinkelse, der kan begrunde en anvendelse af den foreslåede regel. I sager, hvor en hurtig sagsbehandling er særlig prioriteret, som f.eks. sager om vold og voldtægt, vil forsinkelser også af kortere varighed kunne give anledning til tilbagekaldelse af beskikkelsen.

Det vil ikke kun være forsinkelser af betydning for sagen, der opstår i forbindelse med hovedforhandlingen, der vil kunne begrunde en nægtelse eller tilbagekaldelse af beskikkelse. Det kan også være tilfældet med hensyn til forsinkelser under efterforskningen, der beror på forsvarerens forhold. Der kan f.eks. være tale om, at en forsvarer ikke kan medvirke under afhøringen af en sigtet, uden at det indebærer en forsinkelse af betydning for sagen. Det vil i denne situation kunne komme på tale at anvende reglen også ved forsinkelser, der er kortere end 2-3 måneder. Det gælder særligt, når sigtede er varetægtsfængslet. Anvendelse af reglen i disse situationer vil navnlig kunne komme på tale i sager, hvor flere sigtede er varetægtsfængslede. Man må dog være opmærksom på, at der ikke kan stilles samme krav til forsvareren som til anklagemyndigheden. Det skyldes bl.a., at forsvareren som udgangspunkt skal møde personligt, samt at det er op til anklagemyndigheden at tilrettelægge efterforskningen og herunder at afgøre, hvornår der er grundlag for at rejse tiltale.

Der kan ikke ske nægtelse eller tilbagekaldelse af beskikkelse af en forsvarer efter den foreslåede bestemmelse, hvis et forsvarerskifte ikke vil medføre, at sagen kan fremmes inden for rimelig tid. Hvis der således er tale om en større eller kompliceret sag, vil den tid, det vil tage en anden forsvarer at sætte sig ind i sagen, kunne udligne fordelene ved et forsvarerskifte. Ligeledes bør reglen heller ikke anvendes, hvis det er forhold hos retten eller anklagemyndigheden, der er årsag til forsinkelsen.

Den foreslåede skærpelse med hensyn til, hvilken forsinkelse som følge af forsvarerens forhold der kan accepteres, skal ses i lyset af forsvarerens pligt til at medvirke til, at sagen kan gennemføres inden for rimelig tid. Ikke mindst ved et ønsket forsvarerskift i forbindelse med anke må det være et krav, at den pågældende forsvarer er i stand til at møde inden for rimelig tid, dvs. som udgangspunkt inden for et tidsrum svarende til normal berammelsestid.

Der henvises i den forbindelse til den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 843 a, stk. 2, jf. lovforslagets § 1, nr. 11, hvorefter anklagemyndig-

heden og sigtedes forsvarer skal tilrettelægge deres virke således, at sagen kan gennemføres inden rimelig tid, samt den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 843 b om forhåndsberømmelse. Med bl.a. disse bestemmelser understreges det, at også forsvareren har et ansvar for sagens behørig fremme. Det følger allerede af de advokatetiske regler, at en advokat ikke må påtage sig en opgave, hvis den pågældende på grund af andre opgaver ikke kan udføre sit hverv rimeligt hurtigt. Det er således op til advokaten i givet fald at sige fra allerede fra starten. Det vil høre til anklagemyndighedens og rettens pligter at påse, at der i givet fald skrives ind, jf. forslaget til ny bestemmelse i retsplejelovens § 843 a, om nødvendigt ved anvendelse af den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 733, stk. 2. Det vil dog også påhvile anklagemyndigheden gennem forhåndsberømmelse at medvirke til at begrænse problemernes omfang.

Der henvises om den foreslåede bestemmelse i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.3.2.

Til § 1, nr. 4 (retsplejelovens § 747, stk. 3)

I overensstemmelse med princippet om bevisumiddelbarhed finder bevisførelsen i straffesager som hovedregel sted for den dømmende ret under hovedforhandlingen. Indenretlig afhøring forud for hovedforhandling betegnes på den baggrund ofte som ”anticiperet bevisførelse”. Efter retsplejelovens § 747, stk. 2 og 3, kan indenretlig afhøring før hovedforhandling ske i to tilfælde:

For det første kan retsmøde afholdes efter anmodning, når det er påkrævet for at sikre bevis, som det ellers må befrygtes vil gå tabt, eller som ikke uden uvæsentlig ulempe eller forsinkelse vil kunne føres for den dømmende ret, eller når det må antages at være af betydning for efterforskningen eller af hensyn til en offentlig interesse, jf. § 747, stk. 2.

For det andet kan retsmøde efter anmodning afholdes med henblik på at sikre bevis, såfremt sigtede er varetægtsfængslet i isolation, sikringen af bevis vil

kunne få betydning for spørgsmålet om isolationens ophævelse, og væsentlige praktiske hensyn ikke taler imod, jf. § 747, stk. 3.

Gennemførelse af indenretlig afhøring indebærer i ingen af de anførte tilfælde, at den afhørte ikke som udgangspunkt skal afhøres på sædvanlig måde ved hovedforhandlingen. Ved den egentlige anticiperede bevisførelse, dvs. hvor der er frygt for, at det pågældende bevis vil gå tabt f.eks. ved et vidnes alvorlige sygdom, ligger det imidlertid i sagens natur, at det kan komme på tale at erstatte forklaring under hovedforhandling med oplæsning af et retsbogsreferat.

Bestemmelsen i retsplejelovens § 747 blev senest ændret ved lov nr. 1561 af 20. december 2006 om ændring af retsplejeloven (Varetægtsfængsling i isolation), hvor adgangen til at anvende indenretlig afhøring under efterforskningen blev udvidet med henblik på at opnå en reduktion i antallet af længerevarende varetægtsfængslinger i isolation.

Med den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 747, stk. 3, foreslås adgangen til anvendelse af indenretlig afhøring forud for hovedforhandlingen yderligere udvidet således, at bestemmelsen ikke kun omfatter tilfælde, hvor sigtede er varetægtsfængslet i isolation, men også tilfælde, hvor sigtede er varetægtsfængslet uden samtidig at være anbragt i isolation i medfør af retsplejelovens §§ 770 a-770 c.

Formålet med ændringen er at opnå en reduktion i antallet af længerevarende varetægtsfængslinger. Sikring af bevis vil således i en række tilfælde kunne få betydning for spørgsmålet om ophævelse af en varetægtsfængsling på lignende måde som med hensyn til ophævelse af isolation.

Betingelserne for indenretlig afhøring med hensyn til varetægtsfængsling vil svare til de betingelser, som gælder i medfør af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 747, stk. 3, med hensyn til isolation. Sigtet med den foreslåede ændring af bestemmelsen er således, at en varetægtsfængsling – uanset om der samtidig er iværksat isolation eller ikke – ikke opretholdes, hvis grundlaget for varetægtsfængslingen kan fjernes ved en indenretlig afhøring,

og der ikke kan anføres rimelige hensyn, der taler imod afholdelsen af en sådan bevisførelse.

Anmodning kan fremsættes både af anklagemyndigheden og forsvareren.

Væsentlige praktiske hensyn kan efter den foreslåede bestemmelse på samme måde som nu begrunde, at retten afslår en anmodning om indenretlig afhøring. Der kan f.eks. forekomme tilfælde, hvor der ikke er en rimelig udsigt til, at en særskilt bevisførelse kan give grundlag for ophævelse af varetægtsfængslingen. Desuden kan der være tilfælde, hvor efterforskningen ikke er så fremskreden, at et tilstrækkeligt materiale foreligger til at opnå klarhed over, hvad bevisførelsen skal belyse. Der kan også være tilfælde, hvor hovedforhandlingen er så nært forestående, at gennemførelsen af en sådan bevisførelse reelt kan bevirke en samlet forlængelse af sagens behandling. Endvidere vil en anmodning kunne afslås, hvis den fornødne bevisførelse er af et uforholdsmæssigt stort omfang eller i øvrigt særlig besværlig, f.eks. hvor der skal indkaldes vidner fra udlandet.

Gør ingen af de opregnede modhensyn sig gældende, forudsættes bevisførelsen i almindelighed tilladt.

Således bør en anmodning om indenretlig afhøring forud for hovedforhandlingen for at begrænse den tidsmæssige udstrækning af en varetægtsfængsling på samme måde som med hensyn til isolation ikke afslås alene af retsplejemæssige hensyn til, at bevisførelsen finder sted under hovedforhandlingen, herunder med det formål, at lægdommere overværer den umiddelbare reaktion på et stillet spørgsmål. Dette hensyn af retsplejemæssig karakter bør således vige for hensynet til muligheden for at begrænse anvendelsen af varetægtsfængsling gennem afholdelse af anticiperet bevisførelse.

Dette skal ses i lyset af, at afgørelsen om indenretlig afhøring før hovedforhandlingen ikke i sig selv berører bevisførelsen ved hovedforhandlingen. På samme måde som hidtil skal medsigtede og vidner således indkaldes til at afgive forklaring under hovedforhandlingen.

Som anført ovenfor bør en anmodning om bevisførelse imødekommes, hvis ikke de nævnte praktiske hensyn taler imod. Der vil dog fortsat efter almindelige retsprincipper om ligestilling mellem parterne ("equality of arms") skulle tages hensyn til forsvarets mulighed for at varetage sigtedes interesser. Heri ligger navnlig, at sigtedes forsvarer skal have adgang til samme oplysninger som politiet i relation til det bevis, som skal sikres ved den ønskede bevisførelse. I tilfælde, hvor forsvareren f.eks. på grund af forsvarerpålæg i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 4, er forhindret i at drøfte oplysningerne med den sigtede forud for gennemførelsen af den pågældende bevisførelse, vil retten i samme omfang som hidtil kunne afslå en anmodning herom.

Hvis retten imødekommer en anmodning om bevisførelse efter § 747, stk. 3, skal retsmødet afholdes snarest og så vidt muligt inden for 2 uger fra rettens modtagelse af anmodningen, jf. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 747, stk. 4. Bestemmelsen indebærer bl.a., at det vil påhvile også anklagemyndigheden og den sigtedes forsvarer at medvirke til, at retsmødet kan afholdes inden for den nævnte frist.

Der henvises om den foreslåede bestemmelse i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.5.5.1.

Til § 1, nr. 5 (retsplejelovens § 764, stk. 1)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 764, stk. 1, afgør retten efter anmodning fra politiet, om sigtede skal varetægtsfængsles. Anmodningen kan fremsættes skriftligt eller mundtligt i retten. Dette gælder både sager om iværksættelse og opretholdelse af varetægtsfængsling.

Den foreslåede nyaffattelse af § 764, stk. 1, indebærer, at anklagemyndighedens anmodning om fortsat varetægtsfængsling – altså enhver forlængelse af en iværksat varetægtsfængsling – skal fremsættes skriftligt over for retten, og at anmodningen skal angive den eller de fængslingsbestemmelser, som anklagemyndigheden påberåber sig, de faktiske omstændigheder, hvorpå anmodningen støttes, samt de væsentligste efterforskningskridt mv., som forventes foretaget.

Bestemmelsen har dels til formål at betone vigtigheden af politiets og anklagemyndighedens overvejelser om at anvende fortsat varetægtsfængsling i den enkelte sag, dels at give domstolene et mere hensigtsmæssigt grundlag for i den enkelte sag at træffe afgørelse om, hvorvidt betingelserne for fortsat varetægtsfængsling er opfyldt.

Anmodningen kræver ikke nødvendigvis en særskilt skrivelse, men kan indeholdes i en rapport, herunder eventuelt i en såkaldt "forlængerrapport".

Anmodningen og begrundelsen herfor kan udformes helt kortfattet, oftest i nogle få linjer. Den skal alene indeholde den eller de påberåbte fængslingsbestemmelser ved angivelse af den eller de relevante paragraffer, stykker og numre samt en kort angivelse af de hovedomstændigheder, der udgør grundlaget for anmodningen om fortsat fængsling. Er det påberåbte fængslingsgrundlag helt identisk med en tidligere anmodning eller i det hele indeholdt i rettens seneste kendelser, kan der blot henvises hertil. Hvis der pågår efterforskning mv., skal der endvidere kort angives de væsentligste efterforskningsskridt eller undersøgelsesskridt, som påregnes foretaget i den periode, hvor fængslingen søges forlænget. Det bør i øvrigt så vidt muligt angives, hvornår tiltalespørgsmålet kan ventes afgjort.

Den begrundede anmodning skal ikke udformes som et processkrift, og den skal ikke indeholde nærmere argumentation eller dokumentation for det påberåbte, herunder mistankegrundlaget. Som hidtil vil dokumentationen kunne bestå i det tilvejebragte rapportmateriale mv., mens den nærmere argumentation kan ske i retsmødet om forlængelse.

Formålet med kravet om den begrundede anmodning er således alene at fastslå, hvilken fængslingsgrund der påberåbes, hvilke (hoved-)anbringender den påberåbte fængslingsgrund støttes på, samt hvilke efterforsknings- og andre sagsskridt der forestår.

På denne måde kan den begrundede anmodning skabe klarhed over, dels hvad der er fængslingsspørgsmålets kerne, dels hvilke aktiviteter der skal foretages.

Dette vil skabe et godt grundlag for anklagemyndighedens, forsvarerens samt rettens overvejelser i forbindelse med spørgsmålet ikke blot om den umiddelbare forlængelse af fængslingen, men også for overvejelser om eventuel anticiperet bevisførelse, iværksættelse af oplysnings- eller forberedelsesskridt og eventuelt forhåndsberømmelse, eller med andre ord en sagsstyring, der kan virke i retning af begrænsning af den samlede varetægtsfængslings længde.

Der henvises om den foreslåede bestemmelse i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.5.3.1.

Til § 1, nr. 6 (retsplejelovens § 764, stk. 4)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 764, stk. 4, 2. pkt., skal retten i sin kendelse om varetægtsfængsling anføre de konkrete omstændigheder i sagen, hvorpå det støttes, at betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldt. Bestemmelsen er navnlig begrundet i, at det for sagens parter kan være af stor interesse at få oplysning om de momenter, som retten ved sin afgørelse har lagt vægt på, således at parterne herved bliver bedre i stand til at tilrettelægge deres fremtidige arbejde med sagen. Endvidere har velbegrundede kendelser værdi for den overordnede rets behandling af sagen i kæremål.

Med den foreslåede bestemmelse i § 764, stk. 4, 3. pkt., skærpes kravene til domstolens kendelser om opretholdelse af varetægtsfængslinger.

Det gælder *for det første* generelt med hensyn til kendelser om varetægtsfængsling efter § 762, stk. 1, nr. 3, således, at de væsentligste af de eventuelle efterforskningskridt, som forventes foretaget inden for den meddelte frist for varetægtsfængslingen, anføres i kendelsen. Dette gælder i sagens natur kun så længe, at efterforskning i sagen fortsat pågår.

For det andet gælder det med hensyn til kendelser – efter alle fængslingsgrunde – om fortsat varetægtsfængsling ud over de frister, som er indeholdt i flertallets forslag om en ny bestemmelse i retsplejelovens § 768 a, stk. 1 og 2, jf. lovforslagets § 1, nr. 9. Denne del af forslaget til § 764, stk. 4, forud-

sætter således, at flertallets forslag til § 768 a gennemføres. Retten skal i de nævnte tilfælde i tillæg til det gældende almindelige begrundelseskrav anføre de særlige omstændigheder i sagen, hvorpå det støttes, at varetægtsfængsling ud over den relevante frist findes påkrævet. Der kan i den forbindelse henvises til bemærkningerne til flertallets forslag til retsplejelovens § 768 a, stk. 1 og 2, hvoraf det fremgår, at bestemmelsen kræver en skærpet opmærksomhed *dels* med hensyn til nødvendigheden af fængslingens opretholdelse efter den anvendte fængslingsgrund *dels* med hensyn til de omstændigheder, som er omtalt i § 768 (dvs. navnlig om undersøgelsen fremmes med tilstrækkelig hurtighed). Hvis fængsling ud over de i bestemmelsen indeholdte frister sker i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, må det – ikke mindst efter afslutning af efterforskningen – være centralt, om der i den konkrete sag foreligger en betydelig risiko for kollusion (dvs. vanskeliggørelse af forfølgningen), der må anses for at være af afgørende betydning for forfølgningen eller beskyttelse af vidner eller andre.

De foreslåede ændringer af begrundelseskravet gælder kun kendelser, der går ud på, at en varetægtsfængsling skal iværksættes eller opretholdes. Nægtes derimod anklagemyndighedens anmodning herom, gælder de almindelige regler om begrundelse af kendelser, herunder at det af kendelsen skal fremgå, hvad der har været afgørende for rettens afgørelse.

Der henvises om den foreslåede bestemmelse i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.5.3.2.

Til § 1, nr. 7 (retsplejelovens § 767, stk. 2)

Efter retsplejelovens § 767, stk. 1, skal retten – bortset fra tilfælde, hvor sigtede ikke er til stede her i landet – når den træffer afgørelse om varetægtsfængsling, fastsætte en frist for varetægtsfængslingens længde. Fristen skal være så kort som mulig og må ikke overstige 4 uger. Fristen kan forlænges, men højst med 4 uger ad gangen. Uanset den fastsatte frist kan retten efter § 766 til enhver tid omgøre en kendelse om varetægtsfængsling. Efter retsplejelovens § 768 skal retten ophæve varetægtsfængslingen, hvis anklagemyndigheden opgiver forfølgningen, eller hvis betingelserne for varetægtsfængs-

ling ikke længere er til stede. Retten skal endvidere ophæve varetægtsfængslingen, hvis den finder, at efterforskningen ikke fremmes med tilstrækkelig hurtighed, og at fortsat varetægtsfængsling ikke er rimelig.

Efter retsplejelovens § 767, stk. 2, gælder en undtagelse til hovedreglen om, at der skal fastsættes en frist for varetægtsfængslingens længde. Det følger således af bestemmelsen, at når den frist, der er fastsat i medfør af stk. 1, udløber den dag hovedforhandlingen begynder eller senere, fortsætter varetægtsfængslingen uden yderligere fristforlængelser, indtil hovedforhandlingen er afsluttet, og dommen er afsagt. Dette gælder uanset, om afgørelsen om varetægtsfængsling er truffet efter § 762, stk. 1 eller 2. Om baggrunden for bestemmelsen, der blev indsat ved lov nr. 428 af 31. maj 2000, henvises til denne lovs forarbejder (lovforslag nr. L 14 fremsat den 6. oktober 1999), jf. herved Folketingstidende 1999-2000, Tillæg A, sp. 178 ff.

Med den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 767, stk. 2, 1. pkt., gives der mulighed for, at retten ved udløbet af den frist, der er fastsat efter retsplejelovens § 767, stk. 1, efter at anklagemyndigheden har indleveret anklageskrift til retten, og retten har fastsat tidspunkt for hovedforhandlingen, kan bestemme, at varetægtsfængslingen eller foranstaltningen skal fortsætte uden yderligere forlængelser, indtil der er afsagt dom i sagen. Formålet med bestemmelsen er at reducere antallet af retsmøder om formelle fristforlængelser uden protest.

Bestemmelsen forudsættes kun anvendt, hvis retten finder, at der efter de gældende fængslingsregler er grundlag for varetægtsfængsling i hvert fald for en længere periode end de 4 uger, som er maksimum efter den almindelige frist, jf. retsplejelovens § 767, stk. 1, samt at varetægtsfængsling indtil domsafsigelse ikke på forhånd kan anses for udelukket efter den almindelige proportionalitetsbestemmelse i retsplejelovens § 762, stk. 3.

Endvidere forudsætter anvendelse af den foreslåede bestemmelse, at retten finder, at de frister for varetægtsfængsling, som er indeholdt i den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 968 a, stk. 1 og 2, jf. lovforslagets § 1, nr. 9, ikke på forhånd taler imod.

Bestemmelsen bør heller ikke bringes i anvendelse, hvis retten i øvrigt finder det betænkeligt.

Udsættes tidspunktet for hovedforhandlingen, må retten træffe en ny afgørelse efter bestemmelsen.

Finder retten ikke grundlag for at bringe den foreslåede bestemmelse i anvendelse, vil den gældende bestemmelse om fortsat fængsling efter *hovedforhandlingens* begyndelse uden yderligere forlængelser i retsplejelovens § 767, stk. 2 (der bliver stk. 3), finde anvendelse. Der henvises herom til bemærkningerne til denne bestemmelse nedenfor, jf. lovforslagets § 1, nr. 8.

Træffer retten afgørelse om fortsat fængsling i medfør af den foreslåede bestemmelse, kan tiltalte tidligst 3 uger efter afgørelsen anmode retten om at ophæve varetægtsfængslingen eller foranstaltningen efter § 766 eller 768, jf. § 767, stk. 2, 2. pkt. Fremsættes en sådan anmodning, skal retten træffe afgørelse inden 7 dage, jf. § 767, stk. 2, 3. pkt. Fristen indebærer, at der skal træffes afgørelse inden udløbet af den syvende dag, efter at tiltalte eller dennes forsvarer har fremsat anmodningen.

Hvis retten ikke imødekommer tiltaltes anmodning om, at varetægtsfængslingen ophæves, kan tiltalte tidligst 3 uger efter rettens afgørelse kræve en ny afgørelse af, om betingelserne for fortsat varetægtsfængsling er opfyldt, jf. § 767, stk. 2, 4. pkt.

Det følger af § 767, stk. 2, 5. pkt., at retsplejelovens § 767, stk. 3, 4.-6. pkt., finder tilsvarende anvendelse. Disse regler svarer til de nærmere regler i den nugældende § 767, stk. 2, om varetægtsfængsling efter hovedforhandlingens begyndelse.

Heri ligger, at tiltalte, når hovedforhandlingen er begyndt, allerede efter 14 dage – frem for 3 uger – kan fremsætte en ny anmodning til retten om varetægtsfængslingens ophævelse, samt at denne afgørelse efter retsplejelovens § 60, stk. 3, skal træffes af en dommer eller en afdeling, der ikke deltager i ho-

vedforhandlingen, hvis der bliver spørgsmål om varetægtsfængsling efter § 762, stk. 2.

Afgørelsen skal således i disse tilfælde træffes af en anden dommer eller afdeling, hvis tiltalte allerede er fængslet efter § 762, stk. 2. Afgørelsen skal endvidere træffes af en anden dommer eller afdeling, hvis tiltalte er fængslet efter § 762, stk. 1, men der ved afgørelsen om eventuel ophævelse bliver spørgsmål om fængsling efter § 762, stk. 2. Om dette er tilfældet, afhænger af, om anklagemyndigheden nedlægger påstand om, at tiltalte fængsles efter § 762, stk. 2, såfremt retten finder, at betingelserne for fængsling efter § 762, stk. 1, ikke længere er opfyldt. Retten må, inden den træffer afgørelse om, hvorvidt en fængsling efter § 762, stk. 1, skal ophæves, om nødvendigt ved spørgsmål til anklageren søge oplyst, om der (tillige) nedlægges påstand om fængsling efter § 762, stk. 2.

Hvis betingelserne i retsplejelovens § 60, stk. 3, 2. pkt., er opfyldt – dvs. at der er tale om en sag, der behandles efter retsplejelovens § 831 (tilståelses-sag), eller at sagen for så vidt angår de forhold, der har givet anledning til varetægtsfængslingen, ikke omfatter beviserne for tiltalte skyld – kan den dommer eller den afdeling, der deltager i hovedforhandlingen, træffe afgørelse om varetægtsfængsling, uden at dette medfører inhabilitet. I andre tilfælde må afgørelsen træffes af en anden dommer eller afdeling for at undgå inhabilitet. I sådanne tilfælde kan spørgsmålet om fortsat fængsling under hovedforhandlingen som hidtil afgøres på skriftligt grundlag, hvis den anden dommer eller landsretsafdeling finder det hensigtsmæssigt og forsvarligt.

Træffer retten efter hovedforhandlingens begyndelse bestemmelse om, at hovedforhandlingen må udsættes, må retten inden for den i bestemmelsen indeholdte 7-dagsfrist træffe afgørelse om, hvorvidt udsættelsen medfører, at der bør fastsættes en frist for varetægtsfængslingen efter den almindelige regel i retsplejelovens § 767, stk. 1, eller om varetægtsfængslingen kan løbe videre uden frist efter den foreslåede nye bestemmelse.

De nugældende bestemmelser i stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

Der henvises om den foreslåede bestemmelse i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.5.6.1.

Til § 1, nr. 8 (retsplejelovens § 767, stk. 3)

Den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 767, stk. 3, indebærer, at en varetægtsfængsling eller foranstaltning, når retten ikke har truffet bestemmelse i medfør af den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 767, stk. 2, jf. lovforslagets § 1, nr. 7, fortsætter uden yderligere forlængelser, indtil der er afsagt dom i sagen, når den frist, der er fastsat efter stk. 1, udløber, efter at hovedforhandlingen er begyndt. Bestemmelsen svarer i øvrigt til den gældende § 767, stk. 2.

Der er således udelukkende tale om en konsekvensrettelse som følge af lovforslagets § 1, nr. 7.

Der henvises om den foreslåede bestemmelse i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.5.6.1.

Til § 1, nr. 9 (retsplejelovens § 768 a)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 767, stk. 1, skal kendelser om varetægtsfængsling indeholde en frist for fængslingens længde. Denne frist skal være så kort som mulig og må ikke overstige 4 uger. Varetægtsfængslingen kan efterfølgende forlænges med op til 4 uger ad gangen.

Ud over de her nævnte frister indeholder retsplejeloven ikke frister for den tidsmæssige udstrækning af en varetægtsfængsling. Der ligger imidlertid en begrænsning i retsplejelovens § 762, stk. 3, hvorefter indgrebet ikke (længere) kan anvendes, hvis frihedsberøvelsen vil stå i misforhold til den herved forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold, sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis sigtede findes skyldig (den såkaldte proportionalitetsgrundsætning).

I retsplejelovens § 765, stk. 1, er det fastsat, at retten, hvis betingelserne for anvendelse af varetægtsfængsling er til stede, men varetægtsfængslingens øjemed kan opnås ved mindre indgribende foranstaltninger (de såkaldte ”fængslingssurrogater” i form af f.eks. tilsyn, ophold i egnet hjem eller institution, fremmøde hos politiet og sikkerhedsstillelse mv., jf. retsplejelovens § 765, stk. 2), med sigtedes samtykke træffer bestemmelse om anvendelse af en sådan mindre indgribende foranstaltning. Som fastsat i bestemmelsen er det en forudsætning for fængsling i surrogat, at betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldt.

Endelig følger det af retsplejelovens § 768, 2. pkt., at en iværksat varetægtsfængsling skal ophæves, hvis retten finder, at undersøgelsen ikke fremmes med tilstrækkelig hurtighed, og at fortsat varetægtsfængsling eller anden foranstaltning ikke er rimelig.

Med sigte på at opnå en begrænsning i den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængslinger, foreslår et *flertal* i udvalget indført fravigelige overgrænser for, hvor længe varetægtsfængsling kan opretholdes.

Flertallets forslag tilsigter at markere et punkt, hvor varefængsling enten bør være ophørt eller må kræve en særlig begrundelse. Forslaget tilsigter derimod ikke at trække en absolut grænse for, hvor længe en varetægtsfængsling kan opretholdes.

Efter den af flertallet foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 768 a, stk. 1, nr. 1, må varetægtsfængsling i sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år, ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 6 måneder, medmindre retten finder, at der foreligger særlige omstændigheder. I sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover, må varetægtsfængsling ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 1 år, medmindre retten finder, at der foreligger særlige omstændigheder, jf. § 768 a, stk. 1, nr. 2.

Opretholdelse af varetægtsfængsling ud over de foreslåede tidsgrænser forudsætter således, at der foreligger særlige omstændigheder.

Kravet om særlige omstændigheder kan ikke beskrives i en kort og fuldstændig præcis formel. Det skyldes, at vurderingen af, om kravet kan anses for opfyldt, i hvert enkelt tilfælde må bero på en konkret helhedsvurdering af sagens omstændigheder.

Der lægges med flertallets forslag ikke op til en ændring af fængslingsgrundene som sådan, men der lægges op til en skærpelse af kravene for anvendelsen af den enkelte fængslingsgrund med henblik på en mere nuanceret vurdering end efter gældende ret af, om fortsat fængsling efter udløb af fristen på henholdsvis 6 måneder og 1 år er nødvendig.

Ved rettens vurdering må der tages udgangspunkt i den anvendte fængslingsgrund.

Varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1 (undragelsesfare), og § 762, stk. 1, nr. 2 (gentagelsesfare), vil – forudsat at betingelserne for varetægtsfængsling fortsat er opfyldt – i sagens natur normalt være ved, indtil sagen er afsluttet. Det samme kan være tilfældet med hensyn til fængsling efter bestemmelserne om retshåndhævelsesarrest i retsplejelovens § 762, stk. 2. Hensynet til retshåndhævelsen vil dog i sig selv svækkes, efterhånden som tiden går, og retten må derfor løbende vurdere, om dette kræver fortsat fængsling. Men retten må i alle tilfælde løbende være opmærksom på, om fortsat fængsling opfylder det krav om proportionalitet, som er indeholdt i retsplejelovens § 762, stk. 3, jf. ovenfor.

Ved fængsling efter de nævnte bestemmelser indebærer kravet om særlige omstændigheder, at der må foretages en samlet vurdering med udgangspunkt i en skærpet opmærksomhed *dels* med hensyn til de omstændigheder, der er omtalt i § 768 (dvs. navnlig om undersøgelsen fremmes med tilstrækkelig hurtighed), *dels* med hensyn til nødvendigheden af fængslingsgrundens opretholdelse efter den anvendte fængslingsgrund.

Den skærpede opmærksomhed med hensyn til nødvendigheden af fængslingens opretholdelse indebærer også, at retten må være særlig opmærksom på hensynet til proportionalitetskravet efter retsplejelovens § 762, stk. 3, og – navnlig i forhold til fængslingsgrunden i stk. 1, nr. 1 (unddragelsesfare) – på muligheden for anvendelse af fængslingsurrogater. Om anvendelsen af surrogater bemærkes i den forbindelse, at både retten, anklagemyndigheden og forsvareren vedvarende bør være meget opmærksomme på at søge varetægtsurrogater anvendt i alle tilfælde, hvor disse vil være tilstrækkelige foranstaltninger.

Der må endvidere foretages en ny vurdering af gentagelsesrisikoen efter stk. 1, nr. 2, ud fra karakteren af den pågældende kriminalitet og varigheden af den hidtidige fængsling. Der må ligeledes foretages en ny vurdering af hensynet til retshåndhævelsen (retsfølelsen) ud fra en afvejning af forholdets grovhed og fængslingens varighed.

I alle tilfælde vil den påsigtede kriminalitet spille en betydelig rolle, således at fortsat fængsling efter fristerne især kan komme på tale i alvorlige straffesager, dvs. i sager om alvorlig, personfarlig kriminalitet samt andre sager af særlig samfundsmæssig betydning, hvor den forventede straf vil være på flere års fængsel. Retten skal således efter en helhedsbedømmelse foretage en kritisk revurdering af nødvendigheden af fortsat varetægtsfængsling i lyset af varigheden af den hidtidige fængsling.

Ved fængsling efter § 762, stk. 1, nr. 3, om risiko for modvirkning af forfølgningen (den såkaldte ”kollusionsrisiko”), bygger kravet om særlige omstændigheder i princippet på samme grundhensyn.

Imidlertid gør der sig særlige forhold gældende med hensyn til denne fængslingsgrund, der efter sit indhold er nært knyttet til forløbet af efterforskningen, undersøgelsen og bevissikringen i sagen.

En skærpet vurdering af risikoen for modvirkning af undersøgelsen kendes fra isolationsbetingelserne, som beskrevet i forarbejderne til de gældende bestemmelser, herunder bestemmelsen i retsplejelovens § 770 d, stk. 1, om be-

grundelse af kendelser om varetægtsfængsling isolation. Ved isolation af varetægtsarrestanter stilles der således krav om en *kvalificeret* kollusionsrisiko.

Dette krav, der i relation til isolation er særligt knyttet til de indledende faser af forfølgningen, kan ikke direkte overføres til perioden efter udløb af de foreslåede normale frister for varetægtsfængsling, hvor betingelserne for isolation typisk ikke (længere) vil være opfyldt.

Alligevel rammer kravet om en kvalificeret kollusionsrisiko noget centralt i en skærpet opmærksomhed på *nødvendigheden* af fortsat fængsling ud over de foreslåede normalfrister, på hvilket tidspunkt varetægtsfængslingen har varet ganske længe. Dette gælder ikke mindst efter afslutning af efterforskningen, hvor der således bør foreligge en betydelig risiko for kollusion af afgørende betydning for forfølgningen eller dog væsentlige hensyn til beskyttelse af vidner eller andre. Det her anførte er ikke en afstandtagen fra, at varetægtsfængsling efter stk. 1, nr. 3, *kan* være på sin plads efter afslutning af efterforskningen og tiltalerejsning, men derimod udtryk for et krav om større nuancering i bedømmelsen af, om fortsat fængsling er nødvendig i disse tilfælde.

På samme måde som i forhold til de andre fængslingsgrunde er det i øvrigt også centralt for vurderingen, om efterforskningen fremmes med den fornødne hurtighed. Det må også tillægges vægt, om der gennem isoleret bevisoptagelse er mulighed for en bevissikring, der kan bringe varetægtsfængslingen til ophør, jf. herved lovforslagets § 1, nr. 4, hvorom henvises til bemærkningerne til denne bestemmelse.

Som led i vurderingen af nødvendigheden af fængslingsens opretholdelse efter den anvendte fængslingsgrund ved varetægtsfængsling for den mest alvorlige kriminalitet – f.eks. i drabssager, de alvorligste narkotikasager mv. – vil selve den grove kriminalitets karakter naturligt indgå i skønnet over, om varetægtsfængslingen kan fortsættes ud over de angivne frister. Navnlig i tilfælde, hvor tiltale er rejst, og hvor der foreligger en mistanke af en betydelig styrke, vil kriminalitetens karakter af en meget alvorlig forbrydelse – ved siden af den konkrete fængslingsgrund – kunne indgå som et væsentligt hen-

syn, der kan bevirke, at der må antages at foreligge særlige omstændigheder efter den foreslåede bestemmelse.

Varetægtsfængsling må antages at udgøre en særlig belastning, når der er tale om unge under 18 år, og udvalgets *flertal* foreslår derfor fastsat kortere fravigelige frister for varetægtsfængsling af denne gruppe sigtede samt skærpede betingelser for fravigelse af disse frister.

I overensstemmelse hermed foreslår flertallet, at det i bestemmelsens *stk. 2, nr. 1*, fastsættes, at varetægtsfængsling af unge under 18 år i sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år, ikke kan finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 4 måneder, medmindre retten finder, at der foreligger helt særlige omstændigheder. I sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover, må varetægtsfængsling af unge under 18 år ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 8 måneder, medmindre retten finder, at der foreligger helt særlige omstændigheder, jf. *stk. 2, nr. 2*.

Fylder den sigtede 18 år inden udløb af de normalfrister, der er indeholdt i *stk. 2*, gælder de almindelige frister i forslagets *stk. 1, nr. 1 og 2*.

Om varetægtsfængsling af unge under 18 år kan ske ud over de normalfrister, der er indeholdt i *stk. 2*, må som udgangspunkt bero på en vurdering svarende til den, der skal foretages ved afgørelsen af, om der er grundlag for at fravige de i *stk. 1 og 2* indeholdte frister, jf. ovenfor.

Betingelsen for fravigelse af de i *stk. 2* indeholdte frister er imidlertid kvalificeret, idet der skal foreligge *helt* særlige omstændigheder. Dette gælder både med hensyn til de omstændigheder, der er omtalt i § 768 (dvs. navnlig om undersøgelsen fremmes med tilstrækkelig hurtighed), og med hensyn til nødvendigheden af fængslingens opretholdelse efter den anvendte fængslingsgrund, jf. herom ovenfor.

Også karakteren af den påsigtede kriminalitet må tillægges betydelig vægt, således at fortsat fængsling efter fristerne især kan komme på tale i meget al-

vorlige straffesager (dvs. i sager om meget alvorlig personfarlig kriminalitet samt andre sager af en særlig samfundsmæssig betydning, hvor den forventede straf vil være på flere års fængsel).

Et *mindretal* i udvalget foreslår – med samme sigte som flertallet, dvs. med henblik på at opnå en begrænsning i den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængslinger – at der indføres en *absolut overgrænse* for varetægtsfængsling.

Efter den af mindretallet foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 768 a, stk. 1, nr. 1, må varetægtsfængsling i sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år, ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 6 måneder. I sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover, må varetægtsfængsling ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 1 år.

Forslaget indebærer, at der ikke vil være mulighed for at opretholde en varetægtsfængsling ud over de anførte tidsgrænser. Der er imidlertid mulighed for, at retten ved udløb af de nævnte frister kan træffe bestemmelse om, at arrestanten skal undergive sig en af de mindre indgribende foranstaltninger end varetægtsfængsling, der er opregnet i retsplejelovens § 765, stk. 2, hvis betingelserne for varetægtsfængsling i retsplejelovens § 762, stk. 1 eller 2, fortsat er opfyldt.

Mindretallet er enig med flertallet i, at varetægtsfængsling må antages at udgøre en særlig belastning, når der er tale om unge under 18 år, og udvalgets mindretal foreslår derfor fastsat kortere absolutte frister for varetægtsfængsling af denne gruppe sigtede.

I overensstemmelse hermed foreslår udvalgets *mindretal*, at det i bestemmelsens stk. 2, nr. 1, fastsættes, at varetægtsfængsling af unge under 18 år i sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år, ikke kan finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 4 måneder. I sager, hvor sigtelsen angår en lovovertrædelse, som

efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover, må varetægtsfængsling af unge under 18 år ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end 8 måneder, jf. *stk. 2, nr. 2*.

Fylder den sigtede 18 år inden udløb af de frister, der er indeholdt i *stk. 2*, gælder de almindelige frister i mindretalsforslagets *stk. 1, nr. 1 og 2*.

På samme måde som med hensyn til de almindelige frister kan varetægtsfængsling af en person under 18 år ikke opretholdes ud over de anførte tidsfrister, men retten kan ved fristudløb træffe bestemmelse om, at arrestanten skal undergive sig en af de mindre indgribende foranstaltninger end varetægtsfængsling, der er opregnet i retsplejelovens § 765, *stk. 2*, hvis betingelserne for varetægtsfængsling i retsplejelovens § 762, *stk. 1 eller 2*, fortsat er opfyldt.

Efter mindretallets forslag skal varetægtsfængsling ud over de ovennævnte frister dog være mulig, hvis den fængslede samtykker i fortsat varetægtsfængsling, jf. § 768 a, *stk. 4*.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den af mindretallet foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 768 a, *stk. 1*, som affattet ved § 1, *nr. 9*, i udvalgets lovudkast.

Fælles for både flertallets og mindretallets forslag gælder, at fængslingsfristerne kun omfatter tidsrummet frem til begyndelse af hovedforhandling i første instans, jf. § 768 a, *stk. 3*, i henholdsvis flertallets og mindretallets forslag. Baggrunden herfor er, at varetægtsfængsling navnlig i tiden frem til dette tidspunkt som følge af usikkerheden om den fængsledes situation udgør en særlig belastning, mens der efter hovedforhandlingens begyndelse vil foreligge et sikrere grundlag for rettens stillingtagen til spørgsmålet om eventuel fortsat varetægtsfængsling.

Fælles for begge forslag gælder endvidere, at der ved beregningen af fængslingsfristerne kun skal medregnes varetægtsfængsling, der sker her i landet. Baggrunden herfor er, at fristerne har til formål at markere, at sagen, som den

er behandlet her i landet, har fået et så langvarigt forløb, at fortsat fængsling må kræve en særlig begrundelse. Imidlertid må en eventuel forudgående varetægtsfængsling i udlandet i samme sagskompleks naturligvis indgå i den proportionalitetsafvejning, som følger af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 762, stk. 3.

Fristerne løber fra varetægtsfængslingens iværksættelse, uanset om der senere kommer nye sigtelser til. Efter flertallets forslag vil nye sigtelser imidlertid kunne medvirke til, at grundlaget for at bryde fristerne som følge af særlige eller helt særlige omstændigheder er til stede. Fristens længde beror på den strengeste af flere strafferammer.

Der henvises om de af flertallet og mindretallet foreslåede bestemmelser i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.5.2.1. og 5.5.2.2.

Til § 1, nr. 10 (retsplejelovens § 769, stk. 2, 2. pkt.)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 769, stk. 1, 1. pkt., har en bestemmelse om varetægtsfængsling eller foranstaltninger, der træder i stedet herfor, kun virkning indtil sagens afgørelse i retten. I retsplejelovens § 769, stk. 1, 2. og 3. pkt., er det fastsat, at retten efter anmodning herefter træffer bestemmelse om, hvorvidt tiltalte under eventuel appel, eller indtil fuldbyrdelse kan iværksettes, skal varetægtsfængsles eller forblive varetægtsfængslet eller undergives foranstaltninger, der træder i stedet herfor, og at reglerne i retsplejelovens §§ 762, 764-766 og 768 i den forbindelse finder tilsvarende anvendelse.

Efter retsplejelovens § 769, stk. 2, skal i tilfælde, hvor den afgørelse, der er truffet i sagen, indbringes for højere ret, og hvor der i medfør af § 769, stk. 1, er truffet bestemmelse om varetægtsfængsling eller andre foranstaltninger efter afgørelsen, spørgsmålet om den fortsatte anvendelse heraf snarest forelægges for den overordnede ret, hvortil afgørelsen er indbragt. Ved denne rets behandling af spørgsmålet om varetægtsfængsling eller andre foranstaltninger finder reglerne i lovens §§ 762, 764, stk. 1, 3 og 4, 765, 766, 767, stk.

1, 1.-4. pkt., og 768 tilsvarende anvendelse, jf. retsplejelovens § 769, stk. 2, 2. pkt.

Det indebærer bl.a., at den overordnede ret, når den træffer afgørelse om varetægtsfængsling, skal fastsætte en frist for varetægtsfængslingens længde, jf. retsplejelovens § 767, stk. 1. Fristen skal være så kort som mulig og må ikke overstige 4 uger. Fristen kan forlænges, men højst med 4 uger ad gangen.

Ved den foreslåede bestemmelse indføres en ordning med fortsat fængsling uden løbende fristfastsættelser, svarende til udvalgets forslag om en sådan ordning i første instans, jf. lovudkastets § 1, nr. 7 og 8. Ved den ændrede § 769, stk. 2, 2. pkt., gøres § 767, stk. 2 og 3, således anvendelig i ankesager.

Det følger af henvisningen til § 767, stk. 2, at den overordnede ret, når tidspunkt for hovedforhandling er fastsat, ved behandlingen af spørgsmålet om varetægtsfængsling eller andre foranstaltninger i medfør af stk. 2, kan bestemme, at varetægtsfængslingen eller foranstaltningen skal fortsætte uden yderligere forlængelser, indtil der er afsagt dom i sagen. Det er som følge af henvisningen til udkastets § 767, stk. 2, en betingelse, at anklageskrift er indleveret, men dette har ikke samme praktiske betydning i ankesager, hvor der ikke skal foreligge særskilt anklageskrift i udmålingsanker, og hvor udfærdigelse af anklageskrift i bevisanker sker som led i ankens iværksættelse.

Formålet med den foreslåede ændring er at reducere antallet af retsmøder om fristforlængelse og formelle forlængelser uden protest under ankesagens behandling.

Udsættes tidspunktet for hovedforhandlingen, må retten træffe en ny afgørelse efter bestemmelsen.

Hvis den overordnede ret træffer bestemmelse om fortsat varetægtsfængsling uden fristfastsættelse, finder § 767, stk. 2, tilsvarende anvendelse, jf. henvisningen i § 969, stk. 2. Heri ligger bl.a., at tiltalte tidligst 3 uger efter rettens afgørelse kan fremsætte en ny anmodning om ophævelse af varetægtsfængslingen efter § 766 eller 768, at retten i givet fald skal træffe afgørelse inden 7

dage, og *at* tiltalte, hvis retten ikke imødekommer anmodningen om ophævelse, tidligst 3 uger efter rettens afgørelse kan fremsætte en ny anmodning herom.

Hvis der efter hovedforhandlingens begyndelse er spørgsmål om varetægtsfængsling efter § 762, stk. 2, træffes afgørelsen om eventuel ophævelse af en afdeling, som ikke deltager i hovedforhandlingen, jf. § 60, stk. 3, medmindre anken ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld. Behandles sagen af en anden landsretsafdeling, kan spørgsmålet om fortsat fængsling under hovedforhandlingen derfor også afgøres på skriftligt grundlag, hvis det findes hensigtsmæssigt og forsvarligt.

Det følger af henvisningen til § 767, stk. 3, i den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 769, *stk. 2, 2. pkt.*, at varetægtsfængslingen eller foranstaltningen fortsætter uden yderligere forlængelser, indtil der er afsagt dom i sagen, når en frist, der er fastsat efter § 767, stk. 2, udløber, efter at hovedforhandlingen er begyndt.

På denne måde gøres den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 767, stk. 2, der bliver stk. 3, anvendelig i ankeinstansen med henblik på at reducere antallet af retsmøder om fristforlængelse og formelle forlængelser uden protest også i forbindelse med den overordnede rets behandling af straffesagen.

De samme nærmere regler, som efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 767, stk. 2, finder anvendelse, jf. bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 7 og 8, ovenfor.

Der henvises om den foreslåede bestemmelse i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.5.6.1.

Til § 1, nr. 11 (retsplejelovens §§ 843 a og 843 b)

Til § 843 a

Når anklagemyndigheden har besluttet at rejse tiltale mod en person og indbringer sagen for retten, eller når anklagemyndigheden anmoder om retsmøde med henblik på behandling af en sag som tilståelsessag, bliver retten hovedansvarlig for sagens fremme.

Der er ikke i retsplejeloven fastsat frister for rettens berømmelse af hovedforhandling eller tidspunktet for hovedforhandlingens påbegyndelse. Ved lov nr. 1398 af 21. december 2005 om ændring af retsplejeloven (Behandlingen af større straffesager om økonomisk kriminalitet, adgang til teleoplysning i visse børsretlige sager m.v.) blev der imidlertid indsat et nyt stk. 2 i den dagældende bestemmelse i retsplejelovens § 840, hvorefter parterne i en straffesag kan anmode retten om sagens berømmelse, når anklageskriftet er indleveret på rettens kontor. Med denne lovændring blev parternes adgang til at anmode retten om berømmelse lovfæstet med det formål at tydeliggøre parternes reaktionsmulighed, såfremt retten ikke berammer sagen inden for en rimelig frist efter Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6.

Ved lov nr. 538 af 8. juni 2006 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Politi- og domstolsreform) blev den omtalte bestemmelse udvidet til også at omfatte civile sager, og bestemmelsen blev i den forbindelse – som ny bestemmelse i retsplejelovens § 152 a – indsat i retsplejelovens anden bog, der indeholder fælles bestemmelser for den civile retspleje og strafferetsplejen.

Rettens afgørelser i medfør af retsplejelovens § 152 a kan kæres efter lovens almindelige bestemmelser, hvad enten retten har imødekommet eller afslået en anmodning om at fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen, jf. retsplejelovens §§ 968 (byretskendelser) og 968 a (landsretskendelser). Såfremt retten har imødekommet anmodningen om at fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen, kan denne afgørelse således også appelleres. F.eks. kan en part under kære få prøvet, om hovedforhandlingen bør fastsættes til et tidli-

gere tidspunkt, eller om en hovedforhandling, der løber over flere dage, bør afvikles inden for en kortere periode, end det følger af rettens afgørelse (dvs. om der bør afsættes flere dage pr. uge til hovedforhandlingen).

Med henblik på at betone vigtigheden af, at behandlingen af straffesager fremmes mest muligt, foreslås der indsat en ny bestemmelse i retsplejeloven, hvorefter det påhviler retten at fremme enhver sag med den hurtighed, som dens beskaffenhed kræver og tillader, jf. § 843 a, stk. 1, 1. pkt.

Det foreslås i bestemmelsens *stk. 1, 2. pkt.*, fastsat, at det påhviler retten så vidt muligt at beramme hovedforhandling inden for 2 uger fra anklagemyndighedens indlevering af anlageskriftet til retten, og til et sådant tidspunkt, at sagen kan gennemføres inden rimelig tid.

Sigtet med den foreslåede bestemmelse i *stk. 1, 3. pkt.*, hvorefter det er særlig påkrævet, at hovedforhandling gennemføres hurtigst muligt, hvis sigtede er varetægtsfængslet, er at betone vigtigheden af, at det på grund af den belastning, som en varetægtsfængsling medfører for den sigtede, påhviler retten at være *særlig* opmærksom på, at disse sager fremmes hurtigst muligt.

Med formuleringen om, at berømmelse så vidt muligt skal ske inden 2 uger fra rettens modtagelse af anlageskriftet, ligger, at berømmelse normalt bør ske inden for 2-ugersfristen, medmindre særlige forhold gør sig gældende.

Særlige forhold vil navnlig kunne foreligge i sager med flere tiltalte, hvor tidspunktet for hovedforhandlingens gennemførelse skal indpasses i adskillige aktørers kalendere, og hvor berømmelse til et passende tidspunkt ikke umiddelbart lykkes. Imidlertid bør retten og sagens parter så vidt muligt søge at imødegå sådanne problemer ved at forhåndsberamme hovedforhandling i sagen i medfør af den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 843 b. Der henvises herom til bemærkningerne til denne bestemmelse nedenfor.

Det bemærkes i øvrigt, at det i tilfælde, hvor der forekommer berømmelsesvanskeligheder, bør angives i retsbogen, hvori disse vanskeligheder består,

herunder om vanskelighederne beror på anklagemyndighedens, tiltaltes eller tiltaltes forsvarers forhold.

Den foreslåede bestemmelse indeholder ikke en maksimal frist for, hvor langt et tidsrum der må forløbe fra anklagemyndighedens indlevering af anklageskrift til hovedforhandlingens begyndelse. Spørgsmålet om, hvad der må anses for ”inden rimelig tid”, kan således ikke besvares generelt med angivelse af absolutte frister. Det skyldes bl.a., at der er meget store forskelle med hensyn til sagernes omfang, antallet af tiltalte mv.

Bestemmelsen fastsætter ikke frister eller målsætninger for sagsbehandlingstiden i enkelte sagstyper. Det er således op til retten at vurdere, om en sag i det enkelte tilfælde er af en sådan karakter, at sagen findes at burde behandles forud for andre sager. Der henvises til kapitel 5, afsnit 5.5.2.1.

Med henblik på at sikre, at straffesager gennemføres på kortest mulig tid, kan det i øvrigt være væsentligt at være opmærksom på, at berømmelsen af straffesager ved den enkelte ret i videst muligt omfang sker efter ensartede retningslinjer i relation til berømmelsestidspunkt og berømmelsestid. Således bør navnlig berømmelsestiden i almindelighed ikke bero på, hvilken dommer eller afdeling der tildeles sagen. Der henvises i øvrigt til en særudtalelse fra 3 af udvalgets medlemmer i kapitel 5, afsnit 5.5.2.1.

I bestemmelsens *stk. 2* er det fastsat, at det påhviler anklagemyndigheden og forsvareren at tilrettelægge deres virke på en sådan måde, at sagen kan gennemføres inden rimelig tid.

Bestemmelsen omfatter navnlig en pligt for anklagemyndigheden og forsvareren til at kunne medvirke til hovedforhandlingens påbegyndelse og gennemførelse inden rimelig tid, men pligten er ikke begrænset hertil. Bestemmelsen omfatter således også en forpligtelse for anklagemyndigheden og forsvareren til, at f.eks. et retsmøde, der afholdes med henblik på anticiperet bevisførelse, jf. retsplejelovens § 747, eller et retsmøde, der afholdes i medfør af de foreslåede ny bestemmelser i retsplejelovens §§ 843 b (om forhåndsberømmelse)

eller 849 (om afholdelse af forberedende retsmøde), kan afholdes inden for kortere tid.

Med hensyn til forsvarere bemærkes særskilt, at pligten indebærer, at en advokat, der af en sigtet eller tiltalt anmodes om at påtage sig forsvaret af denne, må foretage en afvejning af, om de andre sager, som forsvareren er engageret i, medfører, at han eller hun ikke vil kunne medvirke til sagens gennemførelse inden rimelig tid, og at vedkommende advokat i givet fald undlader at påtage sig sagen.

Det bemærkes herved, at en advokat ifølge retsplejelovens § 126, stk. 1, skal udvise en adfærd, der stemmer med god advokatskik. Advokaten skal herunder udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klienternes tarv tilsiger, og sagerne skal fremmes med fornøden hurtighed. Advokatrådet, der fører tilsyn med advokaters overholdelse af bl.a. god skik-reglen i retsplejelovens § 126, stk. 1, har i henhold til § 18, stk. 4, i ”Vedtægt for Det danske Advokatsamfund” (december 2004) udarbejdet advokatetiske regler, der tjener til vejledning for advokater, klienter og offentligheden med hensyn til de pligter af advokatetisk art, der påhviler advokater som led i udøvelsen af advokatvirksomhed. Af de advokatetiske regler, pkt. 3.1.2.2., følger bl.a., at en advokat ikke bør påtage sig en opgave, medmindre advokaten under hensyntagen til andet arbejdspress kan behandle denne passende hurtigt.

Der henvises om den foreslåede bestemmelse i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.4.2.

Til § 843 b

Hovedansvaret for sagens fremme overgår til retten, når anklagemyndigheden i forbindelse med tiltalerejsning indgiver et anklageskrift til retten. Det fremgår af retsplejelovens § 844, at retten giver meddelelse om berømmelse, og at tiltalte underrettes. Både efter denne bestemmelses placering i retsplejeloven og efter indholdet lægges der således op til, at berømmelsen først sker efter, at anklageskriftet er indleveret.

Navnlig i sager, hvor hovedforhandlingen forventes at ville strække sig over et ganske betydeligt antal retsdage, samt i sager med flere tiltalte, sker det dog i praksis ikke sjældent, at der allerede *inden* anklagemyndighedens indlevering af anklageskrift i sagen anmodes om en såkaldt ”forhåndsberammelse”. Begrebet dækker over, at dommer, forsvarer(e) og anklager reserverer nærmere aftalte tidspunkter til hovedforhandlingen, således at man ikke ved den formelle berammelse efter anklageskriftets indlevering står i den situation, at retten og/eller forsvaret først kan medvirke til hovedforhandlingen langt ude i tiden eller kun på spredte datoer således, at hovedforhandlingen ikke kan tilrettelægges og gennemføres mest hensigtsmæssigt.

Den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 843 b, stk. 1, indebærer, at retten, hvis det findes hensigtsmæssigt, forud for anklagemyndighedens indlevering af anklageskrift på anmodning kan forhåndsberamme hovedforhandling i sagen. Bestemmelsen har til formål at lovfæste og styrke den i praksis anvendte mulighed for forhåndsberammelse med henblik på, at den samlede gennemløbstid for straffesager kan nedbringes.

Bestemmelsen kan som udgangspunkt anvendes i alle sager, hvor det en tid forud for tiltaleafgørelsen står klart, at tiltale vil blive rejst. Bestemmelsens anvendelsesområde vil ikke mindst være sager, hvor sagsforløbet allerede forud for anklagemyndighedens afgørelse af tiltalespørgsmålet har været langvarigt, eller hvor der er udsigt til, at sagens forløb vil blive langvarigt.

Herudover vil en anmodning om forhåndsberammelse kunne være relevant at overveje i tilfælde, hvor hovedforhandlingen forventes at ville strække sig over adskillige retsdage, samt i sager med flere tiltalte. I sager af den anførte karakter bør anklagemyndigheden, medmindre særlige forhold taler imod, anmode om forhåndsberammelse, når det står klart, at tiltale vil blive rejst.

Anmodning om forhåndsberammelse kan fremsættes både af anklagemyndigheden og sigtede.

Beslutningen kan træffes på skriftligt grundlag, ved telefonmøde, ved et forberedende retsmøde i medfør af den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 849, jf. lovudkastets § 1, nr. 13, eller ved et retsmøde, der afholdes i anden anledning, f.eks. et retsmøde om fristforlængelse. Er der beskikket bistandsadvokat for forurettede, bør denne varsles til eller dog kontaktes forud for et eventuelt retsmøde.

Rettens afgørelse om, hvorvidt forhåndsberømmelse skal ske, træffes ved beslutning. Afgørelsen kan påkæres efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 968, stk. 4, nr. 1.

Der henvises om den foreslåede bestemmelse i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.4.3.2.

Til § 1, nr. 12 (retsplejelovens § 849)

Retten kan i medfør af retsplejelovens § 849 indkalde til et særligt forberedende retsmøde med henblik på at fastlægge parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder, herunder hvilke omstændigheder der ikke bestrides, og hvilke der skal føres bevis for, samt hovedforhandlingens tilrettelæggelse.

Både efter bestemmelsens placering i retsplejeloven og efter indholdet angår § 849 afholdelse af sådanne særligt forberedende retsmøder i tiden efter anklagemyndighedens indlevering af anklageskrift i sagen. Bestemmelsen, der navnlig tager sigte på at undgå overflødig bevisførelse, blev indsat ved lov nr. 385 af 10. juni 1987 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Økonomisk kriminalitet), der byggede på en række anbefalinger i betænkning nr. 1066/1986 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet.

Med henblik på at opnå en mere effektiv sagsstyring fra domstolenes side i straffesager både før og efter anklagemyndighedens tiltalerejsning foreslås den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 849 ændret. Formålet med ændringen er – på samme måde, som det er tilfældet med de foreslåede nye

bestemmelser i retsplejelovens §§ 843 a og 843 b, jf. lovforslagets § 1, nr. 12 – at nedbringe den samlede gennemløbstid for straffesager.

Ved forslaget udbygges § 849 med henblik på, at bestemmelsen i det hele kan anvendes som led i sagsstyring i alle sager, der er egnede hertil.

Dette bør for det første omfatte planlægning af sagens forløb i sager, hvor forberedelsen ikke alene består i berømmelse af hovedforhandling straks efter sagens modtagelse til et tidspunkt, der ikke giver anledning til problemer.

Det bør for det andet omfatte en adgang for retten til at opfordre parterne til at præcisere deres synspunkter med henblik på en bedre materiel forberedelse af sagen. En sådan forberedelse vil også kunne være af væsentlig tidsmæssig betydning, idet man ved en tidlig klarlæggelse af behovet for yderligere sagskridt i vidt omfang vil kunne undgå senere udsættelser.

Ifølge forslaget *§ 849, stk. 1, 1. og 2. pkt.*, kan retten, hvis det findes hensigtsmæssigt, indkalde parterne til et forberedende retsmøde med henblik på sagens nærmere tilrettelæggelse. På mødet kan spørgsmål af betydning for sagens fremme behandles, herunder hvilke eventuelle forberedelsesskridt der skal foretages inden hovedforhandlingen, tvister om bevisførelsen samt hovedforhandlingens tilrettelæggelse. Opregningen af de spørgsmål, der kan drøftes på mødet, er ikke udtømmende. Det følger af *stk. 1, 3. pkt.*, i den foreslåede bestemmelse, at også parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder kan søges fastlagt under retsmødet, herunder hvilke omstændigheder der ikke bestrides, og hvilke omstændigheder der skal føres bevis for.

Bestemmelsen kan som udgangspunkt anvendes i alle sager, men bestemmelsens anvendelsesområde vil ikke mindst være sager, hvor sagsforløbet allerede forud for anklagemyndighedens afgørelse af tiltalespørgsmålet har været langvarigt, eller hvor der er udsigt til, at sagen vil blive langvarig.

Retsmøde i medfør af *stk. 1* kan afholdes både før og efter anklagemyndighedens indlevering af anlageskrift til retten, men forud for anklagemyn-

dighedens indlevering af anklageskrift til retten kræver afholdelse af retsmøde anmodning fra en part, jf. § 849, *stk. 2*. Modsætningsvis følger heraf, at retsmøde efter *stk. 1* kan afholdes ikke kun på initiativ af en part, men også på rettens eget initiativ (*ex officio*), når anklagemyndigheden har indleveret anklageskrift til retten.

Forberedende retsmøde kan eventuelt gennemføres som telefonmøde.

Afholdelse af retsmøde i medfør af forslagets *stk. 1* vil i praksis typisk kun være relevant i tilfælde, hvor sigtede/tiltalte har fået beskikket (eller selv har antaget) en forsvarer. Måtte dette imidlertid ikke være tilfældet, har retten efter den almindelige bestemmelse i retsplejelovens § 732 mulighed for at beskikke en forsvarer for den pågældende. Der bør som altovervejende hovedregel ske forsvarerbeskikkelse, hvis den sigtede ønsker det, når forberedende retsmøde skal afholdes.

Det følger af *stk. 3* i den foreslåede bestemmelse, at retten kan anmode parterne om inden for en af retten fastsat frist at redegøre skriftligt for deres hovedsynspunkter i sagen eller deres synspunkter vedrørende spørgsmål, som kan behandles på et retsmøde i medfør af *stk. 1*. Dette kan ske både i forbindelse med et forberedende retsmøde og uden, at der afholdes forberedende retsmøde.

Det er klart, at opfordringer til en part om at tilkendegive sin stilling må ske med respekt for, at det i en sags tidlige faser kan være vanskeligt at forholde sig mere præcist til alle sagens spørgsmål. Det er endvidere klart, at der ikke kan tillægges forsvarets tilkendegivelser nogen præklusionsvirkning.

Der henvises om den foreslåede bestemmelse i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.4.3.3.

Til § 1, nr. 13 (retsplejelovens § 903, stk. 4)

Den foreslåede ændring af retsplejelovens § 903, *stk. 4*, knytter sig til det i lovudkastets § 1, nr. 15, indeholdte forslag om ændring af retsplejelovens §

907 med henblik på en ordning med anke fra anklagemyndighedens side uden forkyndelse.

Da den foreslåede ordning ikke skal gælde anke med Procesbevillingsnævnets tilladelse ændres henvisningen i § 903, stk. 4, fra § 907 til § 907, stk. 2, der efter udkastet regulerer de tilfælde, hvor der i forbindelse med anke fortsat skal ske forkyndelse. Bestemmelsen er således af teknisk karakter.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.6.2.

Til § 1, nr. 14 (retsplejelovens § 905, stk. 1 og 2)

Det følger af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 905, stk. 1, at en part i tilfælde, hvor modparten har anket en dom eller afgørelse efter §§ 902 eller 903, kan anke (kontraanke), når en sådan anke iværksættes inden 14 dage efter, at den pågældende har fået meddelelse om den anden parts anke.

Hidtil er anklagemyndighedens meddelelse om anke til skade for tiltalte blevet forkyndt for tiltalte, jf. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 907, stk. 1, og tiltaltes kontraankefrist på 14 dage er i overensstemmelse med ordlyden af § 905, stk. 1, begyndt at løbe på tidspunktet for forkyndelsen.

Med den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 907, stk. 1, jf. § 1, nr. 15, i lovudkastet, skal anklagemyndighedens meddelelse om anke til skade for tiltalte som hovedregel ikke (længere) forkyndes for tiltalte. I stedet skal anklagemyndighedens meddelelse være landsretten i hænde inden udløb af ankefristen samtidig med, at anklagemyndigheden sender en genpart af meddelelsen til tiltalte med almindeligt og anbefalet brev og med almindeligt brev til den pågældende byret og tiltaltes forsvarer.

Forslaget om ændring af retsplejelovens § 905 tilsigter, at tiltaltes kontraankefrist kan regnes fra en bestemt dag, uden at fristen reelt forkortes. Efter den foreslåede nye § 905, stk. 2, regnes tiltaltes frist for kontraanke således fra dagen efter udløb af anklagemyndighedens ankefrist, uanset om anklagemyndigheden anker før fristens sidste dag. På den måde vil tiltalte, hvis til-

talte først bliver klar over anklagemyndighedens anke ved udløbet af den ordinære ankefrist, alligevel have 14 dage til at kontraanke. Denne ordning hænger sammen med, at anklagemyndigheden efter lovudkastets § 907, stk. 1, senest på ankefristens sidste dag skal sende brev til tiltalte om anken, og at tiltalte har mulighed for at rette henvendelse til retten for at sikre sig oplysning om, hvorvidt anke er sket, når ankefristen er udløbet. Tiltalte forudsættes vejledt herom i forbindelse med den ankevejledning, retsformanden giver tiltalte efter domsafsigelsen.

Når en forsvarer modtager meddelelse om anke fra anklagemyndigheden, vil det i øvrigt høre til forsvarerens pligter at rette henvendelse til tiltalte om kontraankespørgsmålet, såfremt der ikke allerede er iværksat anke fra tiltaltes side.

Den foreslåede ændring af retsplejelovens § 907, stk. 1, angår alene måden, hvorpå der skal ske meddelelse om *anklagemyndighedens* anke. Meddelelse om *tiltaltes* anke skal derimod finde sted som hidtil, jf. retsplejelovens § 908, stk. 2, som ikke foreslås ændret.

På den baggrund skal 14-dagsfristen for anklagemyndighedens kontraanke efter forslaget som hidtil skal regnes fra det tidspunkt, hvor anklagemyndigheden har fået meddelelse om tiltaltes anke, jf. § 905, stk. 1.

Den nye regel i § 905, stk. 2, gælder kun ved anke efter § 902, jf. § 904, altså anke inden for den ordinære frist. Med hensyn til ekstraordinær anke, herunder anke med Procesbevillingsnævnets tilladelse efter § 903 og § 932, oprettholdes de hidtidige regler.

Ved for sent fremsat kontraanke fra tiltaltes side, f.eks. i tilfælde, hvor sagen er afgjort ved udeblivelsesdom, vil der efter forslaget til § 910, stk. 3, jf. lovudkastets § 1, nr. 17, være en mulighed for at tillade en sådan anke efter en konkret rimelighedsvurdering.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 905, stk. 2, bliver herefter stk. 3.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.6.2.

Til § 1, nr. 15 (retsplejelovens § 907, stk. 1)

Anklagemyndigheden iværksætter anke af en byretsdom ved at indlevere en ankemeddelelse til landsretten. Vil anklagemyndigheden anke til skade for tiltalte, skal ankemeddelelsen i dag forkyndes for denne inden udløb af ankefristen, dvs. inden 14 dage fra dommens afsigelse eller ved kontraanke inden 14 dage fra meddelelse om tiltaltes anke, jf. retsplejelovens §§ 904 og 905.

Forkyndelse af en ankemeddelelse over for tiltalte sker efter reglerne i retsplejelovens kapitel 17. Hovedreglen er, at forkyndelse skal ske for den tiltalte personligt, jf. § 157, stk. 1, nr. 1.

I praksis forekommer det jævnligt, at der er vanskeligheder med at få en ankemeddelelse forkyndt over for tiltalte med den konsekvens, at anklagemyndighedens anke til skade for tiltalte eventuelt afvises eller må opgives. I nogle tilfælde skyldes den manglende forkyndelse en u hensigtsmæssig tilrettelæggelse af arbejdet med forkyndelse, men det sker også ofte, at den manglende forkyndelse beror på tiltaltes forhold, f.eks. i tilfælde, hvor det – til trods for mange henvendelser på tiltalte bopæl – ikke inden for fristen er lykkedes at antræffe tiltalte eller andre, over for hvem forkyndelse kan ske. Det kan skyldes, at tiltalte opholder sig hos bekendte, som ikke er politiet og anklagemyndigheden bekendt, eller at tiltalte er udrejst af landet.

I tilfælde, hvor ankemeddelelsen er forkyndt for tiltalte efter udløb af ankefristen, må anklagemyndigheden, hvis denne fastholder sin skærpselspåstand, over for retten sandsynliggøre, at fristoverskridelsen skyldes grunde, som ikke kan tilregnes anklagemyndigheden, jf. retsplejelovens § 910, stk. 2. Dette medfører – hvis anklagemyndigheden fastholder sin skærpselspåstand – at spørgsmålet om ankens behandling må behandles særskilt for landsretten. Godkendelse af anken i sådanne tilfælde forudsætter normalt, at der er gjort adskillige forkyndelsesforsøg både forud for udløb af ankefristen og ef-

terfølgende, f.eks. ved at tiltalte (flere gange) dagligt er opsøgt på sin bopæl, arbejdsplads mv.

Med henblik på dels at begrænse de ressourcer, der fra anklagemyndighedens og navnlig politiets side anvendes på forkyndelse af ankemeddelelser, dels ankeinstansens ressourceforbrug i forbindelse med stillingtagen til, om ankemeddelelsen er lovligt forkyndt, og om anke er sket rettidigt, foreslås den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 907, stk. 1, ændret, således at forkyndelse af anklagemyndighedens anke til skærpelse som hovedregel ikke længere skal kræves.

Det foreslås i overensstemmelse hermed i retsplejelovens § 907, stk. 1, 1. pkt., fastsat, at anklagemyndighedens ankemeddelelse i tilfælde, hvor anklagemyndigheden anker til skade for tiltalte, skal være landsretten i hænde inden udløb af ankefristen. Desuden skal genpart af ankemeddelelsen samtidig, dog senest på ankefristens sidste dag, sendes til tiltalte ved almindeligt og anbefalet brev og ved almindeligt brev til den pågældende byret og tiltaltes forsvarer, jf. § 907, stk. 1, 2. pkt. Det er en betingelse for ankens rettidighed, at disse breve så vidt muligt afsendes, men ikke, at tiltalte modtager meddelelsen, herunder eventuelt afhenter det anbefalede brev. Det vil således være nødvendigt, at anklagemyndigheden kan dokumentere afsendelsen, f.eks. ved postkvittering vedrørende afsendelsen af et anbefalet brev og ved brevkopi vedrørende det almindelige brev.

Det forudsættes, at underretning kan sendes til tiltaltes folkeregisteradresse, medmindre tiltalte i retten har oplyst en anden adresse, hvortil han eller hun ønsker underretningen sendt. Retsformanden forudsættes i sin vejledning af tiltalte om reglerne for anke at vejlede herom. Er anklagemyndigheden ikke bekendt med tiltaltes adresse – f.eks. fordi den tiltalte i retsmødet ikke har oplyst en adresse, og tiltalte i folkeregisteret er registreret som værende uden fast bopæl, forsvundet eller udrejst af landet – kan fremsendelse af genpart undlades.

Hvis tiltalte efter sagens afgørelse er varetægtsfængslet eller undergivet anden foranstaltning, jf. § 769, er det tilstrækkeligt, at genpart af ankemedde-

lelsen sendes som almindeligt brev til det varetægtsfængsel (arresthus) eller den institution, hvor tiltalte er anbragt, og dér overgives til tiltalte, jf. § 907, stk. 1, 3. pkt. Det forudsættes i den forbindelse, at overgivelsen til tiltalte kan dokumenteres ved f.eks. attestation eller lignende.

Underretningen af tiltalte forudsættes at indeholde oplysning om muligheden for forsvarervalg og beskikkelse af forsvarer.

Fremsendelse af en genpart af ankemeddelelsen ved almindeligt brev til den byret, som har truffet den indankede afgørelse, og til tiltaltes forsvarer har til formål at sikre, at også byretten og forsvareren på tiltaltes henvendelse efter udløb af ankefristen kan oplyse, hvorvidt anklagemyndigheden har anket til skade for den pågældende.

Det forudsættes herved, at retsformanden ved domsafsigelsen eller sagens optagelse til dom i fornødent omfang – som led i ankevejledningen - vejleder tiltalte om, at vedkommende kan få oplysning om anklagemyndighedens eventuelle anke (eller kontraanke) til skade for tiltalte ved henvendelse til den pågældende byret, anklagemyndigheden eller tiltaltes forsvarer efter udløb af ankefristen. Retsformanden bør samtidig anmode tiltalte om at oplyse en adresse, hvortil anklagemyndigheden kan fremsende genpart af en eventuel ankemeddelelse, og om at oplyse om eventuelle senere adresseændringer.

Hvis en sag i medfør af retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 1-5, er fremmet i tiltaltes fravær, har retsformanden i sagens natur ikke haft mulighed for at vejlede tiltalte, jf. ovenfor. Tiltalte forudsættes i stedet i forbindelse med forkyndelsen af domsudskriften mundtligt eller skriftligt vejledt om, at vedkommende kan få oplysning om anklagemyndighedens eventuelle anke (eller kontraanke) til skade for tiltalte ved henvendelse til den pågældende byret, anklagemyndigheden eller tiltaltes forsvarer efter udløb af ankefristen, der i disse tilfælde regnes fra tidspunktet for forkyndelse af domsudskriften, jf. retsplejelovens § 904, stk. 2. I tilfælde af udeblivelsesdom efter retsplejelovens § 897, stk. 1, må vejledningen ske skriftligt ved fremsendelse af dommen.

Den foreslåede nyordning med anke uden forkyndelse fra anklagemyndighedens side til skade for tiltalte skal kun gælde ved ordinær anke, dvs. anke inden for den ordinære ankefrist efter retsplejelovens § 904 og kontraanke over for en sådan anke.

Det er på den baggrund i udkastet fastsat, at anke fra anklagemyndighedens side til skade for tiltalte i andre tilfælde end efter § 907, stk. 1, skal ske ved forkyndelse som hidtil.

Ved anke til landsret med tilladelse efter retsplejelovens § 903 eller anke til Højesteret, der altid kræver tilladelse, jf. retsplejelovens § 932, skal anke og kontraanke fra anklagemyndighedens side til skade for tiltalte således forkyndes efter de hidtil gældende regler.

Det samme vil gælde eventuel anke fra anklagemyndighedens side efter udløb af ankefristen efter § 910, stk. 2, 1. pkt., 1. led ("først efter udløb af ankefristen blevet bekendt med den omstændighed, som anken bygges på"). Denne ankemulighed har dog som følge af betingelserne herfor et yderst snævert anvendelsesområde.

Spørgsmålet om tilladeligheden (admittering) af en anke fra anklagemyndigheden, der tilsigtes iværksat under den nye ordning med anke uden forkyndelse, vil i andre tilfælde skulle bedømmes efter § 910, stk. 2, 1. pkt., 2. led ("overskridelse af fristen i øvrigt skyldes grunde, som ikke kan tilregnes den pågældende"). På grund af den forenkede fremgangsmåde for anklagemyndighedens anke må det dog antages, at sådanne spørgsmål sjældent vil forekomme. Men anvendelse af bestemmelsen kan ikke udelukkes, f.eks. hvis ankemeddelelsen som følge af ekstraordinære forhold ikke når frem til landsretten rettidigt. Fristoverskridelser fra anklagemyndigheden forudsættes i øvrigt som hidtil vurderet restriktivt.

Bortset fra den særlige regel om beregning af fristen for tiltaltes kontraanke i lovudkastets § 905, stk. 2, berøres tiltaltes anke ikke af forslaget.

Der henvises om den foreslåede bestemmelse i § 907 i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.6.2.

Til § 1, nr. 16 (retsplejelovens § 908, stk. 3)

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 908, stk. 1, må tiltalte, hvis denne vil anke, inden udløb af ankefristen give meddelelse herom. Meddelelse kan gives til den pågældende byrets retsbog eller til den, der foretager forkyndelsen, skriftligt til anklagemyndigheden eller retten mv., jf. § 908, stk. 2. Det følger af retsplejelovens § 908, stk. 3, at anklagemyndigheden snarest muligt efter modtagelsen af ankemeddelelsen skal sørge for, at en meddelelse med det i retsplejelovens § 907, stk. 3, angivne indhold (dvs. oplysning om, at tiltalte eller forsvareren senere vil blive underrettet om tidspunktet for hovedforhandlingen) søges forkyndt for tiltalte på sædvanlig måde, jf. retsplejelovens §§ 155-158.

Med den foreslåede ændring af retsplejelovens § 908, stk. 3, skal der som konsekvens af forslaget om anke fra anklagemyndighedens side uden forkyndelse heller ikke længere i anledning af tiltaltes ordinære anke foretages forkyndelse af meddelelsen om, at tiltalte eller forsvareren senere vil blive underrettet om tidspunktet for hovedforhandlingen. Meddelelsen vil således kunne gives ved anbefalet og almindeligt brev, samt ved almindeligt brev til arresthus. Meddelelsen kan således som hidtil ske sammen med en eventuel kontraanke fra anklagemyndighedens side.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.6.2.

Til § 1, nr. 17 (retsplejelovens § 910, stk. 3)

Det følger af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 910, stk. 1, at landsretten afviser en anke, som ikke har fundet sted inden udløbet af ankefristen. I medfør af bestemmelsens stk. 2 kan landsretten dog tillade anken, hvis den part, der anker, sandsynliggør, at den pågældende først efter udløb af ankefristen er blevet bekendt med den omstændighed, som anken støttes

på, eller at overskridelse af fristen i øvrigt skyldes grunde, som ikke kan tilregnes den pågældende.

Med den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 907, stk. 1, jf. § 1, nr. 15, skal anklagemyndighedens meddelelse om anke til skade for tiltalte som hovedregel ikke forkyndes for tiltalte, men derimod indgives til landsretten inden ankefristens udløb samtidig med, at anklagemyndigheden sender en genpart til tiltalte med almindeligt og anbefalet brev og ved almindeligt brev til den pågældende byret og tiltaltes forsvarer.

Som en konsekvens af, at ankemeddelelsen ikke skal forkyndes for tiltalte, vil det kunne ske, at tiltalte ikke bliver bekendt med anklagemyndighedens anke inden kontraankefristens udløb. Det vil være tilfældet, hvis denne hverken modtager det almindelige brev eller modtager/afhenter det anbefalede brev og heller ikke hos retten, anklagemyndigheden eller den pågældendes eventuelle forsvarer forhører sig om, hvorvidt anke er sket.

Det manglende kendskab må normalt falde tilbage på tiltalte selv, og kontraanke vil derfor som udgangspunkt ikke kunne ske efter udløbet af fristen herfor, jf. den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 910, stk. 1.

Der foreslås imidlertid en særlig adgang for landsretten til at tillade en for sen kontraanke fra tiltalte, hvis det findes rimeligt, jf. den foreslåede nye bestemmelse i retsplejelovens § 910, stk. 3.

Landsrettens afgørelse i medfør af den foreslåede bestemmelse må træffes efter et samlet og af retssikkerhedsmæssige grunde ikke alt for restriktivt skøn over, om der er en rimelig forklaring på, at tiltalte ikke rettidigt er blevet bekendt med anklagemyndighedens anke, om tiltalte har reageret rimeligt hurtigt efter at være blevet bekendt med anklagemyndighedens anke, og om det ud fra lighedssynspunkter fremstår mindre rimeligt at afskære tiltalte fra kontraanke. I vurderingen må bl.a. indgå tiltaltes personlige forhold, herunder navnlig om den pågældende har psykisk sygdom, misbrugsproblemer i form af narkotika- eller alkoholmisbrug, eller i øvrigt har store sociale problemer. Anvendelse af bestemmelsen vil bl.a. kunne komme på tale i tilfælde af ude-

blivelsesdomme, jf. § 904, stk. 2 og 3, hvor der foreligger undskyldende omstændigheder eller lignende. Har anklagemyndigheden f.eks. alene anket til skærpelse, bør en kontraanke til formildelse i almindelighed godtages, mens det må kræve mere at godtage en kontraanke f.eks. på beviset i relation til forhold, som måske endda ikke har nær sammenhæng med anklagemyndighedens anke.

Den gældende § 910, stk. 2, vil i øvrigt fortsat finde anvendelse ved siden af den foreslåede § 910, stk. 3.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.6.2.

Til § 1, nr. 18 (retsplejelovens § 917, stk. 2)

Det følger af retsplejelovens § 917, stk. 1 og 2, at ankesager, der omfatter bedømmelsen af tiltaltes skyld, som udgangspunkt forberedes, behandles og afgøres efter reglerne i retsplejelovens kapitel 77-79, mens ankesager, der ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, som udgangspunkt behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 78.

Det foreslås, at den nye regel i udkastets § 843 a om rettens ansvar for sagens gang mv. skal finde tilsvarende anvendelse også i ankesager ved landsret, der ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld (udmålingsanker). Det samme gælder udkastets § 849 om forberedende møder og sagsstyring i straffesager.

Om anvendelsen af de foreslåede nye bestemmelser i retsplejelovens § 843 a og § 849, stk. 1, henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 1, nr. 11 og 12, ovenfor.

Der henvises om de foreslåede bestemmelser i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.4.3.2. og 5.4.3.3.

Til § 1 nr. 19 (retsplejelovens § 919, stk. 2)

Efter retsplejelovens § 919, stk. 2, skal der i ankesager, der omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld (bevisanker), udfærdiges anklageskrift, der skal forkyndes for tiltalte.

Med den foreslåede ændring af § 919, stk. 2, skal der som en konsekvens af forslaget om anke fra anklagemyndighedens side til skade for tiltalte uden forkyndelse heller ikke foretages forkyndelse af anklageskrift.

Denne regel vil finde anvendelse i de tilfælde, hvor anklagemyndighedens anke til skade for tiltalte kan ske uden forkyndelse. I sådanne tilfælde vil meddelelsen om anklageskriftet kunne ske på samme måde som ved anke, dvs. ved anbefalet og almindeligt brev. Meddelelsen kan således som hidtil ske sammen med en eventuel anke eller kontraanke fra anklagemyndighedens side.

I de tilfælde, hvor ordningen med anke til skade for tiltalte uden forkyndelse ikke finder anvendelse, jf. forslaget til § 907, jf. lovudkastets § 1, nr. 15, skal forkyndelse ske efter de hidtidige regler.

Efter den gældende bestemmelse i § 919, stk. 3, er anden ankemeddelelse fra anklagemyndigheden ikke nødvendig, hvis anklageskriftet forkyndes inden udløb af ankefristen, jf. § 904. Denne bestemmelse er ikke ændret ved udkastet, selv om den efter de foreslåede nye regler vil få et meget begrænset anvendelsesområde.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 5, afsnit 5.6.2.

Til § 1, nr. 20 (retsplejelovens § 921 a)

Der er ikke i retsplejeloven fastsat udtrykkelige regler om, at hovedforhandlingen i landsretten skal indledes med oplæsning af den indankede dom, men i praksis sker dette som altovervejende hovedregel i domsmandssager.

En sådan oplæsning giver i langt de fleste sager domsmændene – navnlig når den indankede dom er kort – en hensigtsmæssig indføring i sagen.

Imidlertid kan den indankede dom i en række tilfælde – navnlig i større sager om økonomisk kriminalitet – være særdeles omfangsrig, hvilket ikke alene medfører, at der må afsættes op til flere retsdage til oplæsning af den indankede dom, men også, at de dele af bevisførelsen, der er grundigt omtalt eller gengivet i dommen ved citat, i visse tilfælde må oplæses flere gange.

Med henblik på dels at mindske det tidsforbrug, der i dag ofte anvendes i ankeinstansen til oplæsning af den indankede dom, dels at give retten et mere hensigtsmæssigt grundlag for ankesagens behandling, foreslås det i retsplejeloven udtrykkeligt præciseret, at retten kan beslutte, at den indankede dom ikke skal oplæses ved hovedforhandlingens begyndelse, hvis retten finder det mere hensigtsmæssigt, at anklageren i stedet redegør for den påankede doms indhold, eller at retten på anden måde gør sig bekendt med dommens indhold, jf. retsplejelovens § 921 a.

En sådan fremgangsmåde vil ofte med fordel kunne anvendes i sager, hvor den indankede dom har et omfang på mere end 20-30 sider.

En redegørelse fra anklageren kan bl.a. ske ved, at anklageren forelægger sagen under gengivelse af præmisserne i den indankede dom. Tiltalen må altid gengives. Forsvareren bør have lejlighed til at supplere redegørelsen.

Rettens bestemmelse om at undlade oplæsning af den indankede dom bør træffes forud for hovedforhandlingens begyndelse med henblik på, at anklagemyndigheden og forsvareren kan forberede sig herpå.

Det forudsættes i øvrigt, at retten, inden den træffer afgørelse i medfør af bestemmelsen, giver parterne lejlighed til at udtale sig om spørgsmålet, når der efter omfanget af det stof, der tænkes undtaget fra oplæsning, er anledning til det. Bestemmelsens anvendelse forudsætter ikke, at parterne er enige herom. Retten kan således også i tilfælde, hvor den ene af parterne foretrækker op-

læsning af den indankede dom, beslutte, at der f.eks. skal redegøres for den indankede doms indhold ved hovedforhandlingens begyndelse.

Hvis landsretten træffer bestemmelse efter den foreslåede bestemmelse, må retten tage stilling til, på hvilken måde og i hvilket omfang lægdommerne skal gøres bekendt med dommens indhold. Dette kan ske enten ved anklagerens redegørelse, eventuelt suppleret med delvis oplæsning og dokumentation, eller ved, at domsmændene læser dommen forud for hovedforhandlingens begyndelse.

Som det mindre i det mere vil retten kunne bestemme, at dele af dommen ikke skal læses op.

Den foreslåede bestemmelse vil endvidere ikke være til hinder for fortsættelse af hidtidig praksis med at undlade oplæsning af domme, f.eks. ved Højesteret eller ved landsret i sager, hvor der ikke deltager lægdommere, ligesom bestemmelsen ikke nødvendiggør særskilt beslutning i den enkelte sag i sådanne tilfælde.

Det bemærkes i øvrigt, at den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 850, hvorefter retten i særlige tilfælde, hvor den under hensyn til sagens beskaffenhed finder det hensigtsmæssigt, kan pålægge anklagemyndigheden at fremsende en skriftlig forelæggelse til retten inden en nærmere fastsat frist, fortsat finder anvendelse ved siden af den foreslåede bestemmelse.

Der henvises om den foreslåede bestemmelse i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.6.3.

Til § 1, nr. 21 (retsplejelovens § 933, stk. 1-3)

Retsplejelovens kapitel 83 indeholder regler om anke til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse. En sådan tilladelse kan meddeles, hvis sagen er af principiel karakter eller særlige grunde i øvrigt taler derfor, jf. retsplejelovens § 932, stk. 1, 2. pkt.

Ved iværksættelse af anken til Højesteret finder reglerne i retsplejelovens § 903, stk. 4, og §§ 905-907, 910 og 913 tilsvarende anvendelse, jf. retsplejelovens § 933, stk. 1.

Bestemmelsen i § 1, nr. 21, har sammenhæng med udkastets § 1, nr. 15, om anke fra anklagemyndighedens side uden forkyndelse. Nærværende lovudkast har imidlertid ikke til formål at ændre de gældende regler om fremgangsmåden ved anke til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse.

På den baggrund foreslås retsplejelovens § 933 ændret med henblik på, at de hidtidige regler om forkyndelse finder anvendelse ved anke til Højesteret.

Udkastet er således på dette punkt af teknisk karakter.

Der henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 5, pkt. 5.6.2.

Spørgsmål om fremmed ret

Som omtalt i kapitel 3, pkt. 3.1., har Strafferetsplejeudvalget til brug for sine overvejelser om mulige tiltag til begrænsning af den tidsmæssige udstrækning af sigtelser og varetægtsfængslinger indhentet oplysninger om fremmed ret. De spørgsmål, som udvalget i den forbindelse anmodede de relevante myndigheder i Norge, Sverige, Tyskland og Skotland om at besvare, er formuleret som følger:

Definition af begrebet ”sigtede”:

Oplysning om, hvorvidt definitionen af en ”sigtet” og en ”tiltalt” svarer til de definitioner, som anvendes i Danmark (eventuelle forskelle bedes anført).

Påtalemyndighed:

Oplysning om, hvilke myndigheder der træffer afgørelse om at rejse sigtelse henholdsvis tiltale samt eventuelle regler om forelæggelse af tiltalerspørgsmålet for overordnede myndigheder.

Beskrivelse af gældende regler om sigtelser og varetægtsfængsling:

En beskrivelse i hovedtræk af de gældende regler om sigtelser og varetægtsfængslinger, herunder om der er fastsat regler om den maksimale tid, en person kan være sigtet eller være varetægtsfængslet. Det bedes i bekræftende fald oplyst, fra hvilket tidspunkt fristen regnes, og hvornår den afsluttes, og baggrunden for indførelsen af sådanne regler. Det bedes endvidere oplyst, om sådanne frister er ufravigelige. Hvis dette ikke er tilfældet, bedes det oplyst, under hvilke betingelser de kan fraviges, herunder om en anmodning herom fremsættes af anklagemyndigheden eller politiet.

Oplysning om gennemsnitlig efterforskningstid (dvs. tidsrummet fra anmeldelse til tiltalerejsning):

Oplysninger om den gennemsnitlige efterforskningstid (ved ”efterforskningstid” forstås perioden fra politiets modtagelse af en anmeldelse til der rej-

ses tiltale). I det omfang, det er muligt, bedes den gennemsnitlige efterforskningstid angivet for de enkelte sagskategorier (f.eks. efterforskningstiden for større økonomiske straffesager, efterforskningstiden i sager om personfarlig kriminalitet, narkotikakriminalitet, berigelseskriminalitet mv.).

Faktorer, der kan bevirke en forlængelse af sagsbehandlingstiden:

Oplysning om, hvilke faktorer der typisk forlænger sagsbehandlingstiden (f.eks. mentalundersøgelse af sigtede eller forelæggelse for overordnede lægelige myndigheder (retslægeråd), indhentelse af sagkyndige erklæringer, herunder ”second opinions”, myndighedserklæringer, sigtedes/tiltaltes eller vidners udeblivelse fra afhøringer og retsmøder mv.).

Gennemførte tiltag til forkortelse af sagsbehandlingstiden:

Oplysning om særlige lovgivningsmæssige eller administrative tiltag til forkortelse af efterforskningstiden, herunder den tidsmæssige udstrækning af varretægtsfængslinger og sigtelser (f.eks. om der er fastsat retningslinjer eller frister for eksterne myndigheders afgivelse af erklæringer mv.)

Oplysning om administrative kontrolordninger og opstillede målsætninger:

Oplysning om eventuelle administrative kontrolordninger (f.eks. indberetning til den overordnede anklagemyndighed i sager, hvor der ikke inden for en nærmere angivet periode er rejst tiltale, med angivelse af det hidtidige efterforskningsforløb, konkrete hindringer for sagens fremme, påtænkte efterforskningskridt, tidshorizont for tiltalerejsning mv.) samt oplysning om, hvorvidt der eventuelt er fastsat mål for sagsbehandlingstiden, herunder hvorledes der følges op på de fastsatte mål.

Oplysning om gennemsnitlig berammelsestid (dvs. tidsrummet fra rettens modtagelse af sagen til påbegyndelse af hovedforhandlingen):

Oplysning om den gennemsnitlige berammelsestid ved domstolene (ved ”berammelsestid” forstås perioden fra rettens modtagelse af anklageskrift til hovedforhandlingen). I det omfang, det er muligt, bedes den gennemsnitlige berammelsestid angivet for de enkelte sagskategorier (f.eks. berammelsestiden i

større økonomiske straffesager, berammelsestiden i sager om personfarlig kriminalitet, narkotikakriminalitet, berigelseskriminalitet mv.).

Oplysninger om mulighederne for at afholde forberedende retsmøder mv.:

Oplysning om retstilstanden (retsregler og praksis) vedrørende afholdelse af forberedende retsmøder med henblik på afklaring af sagens retlige og faktiske omstændigheder forud for hovedforhandlingen (hovedsagelig med henblik på at undgå unødvendig bevisførelse), herunder om forsvarerens ret til at være til stede ved en eventuel bevisoptagelse og forsvarerens mulighed for at stille spørgsmål til den person, som afhøres.

Oplysning om muligheden for dokumentation under hovedforhandlingen af politirapporter mv.:

Oplysning om retstilstanden (retsregler og praksis) vedrørende dokumentation under hovedforhandlingen (fremlæggelse og oplæsning i retten) af politirapporter (dvs. rapporter udfærdiget af politiet i forbindelse med afhøring af sigtede, vidner m.fl.) og eventuelle andre udskrifter fra efterforskningen samt af skriftlige erklæringer i øvrigt og lignende.

Ombeskikkelse af forsvarer:

Oplysning om retstilstanden (retsregler og praksis) vedrørende muligheden for – ved rettens mellemkomst – at få afsat og erstattet sigtedes/tiltaltes beskikkede forsvarer med en anden forsvarer i tilfælde, hvor det ikke er muligt at få berammet retsmøder samt afhøringer og andre efterforskningsskridt på grund af travlhed hos forsvareren, samt proceduren herfor (kan en afgørelse om afsættelse af den beskikkede forsvarer påklages af forsvareren og/eller den sigtede/tiltalte, og i givet fald hvordan).

Eventuelle supplerende bemærkninger:

Eventuelle supplerende bemærkninger/oplysninger, som de rejste spørgsmål måtte give anledning til.

**JUSTITSMINISTERIETS FORSKNINGSENHED
DECEMBER 2006****Langvarige varetægtsfængslinger 2005**

Til brug for Rigsadvokaten er der gennemført en undersøgelse af længerevarende varetægtsfængslinger, det vil sige varetægtsfængslinger, der forud for dom i 1. instans har varet mere end tre måneder. Der er tidligere gennemført en undersøgelse og udarbejdet en rapport vedrørende langvarige varetægtsfængslinger i årene 2000 til 2004. Nærværende rapport angår sager med langvarige varetægtsfængslinger, hvor der er fældet dom i 1. instans i år 2005. Sigtet med undersøgelsen er at belyse udviklingen i antallet af langvarige varetægtsfængslinger og at pege på forhold, der måtte influere på varetægtsfængslingens længde.

1. Undersøgelsesmateriale

Datamaterialet er indsamlet af Rigsadvokaten på baggrund af den indberetningsordning, som siden 2000 har fastsat, at statsadvokaterne hvert år indberetter de arrestantsager, hvor varetægtsfængslingen overstiger tre måneder, og hvor der er faldet dom i 1. instans.

Indberetningen til Rigsadvokaten sker på et særligt skema, hvor der oplyses om sigtelsen og dommen og om antallet af sigtede i sagen. Såfremt personen sigtes for flere forhold, er det det forhold, der har den højeste strafferamme, der angives som hovedsigtelsen i denne undersøgelse.

I skemaet er der desuden oplyst om datoer for hændelser i sagen. Ud over datoen for varetægtsfængslingens påbegyndelse drejer det sig om datoen for en eventuel kendelse om mentalerklæring og for mentalerklæringens udfærdigelse, datoen for en eventuel forelæggelse for Retslægerådet og datoen for Retslægerådets udtalelse, datoen for en eventuel forelæggelse af tiltale-spørgsmålet for statsadvokaten og datoen for statsadvokatens afgørelse af tiltalespørgsmålet og endelig datoen for anklageskriftet og for dommen i 1. instans. Disse oplysninger indgår i undersøgelsen i det omfang, de kan antages at have haft en betydning for varetægtsfængslingens længde. Det vil sige, at hændelser, der ligger før eller efter varetægtsfængslingen, ikke er inkluderet.

Skemaet fra Rigsadvokaten indeholder endvidere et åbent spørgsmål om de forhold, der har haft betydning for varetægtsfængslingens varighed. I skemaet nævnes, at det eksempelvis kan dreje sig om: *"[...] efterforskning i udlandet, ressourcemæssige problemer hos politi eller anklagemyndighed, problemer med berømmelse af politiafhøring eller indenretligt forhør, herunder på grund af ressourcemæssige problemer hos de medvirkende advokater eller hos domstolene, eller forhold der har forsinket udfærdigelsen af mentalundersøgelsen"*.

Oplysningerne fra Rigsadvokatens skemaer er indtastet og databehandlet i Justitsministeriets Forskningsenhed. Under indtastningen har det i nogle tilfælde vist sig, at oplysningerne har været mangelfulde eller fejlagtige, og skemaet er i disse tilfælde returneret til Rigsadvokaten med henblik på indhentning af yderligere/korrekte oplysninger. Derudover er der, når der har været tvivl om oplysningers korrekthed, søgt information om sagen via Kriminalregisteret. Samlet set indebærer denne procedure, at der i forholdsvis få tilfælde mangler oplysninger om de datoer, hændelser m.v., der er spurgt om i skemaet.

Dermed kan det dog ikke udelukkes, at undersøgelsesmateriale er behæftet med fejl og mangler. Det skyldes især, at det drejer sig om manuelt udfyldte spørgeskemaer, hvilket kan betyde, at datoer m.v. kan være angivet forkert. Selv om der er kontrolleret for indtastningsfejl m.v. ved at undersøge, om dateringen af de forskellige hændelser følger sagens kronologi, kan der alligevel forekomme indtastningsfejl, som ikke har kunnet spores med denne kontrol-

procedure. Indtrykket er dog, at oplysninger i langt hovedparten af tilfældene er korrekte. Desuden må det antages, at eventuelle fejl er af tilfældig karakter og dermed ikke vil påvirke undersøgelsens resultater på en systematisk måde.

Efter frasortering af fejlagtigt indberettede sager (f.eks. varetægtsfængslinger under 3 måneder og sager med dom i 1. instans i andre år end i 2005) består det endelige undersøgelsesmateriale for år 2005 af 717 *varetægtsfængslinger*.

Svarene på det åbne spørgsmål om baggrunden for varetægtsfængslingens varighed, jf. ovenstående, er under indtastningen ordnet i ni kategorier efter, hvad eller hvilken part i sagen der menes at have forårsaget eller medvirket til den langvarige varetægtsfængsling. Det drejer sig om følgende kategorier:

1. En kategori omfatter de forklaringer, der relaterer sig til *sagens omfang eller karakter*. Det kan fx dreje sig om en omfattende efterforskning, om et stort antal forhold og/eller om et stort sagskompleks med mange sigtede. Denne kategori omfatter desuden sager, hvor det er angivet, at den langvarige varetægtsfængsling skyldes, at der er kommet nye forhold til undervejs i efterforskningen, at der har været problemer med at fastlægge den sigtedes identitet, at der har været brug for indenretslig bevisoptagelse/afhøring/forhør, og/eller at sagen har krævet efterforskning i udlandet eller udlevering i samarbejde med andre lande.
2. Forhold, der kan relateres til *politiet og anklagemyndigheden*, er omfattet af en anden kategori. Der kan her være tale om forsinkelser på grund af ressourceproblemer hos politi eller anklagemyndighed eller på grund af, at sagen overgår til en anden politikreds/anden anklager. Det kan også dreje sig om forsinkelser, fordi der ikke er sket forkyndelse for et vidne.
3. Nogle årsager til forsinkelser henføres til *domstolen*. Dette kan dreje sig om berammelsesproblemer som følge af, at sagen er en nævningsag, omfatter mange sigtede/advokater og/ eller på anden måde er omfattende og derfor vanskelig at beramme. Ligeledes kan det dreje sig om, at forsinkelsen skyldes brug af sættestemmer.

4. Årsagen til forsinkelse kan også vedrøre den *sigtede og/eller dennes advokat*. Det er ikke i alle tilfælde muligt at vurdere, om den angivne årsag til forsinkelse skal henføres til den sigtede eller til dennes advokat, fx en forsinkelse som følge af anmodning om nye undersøgelser eller begæring om omstødelse af kendelse. Nogle af årsagerne til forsinkelse relaterer sig dog klart til forsvareren, fx forsvarerens travlhed, mens andre angår den sigtede, fx skift af forsvarer, skiftende forklaringer, tilbagetrækning af tilståelser, manglende samarbejde m.v.
5. De *medsigtede* kan også være årsag til en forsinkelse af sagen. Det kan fx ske ved, at de skifter eller tilbagetrækker forklaringer, eller ved, at de på anden måde ikke samarbejder.
6. *Vidner* kan også forårsage, at varetægtsfængslingen trækker ud. Det kan fx være tilfældet, hvis vidner udebliver. Denne kategori inkluderer også tilfælde, hvor årsagen til forsinkelse relaterer sig til den *forurettede*. Det kan dreje sig om forsinkelse, der er forårsaget af, det er svært at komme i kontakt med den forurettede.
7. Det er velkendt, at *mentalundersøgelser* kan være langvarige. Det er da også ofte angivet som årsag til, at varetægtsfængslingen har trukket ud.
8. I en selvstændig kategori er registreret alle de tilfælde, hvor andre former for *undersøgelser eller udtalelser* oplyses at have forsinket sagen. Det kan dreje sig om forelæggelse af sagen for Retslægerådet, for Rigsadvokaten, for statsadvokaten, for kommunale eller amtslige instanser, for udlændingestyrelsen m.v. Eller det kan dreje sig om indhentning af undersøgelse fra Retskemisk Institut, Retsmedicinsk Institut, kriminalteknisk afdeling eller om person- og DNA undersøgelser.
9. Endelig er der en restkategori, der omfatter *ikke-kategoriserbare årsager* til forsinkelse. Det kan dreje sig om sygdom, uheld el. lign. hos nogen af de implicerede i sagen.

I 40 af sagerne har den sigtede ikke været varetægtsfængslet i et uafbrudt forløb frem til dom i 1. instans. Det kan enten skyldes, at vedkommende er flygtet, eller at vedkommende er løsladt før dom. Disse sager vil kun i begrænset omfang indgå i analyserne vedrørende varigheden af forskellige hændelser, da den afbrudte varetægtsfængsling bevirker, at det ikke altid er muligt sikkert at fastsætte, hvorvidt de forskellige hændelser er indtruffet, mens vedkommende har været varetægtsfængslet.

I den tidligere rapport blev det gjort opmærksom på, at undersøgelsesmateriale for år 2000 antagelig er mangelfuldt. De udviklingsanalyser, der er foretaget, vil derfor alene omfatte årene 2001 til 2005.

2. Generel beskrivelse af langvarige varetægtsfængslinger i 2005

Af tabel 1 ses, hvilke hovedsigtelser der ligger bag de langvarige varetægtsfængslinger set i forhold til varetægtsfængslingens længde.

Tabel 1. Varetægtsfængslinger fordelt efter kriminalitetens art og varighed, 2005.

	Over 3 mdr. til og med 4 mdr.	Over 4 mdr. til og med 5 mdr.	Over 5 mdr. til og med 6 mdr.	Over 6 mdr. til og med 9 mdr.	Over 9 mdr. til og med et år.	Over et år	I alt (N)	I alt (%)	Gennemsnitlig varighed (dage)
Alvorligere seksualforbrydelser	2	6	5	12	4	2	31	4 %	218
Øvrige seksualforbrydelser	1	1	1	4	0	0	7	1 %	194
Manddrab og forsøg herpå	1	4	9	21	19	15	69	10 %	280
Alvorligere voldsforbrydelser	29	18	11	15	6	12	91	13 %	199
Øvrige voldsforbrydelser	8	1	3	5	1	0	18	3 %	163
Brandstiftelse	11	7	7	13	3	3	44	6 %	192
Røveri	60	33	14	30	12	10	159	22 %	174
Ejendomsforbrydelser i øvrigt	27	21	11	17	2	0	78	11 %	152
Narkotikaforbrydelser	37	28	17	35	37	63	217	30 %	306

Øvrige lovovertrædelser	0	0	2	1	0	0	3	0,4 %	198
I alt (N)	176	119	80	153	84	105	717	100 %	228
I alt (%)	25 %	17 %	11 %	21 %	12 %	15 %	100 %		

Kategorien ”Alvorlige seksualforbrydelser” omfatter voldtægt, incest og seksualforbrydelser over for børn under 12 år. Det kan nævnes, at fem af de syv øvrige seksualforbrydelser angår forbrydelser mod børn under 15 år. Af de i alt 69 varetægtsfængslinger vedrørende manddrab eller forsøg herpå angår lige knap to tredjedele (42) forsøg på manddrab.

”Alvorlige voldsforbrydelser” inkluderer, ud over §§ 245-246, trusler mod vidner m.v. (§ 123), menneskesmugling (§ 125 a), uagtsomt manddrab (§ 241), skadeforvoldelse (§ 252), frihedsberøvelse efter § 261, stk. 2, og menneskehandel (§ 262 a). To tredjedele (12) af varetægtsfængslingerne for ”Øvrige voldsforbrydelser” vedrører vold o.l. mod offentlig myndighed, mens en tredjedel (6) angår simpel vold (§ 244).

Cirka en femtedel (9) af varetægtsfængslingerne for brandstiftelse vedrører § 180. Andelen af varetægtsfængslinger for røveri, der er klassificeret som groft (§ 288, stk. 2), er også på cirka en femtedel – nemlig 33 ud af 159.

Mere end halvdelen (50 ud af 78) af varetægtsfængslingerne for øvrige ejendomsforbrydelser angår tyveri, herunder især indbrudstyveri, mens 15 pct. angår bedrageri, og ca. hver tiende vedrører dokumentfalsk. En lille tiendedel angår hæleri.

Varetægtsfængslinger for narkotikaforbrydelser vedrører i alle tilfælde § 191.

To af de tre varetægtsfængslinger for øvrige lovovertrædelser angår pengefalsk (§ 166), mens den sidste sag vedrører loven om euforiserende stoffer.

Det ses videre af tabel 1, at de langvarige varetægtsfængslinger især er relateret til narkotikaforbrydelser og røveri, idet disse kriminalitetsformer tilsammen står for over halvdelen af de langvarige varetægtsfængslinger. Sigtelser

for både manddrab eller forsøg herpå, alvorlige voldsforbrydelser og ejendomsforbrydelser i øvrigt forekommer også relativt hyppigt i tilfælde af langvarige varetægtsfængslinger.

Den gennemsnitlige længde af varetægtsfængslingerne er på 228 dage, svarende til godt syv måneder. Varetægtsfængslinger for narkotikaforbrydelser har den længste gennemsnitlige varighed – i gennemsnit ca. 10 måneder – mens varetægtsfængslingerne for sager under kategorien ”Ejendomsforbrydelser i øvrigt” har den korteste gennemsnitslængde – nemlig 152 dage, svarende til ca. fem måneder.

Af nederste række i tabel 1 fremgår, at en fjerdedel af de langvarige varetægtsfængslinger har varet højest fire måneder, mens 15 pct. har varet mere end ét år. Af de i alt 105 varetægtsfængslinger, som varer mere end ét år, overskrider 26 varetægtsfængslinger 1½ år, og 14 af disse overskrider 2 år. Den længste varetægtsfængsling har varet i godt tre et halvt år og omhandler en narkotikasag, hvor pågældende først blev varetægtsfængslet i udlandet i 2001, derefter overført til Danmark og varetægtsfængslet her ved sin ankomst i 2003. Denne person har siddet varetægtsfængslet i Danmark i lige knap 20 måneder. Ud over denne sag, er der tre andre varetægtsfængslinger, der overskrider 1000 dage – alle omhandlende narkotikasager.

Ved siden af de hovedsigtelser, der er omfattet af tabel 1, er 291 af de varetægtsfængslede (41 pct.) også sigtet for en eller flere andre former for lovovertrædelser, jf. tabel 2. Det er dog langt fra altid i indberetningsskemaet specificeret, om sagen omfatter bisigtelser eller ej, hvorfor dette tal må betragtes som et minimum. Af tabel 2 fremgår i øvrigt, at kun hver tiende af de varetægtsfængslede er sigtet for mere end tre forskellige former for lovovertrædelser. Det maksimale antal forskellige former for lovovertrædelser er 17.

Tabel 2. Antal bisigtelser, 2005.¹

	Antal	Procent
Ingen bisigtelser	426	59
En bisigtelse	94	13
To bisigtelser	76	11
Tre bisigtelser	51	7
Fire eller flere bisigtelser	70	10
I alt	717	100

Mens tabel 1 oplyser om, hvad den varetægtsfængslede er sigtet for, oplyser tabel 3 om, i hvilket omfang der er overensstemmelse mellem det, personen er sigtet for, og det, vedkommende dømmes for. Overensstemmelse mellem sigtelser og de forhold, personen dømmes for, vurderes både ud fra hovedforholdet og ud fra de bisigtelser, der er omfattet af sagen.

Tabel 3. Er personen dømt for det samme, som vedkommende er sigtet for?

	Antal	Procent
Ja i alle tilfælde	478	67
Ja, antagelig ^(a)	114	16
Ja, for hovedsigtelsen, men ikke samme bisigtelser	20	3
Ja, for bisigtelsen/erne, men ikke for hovedsigtelsen	23	3
Dømt for handling men efter mildere bestemmelse	53	7
Dømt for handling men efter grovere bestemmelse	3	0,4
For bisigtelse med nyt hovedforhold	6	0,8
Nej, i intet tilfælde	20	3
Total	717	100

^(a) I disse tilfælde er personen dømt for hovedsigtelsen, men på grund af mangelfuldt udfyldte indberetningsskemaer er det uvist, om personen også er dømt for alle biforholdene.

Af tabel 3 ses, at der i to tredjedele af tilfældene er fuld overensstemmelse mellem det, der er sigtet for, og det, der dømmes for. I yderligere 16 pct. af tilfældene er der, så vidt vides, også overensstemmelse. I 20 (3 pct.) af sagerne er der overensstemmelse mellem hovedsigtelsen og det hovedforhold, som vedkommende dømmes for, mens vedkommende ikke er blevet dømt for alle bisigtelserne. I 23 af sagerne (3 pct.) er vedkommende dømt for én eller flere af bisigtelserne, men ikke for hovedsigtelsen.

I 53 af sagerne (7 pct.) er vedkommende for så vidt dømt for samme hovedforhold, som vedkommende er sigtet for, men der er dømt efter en mildere pa-

1 Reelt er det antallet af forskellige former for lovovertrædelser, der indgår i tabel 2, idet det alene er oplyst, hvor mange forskellige paragraffer, sigtelsen omfatter, ikke antallet af sigtelser for samme paragraf.

ragraf end den, sigtelsen angår. En stor del af disse sager – 23 – angår sigtelser for forsøg på manddrab, hvor personen i de fleste tilfælde ender med at blive dømt for vold (typisk § 245). Videre er der i seks af de sager, hvor der er sigtet for manddrab, dømt efter en mildere paragraf, typisk § 246. Derudover forekommer det i nogle tilfælde, at vedkommende sigtes for en alvorligere bestemmelse vedrørende samme kriminelle handling, men straffes efter den mildere/almene bestemmelse – eksempelvis sigtelser for groft røveri, der ender med dom for røveri efter § 288, stk. 1 (seks sager), samt sigtelser for brandstiftelse efter § 180, der ender med dom efter § 181 (to sager).

I nogle ganske få tilfælde går ændringen fra sigtelsen til dom den modsatte vej, idet vedkommende dømmes efter en strengere bestemmelse end den, der fremgår af sigtelsen – dette drejer sig om én sigtelse for vold efter § 244, hvor der dømmes efter § 245, én sigtelse for indbrud i pengeinstitut, der ender med dom for røveri efter § 288, stk. 2, og én sigtelse for vold efter § 244, hvor der dømmes for røveri efter § 288, stk. 1.²

I 11 af de 20 sager, hvor der slet ikke er overensstemmelse mellem sigtelserne og det, vedkommende er dømt for, skyldes dette, at vedkommende er blevet frifundet.

Tabel 4. Varetægtsfængslinger fordelt efter straffens art (dom i 1. instans), 2005.

	Antal	Procent
Fængselsstraf på livstid	2	0,3
Ubetinget fængselsstraf i øvrigt	546	76
Delvis betinget dom	24	3
Betinget dom	4	0,6
Foranstaltningsdom	110	15
Ungdomssanktion	16	2
Bøde	2	0,3
Straffri ved nødværge/forskyldt straf bortfalder	2	0,3
Frifindelse	11	2
I alt	717	100

Af tabel 4 ses, hvilken straf de, der har været varetægtsfængslet i mere end tre måneder, idømmes i 1. instans. Langt hovedparten af dommene – nemlig 80

2 Det bemærkes, at indberetningsskemaet i sidstnævnte sag er mangelfuldt udfyldt, og det kan tænkes, at § 288, stk. 1, også har været citeret i sigtelsen.

pct. – er ubetingede fængselsstraffe, herunder kombinationsdomme. Størstedelen alle de resterende domme er foranstaltningsdomme.

I forhold til de tidligere år, 2001-2004, er andelen af langvarige varetægtsfængslinger, som munder ud i ungdomssanktioner, steget markant. Fra 2001 til 2004 var der således kun 11 af de langvarige varetægtsfængslinger, der førte til en ungdomssanktion, hvorimod det alene i 2005 var 16 af de langvarige varetægtsfængslinger. Udviklingen skyldes i nogen grad, at der samtidig er sket en vækst i brugen af ungdomssanktion, der først blev indført 1. juli 2001.

I øvrigt viser tabel 4, at nogle få sager – 0,6 pct. – ender med en betinget dom. I to tilfælde er sagen endt med en bøde. I den ene af disse sager er der alene domfældt for en bisigtelse, mens der i det andet tilfælde ikke er overensstemmelse mellem det, der er sigtet for, og det, der er dømt for. I to tilfælde er sagen endt med, at den sigtede er fundet straffri på grund af nødværge. Som tidligere nævnt, er der sket frifindelse i 11 sager.

Tabel 5 nedenfor viser, at lidt over en fjerdedel af de ubetingede domme er udmålt til maksimalt ét års fængsel, mens yderligere 28 pct. er udmålt til maksimalt to år. I mindre end 15 pct. af sagerne lyder dommen på mere end fem års fængsel. I forhold til længden af de fængselsstraffe, de langvarige varetægtsfængslinger endte med i 2001 til 2004, er der tendens til, at flere af de ubetingede domme i 2005 er kortvarige, og færre overstiger 5 år. Fra en gennemsnitlig længde af de ubetingede straffe på 44 mdr. i 2001 er den gennemsnitlige længde af de idømte fængselsstraffe faldet støt, og den var i 2005 på 35 måneder.

Tabel 5. Ubetingede domme fordelt efter straffens længde.³

	Antal	Procent
Op til 1 år	151	27 %
Mere end 1 år til og med 2 år	160	28 %
Mere end 2 år til og med 3 år	96	17 %
Mere end 3 år til og med 5 år	81	14 %
Mere end 5 år til og med 7 år	27	5 %
Mere end 7 år til og med 10 år	27	5 %
Mere end 10 år	22	4 %
I alt	564	100 %

Med hensyn til de fængsledes alder kan nævnes, at 54 af dem var under 18 år, da varetægtsfængslingen påbegyndtes. Heraf var knap halvdelen – 26 personer – fyldt 17 år, 16 var fyldt 16 år, og 12 var under 16 år, da de påbegyndte den langvarige varetægtsfængsling. I hvilket omfang, der i disse tilfælde er sket anbringelse i varetægtssurrogat, kan undersøgelsen ikke oplyse om. I øvrigt svarer omfanget af langvarige varetægtsfængslinger af unge under 18 år til det, der er set for de tidligere år.

I øvrigt kan om de langvarige varetægtsfængslinger i 2005 nævnes,

- at der i 222 (31 pct.) af dem er gennemført en mentalundersøgelse,⁴ og i tre af disse sager er der udarbejdet mere end én mentalerklæring,
- at der i 88 (12 pct.) af sagerne er sket forelæggelse for Retslægerådet,⁵
- at tiltalespørgsmålet har været forelagt statsadvokaten i 342 (48 pct.) af sagerne,⁶
- at der i 466 (65 pct.) af sagerne var én eller flere medsigtede.

3 Tabellen inkluderer længden af den ubetingede del af kombinationsdomme. Seks forvaringsdomme er ikke omfattet af tabel 5.

4 Reelt er der udarbejdet mentalerklæringer i lidt flere sager, men her omtales alene de sager, hvor mentalerklæringen er udarbejdet, mens personen har været varetægtsfængslet, idet det er mentalerklæringens eventuelle varetægtsforlængende betydning, der her er i fokus.

5 I to tilfælde har sagen været forelagt Retslægerådet mere end én gang.

6 I 10 sager er dette sket mere end én gang.

3. Udviklingen i antallet af langvarige varetægtsfængsling

For årene 2001-2005 er der samlet oplyst om i alt 2822 langvarige varetægtsfængslinger. Som det fremgår af tabel 6, er antallet af langvarige varetægtsfængslinger steget gennem hele perioden, dog meget lidt fra 2003 til 2004. Fra 2004 til 2005 er antallet imidlertid øget ganske markant, nemlig med 25 pct. For hele perioden er antallet af langvarige varetægtsfængslinger steget fra 446 til 717, hvilket svarer til en stigning på 61 pct.

Tabel 6. Langvarige varetægtsfængslinger fordelt efter varighed og år, 2001-2004.

	2001	2002	2003	2004	2005
> 3 til 4 mdr.	98	95	119	138	176
> 4 til 5 mdr.	76	103	108	105	119
> 5 til 6 mdr.	49	69	86	61	80
<i>I alt > 3 til 6 mdr.</i>	<i>223</i>	<i>267</i>	<i>313</i>	<i>304</i>	<i>375</i>
> 6 til 9 mdr.	79	111	126	113	153
> 9 til 12 mdr.	67	74	50	72	84
<i>I alt > 6 til 12 mdr.</i>	<i>146</i>	<i>185</i>	<i>176</i>	<i>185</i>	<i>237</i>
> 1 år til 1 år og 3 mdr.	42	20	43	45	54
> 1 år og 3 mdr. til 1 år og 6 mdr.	32	20	25	24	25
> 1 år og 6 mdr. til 1 år og 9 mdr.	3	7	7	9	6
> 1 år og 9 mdr. til 2 år	0	2	4	3	6
> 2 år	0	15	3	2	14
<i>I alt over 1 år</i>	<i>77</i>	<i>64</i>	<i>82</i>	<i>83</i>	<i>105</i>
I alt	446	516	571	572	717
Gennemsnitlig varighed (dage)	229	230	219	222	228
Det samlede antal dage	101.944	118.637	125.255	126.726	163.511

På trods af den lidt aftagende tendens i stigningen i antallet af langvarige varetægtsfængslinger fra 2003 til 2004 er det samlede antal dage i langvarig varetægtsfængsling steget år for år siden 2001, dog i et ujævnt tempo (nederste række i tabel 6). Fra 2001 til 2005 er det samlede antal dage i lang-varige varetægtsfængslinger steget med 60 pct. – fra 101.944 dage i 2001 til 163.511 dage i 2005. Den gennemsnitlige længde af de langvarige varetægtsfængslinger er forholdsvis konstant i hele perioden.

Af tabel 7 fremgår, at fordelingen af varetægtsfængslinger efter arten af den kriminalitet, hovedsigtelsen angår, varierer lidt år for år. Der er en tendens til mindskning i andelen af varetægtsfængslinger, der angår seksualforbrydelser samt manddrab og forsøg herpå, mens det forholder sig omvendt for alvorlige

voldsforbrydelser, voldsforbrydelser i øvrigt og for ejendomsforbrydelser i øvrigt. For de øvrige forbrydelseskategorier svinger tallene lidt år for år uden klare udviklingstendenser.

Nederst i tabel 7 er vist, hvor stor en andel de langvarige varetægtsfængslinger udgør af samtlige varetægtsfængslinger. I årene frem til og med 2004 drejede det sig om mindre end hver tiende varetægtsfængsling, mens det for 2005 drejer sig om ca. hver ottende. Det ses videre af tabellen, at andelen af varetægtsfængslinger, der er langvarige, er vokset gennem alle årene – fra 7,6 pct. i 2001 til 12,4 pct. 2005.⁷

Tabel 7. Langvarige varetægtsfængslinger fordelt efter kriminalitetens art og år samt andel af samtlige varetægtsfængslinger, 2001-2005.

		2001	2002	2003	2004	2005
Alvorlige seksualforbrydelser	Antal	33	35	30	30	31
	%	7	7	5	5	4
Øvrige seksualforbrydelser	Antal	7	9	8	6	7
	%	2	2	1	1	1
Manddrab og forsøg herpå	Antal	80	55	89	78	69
	%	18	11	16	14	10
Alvorlige voldsforbrydelser	Antal	34	53	79	80	91
	%	8	10	14	14	13
Voldsforbrydelser i øvrigt	Antal	8	10	18	21	18
	%	2	2	3	4	3
Brandstiftelse	Antal	27	49	32	29	44
	%	6	9	6	5	6
Røveri	Antal	111	135	128	116	159
	%	25	26	22	20	22
Ejendomsforbrydelser i øvrigt	Antal	42	44	66	73	78
	%	9	9	12	13	11
Narkotikaforbrydelser	Antal	94	125	117	135	217
	%	21	24	20	24	30
Øvrige lovovertrædelser	Antal	10	1	4	4	3
	%	2	0	1	1	0
I alt langvarige varetægtsfængslinger	Antal	446	516	571	572	717
	%	100	100	100	100	100
<i>Samtlige varetægtsfængslinger</i>	<i>Antal</i>	<i>5839</i>	<i>6086</i>	<i>6202</i>	<i>5907</i>	<i>5762</i>
<i>Andel langvarige varetægtsfngsl.</i>	<i>%</i>	<i>7,6</i>	<i>8,5</i>	<i>9,2</i>	<i>9,7</i>	<i>12,4</i>

7 Det bemærkes, at mens langvarige varetægtsfængslinger tælles det år, de afsluttes, tælles samtlige varetægtsfængslinger det år, de påbegyndes. Denne forskydning betyder dog ikke noget for den viste tendens til vækst, idet den også viser sig, når andelen af langvarige varetægtsfængslinger beregnes ud fra antallet af varetægtsfængslinger det foregående år.

For at få et bedre overblik over, hvorledes udviklingen i langvarige varetægtsfængslinger har været for forskellige former for forbrydelser, er andelen af langvarige varetægtsfængslinger sat i relation til samtlige varetægtsfængslinger de pågældende år, jf. tabel 8.

For de fleste forbrydelseskategorier varierer andelen af varetægtsfængslinger, der er langvarige, en del år for år. For røveri og øvrige ejendomsforbrydelser ses dog en stigende tendens, mens andelen af langvarige varetægtsfængslinger for narkotikaforbrydelser er forholdsvis stabil frem til 2004. I 2005 er andelen betydeligt højere end de tidligere år, og næsten en tredjedel af varetægtsfængslingerne for narkotikaforbrydelser i 2005 varede over tre måneder.

Det ses videre af tabellen, at den vækst, der har været i antallet af langvarige varetægtsfængslinger fra 2004 til 2005, primært beror på en vækst i andelen af i langvarige varetægtsfængslinger i narkotikasager og for brandstiftelse. Samtidig ses, at der fra 2004 til 2005 for manddrabsager har været et markant fald i andelen af varetægtsfængslinger, der er endt som langvarige.

Tabel 8. Procentandel langvarige varetægtsfængslinger af samtlige varetægtsfængslinger fordelt efter kriminalitetens art og år, 2001-2005.⁸

	2001	2002	2003	2004	2005
Alvorlige seksualforbrydelser	29,2	30,7	25,4	24,4	26,5
Øvrige seksualforbrydelser	25,9	26,5	40,0	12,8	16,3
Manddrab og forsøg herpå	45,2	30,1	44,3	42,6	32,9
Alvorlige voldsforbrydelser*	12,5	17,7	21,7	18,6	20,1
Voldsforbrydelser i øvrigt	1,7	1,7	3,1	3,3	2,1
Brandstiftelse	21,6	34,8	30,8	23,0	36,4
Røveri	14,6	15,4	15,5	16,9	21,2
Ejendomsforbrydelser i øvrigt	2,2	2,2	3,3	4,1	4,4
Narkotikaforbrydelser	18,1	23,4	18,0	19,0	32,5
Øvrige lovovertrædelser	0,7	0,1	0,3	0,3	0,3
I alt	7,7	8,5	9,2	9,4	11,7

* Omfatter her alene vold efter §§ 245-246, for så vidt angår samtlige varetægtsfængslinger.

8 Når tallene i tabel 8 for andelen af varetægtsfængslinger, der er langvarige (under 'i alt'), afviger en smule fra dem i tabel 7, beror det på, at oplysningerne om det totale antal varetægtsfængslinger stammer fra to forskellige kilder, nemlig henholdsvis Rigspolicefen (tabel 7) og Danmarks Statistik (tabel 8). Der er ikke fuldstændig overensstemmelse mellem taloplysningerne fra de to kilder.

Af tabel 9 ses fordelingen af langvarige varetægtsfængslinger efter politikreds, og for 2005 er andelen af langvarige varetægtsfængslinger i forhold til samtlige varetægtsfængslinger endvidere angivet. Der henvises til den tidligere rapport, for så vidt angår tilsvarende tal for 2000-2004.

Tabel 9. Langvarige varetægtsfængslinger fordelt efter politikreds og år, andel af samtlige varetægtsfængslinger og af varetægtsfængslinger for alvorlige forbrydelser i 2005.

	2001	2002	2003	2004	2005	Pct. af alle varetægtsfængslinger i 2005	Pct. af varetægtsfngsl. for alvorlige forbrydelser i 2005
København	106	125	115	126	232	16 %	30 %
Frederiksberg	4	0	2	8	7	8 %	6 %
Gentofte	2	5	4	7	3	9 %	50 %
Lyngby	7	3	6	2	10	10 %	15 %
Gladsaxe	5	8	12	4	17	11 %	19 %
Hvidovre	5	10	15	3	9	8 %	7 %
Glostrup	20	11	16	20	22	10 %	22 %
Tårnby	2	7	0	0	7	13 %	19 %
Helsingør	6	12	10	21	18	12 %	25 %
Hillerød	11	8	6	5	13	13 %	32 %
Frederikssund	4	5	5	8	12	18 %	17 %
Roskilde	8	7	14	10	6	4 %	2 %
Køge	12	4	9	8	7	9 %	19 %
Holbæk	0	15	9	6	6	6 %	13 %
Kalundborg	2	0	0	1	1	5 %	0 %
Ringsted	6	7	18	7	6	10 %	8 %
Slagelse	18	6	11	11	14	13 %	19 %
Næstved	11	1	5	12	10	14 %	22 %
Vordingborg	5	5	12	16	3	5 %	11 %
Nykøbing F.	12	9	6	18	15	21 %	38 %
Nakskov	15	5	19	14	24	16 %	45 %
Bornholm	2	3	0	9	2	5 %	7 %
Odense	45	68	42	61	63	23 %	22 %
Svendborg	5	9	10	6	10	11 %	17 %
Nyborg	5	2	5	3	4	15 %	20 %
Assens	1	6	5	8	9	21 %	18 %
Middelfart	1	0	5	2	1	3 %	0 %
Sønderborg	6	0	6	4	6	19 %	38 %
Gråsten	2	7	7	3	3	2 %	7 %
Tønder	0	0	2	2	0	0 %	0 %
Haderslev	4	6	7	4	7	18 %	0 %
Ribe	1	9	7	5	2	5 %	6 %
Esbjerg	6	9	13	10	5	5 %	10 %
Varde	2	4	4	6	3	5 %	8 %

Fredericia	3	17	9	9	0	0 %	0 %
Kolding	4	2	4	4	2	2 %	13 %
Vejle	7	8	14	15	14	19 %	70 %
Horsens	15	8	21	19	11	18 %	57 %
Herning	4	2	7	3	5	8 %	33 %
Ringkøbing	6	3	8	0	0	0 %	0 %
Holstebro	2	1	3	4	6	8 %	13 %
Århus	21	18	40	42	61	21 %	35 %
Odder	0	2	5	1	1	4 %	33 %
Silkeborg	6	3	3	8	13	36 %	71 %
Randers	14	10	8	8	24	25 %	52 %
Grenå	0	2	0	0	0	0 %	0 %
Viborg	1	2	1	3	1	2 %	0 %
Skive	0	6	2	1	2	9 %	8 %
Thisted	1	0	2	3	1	4 %	25 %
Løgstør	5	6	1	0	1	4 %	10 %
Aalborg	10	22	21	20	11	9 %	14 %
Hobro	1	11	2	0	2	5 %	14 %
Frederikshavn	4	2	10	1	2	2 %	3 %
Hjørring	1	15	3	1	3	5 %	13 %
I alt	446	516	571	572	717	12 %	22 %

I forhold til samtlige varetægtsfængslinger i 2005 (andensidste kolonne i tabel 9) varierer andelen af langvarige varetægtsfængslinger betydeligt mellem politikredsene – fra 36 pct. (i Silkeborg Politikreds) til ingen langvarige varetægtsfængslinger i Fredericia, Grenå, Ringkøbing og Tønder Politikreds.

Den meget store variation mellem politikredsene er givetvis først og fremmest betinget af variationer i omfanget og arten af kriminalitet, jf. også det senere. Der ses dog samtidig – sammenholdt med den tidligere analyse vedrørende 2000-2004 – en vis tendens til, at det er bestemte politikredse, der har en forholdsvis stor andel langvarige varetægtsfængslinger. I den tidligere rapport omtaltes otte politikredse, som lå mere end 50 pct. over landsgennemsnittet med hensyn til andelen af langvarige varetægtsfængslinger. Fire af disse kredse ligger også mindst 50 pct. over landsgennemsnittet i 2005. Det drejer sig om Odense, Nykøbing F., Vejle og Horsens. Omvendt blev der i den tidligere rapport peget på ti politikredse, som lå mindst 50 pct. under landsgennemsnittet. Syv af disse ti findes også blandt de politikredse, som i 2005 lå mindst 50 pct. under landsgennemsnittet: Tønder, Grenå, Gråsten, Kolding, Viborg, Thisted og Kalundborg.

Der er endvidere set på, hvorledes forholdet er mellem politikredsene med hensyn til brug af langvarige varetægtsfængslinger for de forbrydelsestyper, der hyppigt fører til langvarige varetægtsfængslinger. Det vil sige alvorlige seksualforbrydelser, manddrab og forsøg herpå, alvorlige voldsforbrydelse, brandstiftelse og narkotikaforbrydelser. Resultatet af analysen fremgår af sidste søjle i tabel 9. Heraf ses, at det i 15 af de 54 politikredse er mere end hver fjerde af varetægtsfængslingerne for disse forbrydelser, der er langvarige. Det er Silkeborg og Vejle, som hyppigst har anvendt langvarige varetægtsfængslinger i disse sager, nemlig i henholdsvis 71 og 70 pct. af dem. Omvendt har der i mange politikredse slet ikke været anvendt langvarige varetægtsfængslinger i denne type sager. Det drejer sig om Kalundborg, Middelfart, Tønder, Haderslev, Fredericia, Ringkøbing, Grenå og Viborg.

Variationerne mellem politikredsene er videre undersøgt ved at sammenholde antallet af anmeldte forbrydelser inden for de kategorier, som hyppigst fører til langvarige varetægtsfængslinger, med antallet af langvarige varetægtsfængslinger i de enkelte politikredse. Der er gennemført en analyse, hvor langvarige varetægtsfængslinger sammenholdes med henholdsvis antallet af anmeldte forbrydelser samme år og forrige år. Det er gjort, da de langvarige varetægtsfængslinger som nævnt er registeret det år, der afsiges dom i 1. instans, og ikke det år, varetægtsfængslingen påbegyndes, og da varetægtsfængslingerne i gennemsnit varer ca. 7 måneder. Analysen dækker alle årene 2001 til 2005, og der er set på, hvilke politikredse der i mindst tre af de undersøgte år – og ved brug af anmeldelsestal for både samme og forrige år – ligger mindst 50 pct. over landsgennemsnittet med hensyn til andel anmeldelser, der har ført til en langvarig varetægtsfængsling. Tilsvarende er der set på, hvilke politikredse der ligger mindst 50 pct. under landsgennemsnittet. Begge dele svarer til ovenstående analyse på baggrund af alene varetægtsfængslinger.

Det viser sig, at når resultaterne af denne analyse sammenholdes med resultaterne for analyserne vedrørende andel langvarige varetægtsfængslinger ud af samtlige varetægtsfængslinger, er følgende politikredse kendetegnet ved

i alle tilfælde at ligge mindst 50 pct. over landsgennemsnittet:⁹ Odense og Nakskov. Følgende ligger i alle tilfælde mindst 50 pct. under landsgennemsnittet: Roskilde, Kalundborg, Tønder, Holstebro, Grenå, Viborg og Thisted. At visse politikredse – uanset hvilken målemetode, der anvendes – altid ligger i top, mens andre altid ligger i bund, tyder på, at også andre forhold end kriminalitetens omfang og art influerer på brugen af langvarige varetægtsfængslinger.

I tabel 10 er der – for hele landet – set på forholdet mellem antallet af anmeldte forbrydelser og langvarige varetægtsfængslinger, idet det kan give en idé om, hvorvidt den generelle udvikling i brugen af langvarige varetægtsfængslinger skyldes en vækst i antallet af forbrydelser inden for de forskellige kategorier. For at korrigere for, at langvarige varetægtsfængslinger i gennemsnit er påbegyndt ca. 7 måneder inden dommen i 1. instans, er de anmeldelsestal, der er anvendt, forskudt med et halvt år.¹⁰ Dvs. at antallet af langvarige varetægtsfængslinger i 2005 relateres til antallet af anmeldte forbrydelser fra 1. juli 2004 til 30. juni 2005. Det er alene de kriminalitetsformer, hvor der forholdsvis hyppigt anvendes langvarige varetægtsfængslinger, der indgår i denne analyse.

Tabel 10. Procentandel langvarige varetægtsfængslinger af anmeldte forbrydelser fordelt efter kriminalitetens art og år, 2001-2005.

	2001	2002	2003	2004	2005
Alvorlige seksualforbrydelser	4	4	5	4	4
Manddrab og forsøg herpå	37	29	36	41	33
Alvorlige voldsforbrydelser*	2	3	4	4	4
Brandstiftelse	2	4	3	3	4
Narkotikaforbrydelser	11	13	13	12	25
I alt	6	7	8	7	10

* Omfatter her alene vold efter §§ 245-246.

Det ses af tabel 10, at andelen af anmeldte alvorlige seksualforbrydelser, der har ført til en langvarig varetægtsfængsling, er ret konstant i den undersøgte

9 Baseret på de forbrydelser, som hyppigst fører til langvarige varetægtsfængslinger.

10 I øvrigt har den tidligere analyse vedrørende anmeldelsestal og politikredsene vist, at det ikke betyder særligt meget for resultaterne, om beregningerne relaterer sig til anmeldelsestal for samme år som varetægtsfængslingens afslutning, eller om det er anmeldelsestallene fra foregående år, der anvendes.

periode. For manddrab og forsøg herpå samt for brandstiftelse er denne andel derimod noget varierende uden klare op- eller nedadgående tendenser. For både alvorlige voldsforbrydelser og narkotikaforbrydelser er andelen af anmeldte forhold, der fører til en langvarig varetægtsfængsling øget i perioden, for narkotikaforbrydelser dog primært fra 2004 til 2005.

Vurderet ud fra den samlede andel af disse forbrydelser, der har ført til en langvarig varetægtsfængsling (nederste række i tabellen), er der tegn på, at der i stigende grad er anvendt langvarige varetægtsfængslinger i disse sager. Fra 2001 til 2005 er andelen af de anmeldte forbrydelser, der har ført til en langvarig varetægtsfængsling, således vokset med 71 pct. Det indikerer, at væksten i brugen af langvarige varetægtsfængslinger ikke alene kan forklares ud fra en øget tilgang af alvorlige lovovertrædelser.

4. Forhold der kan influere på længden af varetægtsfængslingen

Som sagt er der indhentet oplysninger om datoer for eventuelle mentalundersøgelser samt for forelæggelser for Retslægerådet og statsadvokaten. Her skal ses på, hvornår disse undersøgelser m.v. iværksættes i forhold til varetægtsfængslingens starttidspunkt, samt på varigheden af disse hændelser. Endvidere skal betydningen af eventuelle medsigtede belyses.

Det skal indledningsvis understreges, at undersøgelsens konstruktion ikke muliggør en sikker belysning af, hvorvidt forskellige forhold influerer på, at varetægtsfængslingen bliver langvarig. For til fulde at kunne belyse dette kræves oplysninger om alle varetægtsfængslinger og om, i hvilken udstrækning de undersøgelser m.v., der er oplyst om i denne undersøgelse, også forekommer i øvrige varetægtsfængslinger, samt om varigheden af disse undersøgelser m.v.

Spørgsmålet om de forskellige hændelsers mulige indflydelse på varetægtsfængslingens længde er her i stedet belyst på en indirekte måde. Det sker ved at sammenholde den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslingen i sager, hvor disse hændelser er indtruffet, med den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslingen i sager, hvor hændelserne ikke er indtruffet.

4.1 Mentalundersøgelser

Der findes ikke samlede statistiske opgørelser over, hvor mange mentalundersøgelser der årligt gennemføres, mens personen er varetægtsfængslet. Det er dog givet, at det forekommer i betydeligt flere sager end i dem, der medfører langvarige varetægtsfængslinger. Eksempelvis omfatter undersøgelsesmaterialet mindre end en femtedel af de foranstaltningsdomme, der er afsagt i årene 2001 til 2005, og i forbindelse med de fleste af disse domme må det forventes at være foretaget en mentalundersøgelse.¹¹ I øvrigt foreligger der, som nævnt ovenfor, ikke oplysninger om den generelle varighed af gennemførelsen af mentalundersøgelser.

Kendelse om mentalundersøgelse vil ofte blive afsagt samtidig med eller umiddelbart efter varetægtsfængslingen. Det hænder imidlertid også, at spørgsmålet om mentalundersøgelse først rejses på et senere tidspunkt under varetægtsfængslingen.

Som det ses af tabel 11, er knap en tredjedel af kendelserne om mentalundersøgelse afsagt samtidig med eller inden for en uge efter varetægtsfængslingen. Yderligere en lille tredjedel er afsagt inden for den første måned efter varetægtsfængslingen, men knap hver femte kendelse er afsagt mere end to måneder efter.

11 Oplysninger baseret på de årlige statistikker over foranstaltningsdomme, som Justitsministeriets Forskningsenhed gennemfører. Se www.jm.dk. Såfremt den dømte tidligere er idømt en foranstaltning, vil der antagelig ikke altid gennemføres en ny mentalundersøgelse, men i øvrige tilfælde må det forventes at ske.

Tabel 11. Varetægtsfængslinger fordelt efter tid fra varetægtsfængslingens påbegyndelse til kendelse om mentalundersøgelse, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Indtil 7 dage	64	30	222
Mere end 1 uge og højest 2 uger	12	6	150
Mere end 2 uger og højest 1 måned	52	24	215
Mere end 1 måned og højest 2 mdr.	47	22	238
Mere end 2 mdr. og højest 3 mdr.	29	14	251
Mere end 3 mdr. og højest 6 mdr.	9	4	240
I alt	213*	100	225

* Her indgår alene de varetægtsfængslinger, som ikke har været afbrudt på grund af undvigelse m.v., men er fortsat uafbrudt frem til dom i 1. instans.

I forhold til de tidligere år var der i 2005 færre af kendelserne, der blev afsagt meget sent, dvs. mere end tre måneder efter varetægtsfængslingen. Mens det drejede sig om knap otte pct. i perioden 2001-2004, var det fire pct. i 2005.

I de sager, hvor der ikke er afsagt kendelse om mentalundersøgelse, var den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslingerne i 2005 på 228 dage. I forhold til de gennemsnitlige tider for varetægtsfængslinger, der er angivet i sidste søjle i tabel 11, kunne det tyde på, at kendelser om mentalerklæringer, der afsiges inden for en måned efter varetægtsfængslingens start, ikke er indikation på, at varetægtsfængslingen bliver særlig langvarig, hvorimod det er tilfældet i sager, hvor det går længere tid, inden kendelsen om mentalundersøgelse afsiges.

Tabel 12. Varetægtsfængslinger fordelt efter varighed af udarbejdelse af mentalundersøgelse, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Mere end 1 uge og højest 2 uger	2	1	171
Mere end 2 uger og højest 1 måned	6	3	117
Mere end 1 måned og højest 2 mdr.	44	21	218
Mere end 2 mdr. og højest 3 mdr.	90	42	209
Mere end 3 mdr. og højest 6 mdr.	67	31	255
Mere end 6 mdr. og højest 9 mdr.	4	2	342
I alt	213*	100	225

* Her indgår alene de varetægtsfængslinger, som ikke har været afbrudt på grund af undvigelse m.v., men er fortsat uafbrudt frem til dom i 1. instans. Endvidere er sager med mere end én mentalundersøgelse ekskluderet af opgørelsen.

I gennemsnit har det været 84 dage – altså knap tre måneder – at udarbejde en mentalundersøgelse. Som det ses af tabel 12 er det meget få mentalerklæringer, der er udfærdiget inden for en måned efter afsigelse af kendelsen. 63 pct. af erklæringerne varer fra én til tre måneder, mens yderligere knap en tredjedel af mentalerklæringerne er udarbejdet frem til seks måneder efter kendelse. Fire mentalundersøgelser har været mere end et halvt år, og den længstvarende mentalerklæring var afsluttet 251 dage efter kendelsen om mentalerklæring.

At de meget langvarige mentalundersøgelser influerer på varetægtsfængslingens varighed, indikerer sidste søjle i tabel 12, idet den gennemsnitlige længde af varetægtsfængslingen vokser, når mentalundersøgelsen har været mere end tre måneder.

4.2 Retslægerådet

I knap en tredjedel af de sager, hvor der har været foretaget mentalundersøgelse, har sagen også været forelagt Retslægerådet. I 80 af de 81 sager, hvor dette er tilfældet, er forelæggelsen sket efter at mentalerklæringen var klar. I syv andre sager er der sket forelæggelse for Retslægerådet, uden at der har været en kendelse om en mentalundersøgelse.

Af tabel 13 ses, hvor lang tid der går, fra mentalundersøgelsen er klar, til sagen forelægges Retslægerådet. I langt de fleste tilfælde (85 pct.) går der indtil en måned, mens der i tre tilfælde går mere end tre måneder. Den gennemsnitlige varighed er på 20 dage.

Tabel 13. Varetægtsfængslinger fordelt efter tid fra mentalundersøgelsens afslutning til tidspunkt for forelæggelse for Retslægerådet, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Indtil 7 dage	32	44	269
Mere end 1 uge og højst 2 uger	12	17	231
Mere end 2 uger og højst 1 måned	17	24	299
Mere end 1 måned og højst 2 mdr.	5	7	221
Mere end 2 mdr. og højst 3 mdr.	3	4	370
Mere end 3 mdr. og højst 6 mdr.	3	4	307
I alt	72*	100	272

* Her indgår alene de varetægtsfængslinger, som ikke har været afbrudt på grund af undvigelse m.v., men er fortsat uafbrudt frem til dom i 1. instans. Endvidere er sager med mere end én mentalundersøgelse og/eller mere end én udtalelse fra Retslægerådet ekskluderet af opgørelsen.

I sager, hvor der ikke er sket forelæggelse for Retslægerådet, er den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslingerne 220 dage, hvilket – sammenholdt med oplysningerne i sidste søjle i tabel 13 – tyder på, at når der både gennemføres mentalundersøgelse og en forelæggelse af sagen for Retslægerådet, er dette med til at gøre varetægtsfængslingen særlig langvarig.

I gennemsnit varer det 38 dage for Retslægerådet at udarbejde deres udtalelse. Dette er lidt kortere end for perioden 2001-2004, hvor den gennemsnitlige varighed var på 49 dage. En opgørelse fra Retslægerådet om sagsbehandlingstider viser, at halvdelen af de psykiatriske sager i 2005 var færdigbehandlet af rådet i løbet af 31 dage.¹² Det tilsvarende tal for de langvarige varetægtsfængslinger i 2005 er 36 dage.

Tabel 14. Varetægtsfængslinger fordelt efter varighed af udarbejdelse af udtalelse af Retslægerådet, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Mere end 1 uge og højst 2 uger	2	3	264
Mere end 2 uger og højst 1 måned	25	34	236
Mere end 1 måned og højst 2 mdr.	38	52	297
Mere end 2 mdr. og højst 3 mdr.	7	10	275
Mere end 3 mdr. og højst 6 mdr.	1	1	418
Total	73*	100	275

* Her indgår alene de varetægtsfængslinger, som ikke har været afbrudt på grund af undvigelse m.v., men er fortsat uafbrudt frem til dom i 1. instans. Endvidere er sager med mere end én udtalelse fra Retslægerådet ekskluderet af opgørelsen.

¹² Se www.jm.dk.

Det ses af tabel 14, at 37 pct. af sagerne er klar i løbet af én måned, mens 11 pct. overstiger to måneder, heraf et enkelt tilfælde, hvor sagsbehandlingstiden overstiger tre måneder. I forhold til, at den gennemsnitlige varetægtstid i sager, hvor der ikke er sket forelæggelse for Retslægerådet, er på 218 dage, peger oplysningerne i tabel 14 på, at forelæggelse for Retslægerådet er indikation på, at varetægtsfængslingen bliver særlig langvarig. Dette skyldes ikke mindst, at der inden forelæggelse for Retslægerådet er gennemført en mentalundersøgelse.

4.3 Statsadvokaten

Der forefindes ikke en generel statistisk opgørelse over, hvor mange sager statsadvokaterne får forelagt med henblik på afgørelse af tiltalespørgsmålet. Dog vides, at statsadvokaterne får forelagt samtlige sager, hvor der kan blive tale om en foranstaltningsdom. Som tidligere nævnt omfatter dette undersøgelsesmateriale mindre end en femtedel af samtlige foranstaltningsdomme, hvilket således tyder på, at statsadvokaterne får forelagt en del flere sager, end dette materiale omhandler, og at sager, der forelægges statsadvokaterne, langt fra altid fører til langvarige varetægtsfængslinger.

Der er ikke altid en klar kronologi med hensyn til, hvornår i sagsforløbet sagen forelægges statsadvokaten. I de fleste tilfælde sker forelæggelsen dog sidst i sagsforløbet, men den kan også ske tidligere, eksempelvis inden mentalundersøgelsen er klar.¹³ At sagen har været længe hos statsadvokaten, vil derfor ikke altid kunne tolkes som sendrægtighed eller lignende fra statsadvokatens side, men kan også skyldes, at statsadvokaten afventer undersøgelser eller yderligere oplysninger om sagen.

13 I 11 pct. af de forelæggelsessager, hvor der også er gennemført en mentalundersøgelse, er mentalundersøgelsen ikke afsluttet, inden statsadvokaten får sagen forelagt. For så vidt angår udtalelser fra Retslægerådet, er andelen af sager, der ikke er afsluttet hos Retslægerådet inden forelæggelsen for statsadvokaten, på 19 pct.

Tabel 15. Varetægtsfængslinger fordelt efter varighed af sagsbehandlingen hos statsadvokaten, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Indtil 7 dage	89	28	169
Mere end 1 uge og højst 2 uger	32	10	196
Mere end 2 uger og højst 1 måned	60	19	233
Mere end 1 måned og højst 2 mdr.	64	20	320
Mere end 2 mdr. og højst 3 mdr.	31	10	483
Mere end 3 mdr. og højst 6 mdr.	31	10	371
Mere end 6 mdr. og højst 9 mdr.	6	2	465
Total	313*	100	272

* Her indgår alene de varetægtsfængslinger, som ikke har været afbrudt på grund af undvigelse m.v., men er fortsat uafbrudt frem til dom i 1. instans. Endvidere er sager med mere end én forelæggelse for statsadvokaten ekskluderet af opgørelsen.

Af tabel 15 ses, at i mere end halvdelen af de sager, hvor tiltalespørgsmålet er forelagt statsadvokaten, har statsadvokaten afgjort tiltalespørgsmålet i løbet af en måned. I yderligere ca. en tredjedel af tilfældene afgøres tiltalespørgsmålet inden for tre måneder, mens sagsbehandlingstiden overstiger tre måneder i ca. hver ottende sag. I seks sager er sagsbehandlingstiden på mere end et halvt år.

I de sager, hvor der ikke er sket forelæggelse for statsadvokaten, er den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslingen på 186 dage. Sammenholdt med oplysningerne i sidste søjle i tabel 15 tyder det på, at forelæggelse af sagen for statsadvokaten medvirker til eller er tegn på en særlig langvarig varetægtsfængsling, såfremt statsadvokatens sagsbehandlingstid overstiger mere end en uge.

I gennemsnit tager det 40 dage for statsadvokaten at afgøre tiltalespørgsmålet.

4.4 Anklageskrift

Såfremt statsadvokaten har fået forelagt tiltalespørgsmålet, vil anklageskriftet almindeligvis blive udfærdiget i forlængelse heraf. Det er da også sket i langt de fleste tilfælde, nemlig i 276 af de i alt 301 sager, hvor sagen inden ankla-

geskriftet har været forelagt statsadvokaten.¹⁴ I de øvrige 25 sager er anklageskriftet dateret inden, statsadvokaten er færdig med at behandle sagen.

Af tabel 16 fremgår, at i mere end tre fjerdedele af de sager, hvor statsadvokaten har vurderet tiltalespørgsmålet, inden anklageskriftet er udarbejdet, er anklageskriftet klart højest en uge efter, statsadvokaten har afsluttet sin vurdering. I lidt over halvdelen af disse sager – nemlig i i alt 118 sager – har anklageskriftet samme dato som statsadvokatens afslutning af sagen, hvilket indikerer, at det er statsadvokaten, der i disse tilfælde fører sagen ved domstolen. I 3 pct. af sagerne går der mere end en måned fra statsadvokatens afslutning af sagen til udfærdigelse af anklageskriftet.

Tabel 16. Varetægtsfængslinger fordelt efter tiden mellem statsadvokatens afgørelse af tiltalespørgsmålet og anklageskriftets udarbejdelse, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Indtil 7 dage	215	78	289
Mere end 1 uge og højest 2 uger	24	9	204
Mere end 2 uger og højest 1 måned	29	10	281
Mere end 1 måned og højest 2 mdr.	3	1	217
Mere end 2 mdr. og højest 3 mdr.	3	1	303
Mere end 3 mdr. og højest 6 mdr.	2	1	330
Total	276*	100	281

* Her indgår alene de varetægtsfængslinger, som ikke har været afbrudt på grund af undvigelse m.v., men er fortsat uafbrudt frem til dom i 1. instans. Desuden er sager med flere forelæggelser for statsadvokaten eller flere anklageskrifter ekskluderet af opgørelsen.

I de sager, hvor der ikke inden anklageskriftet har været forelæggelse for statsadvokaten, varer varetægtsfængslingerne i gennemsnit 186 dage. Som det allerede tidligere er påpeget, så indikerer forelæggelse af tiltalespørgsmålet for statsadvokaten at varetægtsfængslingen er ekstra langvarig. Det samme er derfor naturligvis tilfældet, når der ses på den del af sager, som inden anklageskriftets udarbejdelse har været forelagt statsadvokaten.

4.5. Dom

I gennemsnit går der 81 dage fra anklageskriftets udfærdigelse til dom i 1. instans. For perioden 2001-2004 var dette tidsrum noget kortere, nemlig på 70

14 Her er bortset fra sager med afbrudt varetægtsfængsling samt sager med flere forelæggelser for statsadvokaten eller flere anklageskrifter.

dage. Gennemsnittet dækker over betydelige variationer, idet der i tre pct. af sagerne falder dom i løbet af en uge efter, at anklageskriftet er udarbejdet, mens der i enkelte sager går mere end ét år, jf. tabel 17. I langt hovedparten af sagerne – nemlig i fire ud af fem – går der mellem 2 uger og ½ år fra anklageskrifttidspunktet til dom.

Tabel 17. Varetægtsfængslinger fordelt efter tid fra anklageskriftets udfærdigelse til dom, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Indtil 7 dage	21	3	149
Mere end 1 uge og højst 2 uger	35	6	142
Mere end 2 uger og højst 1 måned	103	16	155
Mere end 1 måned og højst 2 mdr.	176	28	163
Mere end 2 mdr. og højst 3 mdr.	107	17	177
Mere end 3 mdr. og højst 6 mdr.	132	21	304
Mere end 6 mdr. og højst 9 mdr.	31	5	401
Mere end 9 mdr. og højst et år	26	4	617
Mere end 1 år	3	0,5	1078
Total	634*	100	226

* Her indgår alene de varetægtsfængslinger, som ikke har været afbrudt på grund af undvigelse m.v., men er fortsat uafbrudt frem til dom i 1. instans. Desuden er sager med flere anklageskrifter ekskluderet af opgørelsen.

Den gennemsnitlige varighed af alle varetægtsfængslinger er 228 dage. Som det ses af sidste søjle i tabel 17, varer sager, hvor der går mere end tre måneder fra anklageskriftets udfærdigelse til dommen, længere end denne gennemsnitlige varighed.

Det er ikke i undersøgelsen registreret, hvorvidt sagen behandles som nævningesag. Såfremt det er statsadvokaten, der fører sagen ved domstolen, kan det dog indikere, at det drejer sig om en nævningesag. En analyse vedrørende de sager, hvor statsadvokaten må antages at føre sagen ved domstolen,¹⁵ viser, at der i disse sager i gennemsnit går betydeligt længere tid fra anklageskriftets udfærdigelse til dommen – nemlig 141 dage mod 62 dage i de øvrige sager. Det understreger, at der i særlig grad i nævningesager kan blive tale om lange varetægtstider, antagelig først og fremmest på grund af berammelsesproblemer ved domstolen.

15 Baseret på oplysninger om tiden fra statsadvokatens afslutning af tiltalespørgsmålet til anklageskriftets udfærdigelse, jf. det tidligere.

4.6 Medsigtede

Der er endelig også set på, i hvilket omfang antallet af medsigtede influerer på varetægtsfængslingslængden.

Antallet af medsigtede er oplyst i 71 pct. af de 466 tilfælde, hvor der er medsigtede. For disse sager samt for dem uden medsigtede, er der i tabel 18 anført den gennemsnitlige længde af varetægtsfængslingerne. Det ses, at den gennemsnitlige længde stiger med antallet af medsigtede, dog først og fremmest i sager hvor antallet af medsigtede overstiger tre. I de sager, hvor der ikke er medsigtede, er den gennemsnitlige længde af varetægtsfængslingen under det halve af den, der er i sager med mere end ni medsigtede.¹⁶

Tabel 18. Gennemsnitlig længde af varetægtsfængslinger fordelt efter antal medsigtede i sagen, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægstid (dage)
Ingen medsigtede	251	43 %	198
En medsigtet	101	17 %	202
To til tre medsigtede	140	24 %	207
Fire til ni medsigtede	45	8 %	333
Ti eller flere medsigtede	44	8 %	410
I alt	581	100 %	227

5. Angivne årsager til langvarige varetægtsfængslinger

Som nævnt indeholder spørgeskemaet fra Rigsadvokaten et åbent spørgsmål om, hvad der vurderes at have haft betydning for, at varetægtsfængslingen er blevet langvarig. Her skal ses på, hvilke årsager der er angivet i spørgeskemaet.

Indledningsvis skal dog understreges, at der i mange sager – i 300 ud af de i alt 717 sager (42 pct.) – ikke er angivet nogen årsag til, at varetægtsfængslingen har været langvarig. Det betyder dog næppe, at der ikke ville kunne være angivet en årsag. Eksempelvis er det kun i 22 af de 71 sager, hvor

¹⁶ I 2005 faldt der dom i 1. instans i en narkotikasag, der omfattede 65 personer. Elleve af disse personer er omfattet af denne analyse. Disse 11 personer har i gennemsnit siddet i varetægt i 581 dage.

udarbejdelsen af mentalerklæringen har taget mere end 3 måneder, at dette angives som årsag til den langvarige varetægtsfængsling.

Tilbøjeligheden til at angive årsag varierer betydeligt mellem politikredsene – fra 18 pct. af sagerne i Aalborg Politikreds til samtlige fire sager i Nyborg Politikreds. Det kan tyde på, at angivelse af årsag til en langvarig varetægtsfængsling er forholdsvis tilfældig og blandt andet betinget af, hvem der udfylder spørgeskemaet. Det betyder, at det følgende bør vurderes med forsigtighed, idet det næppe afspejler, i hvilket omfang forskellige årsager har medvirket til, at varetægtsfængslingerne er blevet langvarige.

Tabel 19 oplyser om, hvilke årsager der er angivet i sagerne fra 2005. Som det ses af tabellen, er der sammenlagt anført 716 årsager i de 417 varetægtsfængslingssager, hvor der er angivet en årsag.

Tabel 19. Angivne årsager til langvarige varetægtsfængslinger i 2005.

	Antal sager hvor årsagen er anført	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Forhold ved sagen	222	31 %	271
Politiet/anklagemyndigheden	15	2 %	160
Retten	111	16 %	261
Mentalundersøgelse	51	7 %	243
Andre undersøgelser m.v.	69	10 %	314
Den sigtede/forsvareren	169	24 %	295
Medgerningsmænd	48	7 %	381
Vidner/den forurettede	21	3 %	542
Andet	10	1 %	147
Antal anførte årsager i alt	716	100 %	234
Ingen årsag nævnt	300	42 %	220
Antal sager i alt	717	-	228

Den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslingerne er generelt højere i de sager, hvor der er angivet en årsag til den langvarige varetægtsfængsling, men forskellen er dog ret ringe. Også det indikerer, at angivelse af årsag kan være lidt tilfældig.

I øvrigt viser tabellen, at der er ganske høje gennemsnitlige varigheder af varetægtsfængslingerne i sager, hvor vidner eller den forurettede (542 dage),

medgerningsmænd (381 dage) eller andre undersøgelser m.v. (314 dage) er anført som årsag.

Som det også var tilfældet for perioden 2001-2004, er det først og fremmest forhold ved sagen – dens omfang, kompleksitet m.v. – der nævnes som årsag til, at varetægtsfængslingen er blevet langvarig. I 2005 angives årsagen til den langvarige varetægtsfængsling desuden hyppigt til at være den sigtede og/eller dennes forsvarer, hvilket forekom noget sjældnere i de tidligere år. Også berammelsesproblemer m.v. i retten er angivet noget hyppigere i 2005 end i de tidligere år. Det er ikke muligt at vurdere, om denne vækst skyldes, at de to nævnte årsager vitterligt har stået mere i vejen for en hurtigere sagsbehandling i 2005 end de andre år, eller om stigningen snarere skyldes, at de, der har udfyldt indberetningsskemaerne, har været mere opmærksomme på disse områder i 2005 end i de tidligere år.

6. Videre analyse af årsager til langvarige varetægtsfængslinger

Som nævnt er det – på grund af undersøgelsens konstruktion med alene information om de varetægtsfængslinger, der har været langvarige – kun i begrænset udstrækning muligt at belyse, hvilke forhold der influerer på, at varetægtsfængslingen bliver langvarig. Da der endvidere i ganske mange af sagerne mangler information om årsager til, at varetægtsfængslingen er blevet langvarig, er det heller ikke ad den vej muligt sikkert at fastslå baggrunden for forsinkelsen.

I det tidligere er der set på, hvorvidt forekomsten og varigheden af de forskellige hændelser – mentalundersøgelser, forelæggelse for Retslægerådet og/eller for statsadvokat, anklageskrift, dom – har betydning for varetægtsfængslingens varighed. Her skal de eventuelle årsager til de langvarige varetægtsfængslinger vurderes ud fra et lidt andet perspektiv, idet det undersøges, i hvilket omfang varetægtsfængslingerne inkluderer hændelser, undersøgelser m.v., som har varet mere end én måned (i det følgende: langvarige hændelser), herunder om der er gået mere end én måned, inden der er taget initiativ til at gennemføre undersøgelsen, forelægge sagen m.v. Det vil sige spørgsmålet om, hvorvidt der er gået mere end én måned fra varetægtsfængslingens

start til afsigelse af kendelse om mentalundersøgelse, om mentalundersøgelsen har varet mere end én måned, om der er gået mere end én måned fra mentalerklæringens udfærdigelse og til sagens forelæggelse for Retslægerådet, om sagsbehandlingstiden hos Retslægerådet og/eller statsadvokaten har overskredet én måned, om der er gået mere end én måned fra statsadvokatens afgørelse af tiltalespørgsmålet til udfærdigelse af anklageskriftet, og om der er gået mere end én måned fra anklageskriftets udfærdigelse til dom i 1. instans. I det omfang, sagerne ikke omfatter langvarige hændelser, er det i stedet undersøgt, om der i indberetningsskemaet er angivet årsager til den langvarige varetægtsfængsling.

Tabel 20. Varetægtsfængslinger fordelt efter antal hændelser med en varighed på mere end én måned og efter angivne årsager til den langvarige varetægtsfængsling, 2005.

	Antal	Procent	Gennemsnitlig varetægtstid (dage)
Én hændelse med varighed over én måned	348	49	196
To hændelser	153	21	320
Tre hændelser	81	11	255
Fire hændelser	27	4	306
Fem hændelser	9	1	369
Seks hændelser	4	1	417
Ingen hændelse, men årsag angivet	72	10	133
Ingen hændelse og ingen årsag angivet	23	3	128
I alt	717	100	228

Som det ses af tabel 20 er der i knap halvdelen af sagerne én hændelse, som har varet mere end én måned, mens der i yderligere 21 pct. af sagerne er to. Sammenlagt omfatter 87 pct. af sagerne mindst én hændelse, som har varet mere end én måned. Den langvarige varetægtsfængsling i de resterende sager kan skyldes, at sagen omfatter flere, men kortvarigere hændelser, eller at sagsforløbet fra varetægtsfængslingens start frem til anklageskriftets udfærdigelse af andre grunde er blevet langvarigt.

Af sidste søjle i tabel 20 ses, at den gennemsnitlige længde af varetægtsfængslingen er nogenlunde ligefrem proportional med antallet af hændelser, der har varet mere end én måned. Det ses videre, at den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængslingen er noget lavere i de tilfælde, hvor sagen ikke omfatter hændelser, der har varet mere end én måned.

7. Sammenfatning

De varetægtsfængslinger, der er omfattet af undersøgelsen, er afgrænset ved, at de overstiger en varighed på tre måneder. Tre fjerdedele af de langvarige varetægtsfængslinger overstiger dog en varighed på fire måneder, og i gennemsnit har de varet ca. 7½ måneder.

Analysen viser, at der fra 2001 til 2005 er sket en vækst i antallet af langvarige varetægtsfængslinger på 61 pct. Væksten har været særlig kraftig fra 2004 til 2005, idet antallet af langvarige varetægtsfængslinger er steget med 25 pct.. Den gennemsnitlige længde af varetægtsfængslingerne har derimod været forholdsvis konstant fra 2001 til 2005.

Vurderet i forhold til samtlige varetægtsfængslinger de enkelte år viser det sig også, at der fra 2001 til 2005 er sket en tilvækst i andelen af varetægtsfængslinger, der er langvarige. Analysen viser videre, at den store vækst i langvarige varetægtsfængslinger fra 2004 til 2005 først og fremmest beror på, at flere af varetægtsfængslingerne for narkotika og for brandstiftelse bliver langvarige.

Også vurderet ud fra den anmeldte kriminalitet, for så vidt angår de forbrydelser, hvor der hyppigt forekommer langvarige varetægtsfængslinger, er der for hele perioden 2001 til 2005 tegn på, at der i stigende grad er anvendt langvarige varetægtsfængslinger. Andelen af anmeldelser, der fører til en langvarig varetægtsfængsling, er således vokset med 71 pct. Væksten i brugen af langvarige varetægtsfængslinger kan derfor næppe kun forklares med en øget tilgang af alvorlige lovovertrædelser.

Forskellige analyser vedrørende antallet af langvarige varetægtsfængslinger i de forskellige politikredse tyder på, at variationen mellem politikredsene antagelig ikke alene kan forklares med variationer i kriminalitetens art og omfang.

De analyser, der er gennemført vedrørende årsagen til de langvarige varetægtsfængslinger, tyder på, at årsagen i en stor del af sagerne skal søges i, at de undersøgelser, erklæringer m.v., der har skullet gennemføres eller indhentes, har været længe undervejs, eller at det har været længe, inden de er igangsat. Det er videre fundet, at antallet af medsigtede influerer på varetægtsfængslingens varighed.

